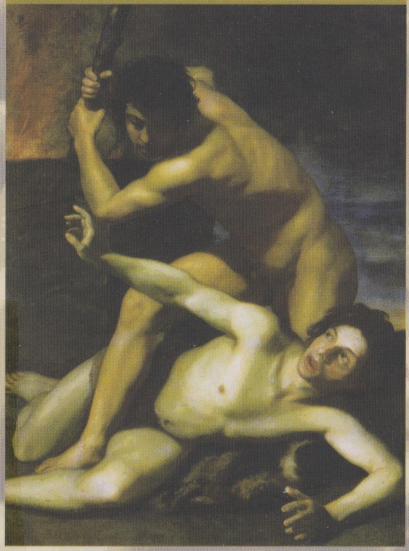
Kayıp Taşlar

ASUMAN BAYRAK

AYRINTI

Türkçe Edebiyat Dizisi

ASUMAN BAYRAK

1955 Polatlı-Ankara doğumlu. Altı çocuklu bir memur ailesinin ilk çocuğu. Ortaokul ve liseyi Erenköy Kız Lisesi'nde parasız yatılı okudu. Marmara Üniversitesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler mezunu. İstanbul'da çeşitli gazete ve dergilerde çalıştı. 2000 yılından bu yana, köyünde yaşıyor. Özgür Doğu adında bir oğlu var.

Ayrıntı: 651
Türkçe Edebiyat Dizisi: 12

Kayıp Taşlar
Asuman Bayrak

Son Okuma
Mehmet Celep

© 2012, Asuman Bayrak

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Tasarımı
Gökçe Alper

Kapak Resmi
Imagno/ Hulton Archive/Getty Images Turkey

Dizgi
Esin Tapan Yetiş

Baskı
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No.: 244 Topkapı/İst.
Tel.: (0212) 612 31 85
Sertifika No.: 12156

Birinci Basım 2012
Baskı Adedi 2000

ISBN 978-975-539-677-4
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

Asuman Bayrak

Kayıp Taşlar

TÜRKÇE EDEBİYAT DİZİSİ

Melekler Evi
Göksel Yılmaz

Akhisar Düşerken
Mahmut Şenol

Kurumuş Nehrin Yatağında
Uğur Erkman

Gecedegiden
Hüseyin Kıran

Arıza Babaların Çatlak Kızları
Ayten Kaya Görgün

Zeval
Nihan Taştekin

Bir Zamanlar Bakırköy
Tahir Musa Ceylan

Önceki Çağın Akşamüstü
Ömer F. Oyal

Akvaryumda Ölü Bir Balık
Mürselin Kurt

Fevkalbeşer Sair Bey ve Suskunluğu
Ömer İzgeç

Laf Evi
Serdar Aysev

Habil ile Kabil'in kız kardeşleri
Aklima ile Lebuda'nın hikâyesi

Aklıma

"Dostoyevski, bir yerde bir adam öldürülmüşse suça katılmayanların da ellerine kan bulaşmıştır, der."
Ali Şeriati, *Dine Karşı Din*

Geçmiş yoktu ve hayat sanki bizimle başlamıştı. Hissiyatımız ortak, mayamız aynı olmasına rağmen bölündük, parçalandık. Sorumluluk bir kişinin üzerine yıkıldı. Kabil lanetlendi.

İçim acıyor. Korkunç bir acı bu... Nefes almakta güçlük çekiyorum. Boğazımda bir yumru... Yutkunarak gözlerimi açtım. Güneşin vakti daha gelmemiş; etraf zifiri karanlık. Hava da çok nemli. Yağmur mu yağacak ne?..

Az evvel rüya görüyordum; annem karşımda oturmuş beni dinliyordu. Keşke gerçek olsaydı. Dışarıda çıt çıkmıyor. Dişlerimi sıkmaktan çenem ağrımış. Kederle iç çekip gözlerimi tekrar kapıyorum.

Ölüm apansız çıkıp geldi ve Kabil, Habil'i öldürdü...

Anne! Hâlâ orada mısın? Ne olur gitme; biraz dertleşelim. Sana ihtiyacım var. Konuşmalıyız. Çünküler sizde kaldı; kafam karmakarışık. Günlerdir ağlamaktan bitap düştüm; gözlerim kan çanağına döndü.

Güneş doğmaya, rüzgâr esmeye devam ediyor. Ama ya biz? Biz ne olacağız? Ne yapacağız?

Hesap sormak, kavgayı sürdürmek gibi bir niyetim yok. Kabil ile ben bir seçim yapmıştık. Onu değil, bunu istiyoruz, dedik. Farkımız açığa çıktı; kardeş kanı aktı...

Acı çekiyorum. Habil'in toprağa bulanmış yüzü gözümün önünden gitmiyor.

Öylesine perişanım ki...

Herkes biliyor. Hepimiz kahrolduk ama duygularımızı, düşüncelerimizi paylaşıp konuşamadık. Cinayetin sebebi tartışılmadı. Bilhassa Lebuda'yla bana tek soru sormadınız; tanıklığımızı önemsemediniz. Sen ağıt yaktın; biz yok sayıldık.

Aklıma geldikçe ateş basıyor. Çıldıracak gibi oluyorum. "Nerelere gideyim!" diye bağırıp ah etmen kulaklarımda. Sen kaldın. Biz gittik. Kimseyle vedalaşıp helalleşmedik.

Öyle değil mi anne? Bir şey söylesene! Sesini çıkar. Niçin susuyorsun? Tamam, istemiyorsan konuşma; önce beni dinle...

Biz bu dünyaya kavga için gelmedik. Tabiatla, birbirimizle, kendi kendimizle çekişmezdik. Herkes yanındakine omuz verip destek olurdu. Kimin gücü neye yeterse, elinden ne gelirse yapar, ihtiyacından fazlasına göz dikmezdi. Hani sen cenneti anlatırdın; zamansız, mekânsız günleri. Düşlere dalar, yaşadığımız günlük sıkıntıları unuturduk.

Mükemmel olmasak da müsamahakârdık. Kimsenin hakkı yenmez, ortada ne varsa paylaşılırdı. Duygularımızı da paylaşırdık. Bazen neye gülüp niçin ağlayacağımıza karar veremez, mutluluk ve

acı gözyaşları birbirine karışırdı. Birlikte yaşamanın coşkusuyla, keşfin sarhoşluğuyla elimiz ayağımıza dolaşırdı. Hepsi geride kaldı.

Kabil kovuldu. Babam, "Defol" dedi, "gözüm görmesin seni!"

Onu yalnız bırakamazdım. Kabil'in peşine takıldım.

Neden bir şey söylemedin anne? Niçin itiraz etmedin?..

Ayazı iliklerimde hissederek gözlerimi aralıyorum; karanlığın hükmü sürüyor. Hava bulutlu olmalı. Geceyi geçirmek amacıyla sığındığımız küçük kovuktayız. Üşümüşüm.

Yattığım yerden hafifçe doğruldum. Üstümüzdeki kıl örtü yan tarafa kaymış; düzeltip tekrar yatıyorum. Yaşadıklarımızı unutmak imkânsız.

Ayaklarımı karnıma doğru çekerek iyice büzüldüm. Kabil'in sırtı bana dönük. Birbirimize dokunamıyoruz. Aramıza sanki acılardan örülmüş bir duvar çekili.

Bu acı ne zaman biter anne? Duvar nasıl yıkılır? Yaralarıma dokunabilsem iyileşirim. Gözle görünüp elle tutulan acılar kolay yaşanır. Yapılması gereken neyse yapılır. Şifa mümkündür. En azından yara kabuk bağlar. Duygusal acılar öyle değil... Bir türlü bitmiyor. Sonu gelmiyor... Kabuk oluşmuyor; ruhum sürekli kanıyor.

Habil'in ölümü hepimizin hayatını altüst etti. Kabil bize ölümü gösterince yüreğimiz, zihnimiz daraldı. Dilimiz tutuldu, lal olduk. Kan her yere bulaştı, kelimeleri esir aldı.

Acının ardından akla gelen ilk sözcük: Neden?.. Bir açıklamaya ihtiyacım var. Çünkülere yabancıyım, acemiyim. Makul bir cevap arıyorum. Yardım etmelisin...

Cinayetle birlikte dirliğimiz, düzenimiz bozuldu. Kabil suçlu ilan edildi; biz kovulduk. Maruz kaldığımız muameleyi kabullenemiyorum. Elini vicdanına koy anne... Ben bu dertle yaşayamam; kaderimiz buymuş deyip geçemem.

Yalvarırım biraz düşün! Her şeyin sorumlusu Kabil olamaz.

Tanrı şahidim ki zalimden ve zulümden yana değilim. Günah da mubah da bizim içinmiş. Bu minvalde kutsala dair söz söyleyemem; bana düşmez yani. Haddimi biliyorum. Amalara, fakatlara sığınıp

bahane aramıyorum. Hele cinayet... Asla savunulamaz. Benim derdim hakikatle; gerçeğin ortaya çıkması gerekiyor.

Kabil beni seçmişti; ben de Kabil'i. Birlikte gezip tozuyor, beraber çalışıyorduk. Bana "ortak" derdi; müdahale etmediniz. Onayladığınızı zannettik. Zamanı gelince de aynı yatağı paylaşmak istedik. Talebimiz reddedildi. Sığındığımız yuva başımıza çöktü. Küçükken iyiydi hoştu da büyüyünce ne değişti anne? Üstelik sana güvenmiştim. Bana arka çıkacağını umuyordum. Yanılmışım... Fikrinizi, niyetinizi bilemedim, anlayamadım. Benimle konuşup tartışmadınız, açıkça söylemediniz. Sen de, babam da... Talimat verdiniz, malumat vermediniz. Kafamın içi sorularla dolu. Önümü, yolumu karartan, huzurumu kaçıran yığınla soru, şimdiye dek inandığım her şeyi ufalayıp dağıttı.

Cenab-ı Hak için zaruret mi vardı ki başımıza bu felaket geldi?

Ah anne... Düşündükçe canım yanıyor. Kabil'le konuşup dertleşmemi engellediniz. Halbuki o beni dinler, tavsiyelerimi dikkate alırdı; bize fırsat vermediniz. Kabil yalnız kaldı... O da gidip Habil'i öldürdü. İlk cinayet işlendi.

O anı, ölümü tasavvur edemiyorum. Aklım almıyor. Zihnim bulanık; düşünmekte zorlanıyorum.

Kabil niçin kendini kaybetti? Nasıl olup da bu noktaya geldi? Terslik nerede?

Sen daha iyi bilirsin anne...

Muhtemelen bizi geleceğe hazırlamak, hayatı düzenlemek istediniz ve birtakım kararlar aldınız. Derken ipin ucu kaçtı... İş çığırından çıktı. Kabil tahminlerin ötesinde bir tepki gösterdi; aklını, şuurunu yitirdi. Her şey tarumar oldu. Geri dönülemez bir yola girdik. Öyle değil mi?

Soruların cevabını tek başıma bulamam... Arkamı dönüyorum. Kabil sessizce kalkıp gitmiş. Yoksa beni bırakıp kaçtı mı?!.. Yoo... Kaçmaz. Beni terk etmez... Hele bundan sonra...

Kabil'le ben artık birbirimize mahkûmuz; o bana, ben ona mecbur bırakıldık...

Ben tarafım anne; Kabil'den yanayım. Bu baştan beri böyleydi...

Siz, Rabbimizin emri, diyerek bizi ayırmak istediniz. Bilgisizliğimizi, tecrübesizliğimizi dikkate almadınız, duygularımızı yok saydınız... Ya da her neyse, bilmiyorum... Bildiğim tek şey; size boyun eğemezdik. Kabil bana, ben Kabil'e sevdalıydık; kararı kabul etmemiz imkânsızdı. Karşı çıktık; ihtilafımız rahmete değil, fesada yol açtı.

Hamdık anne. Hiçbir şeyden korkup çekinmiyorduk. Küçük dünyamızda korku yoktu. Tıpkı o minik kuş gibi... Gözlerinin içine bakmıştım; korkmuyordu. Yuvadan uçan yeni doğmuş bebek kuşlar korkusuzdu. Gerçekten...

Hani uzun zaman evveldi. Evimizin arka tarafında yükselen dik yamacın eteğinde, fundalıklar arasına bir çift kuş yuva yapmıştı. Onları görünce sevinmiştim. Sen, "Hezar" demiştin, "güzel öterler, hele sabahları dinlemek hoş olur, keyif verir".

Fırsat buldukça, evin yanındaki incir ağacının altına oturup kuşları seyrederdim. İki kuş karşılaştıkları zaman kısa, sert bir sesle selamlaşıyordu. Sırt tüyleri kızıla çalan düz, sıcak bir kahverengi, kanatları ise benekliydi. Kabil'e de göstermiştim; kuşlar eğlencemiz olmuştu.

Biri geliyor, diğeri gidiyor, bütün gün cıvıldaşıp şarkı söylüyorlardı. Onların sesiyle uyanıyorduk. Şakımaları uzayıp titreşirken, bazen alçalıp hız kazanıyor, hiçbir hece diğerine benzemiyordu. Kuş dilini sökmeye çalışır, tartışırdık; günbatımındaki ötüşleri bence hüzünlü, Kabil'e göre de endişeliydi.

Buldukları çerçöpü içeri taşıyan kuşlar, yuvalarını kurmuştu. Dişi kuşun çabasını görmeliydin; nasıl didiniyor, nasıl telaşla uğraşıyordu...

Giriş çıkışları azalınca, yumurtladıklarını tahmin ederek, Kabil'le beraber koca bir kaya parçasını yuvarlamış, taşın üstüne çıkıp yuvanın içine bakmıştık. Alaca karanlıkta yarım yamalak görünen yumurtalar, ikimizi de heyecanlandırmıştı. Paldır küldür aşağı atlarken düştüğümüzü hatırlıyor musun? Tam o sırada yanımıza gelmiştin. Toz toprak içindeydik; benim dizim kanıyordu. Halimize bakıp gülmüştün. Haydi yine gülsene... Asma suratını anne.

Ah... Gülmek artık bize haram. Parmağını sallayıp tehdit ettiğini görür gibiyim. Tamam. Gülmüyorum.

O gün biz de sana el kol hareketleriyle susmanı işaret ediyor, kuşların tedirgin olmasını istemiyorduk. Onlar bizim korumamız altındaydı; kimseyi yaklaştırmazdık. Ne günlerdi...

Her şey eskide kaldı. Bundan böyle, rahatça kahkaha atamayacak, geçmişin ağırlığı altında ezilecek, birbirimize şüpheyle bakacağız. Kapana sıkışmış gibiyim... Yoo, hayır! Geride bıraktıklarımızı, birlikte yaşadığımız hiçbir şeyi unutmayacağım. O kuşları... Yavruları görmek için sabırla bekleyişimizi...

Ara sıra yuvanın içine göz atar, yumurtaların orada durup durmadığından emin olmak isterdik. Nihayet bir gün, fundalığın önünden geçerken cıvıltıların arttığını fark edince havalara uçmuştum. Yavrular yumurtadan çıkmıştı. Seslerini işitiyor, korkutmamak için taşın üzerine çıkıp bakamıyordum. Kabil tarlada çalışıyordu; koşarak sana haber vermiştim. Diğerleri zaten pek ilgilenmiyordu.

Diğerleri? Ötekiler!.. Hepimiz kardeştik. Babam ile sen hariç herkes eşitti. Yeni doğanları saymıyorum. Onların dünyayla, etraflarıyla ilişkisi farklı oluyor. Sen öğretmiştin.

Bana hep, "Ufaklıklara göz kulak ol!" derdin. "Sen ablasın!" Ben de aralarına oturur, memeden kesilenlerin karnını doyururdum. Boynunu hafifçe bükerek, "Her abla, yarım anne sayılır" diyerek gülümsemen gözümün önüne geliyor.

Abla olmak, hele en büyük abla olmak!.. Ne kadar zordu ya Rabbim! Hem koruyup kollayacaksın hem de hayatı öğretip sözünü geçireceksin. Hepsi birer ateş parçasıydı; yürümeye, konuşmaya başlayanları zapt etmek, laf anlatmak ayrı dertti. Israr ettiğim zaman zorba durumuna düşüyordum. Tahammül sınırımı aştıkları zaman, bağıra çağıra şarkı söylerdim.

Büyük küçük herkes çalışıyor, karnımız doyuyordu. Kabil ile ben, kendi geleceğimiz hakkında karar vermiş, bir adım atmıştık ki ölümle karşılaştık. Hayatımız mahvoldu, dünyamız kararadı. Halbuki, sevdiğim adamla yatağımı paylaşıp mutlu olacağımız günleri bekliyordum. Bazı şeylere hükmedemeyeceğimizi bilmiyordum.

Anne!.. Sakın inkâr etme! Hepiniz tanıksınız. Her işi Kabil'le beraber yapar, birlikte güler, birlikte ağlardık. Geleceğe dair birbirimize söz vermiştik. Havalar ısınıp çiçekler açınca karşınıza geçip "aynı yatağa yatmamıza izin verin" dedik. "Sonra" dediniz. İtiraz etmedik. "Sonra" bir türlü gelmedi. Hatırlatmak zorunda kaldım; bizim için başka türlüsü mümkün değildi. Halimizi görmediniz; ciddiye almadınız ve sorgusuz sualsiz itaat beklediniz.

Haksız mıyım? Şimdi haklı haksız tartışmasına girmeyelim. İlk kıvılcımı ben çaktım. Farkındayım... Babamla sen, o gün bana surat astınız. Hazırlıksız yakalanmış gibiydiniz. Niçin? Anlamıyorum anne. Bilhassa sen! Neden konuşmadın? "Zamanı geldi artık, Kabil'le yatağımı paylaşmak istiyorum" dediğimde... Evet, öyle söyledim. Beni duydunuz.

Odayı sessizlik kaplamıştı. Bağırıp çağırarak dağıtamayacağım, koyu karanlık bir sessizlik çökmüştü ortalığa. Ruhum daraldı; sıkışıp bunaldım.

Babam, "Aklima dışarı çık!" demişti. "Kabil'le konuşacağım." Çaresiz, söylediğini yaptım. Sen başını çevirip gözlerini kaçırmıştın. Şaşırdım. Beni destekleyeceğini sanıyordum fakat olmadı anne.

Beni dinlemedin, sırtını döndün... Niçin öyle davrandın? Hem kendin konuşmadın hem de beni susturdun. Susturulmama göz yumdun. Oysa kelimelerimi, kendimi ifade etmeyi senden öğrenmiştim. Anneler susunca, kızları da konuşmaya cesaret edemiyor; bir düğüm atılıyor boğazıma.

Sırtım ürpererek uyanıyorum. Ter basmış... Parmağımı kıpırdatacak mecalim yok. Her tarafıma sanki dikenler batıyor. Ne düşünmem gerektiğini kestiremiyorum. Habil'in yerde yatan cansız bedeni, toprağa bulanmış yüzü yine gözümün önüne geliyor...

Bana kızdığını biliyorum anne. Yavruların yumurtadan çıktığını haber verince de kızmıştın. "Kuşlarına başlatma, akşama ne yiyeceğiz" dedin. Sorumluluklarımı hatırlatıp iş yapmamı istiyordun. Belki haklıydın; ama kırıldım. Benim yerimde Lebuda olsa öyle davran-

mazdın. Çok iyi hatırlıyorum; biz konuşurken Lebuda bir köşede boş boş oturuyordu.

O gün bütün sepetleri çeşitli otlarla, yemişlerle doldurmuştum. Küçükler de bana yardım etmişti; ne bulduysak toplamıştık. Ağaca tırmanabilen herkes dalların tepesindeydi; şarkı söylüyor, elinden ne gelirse yapıyordu. Sepetleri sürükleyerek eve taşıdık. Bizi görünce kızdın. Otlar ile yemişlerin karışmasını mesele yaptın.

Zor kadındın anne. Babamın görünür sertliğini daha kolay aşardık. Hemcins olmak, hayatı paylaşmamızı sağlasa da; bazen uzak duruyor, aramıza mesafe koyuyordun. Bir ve biricikliğin gözümüzdeki yerini büyütmüştü; bundan memnundun, yararlandın. Doğrudan göstermediğin, gizli saklı kararlılığın karşısında kimse dayanamaz, teslim olurdu. Babam bile senin karşında pes eder, boyun eğerdi. Yoksa yanılıyor muyum?

Lütfen yanıldığımı söyle! Doğru değil, de...

Kendime şaşırıyorum, senin etrafa yaydığın gücünü, sabrını, sebatını görmezden gelerek geçip gitmek mümkün mü?

Sabah serinliğinde büzülmüş yatarken, yavaş yavaş olgunlaştığımı hissediyorum. Dikenlerin batması azalmış gibi...

Yağmur yağarsa yola devam edemeyiz. Uzun süre kalmak için burası uygun... Hem aşağıda akan derenin suyu da güzel.

Dişlerimi sıkmaktan vazgeçmeliyim. Hayatla inatlaşılmaz...

Yavruların yuvadan uçtuğu anı görmek için, her gün erkenden kalkıp incir ağacının altına koşardım ya... Kabil ile sen, bana gülerdiniz. Gözlerinizin içi gülerdi... Şimdi gülmesen de bari yüzünü düşürme; başını çevirme.

Bana kızma anne... Babam da kızmasın. Babaların ilki böyle yaparsa, sonrasını hayal edemiyorum.

Keşke beni dinleseydiniz. Neden söz hakkı vermediniz? Kabil ile benim dertleşip konuşmamı engellediniz. Oysa doğduğumuz günden beri yan yanaydık; acıyı kederi, sevinci mutluluğu paylaşırdık.

Kabil'le aynı yatağı paylaşma, aynı yastığa baş koyma isteğimi dile getirince, susup surat astığın o gece uyuyamadım anne. Kabil de

uyumamış. Ertesi gün, babamın ona ne söylediğini sorunca, "kafam sersem gibi, doğru dürüst uyuyamadım" dedi. Yüzünü benden sakladı.

Ahh anne! Arzularımı bastırmayı beceremiyor, duygularımı yok sayamıyordum. Çatık kaşlarına rağmen beni anladığını zannediyorum. Bu tabii ki yalnızca bir sezgi. Konuşmadık... Sence benim hislerim, isteklerim geçici miydi? Vazgeçebilir miydim? Yoksa daha önemli şeyler mi vardı?

Ya Habil ile Lebuda?!.. Onlar da bir şey söylemedi. Babam, 'Allahın emri' dedi. O kadar... Sonra kurbanlar sunuldu.

Sonunda Kabil Habil'i öldürdü.

Yer gök kırmızıya döndü; kan kırmızısı bulutlar simsiyah karanlığa koştu. Güneş bize küstü, yüz çevirdi. Hava erken kararda. Fırtına ağaçları söküp sürüklerken tabiat ses verdi, çığlık attı. Toprak savruldu dört bir yandan.

Böylece biz ölümle karşılaştık, ölümle tanıştık.

Sıçrayarak yattığım yerden doğruluyorum. Yine dalmışım... Sakinleşmeliyim. Her şeyi sırasıyla hatırlasam iyi olacak. Ayrıntıları düşünmeliyim. Tek tek. Belki bazı cevaplar bulunabilir.

Habil'in ölümüyle hem dehşete kapıldık hem de birbirimize olan güvenimiz sarsıldı, parçalandık. O günden beri yoldayız. Üçüncü kez güneşin doğuşuna tanık oluyorum. Kardeşimiz, beraber büyüdüğümüz Habil artık nefes almıyor.

Kabil, Habil'i öldürdü ve pişman olduğunu söyleyip af dilemedi...

Derin bir nefes alıp dışarıya kulak veriyorum. Uzaktan kuş sesleri geliyor. Sabah ayazında incir ağacının altına oturup yavru kuşların uçuşunu beklediğim günleri düşünüyorum.

Annem, istisnasız her gün yavruları sorardı: "Uçtular mı?"

"Hayır" derken gülümserdim.

Beklemek yorucu, yıpratıcıydı ama ümit ediyordum, onların yuvadan uçacağı o ilk anı göreceğimi umuyordum. Uçmak müthiş bir şey olmalı. Kendini boşluğa bırakmak, ardından rüzgârı bedeninde hissetmek...

Bir sabah, anne kuşun sesiyle uyandığımı hatırlıyorum; farklıydı. "Ne oldu acaba?" diyerek dışarı çıkmıştım. Bağırıp çağırarak yuvanın ağzına doğru uçuyor, son anda içeri girmekten vazgeçip hızlı bir dönüş yapıyor ve sesini daha da yükseltiyordu.

İncir ağacının altına, her zaman oturduğum yere ilişirken içim içime sığmıyordu. Gözüm yuvanın ağzında, kıpırdamadan bakıyordum. Anne kuş cıvıldayıp duruyor, yavruları dışarı çağırıyordu. Zaman geçmek bilmedi; beklemekten yorulmuştum. Bir ara ümitsizliğe kapıldım. "Yoksa uçtular da ben mi görmedim, yavruların başına bir şey mi geldi, anne kuş onun için mi bağırıyor acaba?" derken yuvanın ağzında biri belirdi. Hani sabahın köründe, bir gürültü duyunca yataktan fırlarsın ya; saç baş dağınık, uyku sersemi kapıyı açıp başını dışarı doğru uzatırsın; işte tam öyle bir görüntü. Minicik kafa, tüyler karmakarışık bir halde yuvanın girişindeydi. Anne kuş sesini daha da yükseltti ve göz açıp kapayıncaya kadar geçen kısa sürede, yavru kendini boşluğa bırakıverdi. Uçmuştu.

İlk anda hızlı bir düşüş, düşerken can havliyle açılan kanatlar ve ben "ay, aman!" derken yükselerek ağaçların arasında kaybolan yavrular... İki minik yavru kuş, peş peşe yuvadan uçtu. Onları görmenin keyfiyle arkama yaslanmıştım. Uçuş anına tanık olduğum için mutluydum. Anne kuşsa, ötmeye devam ediyordu. Anladığım kadarıyla, içeriden çıkması gereken başka yavrular vardı. Gözümü bile kırpmadan yuvanın girişine bakıyordum. Yine karmakarışık bir kafa göründü. Annesinin cıvıltılarına aldırmadan bir müddet bekledi. Derken karar vermiş olmalı ki kendini boşluğa bırakıverdi ve iki kanat çırptıktan sonra, gelip tam göz hizamdaki dala kondu.

Nefesimi tutmuştum. Karşılıklı bir süre bakıştık. Öylesine emsalsiz, muhteşem bir andı ki... Onu korkutmak istemiyordum. Cılız ayaklarıyla incir ağacının dalına tutunmuştu.

Bir keresinde, biz daha çok küçükken, oyun oynamak niyetiyle yakaladığımız kuşu elimizden almış ve "hayvanı korkudan öldüreceksiniz" diyerek serbest bırakmıştın ya... Kuşu Kabil tutmuştu. Hayvanı bağrımıza bastırıp yanına koşmuştuk. Onu elimizden alırken, içinin sesini dinlememizi söylemiş, kulağımıza yaklaştırmıştın. O sesi duyduk; çığlık çığlığa bağırıyordu. "Hemen salıvermeliyiz yoksa korkudan ölür" demiştin.

Kuşun niçin korktuğunu, korkudan ölmenin ne demek olduğunu bilmiyordum. Hâlâ da bildiğimden emin değilim. Tereddüt ediyorum. Hayvanları sevmemiz gerekiyordu; onlarla iyi geçinmeliydik. Bir canlının başka bir canlıyı korkutması, eziyet etmesi hoş karşılanmazdı. Hepimiz bu dünyada misafirdik.

Oysa siz Kabil ile beni dinlemediniz, yüreğimizdeki sese kulak vermediniz. Bizi kovdunuz... Sürgün edildik.

Ev sahibi olduğunuzu ilan ettiniz!

Neredeyim? Burası neresi? Titreyerek yattığım yerden fırlıyorum... Sabah kuşları ötmeye devam ediyor. Kabil yiyecek aramaya çıkmış olmalı. Biraz sonra gelir.

Evden epeyce uzaklaştık. Ekmeğimiz bitmek üzere... Lebuda, ardımızdan seğirtip elime tutuşturmuştu; ekmeksiz bırakmadı bizi. Her zamanki gibi suskun, başını öne eğerek, küçük bir azık torbası uzatmıştı. Ah, evet!.. Bir de kıl örtü; soğuktan korunmamız için... Bir şey söyleyemedim ona. Tek sözcük çıkmadı ağzımdan. Verdiklerini alıp yürümeye devam ettim.

Daha ne kadar yürüyeceğimiz belirsiz. Yuvamızdan kovulduk. Uçmaya, göçmeye mecbur kaldık.

Kabil bizi ölümle tanıştırdı. İçimizdeki şiddetle karşılaştık.

Yaşadıklarımız ağır geliyor, nasıl taşıyacağımı bilmiyorum; lakin her şey olup bitti, artık yaralarımızı sarıp güç toplamalıyız. En azından Kabil ile benim başka şansımız yok.

Herkes şimdi ne yapıyor acaba? Babam Kabil'i kovduğuna pişman mıdır? Geri dönsek, bizimle konuşur mu? Günahı sevabı bölüştürmeden, müşterek bir yol bulamaz mıyız? Yoksa konuşup anlaşmanın temeli kalmadı mı?

Hıçkırarak başımı örtünün altına sokuyorum. Ağlamaktan göz pınarlarım kurudu...

Kolum kanadım kırık, içim paramparça olsa da gelecekten, bizi bekleyen hiçbir şeyden korkmuyorum. Hani o minik kuş gibi... Karmakarışık tüyleriyle yuvasından çıkıp hayata merhaba diyen, biraz tereddüt etse de kanatlarını çırparak ilk uçuşunu başarıyla gerçekleştiren ve gelip tam karşımdaki dala konan yavru kuş kadar korkusuzum. Gözlerimi yumuyorum; daha doğrusu kendiliğinden kapanıyor.

Yavru kuşla uzun müddet bakışmıştık. O da ben de kıpırdamadan birbirimizin gözünün içine bakıyorduk. Sonunda ben onunla konuşmaya başladım. Nasılsın, dedim. Dünyayı nasıl buldun? Uçmak güzel mi?

Fısıltıyla konuşuyordum. Beni anlamış gibi bakıyor, ara sıra cılız bir cik sesi çıkarıyordu O sırada anne kuş nerede, ne yapıyordu bilmem. Mutluluktan gevşemiştim. Yavru kuş benden korkmuyordu; aslında tedirgindi. Küçük bir çıtırdı ya da hışırtı onu irkiltiyor, altına yapıyordu. Yine de uçup kaçmadı, beni dinledi. Ona dokundum. Benim için inanılmaz bir temastı.

Keşke görebilseydin anne. Kuşla karşılıklı bakışmamıza, parmağımı ona değdirmeme tanık olsaydın. Ertesi gün anlattım ya sana... Sadece tebessüm ettin; gizemli, ne düşündüğüne dair ipucu vermeyen küçük bir gülümsemeyle başını çevirip yerleri silmeye devam etmiştin.

Sana göre ben hep dik başlı ve yabaniydim; söz dinlemiyor, kural tanımıyordum. Halbuki söylediklerini yapardım; ancak soru sorardım, nedenleri, niçinleri merak ederdim. Merakım hiç bitmezdi.

Yavru kuş da merakla bana bakıyordu. Kuşlar korkuyu nasıl öğrenir anne? Ölümle karşılaştıkları zaman mı? Ölüm tehlikesi hissedince mi? Belki biz de onlar gibiyiz; belki bütün canlılar öyle... Ölüm, korkuyu yanında taşıyor anne. Dipsiz bir uçurum gibi; kimse geri gelmiyor. Ölümü düşünmek istemiyorum. Benim için ölüm, Habil demek oldu. Habil'i ve ölümü nasıl ayıracağım? Onlar birbirinin yerine geçti.

"Dünyayı, hayatı ikiye ayırıp heder etmeden, geçmişi unutmadan yaşamak lazım" derdin. Nasıl yapacağız, ne edeceğiz bilmem. Hiçbir şeyden emin değilim; kesin olan tek şey, şimdiden sizi çok özledim. Gözümde tütüyorsunuz; bilhassa senin eksikliğini hissediyorum.

İki gündür sürekli yürüyoruz. Kabil, mümkün olduğu kadar uzağa gideceğimizi söyledi. Evden ayrıldığımızdan beri fazla konuşmadık. Kabil suskun. Ketum. Geceleri bana dokunmadan yatıyor. Sırtını dönüp uyuyor.

Küçükken de hep arkasını dönerek yatar, ben ona dokununca yüzünü çevirirdi. Şimdi ona dokunamıyorum; o da öyle sırtı dönük uyuyor işte... Bazı konularda acele etmesem iyi olacak.

Ah anne... Fırtına çıkıp yer gök birbirine karışınca, "Sakin olun, su akar yolunu bulur" derdin ya... Sakinim. Bekliyorum.

İşin hazin tarafı, o da bekliyor ve ben onun neyi beklediğini bilmiyorum. Böyle giderse birbirimizden uzaklaşacağız. Kabil ile ben! Aklıma... Birbirini seven, beraber olmak için her şeyi göze alan iki sevgili... İki yabancı mı olacak?.. Hayır. Buna izin veremem; zaten o da istemez. Bahtımıza düşeni kabullenip uzlaşmak zorundayız. Sabretmeliyim.

İkimiz de duruma alışmak için bekliyoruz. Evet... Biraz tahammül ve zaman gerekiyor. Yeni bir düzen kuracağız. O vakit, birbirimize sarılarak rahatça uyuruz.

Kim bilir ardımızdan neler söylediniz, ne beddualar ettiniz? Haklısınız. Ortada bir cinayet varsa öfkelenip tepki duymamak imkânsız. Ben de kızdım, üzüldüm, yıkıldım. Hepimizin yüreği dağlandı, kimse kimseyi teselli edemedi; acıyla kavrulduk. Bedenimiz salt acı kesmişti; ama Kabil müstesna biri değildi. O da bizdendi, içimizden biriydi.

Kimse Kabil'e canavar veya gaddar demesin. Birlikte büyüdük biz. Adımızı siz koydunuz; sahiplendiniz. Gözümüzü açtık, sizi gördük, size güvendik. Şimdi bizi istemiyor, hatta bizden utanıyorsunuz.

Sen oğlunu tanımaz mısın anne? Hele babam... Öyle bir "oğlum!" derdi ki bütün sesler kesilirdi. Kabil'e hayatı, toprağı o tanıştırdı, yaşamayı öğretti. İkiniz de sevgiyle kol kanat gerdiniz.

İyi de... Bizi neden kovdunuz?.. Tamam, cezalandırıldık; fakat cezanın taşıdığı anlamı, esas hedefi bulup çıkaramıyorum. Maksadınız unutmak mı yoksa hayatın karşısında bizi yapayalnız bırakmak mıydı? Asıl amacınızı bilmiyorum. Anlatmadınız. Kelimeler yoksa, boşluk doğuyor, güven sarsılıyor.

Niyetiniz unutmaksa, bizi mi unutmak istediniz yoksa ölümü mü? Bence ikincisi... Yani kendinizden kaçtınız. Ölümü görünce dehşete kapıldınız, unutmak istediniz.

Bizi kovup uzaklaştırmanın başka açıklaması yok. Bulamıyorum. İnsan kendi büyüttüğü, emek verdiği birini unutur mu; daha vahimi, ondan bu kadar kolay vazgeçer mi? Biz olmayınca, ölümü unutacağınızı mı zannettiniz?..

Kabil affedileceğini düşünmüyor, bedel ödeyeceğini biliyordu. Ne yazık ki bütün ipleri kopardınız.

Neden böyle oldu?..

Evet, ilk kıvılcımı ben çaktım. Dört yanımız alev aldı, canımız yandı. Sorumluluğu üzerime alıyorum; bundan gocunmam. Kabil'e karşı da ne hissettiğimi biliyorum. Onu seviyorum. Ama ya siz?

Biraz düşünsene... Sen hepimizin annesi, babam herkesin babasıydı. Meziyetliydiniz; bizi büyüttünüz. Uymamız gereken kuralları koyup hayatı düzenleyip kolaylaştırdınız. Herkes size bakıyor, saygı duyuyordu; derken ilk büyük sorunu halledemediniz. "Allahın emri" diyerek kestirip attınız.

Anne... Farkında mısın? Hakikatin üstünü siz örttünüz. Çünküler sizdeydi; bize kararı siz söylediniz ancak neden böyle olması gerektiğini açıklayıp ikna etmeye uğraşmadınız. Bize yüz çevirdiniz.

Haydi gel... İkimiz kendimizi bir süzgece vuralım. Son günleri bir kenara koyarsak, aynı kaba kaşık salladığımızı unutmadan düşünürsek mesafe kateder, sıkışıp kaldığımız bu yerden çıkabiliriz. Sen yapmasan da ben yapacağım. Kararım kesin.

"Sonra" deme. Sonrası kalmadı, yara irin topladı bile. Henüz adını koyamasam da bu yarayı deşip cerahati akıtmadan iyileştirmek imkânsız. Katilin belli olması yetmiyor. İsyanın ardında yatan her şey bilinmeli... Habil'in ölümü üzerine çöken sisi dağıtmak lazım.

Sevdiğim adam bir katil. Bu durumu kabullenmekte zorlansam da sevgim devam ediyor. Sizin gibi hoyrat davranamam. Kabil'i yargılarken, önce anlamaya çalışıyorum. Keşke siz de öyle yapsaydınız. Daha adil bir karar verebilirdiniz.

Habil ile Kabil aynı evde, birlikte yaşıyordu. Hayatı paylaşırken suçlar ile cezaları paylaşmamak niye? Dökülen kan hepimizin.

Cinayet herkesi etkiledi. Yaktığın ağıt çok şey anlatıyordu. O an...

Babamın sesiyle başım döndü; ayağımın altındaki toprağın kaydığını hissettim. Dünyamız değişiyordu; hem de ne değişme! Yarınımız asla dünümüze benzemeyecek...

Hafızamı tazeleyip yaşadıklarımı gözden geçirmeliyim. Hesaplaşmayı erteleyemem. Zaman bizim aleyhimize işliyor.

Ne düşündüğünüzü bilmiyorum; sadece tahmin edebilirim. Eğer doğru tahmin etmeyi başarırsam, rahatlayacağım. O vakit belki hayat kolaylaşacak, Kabil'le mutlu olacağız. Yeni hayaller kurabileceğiz.

Ne dersin?

Madem susuyorsun, bari bırak ben konuşayım...

Beni dinliyor musun anne? Sesimin sana ulaşıp ulaşamadığını kestiremem. Ayrıca iş işten geçti, diyebilirsin. Tamam, her şey kabulüm; Habil'i geri getiremeyiz. Üstelik eksiklerim, hatalarım olabilir, yanlış yollara sapabilirim, lakin iyi niyetimden şüphe etme...

Heyy... Anne! Annelerin canı, cananı... Bizi kovup ölümü unutmaya çalıştınız.

Hikâyemizi, yaşadığımız masum duyguları ciddiye almadınız. Gücünüze güveniyordunuz; ama yetmedi işte... Kabil haklı olduğunu ispat için öne atıldı. Kurbanı kabul edilmeyince kızmıştı; öfkeliydi. Derdini anlatacak, tepkisini ifade edecek bir çare aramış, çözüm bulamamıştı. Zulmünün ardında cehalet yatıyordu. Kavga edip dayak yediği halde, biz onu yalnız bıraktık. Ben pişmanım anne. Ya sen?

Annelerin ilki, annelerin annesi!.. Vicdan azabından nasıl kurtulacağız?..

Gözlerimi yavaşça aralayıp etrafı süzüyorum. Kabil alaca karanlıkta yolunu şaşırmasa bari. Bu kadar erken kalkması gerekmiyordu. Herhalde onu da uyku tutmuyor.

Küçükken Kabil'le el ele tutuşarak dere tepe koşar, bayırlardan yuvarlanıp ağaçlara tırmanırdık. Saçlarımız birbirine karışırdı. Uçurumların kıyısında yürürken, ormanın derinliklerine dalarken bir an bile tereddüt etmezdik. Telaşa kapılınca birbirimizi sakinleştirdiğimiz, nefes nefese kaldığımız, doyumsuz bir hayat sürüyorduk.

Her anın tadı eşsiz, her yaptığımız ilkti. İlk olmanın şevkiyle, heyecanıyla dolup taşıyor, engelleri beraber aşıyorduk. Oyunlar uydurur; oyunu hayata, hayatı oyuna benzeterek yaşardık. Kaygı, keder bilmeyen bütün küçükler gibi masum ve haylazdık. Attığımız kahkahalar gücümüze güç katar, kendimizi yenilmez hissederdik.

Annemle babam "yavrum, evladım" diye seslenir, "canım" diye devam ederdi. Her cümle sevgi, şefkat barındırır, yüreğimiz okşanırdı. Onların bizi araması hoşumuza gider, saklanırdık. Seslerindeki tedirginlik, tasa, merak, bazen hafif bir kızgınlık eğlencemizdi.

Nereden, nereye geldik?

Artık bizi aramayacaklar! Kimse arayıp sormayacak...

Korkunç bir olay oldu. İlk cinayet işlendi. Kabil, iki gün önce Habil'i öldürdü. Güneş üçüncü kez ortalığı aydınlatıyor; yavaş yavaş... Sanki güneş bize de, acele etmeyin diyor; telaşa kapılmayın ve sükûnetinizi koruyun. İtidal her hal içindir.

Birazdan Kabil gelecek; yağmur yağmazsa, tekrar yola çıkacağız. Kim bilir hangi diyarlara gidip nelere tanık olacağız?

Sessizce yatıyorum. Evdeki gibi...

Ben daha küçükken... Gece olup herkes yatağına çekildiğinde, kıpırdamadan yatar, sizi dinlerdim. Babam ile sen fısıltıyla konuşurdunuz. İlk kez ne zaman dikkatimi çekti hatırlamıyorum; bir tuhaflık hissetmiştim. Bizden sakladığınız bir şey vardı.

Yattıktan sonra, gizli kapaklı şeyler yapıyordunuz. Niçin açıkça sormadım bilmem; belki sizin tavrınız yüzündendi. Babam sabırsız bir ifadeyle, "Haydi" derdi, "ufaklıklar uyudu". Senin cevabını duymaya çalışırken itiraz ettiğini tahmin ederdim çünkü babam ısrar ederdi: "Haydi, nazlanma!" Bazen senin sesini de duyardım: "Biraz daha bekleyelim."

Uyumamızı bekliyor, görünmek istemiyordunuz. Her geçen gün merakım artıyordu. Zaten merak müptelasıydım. Gizli hadiseyi öğrenmeye karar verdim. Uyumamak için büyük çaba sarf ediyordum. Kabil ile birlikte yattığımız yatakta kılımı bile kımıldatmadan sizi dinlerdim. Karanlığın içinde birtakım kıpırtılar, sürtünmeler duysam da ne olup bittiğini anlayamazdım.

Işık yoktu. Herhangi bir şey görmem mümkün değildi; ben de kulak kesilirdim. Hafif çığlıklar attığın bir gece, ayağa kalkıp yanınıza gelmemek için kendimi zor tutmuştum. Ertesi gün Kabil'le konuştuğumu hatırlıyorum. "Boş ver" demişti, "çok merak ediyorsan, git sor!" Beraber sorma teklifimi reddetmişti.

Keşke o gün birlikte sorsaydık ya da ben bütün cesaretimi toplayıp karşınıza geçseydim. Veya bizim sormamıza fırsat vermeden, siz anlatsaydınız... Keşke karşılıklı konuşabilseydik.

Sırlar, bizi birbirimizden uzaklaştırdı.

İşin garip tarafı, bu şimdi aklıma geliyor. O zamanlar sadece merak ederdim. Sizi gözetlerken suçüstü yakalanmak istemezdim. Sınırları ihlal ettiğimi az çok kestirebiliyordum. Çoğu vakit gözlerimi açmaya bile çekinirdim. Göreceklerim hoşuma gitmezse diye düşünür, yine de kendimi dizginleyemezdim. Geceler boyunca sizin fısıltılarınızı, çıkardığınız sesleri dinledim.

Nihayet bir gece, babamın senin üstünde olduğunu gördüm. Hava sıcak, kapı iyice kapanmamıştı; aralıktan kuvvetli bir ay ışığı sızıyordu. Soluğumu tutup gözlerimi kısarak bakmıştım. Tek bir vücut gibiydiniz. Birleşmiş bütünleşmiş haliniz beni şaşırttı. Üzerinizdeki örtü hafifçe sıyrılmıştı. Çıplaklığın büyüleyici etkisiyle gözlerimi kapadığımı, utandığımı hatırlıyorum. İkinizin de hoşlandığını, zevk aldığını hissetmiştim.

Fırsat bulur bulmaz Kabil'e, "Soyun, üstüme yat!" diye tutturdum. Hatırımı kırmadı; çalıların arasında giysilerimizi çıkarıp üst üste yattık. Hiçbir şey olmadı; ne olması gerektiğini de bilmiyorduk. Özünü, ayrıntısını keşfedemediğimiz bir durumla karşılaşmıştık. Görmek yetmiyordu.

Mahremin derinliği çok, kapıları henüz bize açık değildi. Birlikte düşündük, konuşup tartışarak çeşitli denemeler yaptık. Asla sizin gibi sesler çıkaramıyor, yaptığımız hareketlerin ne manaya geldiğini, olayın muhtevasını kestiremiyorduk. Hatta Kabil sıkılmıştı; fakat ilk kez birbirimizin bedenini gün ışığında görmüş, dokunmuştuk.

Bir süre sonra, muhtemelen uzunca bir zamanın ardından; ben kanadım. Bu konuda benimle konuşmamıştın anne. Habersiz, bilgisiz, tek başıma kalakaldım. İşin doğrusu, hep öyle oldu. Konuşsan bile dolaylı konuştun, ima ettin, çokanlamlı kelimeler kullandın.

Kanadığımı görüp kan bitmeyince, dizinin dibine oturarak yüzüne baktım. Sen halimi anladın, bildin; zaten her şeyi bilirsin... Eminim, Kabil'in niçin şuurunu kaybettiğini, neden kardeşini öldürdüğünü de biliyorsun. Ne düşündüğünü bana söylemedin anne.

Ahh... Annelerin gözbebeği... Bir tanesi... Biriciği... Senin büyüttüğün evlatlar anlaşamadı, ayrı düştü, biri diğerini öldürdü. Kardeşlik yaralanıp sakatlandı. Kabil kötü oldu; lanetlenip kovuldu. Hiç mi vicdanın sızlamadı?

Kendini aklamaya çalışma! Tamam... Senin yerin tartışılmaz. Babama da sana da müteşekkiriz; sizleri hep anacağız. Unutmayacağız. Unutmamız mümkün değil; lakin önemli bir meseleyle karşı karşıyayız. Kabil ile Habil eşit iki kardeşti. Hepimiz aynı çatı altında uyumuş, aynı sofraya oturmuştuk. Ekmeğimizi bölüştük. Nasıl oldu da bu duruma düştük, kana bulandık?

Bir düşün anne...

Keşke konuşsaydık, demiyor musun? Kelimeler bizi yakınlaştırıp birleştirseydi... Görünmeyeni görünür anlaşılır kılmak için dile, sözcüklere ihtiyacımız var. Niye çekindin; iki çift laf etmedin? Suskunluğa gömüldün...

Babam mı engelledi? Zannetmiyorum. Hem dile gelmeyen, söylenmeyen ne zamana kadar yok sayılabilir ki? Anlatılmazsa hiçbir şey anlaşılmaz; hatta yanlış anlaşılabilir. Karanlık çöker ortalığa. Gece olur. Göz gözü görmez...

Birazcık ışık!

Ne olur bize kızmayın...

Öfkem öfkenizi tanıyor. Karar verici olsanız da; güç kişilere ait değildi. O yüzden de "keşke konuşsaydık" diye hayıflanıyorum ya... Sorunu birlikte çözebilirdik.

O gün, ilk kez kanadığım gün ne söyledin, ne anlattın hatırlamıyorum. Aklımda kalan tek cümle, "Artık büyüdün, senin de bebeğin olabilir"di.

Büyümek neydi anne? Kocaman olmak, dal budak salmak, doğurmak...

Ağaçların, hayvanların büyüdüğünü gördük, çiçeklerin, otun, börtü böceğin, kuşlara yuva olan fundalıkların büyümesini seyrettik

ama insanlar farklıydı. Karın doyurup günlük ihtiyaçlarımızı gidermek yetmiyordu. Akla, zekâya sahiptik. Sahip olduklarımızın değerini kavramaktan bahsederdin.

"İnsanın büyümesi zordur" der ve mutlaka eklerdin: "Hele, tek başına var olabilmek imkânsız, bir arada yaşarsak hayatla baş edebiliriz". O halde niye bizi kovdunuz anne?.. Toyduk... Henüz yolun başındaydık.

Ya daha fazla büyüyemezsek! Hep böyle kalırsak!

Ah, evet... Küçükken dert, keder olmuyor; her şeye gülüp geçmek mümkün; inatlaşma bile eğlence haline geliyor. Acımasızlık ile merakın el ele yürüdüğü, iç içe geçtiği karmaşık bir süreç... Hayatsa bambaşka... Yoksa değil mi? Kafam yine karıştı. Büyümek çok zor anne. Hele de insan olmak... Sorumluluk yüklenmek.

Hayvanlar arasında dişe diş bir mücadele sürdüğüne şahit olduk; dünyayı tanıyıp öğrendik. Birbirimize dayandık, icatlar, keşifler yaptık, yeni yollar bulduk.

Hani sen söylerdin ya... Büyüyüp olgunlaşamayan birinin ne kendine hayrı olurmuş ne de çevresine. Dal tomurcuk vermiyorsa, kesip atmak gerekirmiş.

Biz tomurcuk vermek üzereyken yangın çıktı; kıvılcımı ben çaksam da, ateşi siz harlandırdınız. Ne yazık ki Habil öldü. Üzüntümüz derin. Herkes yaralı.

Kader diyebilirsin. Alınyazısı değişmezmiş. Ancak her ne olursa olsun, yaşadıklarımız hakkında konuşup tartışmamız lazım.

Tıpkı kadınların kanaması gibi...

Kanadıkça kendime kızdım, bedenimden uzaklaştım. Bacağımdan sızan kan beni Kabil'den ayırmış, başka tarafa savurmuştu. Yadırgadım. Kan akmasının açıklaması yoktu; nasıl izah edeceğini sen de bilmiyordun. Sustun. İkimiz de sustuk. Endişeliydim. Saçlarımı okşayıp, "Merak etme, uzun sürmez" dediğini hatırlıyorum.

Kadınlar o günleri, geceleri evin dışında geçiriyordu. Günlük işlerin, akışın dışına çıkmış, çıkmak zorunda kalmıştım; alışmam kolay olmadı. Kanama bitince, nehirde yıkandıktan sonra geri dönüp ortak hayata katılıyorduk. Kanama dönemleri ve düzeni önceyi, sonrayı fark etmemi sağladı. Zamanı öğrendim. Vakti bildim.

Lebuda kanayınca, onu benim yanıma getirdin anne. Bütün kızlar aynı sınavdan geçiyordu. Onunla konuşmamı istedin. Öylesine bir iki sözcük gevelemiştim. Bilirsin; Lebuda'yla pek geçinemezdik.

Her şeye rağmen aramızda yeni bir dil oluştu. Giderek kendi dünyamızı kurduk. Tabii ki senin sayende... İkimiz de sana bakıyor, senden öğreniyorduk; bir yarın ben, diğer yarın Lebuda'ydı... Benimle kavga ettin, kız kardeşimle uzlaştın. Onu hep korudun, kolladın.

Her neyse...

Kanadığım için Kabil'le yatağımızı ayırmıştık. Başka yatakta yatmayı ben istedim; birbirimize yasaklanacağımız aklıma bile gelmemişti. Zaman hızla geçiyor ve ben huzursuz bir halde tekrar kanayacağım günü bekliyor, Kabil'i rahatsız etmemeye çalışıyor, bazen kendimden iğreniyordum. Ayrı yataklarda yatma teklifimi, Kabil hemen kabul etmişti. Hiç itiraz etmedi; bana güveniyordu. Ara sıra gülüp, "Eskiden böyle değildin..." derdi. Hatırlıyor musun?

Hayatta herkes, payına düşenden memnun görünüyordu. Tanrıya şükrederek yaşıyorduk.

Şimdi kaygılıyım. Tedirginlik içimde kök salıyor. Yarının nelere gebe olduğu meçhul. Hayatın nedeniyse kendinde. Soruların cevabını bulmak, doğruyu yanlıştan ayırabilmek hüner istiyor. Hem de zaman!

Ben ne diyordum? Hah... Tamam.

Günlerden bir gün, Kabil yanıma gelip gece sizin yaptığınız hareketleri hatırlatınca onu susturdum. Güldü.

"Aynı yatağa yatmak için izin gerekiyor" diyerek boynumu büktüm. "Annem öyle söyledi."

Toprağı çapalıyor, yabani otları ayıklıyorduk. İşimiz bitince elma ağacının altına oturup konuşmaya devam ettik. Onunla beraberken kendimi bırakırdım; sözlerinden, davranışlarından şüphelenmez, kaygılanmazdım. Aramızda gizli saklı yoktu.

Kısacası Kabil beni ikna etti. Dudaklarını bedenimde hissetmek hoşuma gidiyordu. Kabil'in dokunuşlarına çekinmeden karşılık verdim. Senin uyarılarını unutmadım anne. Dikkatliydim. Kabil'le küçükken olduğu gibiydik; sanki oyun oynuyorduk. Zaten biz hiç

büyümedik, yeniyetmelik günlerine takılıp kaldık. O günler güzeldi, heyecanlıydı; sonrası ağır geldi. Hem siz de fırsat vermediniz ki!

Bizi anlamadınız anne...

Kabil bende kendini buldu. Benimiz, benliğimiz birbirine girdi; birlikte kendi sırrımızı keşfettik. Onun hareketlerini nispeten denetliyordum. Kabil ısrar etmiyor, okşamaları beni hırçınlaştırmaya, germeye başlayınca duruyordu. Öğle sıcağı bastırınca, ağacın altında birbirimize sarılarak uyurduk.

Kabil'e sevgimin, düşkünlüğümün farklı bir mecraya aktığını hissetmiş olmalısın; çünkü tarlada çalışmamı engellemek istedin Başka işler verdin. Kabil'den uzak tutmaya çabaladın. Ne çare ki fayda etmedi. Duygularımız karşılıklıydı; ayrı kalamıyor, beraber vakit geçirmek için muhtelif yollar buluyor, hiç olmadı gece yatmak üzereyken çene çalıyorduk.

Kabil ile ben, birbirimizin dert ortağıydık. Her gece, o gün ne olmuş, ne yapmışız, kim ne demiş, ardından neler söylenmiş; aklımıza gelen her konuda, her şeyi, bütün ayrıntıları konuşurduk. Sohbet bitmesin isterdim. Çoğu kez biri "susun artık, uyuyacağız!" diye ikaz edinceye kadar söyleşirdik. Onunla birlikteyken sıkılmazdım.

Anne... Kabil artık konuşmuyor. Onun suskunluğu benim ağzımı da kilitledi. Kelimeler dilimin ucunda, yutkunarak bekliyorum. Onu konuşturmak için ne yapmalıyım? Bir şey söyle anne... Akıl ver!

Kabil eski Kabil değil. Konuştukça konuşan, her an bir yerlere geç kalacakmış gibi aceleyle bir şeyler anlatan, toprakla, çiçeklerle tartışan Kabil değişti. Cevval, tuttuğunu koparan, her işin üstesinden gelen, yorulmak bilmez, çenesi düşük sevgilim kayboldu. Yerine başka biri geldi; tanımakta güçlük çektiğim, yadırgadığım biri. Asık suratlı, çatık kaşlı, duygularına dair ipucu vermeyen, soğuk, uzak...

Hep böyle mi kalacak? Ne dersin? Hatasını anlayıp kavramayan tekrarlarmış. Senin bu minvalde bir şeyler söylediğini hatırlıyorum.

Gözlerimi bu kez rahatça açıyorum. Sabah olmuş; ortalık aydınlık. Artık daha iyiyim... Tabii ki geçmişi unutmayacağım. Kabil kardeşini öldürdü, nedamet göstermedi. Birbirimize olan güvenimiz sarsıldı. Bu depremden yara bere almadan çıkmak imkânsız. Lakin ilk fırtına geçti; şimdilik bekliyoruz. Bizim için bundan sonrası önemli.

Duygularımı ifade etmekte zorlanıp kelimelerim yetersiz kalsa da Kabil'le konuşmalıyım. Belirsizliklere dayanamam. Son anda neler olup bittiğini bana anlatmalı. Gizli kapaklı hiçbir şey kalmamalı. Onu sevdiğimi bilir. Benden şüphe etmesi, çekinmesi gerekmez.

Husumet gütmeden, birbirimizi yaralayıp düşman ilan etmeden konuşmalıyız.

Anne... Kabil'le aynı yatağa yatmak istiyorum, demiştim ya... Niçin o gün, o anda bu cümleyi sarf ettiğimi düşündün mü?

Ortalık sıcaktan kavruluyor, güneş gökyüzünde güç gösterisi yapıyordu. Bulutlar bile kaçıp saklanmıştı. Aydınlığın uzun sürdüğü günlerin sonuydu. Öğle vakti herkes bir köşeye çekilmişti.

İncir ağacının altındaydım. Elimde ne vardı, neyle meşguldüm bilmem... Tak, tak diye biteviye bir ses geliyordu. "Bu sıcakta kim çalışır" diyerek başımı kaldırınca, odun kesen Kabil'i gördüm. Belinden yukarısı çıplak, güneş yanığı teni göz alıcıydı. Uzun müddet onu seyrettim. Baltayı her kaldırışında omuzları geriye doğru kasılıyor, baltayı indirirken sırtı gerginleşiyor, saçlarının ucundan ter damlacıkları savruluyordu. Bazen durup elinin tersiyle alnını siliyor, sonra ıslak saçlarını geriye doğru sıvazlıyor, ardından baltayı daha sıkı kavrıyordu.

Bacaklarını hafifçe iki yana açarak yere sağlam bastığı halde, odun baltaya yapışıp havaya kalktığı an zorlanıyor fakat duraklamıyor, bütün gücünü harcamaya devam ediyordu. Terden sırılsıklam olmuştu. Kabil'in eğilip doğrulan sırtına baktım. Güneşin altında parlayan yarı çıplak bedenini, kaslarının dalgalanmasını seyrettim. İçim ürperdi.

Ayağa kalkıp yanına gittim. Bana bakmadan odun kırmaya devam etti. Küçüklerden biri parçalanan, etrafa dağılan odunları topluyor, duvarın dibine istifliyordu. Ufaklığa, "Sen biraz dinlen" dedim. "Yorulmuşsundur; ben yardım ederim." Ondan önce Kabil itiraz etti: "Hayır, daha yeni başladık. Ne yorulmasıymış!"

Israr etmem de faydasızdı; sonunda Kabil, "Sen benim dikkatimi dağıtıyorsun, ayak altından çekil de işimi yapayım" dedi. Evet anne, aynen öyle söyledi. Kalakalmıştım. Beni yanında istemiyordu!

Ayaklarımı sürüyerek geri döndüm. Tekrar incir ağacının altındaki yerime oturdum ve uzun müddet düşündüm. Aklımdan geçenleri ayrıntılı anlatıp lafı dolandırmayacağım. Biliyorsun işte... Kalkıp içeri yanınıza geldim.

Kendimce bir karara varmıştım. Kabil hakkında sizinle açıkça konuşacaktım. Onu seviyor, giderek daha çok arzuluyordum. Aynı yatakta yatmak için izniniz gerekiyordu. Aslında ilk yağmurlarda çiçekler açmaya başlarken, karşınıza oturup talebimizi söylemiş, sizin "sonra" demenize itiraz etmemiştik. O gün, sonranın zamanıydı...

Kulübenin kapısında sanki bir alev dalgasıyla karşılaştım. İçerisi fırın gibiydi. Sen ocağın başında yemek yapıyordun. Yoo... Süt pişiriyordun. Taşmaması için gözün tenceredeydi. Babam bir köşeye oturmuş, elindeki tahta parçasını yontuyordu. İçeri girer girmez, "Size bir şey söyleyeceğim" dedim ve soluk almadan devam ettim: "Zamanı geldi artık. Ben, Kabil'le yatağımı paylaşmak istiyorum."

Buz gibi bir sessizlik oldu. O sıcakta üşüdüm anne... Kelimelerim havada asılı kalmıştı. Odun kesme sesi duyulmuyordu. Babam, Kabil'le konuşacağını söyleyerek dışarı çıkmamı istedi. Sen başını çevirip ilgilenmedin bile. Sözcükler boğazıma takıldı, yeni bir cümle kuramadım, derdimi anlatamadım.

Sana doğru bir hamle yaptığımı hatırlıyorum; omuzlarından tutarak gözlerine bakmak istemiştim. Kabil ile benim ne kadar iyi anlaştığımızı biliyordun. Desteğine ihtiyacım vardı; en azından yatıştırıcı, sakinleştirici bir kelime, küçük bir cümle sarf edebilirdin. Sırtın dimdikti; beni çağırmıyordu. Geri çekildim.

Babamın uyarısıyla arkamı dönünce Kabil'i gördüm. Peşimden gelmiş kapının eşiğinde dikiliyormuş. Fark etmemişim... Bakıştık. Küçük bir baş hareketi ve gözleriyle bana "tamam" diyordu. "İtiraz etme!"

Ona güveniyordum. Birbirimize çok benziyorduk.

Biliyorum, beni bir türlü ehlileştiremediniz. Kabil'i de benim kışkırttığımı zannettiniz. Yoksa konuşmaya dahil eder, dışarı çıkarmazdınız. Öyle değil mi?.. İkna edeceğinize dair umudunuz olsa, mutlaka muhatap alırdınız.

Dışarıda güneş bütün haşmetiyle parlıyordu. Gözlerim kamaştı. Bir an hiçbir şey göremedim. Tam o sırada, Lebuda yanımda belirdi. Söylediklerimi duymuş muydu bilmem; kolumdan çekerek, "Gel!" dedi. Peşinden gittim. Rüyada gibiydim. Ayaklarım sanki yere basmıyordu. İncir ağacının altına oturduk. Testiyle buz gibi soğuk su getirdiğini, tasa doldurup uzattığını hatırlıyorum. Saçlarımı okşayıp sakinleşmemi sağladı.

Kız kardeşim yanındakine nadiren dokunur; hele birinin saçını okşayarak konuştuğu görülmemiştir. İlgisine şaşırmıştım. Ayağa kalkmaya yeltendiğim an elimi tutup sıkıyor, ben de geri oturuyordum. Babamın Kabil'e ne söylediğini merak ettiğim halde yerimden kıpırdayamadım. Sıcaktan çığlık çığlığa bağıran böceklerin, kuşların sesini dinledim.

Kabil nihayet evden çıktı ve bizim oturduğumuz tarafa bakmadan tarlalara doğru yürüyüp gitti. Ardı sıra koşmamı yine Lebuda engellemişti. O esnada kız kardeşim ne düşünüyordu, niçin beni durdurdu kestiremiyorum. Hiç olmadığım kadar uysaldım. Oysa Kabil'in uzaklaşan ayak sesleri, yaklaşan tehlikenin ilk işaretiydi. Anlamadım. Kimse anlayamadı.

Aslında Kabil size boyun eğdi anne. Sofrada yerinin değiştirilmesine itiraz etmedi. Babam ne dediyse yaptı. Aksi, ters davranmadı. Uyumluydu. Duygularını, düşüncelerini anlatmaya gayret etti. Babamla konuştu; kestirip atmadı yani...

Sen de bilirsin, Kabil'le her gece uyumadan evvel konuşmaya, sohbet etmeye alışmıştık. İlk kez o gece birbirimizin yüzüne bakmadan, tek kelime etmeden kendi yataklarımıza çekildik; gözüme uyku girmedi anne... Kabil de uyumamış. Ertesi gün, konuşmak amacıyla tarlaya gitmiştim. Kurumuş otları söküyordu. Koca bir ot demetini kucaklayıp kaldırırken, gece uyuyamadığını söyledi. "Sersem gibiyim, sonra konuşuruz" dedi. Bana yüzünü göstermedi. Gözümün içine bakarak duygularını paylaşmadı.

Kabil'e sormadan sizinle konuşmuş, zamanı ben tayin etmiştim; belki o yüzden kızdı, kırıldı.

Yoo... Kızmamıştır. O bana hiç kızmaz. Aynı yatakta yatmak için onayınızı alacaktık; zaten başka çaremiz de yoktu. İlk yazda karşını-

za birlikte çıkmıştık. Hatırlıyorsun, değil mi? Sonrayı beklemeye başlamıştık. O gün, o sıcakta, tak tak sesleri arasında Kabil'in ter damlayan bedenini seyrederken içim doldu, taştı... Kendimi zapt edemedim. O da anlamış olmalı ki peşimden geldi, beni yalnız bırakmadı. Mesele hallolacak derken, Kabil benden uzaklaştı.

Babam Kabil'e ne dedi anne? Sen de benimle konuşmadın, durumu açıklamadın. Ben kendi kendime birtakım kuruntulara kapıldım, keyfim kaçtı. İnsan böyle tek başına düşününce tıkanıp kalıyor...

Umudumu kaybetmemeliyim.

Nerede kalmıştım? Ah evet, Kabil soğuk davranmıştı. Babamla konuşması hakkında hiçbir şey söylemeyince, başımı alıp ormana dalmıştım. Bazı günler, bilhassa kafamın karışık olduğu zamanlar ormana sığınırdım. Ağaçlar misafir eder, huzuru sunardı.

Kuşların, böceklerin ötüşünü, uzayıp kısalarak yankılanan, bitmek bilmeyen cıvıltıları dinleyerek dolaşıyordum. Ta ki Lebuda'yı görene dek... Aniden karşıma çıktı. Yoksa onu sen mi gönderdin? Evet, muhtemelen öyle olmuştur. Daha önce akıl etmemiştim, şimdi farkına varıyorum.

O günlerde, kız kardeşim beni hiç yalnız bırakmadı. İçine kapanık, kimseye karışıp bulaşmayan Lebuda sürekli yanımdaydı. Benimle ilgilendi. Senin deyiminle mesuliyet sahibiydi; taşkınlıklarımı engelledi. Kolumdan çekip götürmeseydi, elimi sıkarak durdurup sakinleştirmeseydi ne olurdu bilmem. Seninle, babamla, önüme kim çıkarsa çıksın herkesle kavga etmeye hazırdım.

Lebuda'nın yaptığı az iş değil doğrusu; beni dizginlemek, yatıştırmak, durultmak sözcüklerimi, kafamı...

Yattığım yerde hafifçe dönüp üstümdeki örtüye iyice sarılıyorum. Kuş sesleri artmış. Ne diyorlar acaba? Ne anlatıyorlar?

Kız kardeşimi ilk kez kucağıma verdikleri anı düşünüyorum. Nasıl tutacağımı bilmediğimden, kollarımı dümdüz uzatmışım. Annem Lebudayı kollarımın üzerine koymuş. Kabil de Habil'i tutuyormuş. Biz yine kahkahalarla gülüyormuşuz. Lebuda ağlamaya başlayınca atıvermişim. Annem Lebuda'yı havada yakaladığını söylerdi. Olayı hatırlamam zor –çok küçüktüm–, annemin anlatmasıyla biliyorum.

Bebekler biraz büyüyüp yürümeye başlayınca, Kabil ile ben anneme yardım ettik. Bildiğimiz her şeyi Habil ile Lebuda'ya öğrettik. Bizden farklıydılar. Büyüdükçe koptuk, birbirimizden uzaklaştık. Herkes kendi dünyasına çekildi, benzeriyle vakit geçirdi. Bence, onlar bizim deneyimlerimize yabancı kaldı. Aynı yollardan geçmedik yani... Belki bilerek tercih ettiler, belki başka nedenlerle ayrı düştük. Yine de kimse kimseden nefret etmiyor, düşmanlık gütmüyordu. Herkes diğerine saygılıydı.

Habil ile Lebuda hiç el ele dolaşmazdı; biz de onların elini tutmak için ısrar etmezdik. İkisi de yumuşak başlıydı; söz dinlerlerdi.

Habil hayvanlarla dost oldu, keçinin, koyunun verdikleriyle yetinip daha fazlasını hayal etmedi. Lebuda'ysa evi sevdi; evin içinde de pek dolaşmaz kuytuluklara çekilirdi. Annem ona toz kondurmazdı. İşin doğrusu marifetli kızdı. Tek kusuru, inatçı olmasıydı. Elinden her iş geldiği halde, canı istemezse parmağını kıpırdatmaz, sessizce direnir, hatta nasıl denir; nobranlaşırdı. Ben de inatçıydım ama onun gibi değil...

Habil de inatçı mıydı? Bilmem... Büyük ihtimalle öyleydi. İkisi çok az konuşur, asla gürültü çıkarmazlardı. Şarkı bile söylemezlerdi; biri söylerse eşlik etseler de hiçbir oyunu onlar başlatmazdı.

Kabil ile benim düşlerimiz, düşüncelerimiz aynıydı; benzerliğe rağmen ne ben ondan sıkılıyordum ne de o benden. Kapılarımız ardına kadar açıktı. Bağıra çağıra kavga etmekten çekinmezdik; sonunda kahkahalarla kucaklaşır, müşterek yapabileceğimiz işleri seçer, çalışırken bile eğlenirdik. Kendi sesimizin yüksekliğinden onları duymamış, annemin ara sıra uyardığı gibi Habil ile Lebuda'yı ihmal etmiş olabiliriz.

Babam da ikaz eder, kardeşlerimizle ilgilenmemiz gerektiğini söylerdi. Gözlerimi yavaşça kapıyorum.

Lebuda'yla ormanda yürüyorduk... "Kabil'le yatağımı paylaşmak istiyorum" dedikten sonra eve bir gerginlik çökmüştü. Herkesten uzak durmaya çalışıyordum. Kız kardeşim hariç...

İşleri boş veriyor ya da üstünkörü yapıyor, ufaklıkların karnını doyurup kendimi ormana atıyordum. Lebuda da peşimden geliyor-

du. O gün... Kavga ettiğimiz gecenin gündüzü de ormandaydık. Kız kardeşimle yan yana yürürken eski günleri hatırlamıştım. "Hani" dedim ona, "bir defasında ormanda kaybolmuştuk, daha doğrusu annemle babam öyle zannetmişti".

"Evet" dedi, "ben başımı alıp gitmişim, sen de peşimden gelmişsin".

"Etrafı seyrederek yürüyordun. Gözümü bir an bile senden ayırmamıştım. Bence kaybolmamıştık."

Lebuda itiraz etti: "Annemle babam nerede olduğumuzu bilmiyordu. Onlara haber vermediğimiz için telaşlanmış, kaybolduğumuzu düşünmüşlerdi."

Sesimi çıkarmadım.

Küçükken, kız kardeşim önde ben arkada uzun süre yürüdüğümüz o gün, patika yolu izlemiş ve arka yoldan dolaşıp evin önündeki açıklığa çıkmıştık. Sen bağırarak bize doğru koşmuştun. Lebuda seni görür görmez kendini koyvermiş, ağlayarak çişini yapmaya başlamıştı. Ben şaşkın, niçin bağırdığını kavrayamamış halde sana bakıyordum. Ne söyleyeceğin benim için önemliydi. Hep önemli oldu.

Lebuda, "Annem o gün sana çok kızmış" dedi.

Evet anne... Beni her işe teşvik eder, başarılarımı ara sıra takdir eder, hatalarımı ise affetmez, mutlaka kızardın. "Sen, nasıl olur da böyle bir şey yaparsın?!" En çok duyduğum cümlendi.

Mahsun bakışlı Lebuda farklıydı... Ona aynı şekilde davranmıyordun. Kız kardeşimle konuşmanda bir tür kabullenişin, anlayışın dili hâkimdi; daha müsamahakârdın.

Lebuda'ya eve dönüşümüzü, annemi görünce bacaklarından aşağı sular sızarken hüngür hüngür ağladığını hatırlattım. "Herhalde çok korkmuştum" diyerek gülümsedi.

Her canlı korkunca altına mı kaçırır anne? Küçük kuş da öyle yapmıştı... Hani minik ayaklarına parmağımı değdirdiğim yavru kuş, her ses duyduğunda irkilip altını pisletiyordu...

Off!.. Yine nerede kaldığımı unuttum.

Hah!.. Lebuda'yla havadan sudan bahsederek yürüyorduk. Ben, "Haydi dönelim" deyince durdu. Kabil hakkında konuşmak isteyip istemediğimi sordu. Şaşırmıştım. Koca bir ceviz ağacının yanında-

dık. Çekelezler kuyruklarını sallayarak daldan dala atlıyor, dikkatimi dağıtıyordu. Gözlerimi yere çevirdim; iki tosbağa birbiriyle selamlaşır gibi bakışıyordu; onları seyrettim. Hayvanların hareketlenmesi öğle sıcağının azaldığını gösteriyordu. Kız kardeşimle, Kabil'i konuşmak istemiyordum; ona dönüp, "Geç kaldık" dedim. "Merak ederler."

"Artık büyüdük" diyerek omzunu silkti ve ekledi; "Sen Kabil'i seviyor musun?" Evet... Aynen öyle dedi.

Bir an şaşırdım. Lebuda'nın böyle konularda doğrudan soru sorması vaki değildir; üstelik ne diyebilirdim ki... Bilmiyor muydu? Hepiniz biliyordunuz. Meğer babam, Habil ile benim, Kabil ile Lebuda'nın aynı yatağa yatacağını söylemiş. Sevgili kız kardeşim olup biteni anlattıktan sonra, ağzımı açmama fırsat vermeden devam etti: "Allahın emri. Karşı çıkamayız!"

Dünya sanki başıma yıkıldı. Kanımın çekildiğini hissettim.

"Neden?" diye haykırdım. "Allahım! Niçin?"

Dizlerimin üzerine çökmüştüm. Lebuda tutup kaldırdı ve koluma girdi. Başım dönüyor, elim ayağım tutmuyordu. "Biraz oturalım" dedi. Oturduk.

Hiçbir şey düşünemiyordum. Ah anne... Sen olsan ne yapardın?

"Ya Rabbim, senin merhametine sığınıyorum" diyerek öğrettiğin duaları tekrarlamaya başladım. Evvela alçak sesle, sonra avazım çıktığı kadar bağırıp ağlayarak tanrıdan yardım istedim. "Beni Kabil'e, onu bana emanet ettin... Bizi ayırma... Allahım sen büyüksün, her şeyi sana borçluyuz... Hikmetinden sual olunmayacağını biliyorum; canımı al, Kabil'i benden alma!"

Ardından sustum. Bütün orman suskunluğa gömüldü. Çekelezler çığlık atmaz, kuşlar cıvıldamaz olmuştu. Tosbağalar da ortalıktan kaybolmuştu. Lebuda sesini çıkarmadan yanımda oturuyordu. Gözüm ona ilişince, ne düşündüğünü sordum. "Bilmem" dedi.

"Ne demek bilmem. Sen Kabil'le aynı yatağa yatacak mısın?"

"Evet" demesi üzerine, ne bulduysam fırlatmışım. Dal, taş parçaları, toprak... Elime ne geçtiyse Lebuda'ya atmışım. Hatırlamıyorum. Gerçekten ne yaptığımı bilmiyordum. Kendimi tümüyle kaybetmiş, aklımı, şuurumu yitirmiştim. Elini kana ilk bulayan ben olabilirdim o an. Doğru söylüyorum.

Ben ona vururken, Lebuda omuzlarımdan tutup gözlerimin içine bakarak tebessüm etti. Gülümseyince aynı sana benziyor anne; üstelik onun mavi gözleri ormanda yeşile çalıyor. Gözlerindeki ışıkla yumuşadım, gevşedim. Saldırganlığım kayboldu. Ağlayarak birbirimize sarıldık.

Evet anne... Kabil'in yaptığını ben daha önce yapabilirdim. İçimdeki şiddet ayağa kalkmıştı. Tek başıma kendimi dizginlemem imkânsızdı. Sevgili kız kardeşim beni durdurup sakinleştirdi, hata yapmamı engelledi.

Habil de onun gibi mesuliyet sahibi olsaydı... Neden aynı tavrı göstermedi? Yoksa Kabil'in kızgınlığı kör ve sağır mıydı? Hiçbir şey görmedi, işitmedi mi? Nasıl oldu da kardeşini öldürecek raddeye geldi?

Bu gidişle soru sormaktan başka bir şey yapamayacağım. Üstelik soruları ne kadar çoğaltıp büyütürsem, cevaplarım azalır. Elimde hiçbir şey kalmaz. Düşüncelerimi toparlayıp düzene sokmam şart...

Kız kardeşimle birbirimize sarılarak ağlamıştık... Belki de yalnızca ben ağladım, o beni teselli etti. Bir müddet öylece diz dize oturduk. Daha doğrusu, Lebuda beni bekledi. Ormandaki sesleri tekrar duymaya başlamıştım. Çekelezler, kuşlar, böcekler hep bir ağızdan şarkı söylüyordu. Yakınımızdan küçük bir maral sürüsü geçti, onların ardından da irice bir hayvan...

"Artık eve gidelim" dedim. Ayağa kalktık. Kız kardeşimin koluna girip bir iki adım attım. Bacaklarım hâlâ titriyordu.

"Pes etme!" dedi Lebuda. Kolay teslim olmayacağımı biliyordu. Onun bilmesi, kendime olan güvenimin artmasını sağladı.

O gün ormanda Lebuda'ya saldırırken, ne dediğimi, ne yaptığımı daha sonra öğrendim. O sırada kendimi kaybetmiştim; ne olduğunu hatırlamıyordum.

Eve gelince sakinleşmiş, kız kardeşimle fırın çukurunun başına çömelip dertleşmiştik.

Lebuda bana, "Delirmiş gibiydin" dedi. Boş bir ifadeyle baktığımı görünce, açıkladı. Deliliği kavradım, aklımı kaybedince neler yapabileceğimi anladım. Kabil'den önce ben delirmiştim anne... İnsan başka bir dünyaya geçiyor. Akıl, vicdan, duygu, sen, ben kaybolup

gidiyor; körleşiyorsun, kendine gelip etrafına bakınca yaşadıklarına inanamıyorsun.

Kabil öfkesine hâkim olamamış, cinnet getirmişti. Hunharca bir cinayet işledi. Ama neden?.. O noktaya geliş hikâyesi önemliydi. Bizi dinlemediniz. Karşınıza alıp konuşmadınız. Şefkatinizi esirgediniz. "Allahın emri" dediniz.

Tanrının emirlerine ilk karşı çıkan, ilk isyankâr şeytanı hatırlatıp "şeytana uymayın!" diyerek ikaz ettiniz. Bence, esas konu şeytana uyma meselesi değil. İsyanın, asiliğin kapısı sizinle açılmıştı. Siz de yasaklara uymadınız!.. O kapıdan bizden sonra da girenler, gidip geri dönenler olacak. Kabahati şeytana yüklemenin, onu suçlu ilan etmenin âlemi yok. Sorumluluklarımızdan sıyrılamayız.

Bize çizilen sınırların, dayatılan kararın sebebini bir gün mutlaka öğreneceğim. Konuştukça hakikate ulaşacağımdan eminim.

Ne dersin? Ah! Keşke cevabını duyabilseydim anne...

Fırın çukurunun kenarında sohbet edip ateş taşlarının büyüsünü seyrederek sakinleştikten sonra, Lebuda'yla içeri girmiştik. Sen yine ocak başındaydın. Yardımını, himmetini görmek amacıyla yanına koştum. Bana kızgın bir bakış fırlatıp kafanı çevirdin. Nevrim döndü.

Yakana yapıştığımı hatırlıyorum. "Nasıl böyle bir şey yaparsınız? Ben Habil'le değil Kabil'le yatağımı paylaşmak istiyorum. Anlamıyor musunuz?" Etimden et koparılmış gibi bağırıyordum. Herkes sesimi duymuş olmalı fakat kimse yanımıza gelmedi. Bizi yalnız bıraktılar.

Lebuda, sen, ben... Üç yetişkin kadın konuşmayı, dertleşmeyi, sorunu çözmeyi beceremedik. Kavgamız uzun sürdü.

Ben yine delirmiştim; sana haksızlık ettim. Derdime derman bulamıyor, çaresizlik içinde kıvranıp duruyordum. Üstelik zayıftım. Babam, beni muhatap almamış Kabil'le konuşmuştu. Dışlandığım, dahil edilmediğim bir sürece girmiştik. Kimseye meramımı anlatamıyordum. Babama direnmeyi değil, kolay yolu seçip seni suçladım. Üzerine yürüdüm; hıncımı senden alacaktım. Ne var ki boşuna bir çabaydı.

Yüzün kıpkırmızı kesmişti; sen de soğukkanlılığını kaybetmiştin. Sözünü esirgemeden konuşuyordun. Kelimelerin aklımda kalmadı,

dağılıp kayboldu; zaten dinlememiştim. Çıkan karışıklıkta ikimiz de duygularımıza hâkim olamayınca birbirimizi hırpaladık. Şiddet öne çıktı; bizi esir alıp aramıza mesafe koydu.

İlk büyük kavgada hoşgörü, iyi niyet ortadan kalkmış, sanki düşman olmuştuk. Lebuda ne yapacağını şaşırmıştı; beni tutup çekiyor, elimi kolumu zapt etmeye uğraşıyordu. Saçımı başımı yolup üstümdekileri parçaladım; gücüm kendime yetiyordu.

Hamdım anne... Bedenim gelişse de, siz benim büyüdüğümü zannetseniz de tümüyle olgunlaşamamıştım. Bahanelere sığınmıyorum. Şefkatinize ihtiyacım var...

Gözyaşlarımı silip burnumu çekiyorum. Sabahın körü, yattığım yerde ağlarken, aklım başıma geliyor.

Kendimden utanıyorum... Annemle kavga etmem hataydı. Hata demek yetmez; cahillik, densizlik... Aklıma geldikçe kendime küfür edeceğim. Eee... Küfür çözüm mü? İş işten geçti.

Maalesef annemi kırdım.

Sana öyle davrandığım için pişmanım anne. Af dilemem bir şeyi değiştirir mi bilmem; gerçekten üzgünüm. İyi bir evlat olamadım... Yine de beni seversin. Hele ertesi sabahı düşününce, sevginden şüphe etmiyorum.

O gece ağlamaktan içim katılmıştı. Bayılmış gibi uyuduğumu, daha doğrusu kendimden geçtiğimi hatırlıyorum. Sabah müşfik bir tavırla sen uyandırdın beni. Alev alev yanan alnıma elini koymuş, "Hasta mısın?" demiştin. Hastaydım... Ayağa kalkacak takatım yoktu. Lebuda bir tas sıcak çorba getirip içmeme yardım etti. Çorbanın tadı garipti; büyük ihtimalle, içine senin sihirli otlarından karıştırılmıştı. Karnım doyunca biraz canlansam da yataktan çıkamadım. Başım ağrıyordu; kırgınlığım, kızgınlığım geçmemişti.

Gözüm kapıda Kabil'i bekliyordum. Yanıma gelip beni teselli edeceğinden emindim. Uyku ile uyanıklık arasında yatarken, tanıdık bir toprak kokusu aldım. Kabil hep toprak kokar anne...

Gözlerimi aralayınca onu gördüm. Yastığımı düzeltiyordu. Elini dudaklarına götürerek susmamı işaret etti. Fısıltıyla konuştuk. Bana,

"Sakin ol!" dedi. "Ay yüzlüm, güneş bakışlım. Seni seviyorum. Kaygılanma. Her şeyi bana bırak..." Onun sözcükleri canıma can kattı, dirildim, kendime geldim. Lebuda'yla aynı yastığa baş koymayacağını, kararı kabul etmeyeceğini ve mutlaka bir çare bulacağını söyledi.

Elini tutup gülümsedim. Saçımı okşadı. Bakışları çok şey anlatıyordu. Kendine güveni tamdı; bir nebze bile öfke, hınç taşımıyordu. Onun güveni bana geçti, sevdamız tazelendi. Birlikte her sorunun altından kalkabileceğimizi sanıyorduk. Dışarıdan sesler gelince, Kabil alnıma bir öpücük kondurup aceleyle çıktı. Sevgilimi görmek, yatıştırıcı bir iki cümlesini duymak işe yaramıştı; artık daha iyiydim.

Yavaşça ayağa kalktım. Canım sütlü çorba çekiyordu. Hasta olunca sütlü çorba içer, üşüyorsak yulaf lapası yerdik. Öksürene meyankökü ile andızotu şurubu verirdin. Kim, hangi nedenle olursa olsun yatağa düştüyse, evvela sütlü çorba isterdi. Sen alıştırmıştın. Ya süt için yaşanan gerginlikler? .

Habil nazlanır, kimin hasta olduğunu sorar, yanına gidip kendi gözleriyle görmek isterdi. "Yeni doğmuş yavrular var, hemen veremem" diye itiraz eder, ısrar edilirse ayaklarını sürüyerek gider, dönüp geldiğinde, "Hayvanlardan istedim, vermiyorlar, memelerini mi yumruklayayım?.." diyerek boynunu bükerdi. Ocaktaki tencerenin kapağını kaldırıp ne olduğuna bakınca gülümsedim; sütlü çorbaydı.

Ben yatarken Habil de yanıma gelmiş miydi? Belki Lebuda'ya sormuş, durumu ondan öğrenmiştir. Onlar kendi aralarında iyi anlaşır ve sır paylaşırdı; tıpkı Kabil ile ben gibi...

Biz daha küçükken, Lebuda ile Habil'in sessiz, sakin halleri dikkatimizi çekmişti. Daha doğrusu sen uyarmıştın. İkazların üzerine onlarla ilgilendik, oyunlarımıza dahil etmeye çalıştık. Ne fayda... İkisi de kendinden memnun, bir köşeye çekilmeyi, hayatı seyretmeyi tercih ediyordu. Belki de hata yapmaktan korkuyorlardı.

Çalışırken ya da oyun oynarken bir bakarız, yine yoklar. Haydi onları ara... Lebuda'yı yatak denklerinin arkasından, Habil'i de hayvanların arasından çeke çeke çıkarırdık. Ne akla hizmetse hep aynı yerlere saklanırlardı. Onların yüksek sesle tartıştıklarını da duymazdık.

Lebuda'nın hali tavrı beni etkileyip nispeten yola getirdi. Kız kardeşimle arkadaş olabildim; benzer davranışlar gösteren Habil'den ise uzaklaştım. Onunla aynı yatakta yatmayı, aynı yastığı paylaşmayı aklıma bile getirmedim anne. Şimdi düşünüyorum da buna tahammül etmem imkânsızdı.

Habil'in inişi çıkışı olmayan, tekdüze kişiliği ile bir arada olamazdım. Hele çapaklı mavi gözleriyle, çilleri... Küçükken sık sık, "Yüzünü doğru dürüst yıkasana" derdim. O da başını çevirirdi... Artık yüzünü hiç yıkayamayacak.

Aniden uyanıyorum. Off... Kabil! Neredesin?.. Niye böyle oldu?

Habil'i düşünmek istemiyorum. Yüreğim yanıyor. İçim parampara. Habil ölümü hatırlatıyor; kaçarı yok, çaresiz katlanmam, alışmam gereken bir hal...

Soğuktan titriyorum. Kalkıp yağmur bulutu var mı yok mu diye baksam mı acaba?.. Güneş de iyice nazlandı.

Çok yükseklerdeyiz; dağlar hep soğuk olur. Üzerimdeki örtüyü düzeltip gözlerimi tekrar kapıyorum.

Kabil'in ziyareti canlanmama yetmiş, koca bir tas sütlü çorbayı iştahla içmiştim. Dışarı çıkınca kimseyi göremedim. Tereddüt edip oyalanmadan elime bir sepet alıp ormana daldım. Kendimi tüy gibi hafif hissediyordum. Bildiğim otlardan toplayacak, taze meyve yiyecek gücüm kuvvetim yerine gelecekti. Ağaçlar sanki kollarını uzatmış beni bekliyordu.

Ormanla sohbet ettiğimi bilirsin anne; sen öğretmiştin. Rüzgârda uğuldayan ağaçları sakinleştirmek amacıyla şarkı söylerdik. Nağmelerimizin ağaçlara değil de bize yaradığını sonradan fark ettim. Fırtına çıktığı zaman kapının önüne oturup ellerimizi çırparak hep bir ağızdan bağırırdık. Orman bizimle konuşur, sesimize ses verirdi.

Ağaçların soyunup uykuya dalmadan önceki son günleriydi. Hayvanlar telaş içinde daldan dala atlıyor, ortalıkta koşturuyordu. Seslerindeki acelecilik hayal gücümü harekete geçirmişti. Eski günlerimizi düşündüm.

Ne münasebetleydi bilmiyorum, Kabil ile beni nehir kıyısına götürmüştün. Küçükken tek başımıza su kenarına gitmemiz yasaktı. Senin peşine takılırdık. O gün bir şeyler mi yıkayacaktın yoksa bataklıktan ot mu toplayacaktın hatırlamıyorum. Üzerinden epey vakit geçti.

Nehrin kıyısına geldiğimizde çığlık atmış bütün hayvanları ürkütmüştük. Sen bizi uyarmıştın; etraftaki canlıları rahatsız etmemiz doğru değildi. Hem orada olduğumuzu hissettirecek hem de onları korkutmayacaktık. "Hayvanlar açsa tehlikelidir" diyerek hangi durumda, ne yapmamız gerektiğini sıkça tekrarlardın.

Ormanda dolaşırken senin tembihlerin aklıma geldi. Geçtiğim yerlere üç taşı üst üste koyup iz bırakmayı ihmal etmedim. Ayaklarımın ucuna basıyor, rüzgârın yönüne göre yolumu belirliyor, gürültü yapmamaya gayret ediyordum. Evden epeyce uzaklaştım; Kabil'le benim "uykusuzlar bayırı" dediğimiz yerde, yaprak dökmeyen ağaçların altında oturup dinlendim. Orayı bilir misin? Biz o ağaçların parlak kabuklarını merakla incelerdik. Oluşan şekillere bakar, hikâyeler uydururduk. Ağaçları rastgele kesip yaralamazdık.

Doğruları, yanlışları bize siz öğrettiniz. Hepimiz kardeş kabul edilmiştik. Kim kiminle yuva kuracak belli değildi. Fikriniz olsa, eminim birtakım önlemler alırdınız. Öyle değil mi?.. Biz de duygularımızı bu denli başıboş bırakıp hayallere dalmaz, kendimizi başka bir geleceğe hazırlardık.

Geç kalmıştınız anne.

O gün ormandayken, hep senin anlattığın masalları, verdiğin örnekleri düşündüm. Kim kiminle yatağını paylaşacak diye, aramızda hiç konuşmamıştık. Oysa senin bilmen, elimizi tutup yol göstermen gerekiyordu. İhmal ettin.

Zamanın geldiğini ben hatırlattım; kimi seçtiğimi söyledim. Sen susmuş, babam Kabil'le konuşmayı tercih etmişti. Nasıl davranmam gerektiğine karar veremiyordum. Yoruluncaya kadar yürüdüm ve güneş alçalmaya başlayınca eve döndüm. Beni Lebuda karşıladı; üstelik meraklı bir tavırla. Hastaymışım, kendime dikkat etmeliymişim falan... Cevap vermedim. Yine incir ağacının altına oturmuştuk. Ko-

lumdaki sepetin niçin boş olduğunu sordu. Bir şey toplamadığımı o sırada fark ettim...

Sonra Lebuda kurban meselesini anlattı. Hem müşfik bir tavırla konuşuyor hem de basit, sıradan bir haber verirmiş gibi babamın kararını söylüyordu. Kabil ile Habil tanrıya kurban sunacak, kimin kurbanı kabul edilirse onun dediği olacakmış...

"Ya ben" dedim anne! "Kimse benim fikrimi kaale almayacak mı?" Ben demeyi hoş görmezsin; ama bu durumda başka ne diyebilirdim ki? Üstelik "biz" deyince bütün kabahatlerin üstü örtülüyor.

Lebuda sesini çıkarmamış, başını öne eğmişti. Karar hakkında, onun düşüncesini öğrenmek istedim. Susmaya devam etti. Sabrım taşmak üzereydi; yine de kendime hâkim olup sorumu tekrarladım. Yüzüme bakarak, "benim için fark etmez" dedi.

Yavaşça ayağa kalkıp eve yöneldiğimi hatırlıyorum. Lebuda hiçbir şeye aldırmaz gibiydi. Aramızdaki gerginlik tekrar su yüzüne çıkmıştı. Beni anlamıyor, derken arkamdan yetişip kolumu yakaladı. İkimiz de durmuş, birbirimize bakıyorduk. Ters bir laf edecektim ki "Öfkede acelecilik pişman ettirir, sana yakışmaz" diye söze başladı. Tıpkı senin gibi konuşuyor, hayatın zorluklarına dair cümleler kuruyordu. Kelimeleri sakinleştirici, huzur doluydu. Bana değer verdiğini hissettirdi. Kısa bir an Kabil ile Habil'i unutup gülümsedim.

Evin eşiğini beraber geçip içeri girdik. Herkes yemeğini yemiş, bizi bekliyordu. Sen telaşlı hareketlerle yanımıza geldin. Soru sormana fırsat vermeden, "İyiyim" dedim. "İyiyim anne."

Ocaktan yansıyan alev ışığında yüzüne baktığımı hatırlıyorum. Biraz kaygılıydın; ya da bana öyle gelmişti. Babam kendinden memnun ayaklarını uzatmış, ufaklıklarla gölge oyunu oynuyordu. Habil ile Kabil birbirine sırtlarını dönmüş oturuyordu. İşin doğrusu gergin bir halleri yoktu. Elindeki tası uzattın ve içmemi istedin. Kararlı bakışlarını görünce, itiraz etmeden içtim. Seninle tartışılmaz anne!

Tasın içindekini bitirinceye kadar başımda bekledin, sonra ocağın önüne oturup alevleri külledin. Işık cılızlaştı, gölgeler büyüyüp koyulaştı. Uyku vakti gelmişti.

O gece acayip bir rüya gördüm.

Hiç unutmam; bulutlar adeta yere inmişti. Etrafı sis kaplamış hava değişecek, diye düşünürken ulumalar işittim. Hayvan sesleri önce uzaktaydı; giderek yaklaşmaya başladı. Tedirgin değildim; sisin dağılacağını umuyordum. Aniden, beyazlığın sis değil duman olduğunu anladım. Meğer yangın çıkmış, orman yanıyormuş. Gökyüzüne doğru yükselen alevleri seyrediyordum. Telaşa kapılmamıştım. Sen yangının hızla yaklaştığını söyleyerek kaçmamı istiyordun. Kolumdan tutup çektin. "Herkes kaçtı" dedin. Ben sana inanmıyor, yangının içinde birinin olduğunu biliyordum. Kimdi o, tahmin edemiyorum. Yangının sıcaklığını yüzümde hissederken, uyanmıştım.

Herkes çoktan kalkıp gitmişti. Fazla uyumaktan hoşlanmadığımı bilirsin. Sersem gibiydim. Belki senin hazırladığın çaylar yüzündendi. Rahatlatıcı olsa da uyuşturucu etkisini inkâr etme. Beni otlarla sakinleştirdin anne...

Başucumdaki tasa kaygıyla bakmıştım; tereddüt ediyordum; içmeyip yere dökebilirdim. Aklıma delirip saldırganlaştığım anlar gelince, bir dikişte bitirdim. Hem kendime hem çevremdekilere zarar vermek istemiyordum. Ne yapacağımı düşünürken kurban meselesini hatırladım ve aceleyle giyinip çıktım.

Kabil tarlada çalışıyordu. Uzaktan beni görünce, yaptığı işi bırakıp karşılamaya geldi. Birkaç gün süren dalgın, sıkıntılı hali gitmiş, tanıdığım eski Kabil geri dönmüştü. Gülerek elini omzuma attı. "Nasılsın ortak" diye hatırımı sordu. Sanırım bu kez ben suskundum. Cevap veremedim.

Çenemi tutup hafifçe kaldırarak gözlerimin içine baktı ve bir kahkaha attı. Neden güldüğünü öğrenmek isteyince, elimden çekerek koşmaya başladı. "Koş, biraz terle de açıl; anamın çayından çok içmişsin" dedi.

Başka şeyler de söyledi. Beni yine güldürdü, hayata döndürdü. Tarlanın etrafında kaç tur attığımızı bilmiyorum. Nefesim tıkanıncaya kadar koştuk; terlemiş, rahatlamıştım. Her zamanki yerimize, elma ağacının altına oturup sohbet etmeye koyulduk.

Sen o ağacın elmalarını çok severdin... Toprak uykuya dalınca meyveleri olgunlaşır, biz de toplayıp sana getirirdik. Ağaç dile gelse de konuştuklarımızı, sevdamızı anlatsaydı... Eminim yumuşardınız.

Kabil, Habil'le konuştuğunu, onun hadiseleri akışına bıraktığını söyledi. "Takdiri ilahi" diyor, başka bir şey demiyormuş.

Allahın takdiri, diyerek hiçbir şey yapmamak doğru mu acaba? Hani akıllı yaratılmıştık, hani aklımızı kullanacaktık. Dileğimizi hayata geçirmek için çaba sarf etmeyip bir köşede oturup bekleyelim mi?.. İstediğiniz bu muydu? Beni durdurup dizginledin. Tercih hakkımı hiçe saydın. Sen böyle bir kadın değildin.

Neyse işte... Biz o gün, Kabil'le önce kurban meselesini konuştuk. Tarlasından toplayacağı ürünleri sunacaktı. Biraz kaygılıydım. Yetiştirdiği ürünleri sunmasının doğru olduğunu savunarak beni ikna etti.

"Pekâlâ, ya kabul edilmezse... O zaman ne yapacağız?" diye sordum.

Böyle bir ihtimali tartışmadı bile; kendine güveniyordu. El ele, diz dize oturuyorduk. O an hiç bitmesin istedim. Sadece o anı yaşıyordum. Başka bir şey düşünmedim ki!.. Boynumdan öptü ve "Haydi ortak, şu işi beraber halledelim" diyerek ayağa kalktı.

Gölgeler uzamaya başlamış, vaktimiz azalmıştı. Hemen tarlaya daldık. Kabil buğday başaklarını demetlerken şarkı söylüyordu. Neşeyle dolaşıp gözümüze çarpan meyvelerden topladık. Üzümler iyice olgunlaşmıştı. En son birkaç salkım üzüm kopardık. O kadar güzellerdi ki; Kabil birazını yedi.

"Bu lezzetli üzümleri kim reddedebilir" diye gülüyordu. Meğer son gülüşüymüş. Kabil artık üzgün anne, hem de çok üzgün. Bakışları kederli. Gözlerinin feri söndü. Oysa ben ona "güneş bakışlı" derdim; Kabil'in diline de yerleşmiş, ben demeden o söyler olmuştu. Bakışlarımız buluşunca kanımız kaynar, bedenimiz alev alır, içimiz erirdi.

Laf yine dolandı...

Kurbanların sunulacağı gün, hava kararmadan evvel Kabil'le beraber sunak taşının bulunduğu tepeye çıkmıştık ya... Habil oradaydı. Kurban etmek için getirdiği yavruyu okşayıp sakinleştirmeye çalışı-

yordu. Hayvan huzursuzdu; cılız, titrek bir sesle meleyerek arkadaşlarını arıyordu. Keşke yaşlı bir hayvan seçseydi, diye düşündüm.

Kafamı Habil'den tarafa çevirmiyor, onunla göz göze gelmek istemiyordum. Kabil elindeki sepeti sunak taşına yerleştiriyordu. O sırada Lebuda'nın sesini işittim; uzaktan bana sesleniyordu: "Aklimaaa.... Annem seni çağırıyor."

Yerimden kıpırdamadım. Kabil bana dönüp, "Git ortak" dedi. "Duymuyor musun, seni çağırıyorlar, haydi git!"

Kabil üsteleyince, mecburen yanlarından ayrıldım. Ayaklarımı sürüyerek tepeden aşağı inerken aklım onlardaydı. Habil ile Kabil'in yalnız kalmasından tedirgin olmuştum.

Lebuda epey koşmuş, yanakları kızarmıştı; beni ormanda aradığını söyledi. "Buraya geleceğini tahmin edemedim, çok dolaştım. Annem, Kabil ile Habil kurban sunacak, onların yanına gitmiştir, dedi. Haklıymış..."

Ona "neden annem hep haklı oluyor" demiştim.

Evet anne, neden? Çünkü her şeyi biliyordun. Ben bilmiyordum. Bilenin bilmeyene borcu vardır, derler ya... Senden alacaklıyız. Bize arkanı döndün, elimizden tutmadın...

Güneş batmaya hazırlanıyor, ortalığa kırmızı ışıklar salıp uyarıyordu. Arkama dönünce Kabil ile Habil'in ayrı ayrı yolları takip ederek tepeden aşağı indiklerini gördüm. İçim biraz rahatlamıştı.

Lebuda, neye baktığımı sordu. "Benim yüzümden kavga etmelerini istemiyorum" dedim. İstesem de istemesem de bu kavga olacakmış! Lebuda öyle söylemişti. Onun sezgilerine güvenirim. Söylediği hep çıkar. Lebuda, aynı senin gibi anne.

Ben daha çok babama çekmişim. Öyle derdin ya... Sana benzeyen yanımı önemsemez, "babası kılıklı" diye lafı ağzıma tıkardın. Bari babamla konuşabilseydim. O da ayrı mesele.

Babamla biz, nedense doğru dürüst konuşamıyorduk. İkimiz de hemen öfkelenirdik. "Alev ağzınızda geziyorsunuz" diyerek, bize kızardın. Ağzımızı açtığımız an karşımızdakinin canı yanıyormuş.

Bir keresinde oturup ciddi ciddi düşünmüştüm; eksiğimi, hatamı bulmak istiyordum. İnsan kendi kendine düşününce hep aynı tarafa bakıyor, aynı şeyleri görüyor. Yine aynı hatayı mı yapıyorum?

Yoo... Kimseyi suçlamıyor, kendimi aklamaya çalışmıyorum. Defalarca söyledim; konuşsaydık çare bulabilirdik. Sen beni bir kere bile dinlemedin. Çeşitli otlar kaynatıp içirdin. Ah, anne! Neden Kabil'e de içirmedin? Çünkü onun cinayet işleyebileceğini tahmin etmemiştin. Kavga ihtimalini düşündüğümüz halde Kabil'in Habil'i öldüreceğini akıl edemedik. Hepimiz akıl tutulmasına uğramıştık. Ardından kimse kimseyle yüzleşmedi.

Bizi kovdunuz.

Yaşadığımız yerden koparılıp atıldık. Artık hiçbir yere ait değiliz.

Burnumun dibinden kocaman bir kuş geçiyor. Ürpertici... Zaten onun kanat çırpmasıyla uyandım. Yoksa yuvasını mı bozduk? Sabah sersemliğiyle saçmaladım. Kovuk boştu. Hava kararmadan önce buraya tırmanmış ve kalmaya karar vermiştik.

Kuştan rahatsız oldum. Ya tekrar gelirse? Gelsin... Bir kuşla baş edemeyecek miyim?

Lebuda olsa korkardı. Acaba?.. Onun ne yapacağı belli olmaz. Arkamızdan koşunca, üzüldüğünü söyleyecek, sarılıp helalleşecek zannetmiştim. Elindekileri verip geri döndü. Kendine göre iyi niyetliydi.

Son günlerde kız kardeşimle aramız düzelmişti; sıkça dertleşip sohbet ediyorduk. Her an yanımdaydı. İçten davranıyor, kendimi toparlamama yardım ediyordu. Samimi olduğunu sanıyorum; belki yanılmışımdır. Küçükken beni hep hayal kırıklığına uğratırdı.

Lebuda'yla inişli çıkışlı bir dostluğumuz vardı. Ara sıra birbirimize küserdik. Genellikle ben dayanamaz konuşur, neyle meşgulsem onu dahil etmeye çabalardım. Yalnızlıktan sıkıldığını bilirsin...

Kabil'le aynı yatağa yatmak istediğimi söyledikten sonra, bir türlü tek başıma kalamadım. Lebuda çağırmama gerek kalmadan yanımda bitiyordu. Sürekli onunla beraberdik.

Anne!.. Şimdi düşünüyorum da, nerede ne yaptığımı, attığım adımları, sarf ettiğim sözcükleri biliyordun. Ben o zaman tam algılayamamışım. Lebuda sayesinde her şeyden haberdardın. Sevgili kız kardeşim arabulucuydu. Kim bilir sana neler anlatmıştır?

Küçükken Lebuda'yla kavga ettiğimizi görünce hemen müdahale eder, "İtişip durmayın, sen ablasın!" derdin. Taviz veren ben olurdum. Alttan almama rağmen, zararlı çıkınca kendime kızardım, ondan bir şey istemek zül gelirdi.

Kar yağdığı soğuk günlerde dışarı çıkamazdık ve hepimize yeni çarık dikilirdi ya... Toprak uyanmaya başlayınca, yeni çarıklarımızı giyip evden fırlar, koşup oynardık. Lebuda fazla dolaşmadığı için onunkiler hep yeni kalırdı. Benimkiler hemen parçalanıyordu. Bir defasında ödünç istemiştim; uzak bir yere gidecektim. Yağmur bulutları toplanıyor, hızlı hareket etmem gerekiyordu. Vermedi anne. "Vermem!" dedi. O gün ayaklarım kan içinde kalmıştı. Yürürken Lebuda'ya küfredip durdum, gece ayaklarımın acısından uyuyamadım. Acı geçince öfkem kayboldu.

Kızdığım şey önemli değilse hemen unutuyorum. Kabil de öyle... Ama cinayeti unutmayacağız. Yoksa unutur muyuz? Ne dersin?.. Aradan zaman geçince ayrıntıları hatırlama ihtimalimiz zayıflayacak, belki kafamızdaki başka hikâyelerle karışacak, belki de yanlış hatırlayacağız. Ben sorularıma cevap bulmak, unutmamak için seninle konuşmayı seçtim. Dilerim faydası olur.

Ah annelerin annesi... Bazen hüzün çökse, bazen kıvılcımlar çaksa da; pırıltısını hiç yitirmeyen bakışlarını üzerimde hissediyorum. Biraz gayret etsem, sanki sesini duyacağım...

Hatıralar hep böyle canlı kalsa ne güzel olurdu. Yoo... İnsan kötü anılarla yaşayamaz. Unutmanın sağaltıcı bir yanı var.

Habil ile Kabil'in tanrıya kurban sunduğu günün gecesi aklıma geliyor da... Alacakaranlıkta yemeğimizi yedikten sonra, ufaklıkları etrafına toplamış, mırıldanıyordun:

Adı yokken göğün daha / Yerin daha hiç adı yokken / Yer gök birbirine karışmış / Sular sel olup coşmuştu... Ad konmamıştı hiçbir şeye / Arpa buğday büyümemiş / Koyun kuzu doğmamış / Ağaçlar meyveye durmamıştı... Zaman akıp gitti / Yer gökten ayrıldı / Sular oluk bulup aktı / Herkes adına kavuştu.

Küçükler el çırparak, tekrarlamanı istemişti. Eskiden beri bu dizeleri en az üç kere okurdun. Büyüyünce hepimiz ezberlemiş olurduk. Üçüncüsünde elini kaldırır, herkesin adı olduğuna göre senin adın

ne, bunun adı ne, onun adı ne, diyerek isimleri öğretirdin. Hep bir ağızdan cevap vermeyi âdet haline getirmiştik. Bilmeyen, şaşıran olursa arada kaybolup giderdi.

Şarkıyı bir gün ben de evlatlarıma öğreteceğim anne. Doğurduğum ya da bulduğum bebekleri tek başıma büyütürken, senin ninnilerini, şarkılarını söyleyeceğim. Artık anılarımız var. Geçmişin izleri aklımıza, dilimize yerleşecek, bizimle birlikte yaşayacak. Değil mi?

O gece uyumaya hazırlanırken herkese otlu süt içirmiştin. Herhalde yine acı marul eklemiştin çünkü deliksiz bir uyku çekmiştik. Ne zaman, neye ihtiyacımız olduğunu bilirdin. Sevgin, şefkatin hep üzerimizdeydi. Eksiklerimizi, üzüntümüzü, mutluluğumuzu anında fark ederdin. Hiçbir şey dikkatinden kaçmazdı.

Neden Kabil'i engelleyemedin? Onun halini, düştüğü durumu göremedin mi? Kabil'i tanırdın. O da benim gibi gözü karaydı. Üstelik kurbanının niçin kabul edilmediğini anlamamıştı. Ben de anlamadım anne.

Hay Allah... Ne diyordum? Evet... Kurbanlar sunulmuştu.

Ertesi sabah güneş doğunca, hep birlikte sunak taşı tepesine çıkmıştık. Sen, beraber gidelim demiştin; herkes sonucu merak ediyordu. Babamla sen önde, biz arkanızda sıra halinde yürüyorduk. Derken... Gözlerime inanamadım. Habil'in kurban olarak sunduğu hayvan yoktu; kabul edilmişti. Kabil'le birlikte toplayıp sunak taşına koyduğumuz her şeyse orada duruyordu; reddedilmişti.

Kabil'in yüzü önce bembeyaz, sonra kıpkırmızı oldu. Elim ayağım boşalmış, dizlerimin üzerine çökmüştüm. Habil'in gülümsediğini görünce doğruldum. Habil'e doğru hamle ederken Lebuda önüme geçti. "Dur, ne yapıyorsun?" dediğini işittim. Ne yapacağımı bilmesem de Habil'in tebessümüne tepkisiz kalamazdım.

Kabil'e döndüm. O bana değil Habil'e bakıyordu; gülümsediğini görmüştü. "Ant olsun ki seni öldüreceğim!" diye öfkeyle bağırdı. Herkes donup kaldı. O güne kadar bir insan, başka bir insanı, diğerini öldürmeyi düşünmemişti.

Bir adım öne çıkan Habil, tanrının rızasını aldığını söyleyerek "Allah ancak sakınanlardan kabul eder" dedi ve ekledi: "Benim istediğim olacak!"

Kısa bir sessizliğin ardından uğultular işittim. Her kafadan bir ses çıkıyor, kimin ne dediği anlaşılmıyordu. Ufaklıklar ağlamaya başladı. Kabil ile Habil karşılıklı dikilmiş, yumrukları sıkılı birbirine bakıyor, aralarında uğursuz bir rüzgâr esiyordu. Rüzgâr yerden bir toz bulutu kaldırıp hepimizin gözüne savurdu. Kör olmuş gibiydik. Kimse kimseyi göremiyordu.

Kabil'in sesini bir kez daha işittik. "Ant olsun ki seni öldüreceğim!"

Habil, "Beni öldürmek için elini kaldırırsan, ant olsun ki ben sana elimi kaldırmam" dedi. "Çünkü ben, âlemlerin Rabbi olan Allahtan korkarım."

Yüzüme bir yağmur damlası düştü, derken koluma. İri damlalar hızla çoğaldı ve bardaktan boşanırcasına yağan bir yağmur başladı. Gökteki bulutlar sanki hepimizi yıkayıp temizlemeye gayret ediyordu. İki üç kelime, bir cümleyle kirlenmiş, çirkefe bulanmıştık. Nefesimiz tıkandı, soluk almakta zorlandık.

Hava aniden kararmış, güneş kaybolmuştu. Hepimiz yokuş aşağı, kendimizi kapıp koyuverdik. Eve kadar koştuğumuzu hatırlıyorum. Sıcak olmasına rağmen, sen ocak başına seğirtmiştin. Islanmıştık. Kurumamız gerekiyordu. Herkes soyundu.

Arkan bize dönüktü anne... Orada öyle yarı çıplak dikilirken Kabil, Habil'e bakarak bir kez daha tekrarladı: "Ant olsun ki seni öldüreceğim!"

Habil'in cevabı kanımı dondurmuştu.

"Ben dilerim ki; kendi günahınla birlikte, benim günahımı da yüklenesin ve cehennemliklerden olasın!" dedi.

Evet anne... Habil çok ciddiydi; karar verici gibi konuşuyordu. Mavi gözleri koyulaşmış, kaşlarını çatıp yumruklarını sıkmıştı.

Çalı çırpı aniden alev alınca, ufaklıklar ellerini çırparak çığlık attı. Lebuda onları susturdu. Ocaktan yayılan ışık hepimizin yüzünde dolaşıyor, kaygımız giderek artıyordu. Babam Habil ile Kabil'in arasına girip kollarından tuttu ve "Kendinize gelin!" diye gürledi. Sesi hâlâ kulaklarımda yankılanıyor.

Babam oğullarını alıp bir köşeye çekildi; alçak sesle konuşmaya başladılar. Fısıltıları işitsem de kimin ne dediğini anlamıyordum.

Rüzgârın çıkardığı gürültü, içimdeki çığlıkla birleşmiş duymamı engelliyordu. Ağlamak üzereyken, "Sen bizi koru ya Rabbi!" dediğini duydum. Tanrıya yalvarıp yakarıyordun. Ben de sana katılmak istedim; hem de bütün ruhumla, içtenliğimle dileklerine iştirak etmeyi arzuladım fakat olmadı, yapamadım. Dudaklarım kurumuş, ağzıma acı bir tat yerleşmişti; kafam kazan gibiydi. Bir ara Lebuda'nın elini omzumda hissettim. Bana, "Dua et!" diyordu. Hiçbir şey düşünemiyordum ki... Öylece oturuyordum. Sonra Lebuda sıcak çorba dağıttı. Koca tası ağzına kadar doldurup ona vermiştin; sırayla uzatıyor, sessizce içmemizi bekliyordu.

Fırtına kısa sürmüştü. Dışarıya çıktığımızda her taraf berbat durumdaydı. Ufaklıklar, rüzgârla kapının önüne yığılan dalları toplamaya koyuldu. Yapılacak iş çoktu. Babam, Kabil ile Habil'in yanındaydı; onları yalnız bırakacağa da benzemiyordu. Kabil'in başı önünde, tasalı hali içimi parçaladı. Ona yardım edemiyordum. Ayağıma takılan, önüme çıkan her şeye tekme atarak dolaşmaya başladım. Evden uzaklaştığımı fark etmemişim.

Kafamı kaldırdığımda yabancı ağaçlar gördüm ve kendimi biraz tuhaf hissettim. Ormanı avcumun içi gibi bilirdim. Hangi ağacın nerede olduğu ezberimdedir; hatta sen bana sorardın ya... Onların büyümesini takip ederdik. Uzun süredir ilk kez kaybolmuştum. Taş dizmeyi unutup kaybolduğuma sevindim.

Habil'in, karşısındakini küçük gören alaycı bakışları, Kabil'in öfkeyle yumruğunu sıkıp dudaklarını ısırması gözümün önünden gitmiyordu. "Heyy..." diye seslendim. Çekelezler cevap verdi, kuşlar çığlık attı, marallar kaçtı. Kimseyi korkutmak istemiyordum.

Sesleri dinledim. Kokuları derin derin içime çektim. Ne tarafa gitmem gerektiğine karar veremeyince biraz meyve toplayıp yedim, dinlendim; tekrar yön bulmayı denedim. Ağaçların dalları, sık yapraklar arasından güneşin gökteki yerini keşfetmeye çabaladım. Öğrettiğin her şey aklımdaydı. Hâlâ aklımda. Senden dinlediğim hikâyeler, masallar yolumu, yönümü bulmama yaradı. Galiba hep öyle olacak.

Yorgun argın evin önüne geldiğimde güneş batmak üzereydi. Karnım iyice acıkmıştı. Yaklaşan birtakım sesler duyunca, içeri girmeyip bekledim.

Önce Habil ile Lebuda'yı gördüm. Onların arkasında, Kabil topallayarak yürüyordu. Derken ağaçların arasında babam belirdi. En arkada sen, diğerlerini toplamış geliyordun.

Ne olduğunu tahmin etmeye çalışıyordum ki; Lebuda yanıma gelmiş, "Dövüştüler" diyerek eliyle Habil ile Kabil'i işaret etmişti. Habil yüzüme bakmadan eve girdi. Hemen Kabil'i karşılamaya koştum. Üstü başı yırtılmış, her tarafı çamura bulanmıştı. Nasılsın, diyemedim. Koluna girip bana yaslanmasını istedim. "Gerekmez, bırak!" dedi ve dişlerinin gıcırdatarak fısıldadı: "Onu öldüreceğim."

Kabil kızgındı. Ateş püskürüyordu. Onu sakinleştirecek söz bulamadım. Kelimelerim kaybolmuştu. Babam yanımıza gelince başımı eğdim. Kabil ile ben, iki divane, sanki suç işlemiş gibi cezamızı bekliyorduk. Babamın, "Lebuda buraya gel!" dediğini işitince, kafamı kaldırmışım. Kabil'le göz göze geldik.

Babam Lebuda'ya, Kabil'e yardım etmesini söyledi. "Su dök, bu sersem elini yüzünü yıkayıp kendine gelsin" dedikten sonra bana dönüp içeri girmemi emretti. Kaşları çatık, sesi, tavrı, üslubu sertti. Karşı çıkamadım. Ayağımın altındaki toprak kayıyordu. Ben değil, kız kardeşim Kabil'e yardım edip su dökecekti.

Lebuda koşarak bir tas su getirdi. Babam gözlerini bana dikmiş, bakıyordu. O sırada sen geldin. Bayılmak üzereydim. Ufaklıklar bağıra çağıra tartışıyorlardı.

O gün onlara ne anlattın anne? Yaşananları açıklayabildin mi?.. En büyük iki ağabeyin kavgası küçüklere nasıl izah edilir? Üstelik sıradan bir durum değildi; o güne kadar kimse böyle kıyasıya kavga etmemişti. Onlarla konuşurken ertesi günü de düşündün mü? Onları felakete hazırladın mı?

İçeri nasıl girdiğimi hatırlamıyorum. Babam mı sen mi bilmem... Biriniz kolumdan tutup beni eve soktunuz. Titreyerek bir köşeye oturdum.

Aramızda ufak tefek kıskançlıklar, çekemezlikler olurdu ama daha önce benzer bir şey yaşamamıştım. Gerçek kıskançlık zifiri ka-

ranlıkmış... Kör bir kuyunun dibine düşmüş gibiydim. Hiçbir şey görmüyor, duymuyor, nefes alamıyordum.

Lebuda yanıma gelince, hafifçe kıpırdamışım. O temkinliydi. Ağzımı açmama fırsat vermeden konuşmaya başladı. Kabil onun yardımı reddetmiş, giysilerini değiştirip alıp başını gitmiş. Gülümseyerek, "Herhalde gelmeyecek" dedi. "Geceyi dışarıda geçirebilir." Derin bir soluk alıp arkama yaslandım. Her şey çok basitti. Bir sözcük, bir bakış, dokunuş tüm hayatı, duyguları değiştirebiliyordu.

O gece Kabil'in peşinden gitseydim, buluşup konuşsaydık. Ah anne... Çıkıp Kabil'i aramadığım için kendime kızıyorum. Büyük ihtimalle tarladaki sığınakta kalmıştır; hâlâ sorup öğrenmedim. Havalar iyi sayılır ancak o günkü fırtınada her yer ıslanmıştı.

Onu yalnız bırakmamalıydım. Ne söylediğini duymuştum. Ciddiye almadım. Hani senin dediğin gibi... Bir kulağımdan girdi, öbür kulağımdan çıktı. Duyduğum sözcüklerin anlamını yeterince kavramamıştım.

Acayip bir sesle sıçrıyorum. Biri çığlık attı zannettim. Yoksa kuş sesi miydi? Demin gördüğüm kuş olabilir. Dışarıya kulak verip etrafı dinliyorum. Ses duyulmuyor; devam etmedi yani... Garip bir tedirginlik hissediyorum. Ruhum daralıyor.

Gönlüm kırık. Acım büyük... Kıpırdanıp duruyorum. Dişlerimi sıkmaktan da vazgeçemedim. Çenem ağrıyor.

Kabil geç mi kaldı yoksa benim için zaman durdu mu? Dağın başında, zamanın neresinde olduğumu bilmeden yatıyorum.

Habil'le Kabil'in kavgasından sonra... O gece Kabil hariç hepimiz evdeydik. Ara sıra geceyi dışarıda geçiren olur, kimse yadırgamazdı. Lebuda'yla ben bir köşeye çekilmiştik. İkimiz de ufaklıklarla uğraşmak istemiyorduk. Bir ara Habil yanımıza geldi. Başımı çevirdim. Habil, Lebuda'ya işaret etmiş olmalı ki; kız kardeşim oturduğu yerden kalkıp ikimizi yalnız bıraktı.

Habil'le konuşmamızı hatırlıyorum... Benimle son defa konuşmasını... Onun kelimelerini, talebini sana veya Lebuda'ya söyleyemedim anne. Kabil de habersiz; yani anlatacak fırsat bulamadım. Bu konuşmayı daha önce kimse duymadı.

İlk kez sakin kafayla düşünmeye gayret ediyorum.

Habil kızgın olup olmadığımı sormuştu. Cevap vermedim. "Biliyorum, kızgınsın" dedi.

"Biliyorsan neden soruyorsun" diyerek kaşlarımı çattım. Onunla kavga etmemek için kendimi zor tutuyordum.

Lafa nasıl başlayacağına karar veremediğini söyledi. Suratım asıktı. Tersleyeceğimi düşünüp nasıl davranması gerektiğini kestiremiyormuş. "Uzatma" dedim, "ne diyeceksen, de!" Kelimeleri eğip bükmedi ve Allahın emri olduğunu, kimsenin bu emre karşı çıkamayacağını söyleyerek yatağına çağırdı.

Başımdan aşağı kaynar sular döküldü. "Sen ne diyorsun?.. Allahın belası!" diye bağırmaya başladım. Lebuda'yla koşarak yanımıza geldiniz. Habil'i alıp götürdün. İyi ki götürdün yoksa elimden bir kaza çıkacaktı. Hoş, yine de kazayı engelleyemedik. Hem de ne kaza!.. Habil öldü.

Kazaydı anne. Kabil kendini kaybetmişti; bildiği bilmek değildi. Kabil'in nefsi, onu kardeşini öldürmeye çağırdı. O da onu öldürdü ve zarara uğrayanlardan oldu. Cahildik; nefsimizle baş edecek gücümüz yoktu. Henüz olgunlaşmamış, kemale ermemiştik.

Belki de bu bir süreç anne. Kaçınılmazlıklar vardı. Bizim payımıza cinayet düştü. Kabil kardeş katili ilan edildi. Üzüntüye gark olduk; feryat figan ağladık. Kim bilir, gün gelir aklanırız. Yanıldığınızı anlarsınız. Allahın adaletine güveniyor, hakikatin ortaya çıkacağını ümit ediyorum. Umut bitmiyor, tükenmiyor.

Eminim, o geceyi sen de unutmamışsındır. Aynı çatı altındaki son gecemizdi.

Sen Habil'i alıp gidince Lebuda tekrar yanıma oturmuştu. Habil'in ne dediğini, benim niçin bağırdığımı sormadı; zaten sorsa da söylemezdim. Bana göre mesele kapanmıştı.

"Kabil'i merak etme, ciddi bir yarası yoktu" diyerek söze başladı. Sadece kızgınmış; "Biraz yalnız kalırsa iyi olur, sakinleşir" dedi. Kız kardeşimin yumuşak sesi, yatıştırıcı üslubu bana iyi geldi. Aslında duygularını belli etmeyen böyle konuşmalara tepki gösterirdim. Demek ki insan her zaman aynı şeyi talep etmiyormuş.

Kavgayla ilgili bir iki ayrıntı sordum. Kim başlatmış, nerede kavga etmişler, öğrenmek istiyordum. Lebuda, "Baştan alayım" diyerek anlatmaya koyuldu. Söylediğine göre, Habil hayvanlarıyla birlikte, Kabil'in çalıştığı tarla yolundan geçiyormuş. Kabil hayvanların sesini duyunca işini bırakıp doğrulmuş. O sırada Lebuda, Habil'in yanındaymış. O yüzden her şeyi görmüş.

Kabil onlara doğru gelirken, Habil'e, "Sürüyü çevir, buradan gidelim" demiş. Habil aldırmamış. Kabil yanlarına gelince tartışmaya başlamışlar. Kimin ne söylediğini kelimesi kelimesine hatırlamıyordu ama Kabil'in, birkaç kere "Ben Aklima'yı istiyorum, Aklima da beni, aramıza girme!" dediğini duymuştu.

Habil ise, "Allahın emri" diyormuş da başka bir şey demiyormuş. Lebuda, Habil'i kolundan çekerek uzaklaştırmaya çalışmasına rağmen başaramamış. Tartışma kısa sürede büyümüş. Kabil, "Sen Aklima'yı seviyor musun?" diye sormuş. Habil "evet" dese Kabil ne yapacaktı acaba? Beni bırakacak mıydı? Yoksa sevgilerini mi ölçeceklerdi. Neyse...

Habil cevap vermediği gibi, üstüne üstlük bir de gülmüş, sonra neşeyle ıslık çalarak arkasını dönmüş. Tabii ki Kabil çıldırmış. "Nereye gidiyorsun?" diye bağırarak üzerine atlamış. Habil hayvanlarla haşır neşir olduğu için hepimizden çevikti ya... Hızlı hareket ederdi. Kabil'in hamlesini savuştururken, ayağını uzatarak Kabil'e çelme takmış. Kabil yüzüstü yere düşmüş. Habil, onun toparlanmasına fırsat vermeden tekmelemeye başlamış. Kabil doğrulmaya çabaladıkça Habil tekme atıyormuş.

Lebuda'nın çığlıkları üzerine babamla sen kavga yerine koşmuşsunuz. Onları siz ayırmışsınız. Daha doğrusu, Habil sizin geldiğinizi görünce durmuş. Lebuda da Kabil'in yerden kalkmasına yardım etmiş. Kabil ayağa kalkar kalkmaz yine Habil'in üstüne yürümüş. O yüzden siz, kardeşine vurmaya çalışan bir Kabil ve ona karşılık vermeyen masum bir Habil gördünüz. Halbuki Kabil dayak yemişti, canı yanmıştı.

Hırsı, öfkesi arttıkça artan bir Kabil vardı. Kavganın ardından kimse onunla konuşmadı, sakinleştirmedi. Kurbanlar sunulup sonuç belli olunca, meselenin bittiğini, konunun kapandığını farz ettiniz.

Gece tek başına dışarıda kalan Kabil, kim bilir neler düşünmüştür? Onu iyi tanırım. O da benim gibi... Kendi kendimize duygularımızı keskinleştirip çoğaltıyoruz. Birinin müdahalesi gerekiyor. Kimse uyarıp engellemezse aşırıya kaçtığımızı herkes bilir.

Muhtemelen, Kabil'in içindeki şiddet giderek büyüdü; hiddeti, huzursuzluğu dağılmadan uyudu. Her şeye rağmen cinayet işlemesi, hele de kardeşini öldürmesi akıl alacak gibi değil. Bardağı taşıran son damlayı merak ediyorum.

Habil belki yine gülüp ıslık çalarak sırtını döndü, belki ağır söz söyledi. Bir ara bu meseleyi Kabil'e sormalıyım.

Ya sen anne?.. Sen o gece Habil'le ne konuştun? Benim yanımdan alıp götürdüğünde Habil sana ne dedi? Bağırmamı nasıl izah etti? Yaptığı teklifi söyleyip savundu mu?

Sabah uyandığımızda Habil yoktu; erkenden kalkıp gitmişti. Habil'i soran Lebuda'ya, "Seni ilgilendirmez" dedin. Habil'le benim alakadar olmamı istiyordun; açıkça söylemesen de ima ettin. Sakındığın bir şey olduğunu zannetmiyorum. Sözünü esirgemezsin ki... Hatta babam seni durdurur, "sakin ol, sükûnetini muhafaza ederek konuş, ufaklıklar yanlış anlayacak" derdi.

Eskiden ne güzeldi... Geçip gidince fark ediyor insan. Yoo... Büyümek de hoş... Her anın hakkını vermek lazım. Sorumluluk hissini taşımak ağır gelmesine rağmen onun da değeri farklı. Mesela, artık kendime güveniyorum. Kabil'le birlikte neler yapabileceğimizi düşleyebilirim.

İnsan küçükken asla kendine güvenmiyor; sadece merak ediyor. Boyundan büyük işlere kalkışması da meraktan. Gördüklerinin, duyduklarının, hislerinin nereden gelip nereye gittiğini, kaynağını araştırıyor. Niçinlerinin, nedenlerinin peşine takılıyor, öğrendikleri karşısında da hayret ediyor. Hayatın karşısında şaşkınlıktan ağzı bir karış açık, bakakalıyor. O şartlarda kurulan başına buyruk hayallerin zenginliği tartışılamaz.

Bedenimiz geliştikçe, kafamızın içindekiler donuyor galiba. Bahaneler bulup duraklıyoruz. Cesaretimiz azalıyor. Neticede, birtakım kalıplara kurallara teslim oluyoruz.

Evet anne; bizim için bir gelecek tasarladınız. Kimin kiminle yastığını yatağını paylaşacağına dair, bir karar verdiniz. Kabul etmemiz imkânsızdı; duygularımız yok sayılıyordu. "Allahın emri" diyerek her türlü tartışmanın önüne geçildi. Yaradana isyan etmek aklımıza gelmez, gücümüz yetmezdi. Kabil'le birlikte neşe içinde bir sepet hazırlayıp sunak taşına koyduk. Kurbanımız reddedildi.

Yeniden deneyebilirdik. Eksiğimiz neyse tamamlar, tekrar kurban sunabilirdik. Fırsat vermediniz. Çare üretmediniz.

Son günlerde bana hep kızdın, kaşlarını çattın. Gözbebeklerinde kıvılcımlar çakıyordu. Her kelimen aramızdaki mesafeyi artırdı, cümlelerin duvar ördü. Oysa beni anlayabilirdin. Ben senin kızınım. Kabil senin oğlun. Kucağının sıcaklığını hâlâ unutmadık. Dizinin dibinde yaşamak istiyorduk. Hayal kırıklığımız büyük. Eski saf umutlarımız kayboldu.

O gece... Kabil'in başını alıp gittiği, Habil'i yanımdan kovduğum son gece Lebuda yerine seninle konuşsaydım; diz dize oturup söyleşseydik. Beni dinleyip anlasaydın...

Cesaret edemedim anne. Evet, senin cesur kızın, gözünü budaktan esirgemeyen Aklima'n çekindi. Korkmadım. Sadece aramızın bozulmasından, daha kötü olmasından sakındım ve hiçbir şeyi değiştiremedim.

Halinden, tavrından ne düşündüğünü seziyordum. Sesin her geçen gün sertleşiyor, babamın üslubuna yaklaşıp ona benziyor, bakışların keskinleşiyordu. Kabil ile ben beraber olmakta diretip inatlaştıkça, sen babamla birleşip bütünleştin. Aramızdaki bağlar tümüyle koptu.

Tiz bir sesle gözlerimi açıyorum. Artık eminim... O koca kanatlı siyah kuş bağırıp çağırıyor. Galiba bir şeyden tedirgin; ya da eşini çağırıyor. Susmasını bekliyorum... Yok. Devam ediyor.

Bu kadar ısrarla ötmesinin mutlaka bir anlamı olmalı. Bilmiyorum... Şu anda sanırım hiçbir şey bilmiyorum. Kafamın içi bomboş.

Karnım da acıktı...

Anne, hiç kendini benimle aynı küfeye koyup düşündün mü? Böyle bir fikir aklından geçmedi mi? Geçseydi; halimi anlardın. Ne yazık ki anlamadın... Halbuki, ben sana hayrandım. Senin tavrın, söylediğin her söz benim için önemliydi. Yumuşak ama kararlı, hem yatıştırıcı hem uyarıcı olmana imrenirdim. Dedim ya... Senin yerin tartışılmaz. İnsan nasıl böyle olabilir, diye düşünüp kilit taşını bulmaya çalışırdım.

Son gecemizde kaçamak bakışlarla seni seyretmiştim. Habil'le konuşuyordun. Lebuda'yla oturduğumuz tarafa arkan dönüktü. Bize açık kapı bırakmadın. Kız kardeşimle birlikte, yaklaşan felaketi sezmiş, çare arıyorduk.

Kavganın detaylarını öğrenince, Kabil'in ruh halini tahmin etmiştim. Lebuda, Kabil yalnız kalırsa sakinleşeceğini savunuyor, ben itiraz ediyordum. Onu iyi tanırdım, buna rağmen kalkıp dışarı çıkmadım. Kabil'i aramadım. Basiretim bağlanmıştı sanki. Belki de babamdan çekindim.

Ah anne... Olup biten her şeyi, olması gereken durum diye açıklamak doğru mu? Facia, geliyorum diye bağırıyordu. Duymadınız. Kabil ile Habil'in kavga etmesini ciddiye almadınız. Karara kayıtsız şartsız boyun eğmemizi beklediniz.

Lebuda'yla gece yarısına kadar sohbet etmiştik. Her zamanki gibi genellikle ben konuştum, o dinledi. Gerginleştiğim zaman, kısa cümlelerle konuşmamı kesip uyarıyor; sabır, sükûnet tavsiye ediyor, fevri çıkışlar yapmanın zararlarından bahsediyordu.

Boğazımda bir yumru, sık sık yutkunduğumu hatırlıyorum. Epey bunalmıştım. Derdimi anlatmaya dilim yetmiyordu. Kurban olduğum Rabbim; meğer daha kötüsü varmış...

Ertesi günü, o meşum olayın ardından bizi hemen kovdunuz.

Kendinize güvendiğinizi, gücünüzden emin olduğunuzu biliyorum. Tam da bu nedenle, sizin tecrübeniz önemliydi. Ne yazık ki geçmişi, yaşadıklarınızı unuttunuz.

Siz duygularınıza söz geçirebildiniz mi? Yasağın cazibesini, çekiciliğini sizden daha iyi kim bilebilir? Belki farklı kaygılara, düşüncelere sahiptiniz; bizimle paylaşmadığınız için bir şey diyemem. Belki cinayet sabahı yeni bir karar almıştınız da hayata geçirmeye fırsat bulamadınız.

O anda üzerinde durmadığım, yeni akıl edebildiğim yığınla konu aklıma dadanmış, elimi kolumu bağlamış durumda. Son günlerde görüp işittiğim babamla senin konuşmalarınıza, tavrınıza takılıp kalıyorum. Kafamın içi, asla emin olamayacağım varsayımlarla dolu. Bundan böyle hep tereddütlü, ikircikli davranabilirim. Her şeyden kuşku duyma ihtimalim çok... Kendime olan güvenim de azalabilir.

Anne... Farkında mısın? Seninle konuşmak hayatı, kendimi daha iyi tanımama yol açıyor... Hatalarımla, sevaplarımla yüzleşiyorum.

Keşke sizinle de yüzleşebilseydik.

Ne garip... Babam da kendiliğinden konuşmaya dahil oluyor. İkinizi birden muhatap alıyorum. Halbuki niyetim, sırf seninle konuşmaktı. Babam karışınca cümleler uzuyor, mesele büyüdükçe büyüyor. Of...

Cinayet gününe kadar olanları, neler yaptığımı, düşüncelerimi anlattım. Son gece Lebuda'yla sohbet etmiştik ya... Ertesi sabah uyandığımda yine sersem gibiydim; doğru dürüst uyuyamamıştım. Kız kardeşimin dürtüklemesiyle gözümü zor açtım. "Habil erkenden kalkıp gitmiş" dedi.

Herkes ayaktaydı; sen yine ocak başındaydın. Dışarı çıkınca babamı gördüm. Elini gözlerine siper etmiş gökyüzündeki bulutları inceliyor, ufaklıklar hep bir ağızdan tartışarak o gün yapılacak işleri paylaşıyordu. Etrafta küçükler olunca büyüklerin konuşup konuşmadığı belli olmuyor. Onların gürültüsü, şamatası her şeyin önüne geçiyor.

Peşimden gelen Lebuda elindeki taze küllü ekmeği uzatarak, "Önce şunu ye!" dedi. Sonra birlikte Habil'le Kabil'i arayacaktık.

Babam bizi duymuş olmalı; çünkü eve girdi ve ardından sen yanımıza geldin. Ellerin hamurluydu; küllü ekmek yapıyordun. Sabah sabah şaşırmıştım. Evin önündeki fırın kuyusunun taşları yenilenmişti. Ekmeği külde değil fırında pişirecektik. Fırın ekmeği uzun süre dayanıyor, başka işler için bize zaman kalıyordu. Küllü ekmek yaparken de mutlaka beni çağırır, "Hamurun, külün ayarını iyi biliyorsun" deyip işi bana bırakırdın. Hâlâ aklımda; niçin ocağın yanına, dizinin dibine oturtmadın da odun taşımamızı istedin.

Birkaç gün evvel Habil'le Kabil'in kestiği odunları, kapıya yakın bir yere yığacaktık. Neticede, herkesin yapabileceği basit bir işti. İkimizin birden odunlarla uğraşması gerekmezdi; ama tartışılmaz üslubun karşısında başımızı eğdik, itiraz etmeden çalışmaya koyulduk. Bazen böyle çok kararlı olurdun... O vakit bizden uzaklaşır, içine kapanırdın. Lebuda senin bu yanını almış. Sağırlaştığınız, ne denirse densin duymadığınız, inat çukuruna battığınız anlar var.

Odunları taşırken, alçak sesle sürekli söyleniyor, kızgınlığımı bastırıp durduramıyordum. Sen elinin hamurunu yıkamadan dikilmiş, ufaklıkların etrafı süpürmesini denetliyordun. Beni duysan kavga çıkacaktı. Sevgili Lebuda'nın sabrı taştı ve "Yeter!" dedi. Kendi kendime konuşarak öfkemi çoğaltıyormuşum. Sustum. O zamandan beri de fazla konuşmadım.

Ne diyebilirim ki?

Biz odun taşırken, Kabil Habil'i öldürmüş. Yaşadığımız olay bu kadar basit ifade edilmemeli. Yani "Kabil, kardeşi Habil'i öldürdü" demek yetmiyor. Ölümün dışında, cinayetin ardında çok şey saklı. Düğüm üstüne düğüm atılmış bir halin içindeydik; açılan her düğüm başka bir dünyanın kapısını aralıyor. Dene istersen... Bir düşün. Herkes, o dünyalarda farklı şeyler görüp duyabilir. Kısacası anlaşmamız, uzlaşmamız zor. Yine de pes etmeyeceğim.

Bilirsin... Kafama taktığımı yaparım, kendimi paralarcasına çalışır, engelleri aşmaya gayret ederim. Neyse işte... Cinayet işlendiği gün, kız kardeşimle beni gözünün önünde tutmak amacıyla saçma sapan bir iş vermiştin ya...

Kucağımdaki odunları koşar adım taşıyor, Lebuda'yı da hızlı dizmesi için ikaz edip duruyordum. Telaştan tökezleyip iki de bir odunları düşürüyor, elim ayağım yaralanıyordu; canım acımadı, yılmadım. Odunlara teslim olmayacaktım. İşi bitirip Kabil'le Habil'i aramaya çıkacaktık.

Babamın yardımıyla koca tavayı dışarı taşıyıp başına oturduğunu görünce, durakladım. Lebuda, "Önüne bak, yine düşeceksin!" dedi. Senin neyle uğraştığını anlayamamıştım. Sonradan aklıma geldi; yeni kesilen hayvanların etini tavaya koymuştuk. Son yaz sıcağında kurutulacak etler dilimlenip hazırlanacaktı.

Hayvanın belli yerlerini, kurutulmaya uygun biçimde kesmek beceri istiyordu; küçükler yapamıyordu. İşimizi bitirince bizi de yardıma çağıracağın kesindi. Ara sıra senden tarafa göz atıyor, ne kadar zamanda serbest kalacağımızı tahmin etmeye çalışıyordum. Keşke ot toplama zamanı olsaydı da ot ayıklasaydık, diye düşünmüştüm.

Hızlı ot ayıklardım; üstelik eğlence haline getirir, sıkılmazdım. Otların faydasını, zararını beraber keşfetmiştik. Minik bir yaprağın yeşilindeki değişimi ya da incecik gövdenin tüylerini ayırt etmek gerekiyordu. Her otun hikâyesi farklıydı. Lebuda daha iyi bilir; anlattıklarını pürdikkat dinlerdi.

Ben hikâyelerle dalga geçerdim. Otlarla konuşur, "senin hakkında annem şöyle diyor, ne dersin" diye sorup bir cevap uydurur, ardından senin yüzüne bakardım. Bazen güler bazen de kızardın. Ne zaman hangi tepkiyi göstereceğini kestiremezdim; ama bir gün bana, epey ciddi bir tavırla, "Hikâyelerime bir şeyler eklemen hoşuma gidiyor" demiştin. Sevinmiştim.

Onayını almak, seni memnun etmek, bizim için önemliydi; aslında bu, çok da kolaydı. Kızgınlığın gelip geçici, öfken uçucuydu.

Babamın birini takdir etmesine, yaptığımız işi beğenmesine nadiren tanık olurduk. Mutlaka eksik bulur, yüzümüze karşı olumlu bir sözcük sarf etmezdi. Kimseye fiske vurmadığı halde, bağırmaya başlayınca, kaçacak delik arardık.

Hepimiz şiddete yatkın olabiliriz. Küçükken yakaladığımız hayvanlara az eziyet etmedik. Bizi engeller, tembih ve telkinlerle yönlendirmeye gayret ederdiniz. Kabil'le birlikte küçük bir yılanı öldürdüğümüz günü hatırlıyor musun?

"O size ne yaptı?" demiştin. İkimiz de şaşkın, kalakalmıştık. Kabil haklı olduğumuzu savunmuştu. "Bize doğru geliyordu, öldürmeseydik ısıracaktı" cevabı üzerine emin olup olmadığımızı sormuştun. Emin değildik; olamazdık da. Tehlike nerede başlıyor, nerede bitiyor bilmiyorduk. Hayat tecrübemiz yetersizdi; dolayısıyla hata yapıyorduk.

O gün yılanların renklerine dikkat etmeyi öğretmiştin. Kırmızı sarının yanındaysa hemen kaçacak, kırmızı siyaha bitişikse oturup sohbet edecektik. "Yılanlar havanın tadına bakar, sıcaklığı görebilir" dediğini hatırlıyorum.

Bir zamanlar bizimle hep konuşurdun. Babamı da konuşmaya teşvik ederdin. O pek yanaşmaz, kısa cümleler kurar, bilmece sorar, hikâye anlatmayı sana bırakırdı. Sen de susup başını çevirince, herkes kendi görmek istediğini gördü; ve biz gaflete düştük.

Gözümü açar açmaz irkilip örtüyü başıma çekiyorum. Havada asılıymış gibi duran kocaman bir kuş var... Kıl örtü nefes almamı zorlaştırıyor. Yoksa rüya mı? Yavaşça örtüyü indiriyorum. Rüya değilmiş. Koca kuş geniş kanatlarını açmış, gökyüzünde süzülüyordu.

Gayri ihtiyari doğrulup ne tarafa doğru gittiğine bakıyorum. Yakındaki bir kayanın ucuna konuyor. Deminden beri ötüyordu; şimdi beni görse saldırır mı? Yırtıcı kuşlar hakkında fazla bilgi sahibi değilim.

Başını çevirince, gagasından sarkan rengârenk kanatlar gözüme çarpıyor; içim burkuldu. Anlaşılan açmış, o yüzden bağırıyormuş. Avını yakaladığına göre karnı doyacak.

Annem kuşların iyi gördüğünü ancak koku alamadığını söylerdi. Babam bazı kuşların avcılıktaki ustalığını fark etmiş, evcilleştirmeye karar vermişti. Habil'in yardımıyla bir iki deneme yaptıklarını hatırlıyorum. Kuşları terbiye etmek amacıyla aç bırakıyorlardı.

Kabil hâlâ dönmedi. Büyük kuşun küçük kuşu yemesini seyrederken, kollarımı kavuşturup çıplak omuzlarımı, boynumu yokluyorum. Nem azalmış; bugün yağmur yağmaz.

Son zamanlarda babamla karşılaşmamaya dikkat ediyordum. O benden, ben ondan uzak duruyor, birbirimizden kaçıyorduk. Babamla kavga etmekten çekinmediğimi bilirsin. Uzlaşamayınca, hele ortada bir haksızlık ihtimali varsa gözüm kimseyi görmez. Lakin bu kez mesele çok ciddi ve doğrudan benimle ilgiliydi. Onun, "Çık dışarı!" demesini unutamıyorum. Ayak direyip çıkmasaydım ne olacaktı?

Ne mi? İkimiz de ağzına geleni söyleyecek, kıyamet kopacaktı. O zaman Kabil yerine ben suçlu ilan edilirdim. Kabil de cinayet işlemez, kardeşinin canını almazdı. Tabii ki bu bir varsayım; ancak şimdi ben, geçmişe takılıp kalmak istemiyorum. Ardımızda bıraktığımız, yaşadığımız son günleri gözden geçirip yerli yerine oturtmaya çabalıyorum; yoksa aklım hep sizde kalacak.

Babamın ne düşündüğünü hayal edemem. Zor iş... Neden bilmiyorum, benim varlığımdan rahatsız gibiydi. Büyük ihtimalle oğullarını daha çok seviyordu. Kabil ile Habil'i muhatap aldı. Onlara karşı da yumuşak davrandığı söylenemez; öyle olsa, bu korkunç acıyı yaşamazdık.

Sakın, babamı suçladığımı düşünme! Böyle bir şey aklımın ucundan geçmez. Bence tek suçlu yok zaten. Önemli olan, payımıza düşen sorumluluğu fark etmek.

Biz gittikten sonra, cinayet hakkında konuşup tartıştınız mı?

Kan varsa söz bitiyor; kelimeler yetmiyor. Belki en fazla babam üzülmüş, dertlenmiştir; dağ gibi adamın sesindeki acıyı unutamam. Canhıraş haykırmasıyla yer gök inledi. Sesin şiddetiyle toprak sarsılmış, herkes olduğu yerde sıçramıştı. Dizlerimin bağı çözüldü; yere kapaklandım. Kucağımdaki odunlar etrafa saçıldı. Ayağa nasıl kalktım, gücümü nasıl topladım bilmem.

Hepimiz sesin geldiği tarafa doğru koşuyorduk. En öndeydin anne... Saçların dağılmıştı. "Rabbim bizi terk etme... Yardım et!" diye feryat ediyordun. Sana yetiştim, bir müddet beraber koştuk. Nefes nefese kalmıştık. Uzaktan babamı görünce bana dönüp, "Gelmeyin, burada kalın!" dedin. Lebuda yanımdaydı, kolumdan çekip hızımı kesmeye çalıştı.

Neden anne, neden beni hep olaylardan uzak tutmak istediniz? Kabil'i arzulayan, tavrını koyan bendim. Yatağını onunla paylaşmak isteyen de ben... Kabil beni kabul etti. Birlikte var olduk, düşlere daldık, hayal kurduk. Kurban sepetini beraber hazırladık.

Siz Habil'i dinlediniz, Kabil ile bana öğüt verdiniz. "Allahın emirlerine karşı çıkılmaz!" Sadece bu cümleyi duydum. Niçinlerim çoğaldı, çünküleri bilmiyordum. Üstelik, evvel yoktu, sonraysa meçhul... Arada sıkışıp kalmıştık. Bize tek yol gösterip çaresiz bıraktınız. Lebuda ile Habil de sizi destekledi.

Sizi hiçe saymak imkânsız, kurallara aldırmamak mümkün değildi. Birlikte yaşamak istediğimiz halde, tartışıp uzlaşmayı becerememedik. Çözüm üretemeyince Kabil'in sabrı taştı. Başka bir açıklama bulamıyorum. Durup dururken kimse kimseye saldırmaz ki... Sonra Habil'in kafasının arkasındaki kan izi... Demek Habil, Kabil'e yine

arkasını dönmüş. Karşılıklı oturup konuşamamışlar. Ve Kabil aynı sofraya oturduklarını, aynı tastan su içtiklerini unutmuş.

Evet anne, o güne kadar, ölüm sadece bir kelimeydi. Kabil sayesinde o gün ölüm canlandı, ayağa kalkıp aramıza katıldı. Kendi sonumuzla yüz yüze geldik, ölümü yaşadık.

Her meselede son sözü babam ile sen söylerdiniz. Bence bu konuda doğru karar vermediniz. Babamın gözyaşları çok şey anlatıyordu; pişmanlık, üzüntü, keder, acı, öfke... Daha önce babamı ağlarken görmemiştim. Sana "sulu göz" der, hemen gözlerinin yaşarmasıyla alay ederdi.

O gün, o kara gün, babamı toprağa başını koymuş ağlarken bulduk. "Peşimden gelmeyin, bekleyin!" demene aldırmamıştık. Durmadan "Tanrım sen bizi affet!" diye bağırıyordun. Sorumluluğunuzu fark etmiş miydin yoksa öylesine bir yakarma mıydı?

Bizim geldiğimizi anlayınca, babam ağlamayı kesip kafasını kaldırdı. Görmeyen bakışları hepimizin üzerinde ayrı ayrı durdu. Son kez bakmışız birbirimize...

Yavaşça doğrulup ayağa kalktığını hatırlıyorum. Sen onun ellerine yapıştın. Babamın hali ürkütücüydü. Ellerini senden kurtardı ve taze toprak örtülmüş tümseği işaret ederek bir iki sözcük mırıldandı. Ah anne, öyle bir çığlık atmıştın ki sağır olduk, başımız döndü. Herkes olduğu yere çakılı kaldı. Haykırışına hayvanlar cevap verdi. Hep birlikte melediler, uluyup kükrediler.

Taze toprağın üstüne kapaklanmıştın. Bedenin eğilip bükülüyor, kıvrılıyor, titriyor, halden hale giriyordu. Sonra hırıltılarını duydum. İnlediğini, içini çekip hıçkırdığını işitiyor, dertop olmuş bir halde toprağa sürtünmene bakıyor, hiçbir şey yapamıyordum. Babam kolundan çekip seni kaldırdı ve bir tokat attı. Galiba sana ilk kez vuruyordu. Üstünü başını yırtarak ağıt yakmaya başladın. Sarf ettiğin kelimeler etrafta yankılanıp hayvan sesleriyle birleşerek çoğalırken Kabil'i gördüm. Onu görünce içim rahatladı.

Sevdiğim, ortağım oradaydı. Elma ağacının altına çömelmiş, başını iki elinin arasına almış duruyordu. Ona doğru yürürken, Lebuda kolumdan çekip yine beni durdurdu;

ve "Kabil, Habil'i öldürmüş" dedi.

Boğazıma bir yumru tıkandı. Duyduğum haberle taş kesildim.

Söylediğin ağıt iç yakıcıydı anne. Ağzından çıkan her kelime uzayıp büyüyor dağı taşı inletiyor, rüzgâr seni destekliyor, hayvanlar eşlik ediyordu. Sesinle ezildim, iki büklüm oldum. Kulaklarımdaki uğultu giderek artıyordu. Bayılmışım.

Yaslandığım yerden hafifçe doğrulup yırtıcı kuşun olduğu tarafa bakıyorum. Hâlâ orada... Gagasında hiçbir şey yok. Karnı doymuştur, diye düşünürken içim cız etti. Şiddet hayatın içinde, hatta tam ortasında. Sen bizi koru ya Rabbim...

Acaba Kabil'e seslensem mi? Belki yakınlarda bir yerde uyanmamı bekliyordur... Kayanın ucuna konmuş, sürekli bana bakan kuş ürkerse?!.. Vazgeçip geri çekiliyorum. Kabil nasıl olsa gelir.

Habil'in toprağa bulanmış yüzünü hatırlıyorum... Rengi kaçmış, çilleri sanki kaybolmuştu. Muhtemelen sen çıkardın onu; emin olmak istedin. Oğlunun cansız bedenini görünce babamın beti benzi atmıştı. Ölüme tanık olmak zaten zor, bir de ölen sevilen biriyse her şey ağırlaşıyor. Kimse hareket edemiyor, söyleyecek söz bulamıyor.

Cenazeyi dualarla tekrar defnettikten sonra babam Kabil'i kovdu. Bana bir şey demedi, yüzüme bakmadı. Sen de başını çevirdin anne. Beni yalnız bıraktın.

Hadisenin önemini idrak ediyorum. Birini öldürmeyi, şiddeti hafifsediğimi sanma. Kabil ile ben, beraber yaşamanın koşullarını kavrayamamış olabiliriz. Tercih yaparken bu denli ağır bir bedel ödeyeceğimizi düşünmemiştik.

Sevdamızın kana bulanmasını istemezdik. O yüzden de yaşadığımız olayların üzerini örtmeyeceğim. Gücüm yettiğince, aklım erdiğince ayrıntıları didikleyip duracağım. Fırsat bulunca Kabil'le konuşup tartışacağım. Ne der, nasıl açıklar bilmem. Son anda olup bitenleri mecburen anlatacak; yoksa elimden kurtulamaz. Karanlığa tahammül etmek, alışmak imkânsız.

Ben. Aklima. Sevgili kızınız, ilk göz ağrınız...

Kabil'in peşinden gittiğim için beni de lanetlediğinizi tahmin edebiliyorum. Bizi affetmeyeceksiniz.

İşin tuhaf yanı, o gün iyiler ve kötüler diye ikiye ayrıldık. Sorgu sualden geçmedik. Konuşup derdimizi anlatamadık. Kimse bizi dinlemedi. Kötü ilan edildik ve kovulduk.

Fısıltıları hatırlıyorum: "Kabil şeytana uydu." "Rabbimizin emrine karşı geldi." "Kardeş katili Kabil." "Artık beraber yaşayamayız."

Derken babamın "defolun gidin" dediğini duydum.

Vedalaşamadık bile... Hakkınızı helal etmediniz.

Bizi unutmak istediğinizi biliyorum.

Kabil ve Aklima. İki asi; iki söz dinlemez evlat...

Bizden sonra belki ölüm unutulmaya gayret edilecek. Belki aşk da lanetlenecek. Birlikte yaşamanın temeline sızan kan hayatı kirletecek.

Emin olamadığım, sadece tasavvur edebileceğim, üzerine fikir söyleyeceğim yığınla mesele beni bekliyor. Daha yolun başındayız... Bu arada nafile bir çaba gösterdiğimi, yaşananların geçmişte kaldığını düşünebilirsin. Bırak bunları, diyebilirsin.

Kusura bakma! Bilinmeyene boyun eğmek tabiatıma aykırı.

Zamanında önlem alsaydınız, her hususu yeterince açıklasaydınız, anlayışlı davransaydınız böyle olur muydu? Kabil pusu kurmadı, hile yapmadı. Ne düşünüyorsa açıkça söyledi. Habil'i ölümle tehdit etti. Madem bizi hayata hazırlıyordunuz, neden tedbir almadınız? Üstelik mesele burada kalmayacak; sürüp gidecek. Bizi kötü bellemek, suçlu ilan etmek sorunu çözmez ki! Herhalde farkındasın...

Seninle konuşmak rahatlatıcıydı anne. Ferahladım, içim açıldı.

Şimdi ne düşünüyorsun? Beni biraz anladın mı?

Sorular cevapsız kalınca, insanın ruhu üşüyor. Sığınmak amacıyla kendine uygun bir yer arıyor, saklanıp gizlenmek istiyor. Ya da saldırıp parçalamaya uğraşıyor. Kimse teslim olmuyor.

Ölümü mümkün olduğu kadar ertelemeye, önlemeye çalışmak normal fakat hiç yokmuş gibi davranabilir miyiz?..

Ah!.. Annelerin annesi... "Ölümü unutmaya çalışan herkes, önce hayatın manasını sonra kendini, insanlığını unutur, unuttukça insan olmaktan çıkar ve bunu fark etmez bile" derdin.

Yavaşça gözümü açıyorum. Gücüm, kuvvetim yerine gelmiş. Nispeten daha iyiyim.

Ayağa kalkıp çevreme bakıyorum. Rüzgâr hafif esmesine rağmen bulutlar dağılmaya başlamış. Kayanın ucundaki heybetli kuş yok. Gitmiş.

Aaa!.. Kabil geliyor. Kucağında bir şey var.

Onunla konuşmak için acele etmeyeceğim. Yemeğimizi yer, ardından yola çıkarız. Güneşin doğduğu tarafa yürüyoruz. Mümkün olduğu kadar ilerleyeceğiz. Yeşili bol, bize uygun bir su kıyısı bulabiliriz herhalde.

Yere oturup sırtımı taşa dayadım.

Korkmuyoruz anne. Minicik bir yavru kuş bile yuvasından uçarken korkuyu tanımıyorsa, biz niçin teslim olalım? Hayatın kolay olmadığını biliyorum. Sen öğrettin...

Her fırsatta seninle konuşacağım. Benden kurtulamayacaksınız. Kardeşin kardeşi öldürmesiyle başlayan yeni bir maceraya adım atarken, ardımızda kalanları, geçmişimizi unutmayacağız. Yasımız sürecek. Ne yazık ki adımız cinayetle eşitlendi. Yolun sonunda bahtımıza ne çıkar bilmem...

Yine dalmışım... Kabil geliyordu halbuki. Onu karşılamak için ayağa kalkıyorum... Fazla zaman geçmemiş. Kabil hâlâ uzakta.

Başımı arkaya doğru eğerek dağın yüksekliğine bakıyorum. Biraz yukarıda dik bir yamaç başlıyor. Tırmanmak zahmetli olacak; belki dağın etrafını dolaşırız.

Kabil yaklaşıyor; ona el sallıyorum.

Ah anne! Ne yaparsa yapsın, Kabil'den nefret edemem. Böyle bir şey kendimi inkâr etmek anlamına gelir.

Yazıklandığını duyar gibiyim.

Haklı olsanız bile size kırgınım. Karşılıklı birbirimize duyduğumuz güveni önce siz yıktınız. Bize güvenip her şeyi paylaşmadınız. Sana da babama da tepki duymamak elimde değil.

Velev ki siz doğru davrandınız. Tek suçlu Kabil. Bir suç işleniyorsa, nedenleri üstüne düşünmek gerekmez mi?.. Hani vicdan önemliydi! Vicdan sahibi olmak lazımdı! Nerede kaldı sizin tarafsızlığınız? Açıkça Habil'in tarafını tuttunuz.

En başta söyledim. Ben Kabil'den yanayım; onu anlamaya çalışıyorum. Tuttuğum saf belli, niyetim açık. Gizli kapaklı hiçbir şey yapmadım.

Beni hayal kırıklığına uğrattınız; ama yine de sizi seviyorum. Affetmesem bile sevmekten vazgeçemem.

İstemediğimiz halde yaşadığımız yerden ayrıldık. Göçebe olduk...

Bir keresinde toplu halde uçan kuşları gösterip anlatmıştın ya... Toprak ısınırken bizim oralara gelen, güneşli günleri birlikte geçirdiğimiz göçmen kuşlar... Havalar soğurken onlar da giderdi.

Biz de yoldayız işte. Göreceğimiz yeni yerleri, tırmanacağımız taşlı, dikenli bayırları, geçit vermez dağları, dipsiz uçurumları düşünüyorum. Başımıza her türlü bela gelebilir. Aç hayvanlardan saklanırken ormanda kaybolacak, yağmurda ıslanıp güneşin altında kavrulacağız. Belki hiçbir yerde huzur bulamayacağız; belki senin sayende, anlattıklarını hatırladıkça rahatlayıp hafifleyeceğim, kuş olup daldan dala konacağım.

Kimseye yem olmak istemiyorum. Ölümle yüzleşmekten, ölümü göze almaktan çekinmeyeceğim.

Engellenmiş olmak hıncımı çoğaltıyor. Duygularımın keskinleştiğini hissediyorum. Saldırganlaşabilirim de... Gözüm kara.

Ölüm bana yabancı değil. Ne zaman gelirse gelsin kabulümdür. Yaşadığım acı, ölümle tanıştırdı beni, kovup uzaklaştırmadım.

Ah, annelerin ilki, bir tanesi... Görüyorsun işte; Kabil her şeye inat yaşıyor. Yaşayacak da...

Habil ile Kabil

"Senin gönlünde bir şey parlıyor; ona bak! Yoksa hikâye dinlemekle esrar düğümü çözülemez."
Mevlâna Celâleddin, *Rubailer*

Tarih bir cinayetle başlamıştı. Bir insan, bilerek isteyerek başka bir insanın canına kastetmiş, hayatına son vermişti. O günden sonra, maktul ile katilin adı hep birlikte anıldı. Tarafların ihtilafa düştüğü, uzlaşma sağlanamadığı söylendi. Oysa Kabil'in Habil'i öldürmesi, anlaşılması kolay, apaçık bir mesele değildi. Evvelinde olup bitenler, kimin ne düşündüğü, ne hissettiği, neler yaptığı, yakınlarının şahitliği ise karanlıkta kaldı.

Onların kalpleri ve kulakları mühürlenmiş gibiydi; felaketin yaklaştığını göremediler. Hısımken hasım oldular. Kardeşini öldüren Kabil, yaşadığı topraklardan kovuldu. Olayın üzerine kalın bir sis tabakası çöktü, cinayeti anlatan diller unutuldu, yazılı metinler kayboldu. Telafisi mümkün olmayan acı bir suskunluğa gömüldüler. Süreç uzun, sancılı ve o denli karmaşıktı ki sonrası hiçbir zaman, hiçbir koşulda öncesiyle bağ kuramadı.

Hakikat kayıplara karıştı.

* * *

Şüphesiz ki dünyanın hikâyesi çok daha eskiye dayanıyordu. Evvel emirde her zerre, her nefes eşitti. Güç kudret tabiatın elinde, hayatın içindeydi. Gökler ve yer yapışıkken ayrılmış, su can olmuştu. Olan olduğu gibi kalmadı. Hal midir, irade midir bilinmez, tesadüfler vakiydi. Toprağın altı başka, üstü bambaşka, denizler nehirler apayrı, gökyüzü ise daha farklı bir âlemdi. Koşan, sürünen, yüzen, tırmanan, zıplayan, uçan envai çeşit yaratık doğuyor, yaşamak amacıyla kıyasıya mücadele ediyordu. Galipler değişti, dönüştü; çevresini doğru algılayıp uyum sağlayan yola devam etti.

Toprak yağmura doydu, ardından susayıp tekrar çatladı. Dağlar, nehirler yer değiştirdi. Ağaçlar defalarca giyinip soyundu, gövdeleri kalınlaştı, kökleri derinlere indi. Neticede her canlı kendi menfaatine göre davranıyor, durmak zorunda kalırsa, yeni yollar, yöntemler arayarak, engelleri aşıyordu. Hayat güzeldi. Şafakla birlikte gözünü açan da, karanlığın çökmesini bekleyen de aynı kaygıları taşıyor, yaşamak istiyordu.

Direnip dayananlar için, akla, bilgiye sahip olmak büyük nimetti. Kendi varlığının bilincine eren ve bu mertebeye ulaşanlar etrafına baktı, gördü, ses verdi, ses aldı. Ses zamanla söz oldu; konuşanları yakınlaştırdı, birlikte olmayı kolaylaştırdı. Tabiata karşı çıkışın önü açılmıştı.

Her diyarda başka bir serüven, kendi sözcüklerini arayıp buldu. Kimi birleşti bütünleşti büyüdü, kimi sahipsiz kaldı unutuldu. Herkes nasibine düşen bir garip hikâyenin içindeydi.

* * *

Yeryüzünde artık insanlar yaşıyordu; rivayet odur ki hepsinin özü Âdem'in özüydü. Âdem'in künyesi ebül beşer yani insanlığın babası, lakabı ise safiyullah, Allahın seçtiğiydi. Âdem demek, insan demekti. Adı konmuş, tanımlanmıştı. Var olmanın ilk koşulu özel bir isme sahip olmaktı. Yalnızlık Allaha mahsustu. Âdem'le birlikte Havva'ya, "yaşamın hanımı" denmiş, yeri doldurulamaz bir yer, makam verilmişti.

İnsanın kendi gücünü, aklının sınırlarını fark etmesi zaman aldı. Güneş kim bilir kaç kez doğup batmış, dünyanın çevresini defalarca dolaşmıştı. Kainatta sual de sorun da çoktu. Sözcüklerin ikisi üçü bir araya gelip dize, beyit, mani, derken efsane, destan, masal oldu. Sorular cevapsız kalmadı; hayatın sırrı, âlemlerin Rabbindeydi. Tek başına kalmak ölüm demekti. Beraber yaşamanın temelinde ise, karşılıklı fedakârlık ve güven duygusu yatıyordu. Önce Âdem'le Havva birbirine güvenmişti.

İlk emir, ilk kural "oku"ydu. Dağları, taşları okudular; esen rüzgârı, yağan yağmuru, doğan güneşi, şekilden şekle giren ayı okumaya gayret ettiler. Sabırla davranıp bitkilerin, hayvanların dilini söktüler.

Akşam oldu, sabah oldu ve başlangıçtaki bütün engeller el birliğiyle aşıldı. Yazlar kışları, umutlar korkuları kovaladı. Yaşayıp ayakta kalmak meşakkatli işti. Her insan diğerine muhtaçtı. Yeni doğanların büyüyebilmesi için ilgi gerekiyordu. Onları derleyip toplayan, yol gösteren Âdem'di. Havva onun hep yanında, yanı başındaydı. Sevincin tadını çıkarıyor, eleme kedere boğulmuyor, her akşam o gün yeni bir şey öğrenmenin huzuruyla uykuya dalıyorlardı. Âdem, safiyullah, temiz insan hakkaniyetliydi; her şey herkesindi. Şu senin bu benim diye kavga etmiyor, konuşup uzlaşıyorlardı.

Ağaçlar, taşlar yontuldu, cilalandı; her gece farklı bir yerde uyumaktan vazgeçildi. Barınmak için kayaların arasında bir kovuk, sağlam bir mağara girişi seçilmiş, ön taraf sazlarla kapatılıp kapı yapılmıştı. Yakınlarda iki ağaç vardı; Marh ile Afar. Marh ağacından koparılan taze bir dalın suyu damlarken, Afar ağacına sürtülmesiyle ateş çıkıyordu. Ateşi kullandılar. Tabiata, diğer canlılara karşı koymayı, müdahale edip değiştirmeyi öğrendiler.

Başkasının varlığı işleri kolaylaştırıp hayata mana katıyordu. Lakin akıl, mananın içini doldurmaya kâfi gelmedi; günlük sıkıntılar galebe çaldı, sorular ertelendi. Gündüzler gecelere devroldu, baharlar, hazanlar geçti ve hayvanlarla dostluğun faydasını gördüler, topraktaki zenginliği keşfettiler. Tarla sürüp tohum ektiler. Hasat zamanları şenlik yaptılar.

Senelerce ayrı yaşayan Âdem ile Havva mutluydu; anlatılanlara göre, tövbeleri kabul edildikten sonra buluşmuş, kısa sürede çoluk çocuğa karışmışlardı.

Birlikte büyütülen ilk çocuklar Kabil ile Aklima'ydı. İkinci çocuklara Habil ve Lebuda adını verdiler.

Annelerin ilki Havva anaçtı; küçükleri koruyup kolluyor, şefkat gösteriyordu. Babaların ilki Âdem, Havva'yla her işi paylaşıyordu; zaten beraber yaşamak için başka çareleri yoktu. Birbirlerine destek olup omuz verdiler. İlk birliktelik ilk sınavdı. Sınanmışlar, mükâfatlarını da almışlardı. Evlatlarını sevdiler.

Herkes bir işin ucundan tutuyor, kızlarla oğlanlar aynı oyunları oynuyor, aynı sofraya oturuyordu. Biri meyveyi ısırıp diğerine uzatıyor, sabırsız olanın sabrı taşmadan sırası geliyordu. Çocuklar saftı. Saflığın yarattığı ahenkle yaşıyor, hayatı öğreniyor, beraber büyüyorlardı. Kimse aç, açıkta değildi. Rekabet iyilikte, incelikteydi. Birlikte yaşayanlar kardeş kabul edilmişti.

Her şeye rağmen aciz kaldıkları zamanlar oldu. Fırtına çıktı; kasırga, hortum, kar, tipi derken çokça zayiat verdiler. Gecenin zifiri karanlığında, rüzgâr ağaçları söküp sürüklerken, titreyerek birbirlerine sokuldular. Yerde ve gökte, gece ile gündüzün peş peşe gelişinde, toprakta ve bulutlarda bin türlü ayet vardı. Kelimelerini birleştirip dua ettiler. Tanrıya yalvarıp yakardılar. Büyük yaratıcı onlara yardım etti, hayatlarını düzene soktu.

Duaları felaketlere, musibetlere fayda sağladı; dayanacak güç verdi. Nedenlerin nedeniyle uğraşmaları gerekmiyordu. Tanrıdan bir şey istemek için yakındaki tepeye çıkıyor, düz bir kaya parçasının üzerinde kurban sunuyorlardı. Dilek kabul edilirse, o gece kurban yok oluyor, yerinde sadece izi kalıyor; kurban edilen her ne ise, ertesi sabah hâlâ orada duruyorsa, talep geri çevrilmiş anlamını taşıyordu.

Akıl, görüp işittiklerini anlatmak için kelimeler buluyor; geriye kalan, söze dökülemeyenler ise ağırlığını hissettiriyor, ara sıra kafaları karıştırıyordu. Mana denizi uçsuz bucaksızdı; dibe dalan çıkamazdı. Soruların cevabı Âdem'de olsun dediler. Tek cevap, tek yoldu; huzur sunuyordu.

Hayatta hiçbir şey sabit kalmaya mahkûm edilmemişti. Canın içindeki can ne kadar çok şeyin farkına varırsa, o denli hızla değişiyor, dönüşüyor, bilgi topluyor, tecrübe ediniyordu. Tabiat kuralları acımasızdı; etraflarına bakıp hallerine şükrettiler. Hikâyeler derleyip anlatmayı sürdürdüler.

* * *

Kabil'le Aklima ilk göz ağrısı, ilk sevinç kaynağı, ilk tecrübeydi. İsteklerinin hemen yerine getirilmesine alışmışlardı. Asi ve inatçıydılar. Düzene, intizama gelmiyor, akıl erdiremedikleri konularda uyum göstermiyor, sürekli itiraz ediyorlardı. İkisinin de gözleri yeşil, saçları siyahtı.

Habil ile Lebuda ise yumuşak huyluydu; makul ve munistiler. Baktılar, gördüler, ikinci çocuk olmanın rahatlığını keşfettiler. Ödenecek bedelleri kestirebiliyor, gürültü ve şamatadan uzak duruyor, ihtiyatı elden bırakmıyorlardı. Onlar sarı saçlı, mavi gözlüydü.

Herkesin kendi benzeri kıymetlisiydi. Kabil Aklima'yı koruyup kolladıkça, Lebuda en sevdiği yiyecekleri Habil'e veriyordu. Aynı sofrayı paylaşan kardeşler, bütün gün birlikte koşup oynuyor, beraber çalışıyordu. Kimse tedirgin ya da huzursuz değildi.

Çocuklar küçükken işler kolaydı. Havva onları oyalayacak bir şey bulmakta sıkıntı çekmiyordu. Annelerin ilki, bazen bir çakıl taşını, bazen bir dal veya kemik parçasını kullanıyor, oyunlar icat ediyordu. Gözüne çarpan, aklına gelen her şeyi eğlence haline getirmekte üzerine yoktu. Kelimeleri bozup uzatıyor, parçalayıp etrafa saçıyordu; kimi ninni oldu havaya karıştı, kimi masal oldu yastıkların altına saklandı.

Kabil ile Aklima'nın doğumundan iki kış, iki yaz sonra Lebuda'yla Habil doğmuş, zaman farkı sanki iki ayrı yol çizmişti; ilk yolda asilik, sorgu sual, ikincisinde teslimiyet, sükûnet hâkimdi.

Âdem ile Havva, evlatlarını sevgiyle sarıp sarmalayarak karınlarını doyurdu; yol yordam öğretip hayatın zorluklarından bahsettiler. Onlara hep tatlı ve güzel sözler söylediler. Çocuklar arasında kardeşlik kapısı açarak, farklı olanların buluşup anlaşmasına özen gösterdiler. Kaderin hükmü gerçekleşirken taşınan yükün bölüşülmesi, acıyı sevinci denk düşürdü, güce güç, güvene güven kattı.

Ağaçlar yaprak döküyor, çiçek açıyor, meyve veriyor, çocuklar boy atıyor, gelişiyordu. Boyun eğme isyanı, itirazı unutturmuyor, kabahatler masumiyetten sıyrılıp öne çıkamıyordu. Her mecburiyet bir izahtan hâsıl olmuş, kabul görmüş, benimsenmişti. Kuralların işleri kolaylaştırdığını fark ettiler.

Görünmeyi, bilinmeyi sevdiler.

Vakit bol, hayat eğlenceliydi. Gücü gücü yetene bir âlemde, kendi düzenlerini kurarken kimi zaman durdular, bazen tökezleyip düştüler ya da soluk soluğa koştular, yoruldular ama birbirlerinin ellerini bırakmadılar.

Âdem, toprakla uğraşmanın sabır gerektirdiğini öğrenmişti. Atılan tohumun başını kaldırıp güneşe çıkması için beklemek gerekiyordu; filizlerin büyüyerek olgunlaşması da zamana bağlıydı. Toprağı havalandırmak, kötü otları yolup temizlemek, suyunu eksik bırakmamak ve acele etmemek şarttı. Kabil ile Aklima'nın asiliğini dizginlemek amacıyla, onları toprakla tanıştırdı.

İkisi de yeterince meraklıydı. Her tohumla ayrı ayrı ilgileniyor, toprağın, otların, ağaçların saklayıp gizlediklerini birlikte keşfediyorlardı. Tabiat cömertti. Emek verip gayret ettiler ve iyi ürün aldılar. O vakit babaların ilki, çocukların ilkine ilk sorumluluğu verdi.

"Bu tarla artık senin mesuliyetinde oğul" dedi.

Kabil gözlerini kısarak babasına baktı: "Benim mi olacak?"

"Sözlerine dikkat et evlat. Göklerde ve yerde ne varsa Rabbimizindir. Biz sadece onun vekiliyiz."

"Biliyorum" diye boynunu büktü Kabil, "ama sen..."

Âdem elini kaldırıp gülümseyerek oğlunu susturdu: "Sorumluluk yüklenmeden adım atamayız. Bu tarla senden sorulacak."

"Yani?" dedi Kabil; babasını anlamakta güçlük çekiyordu.

"Ne yetiştireceğine sen karar vereceksin."

Aklima söze karıştı: "Ya sonra!"

Âdem şaşırmıştı.

"Sonrası yok. Kabil sorumlu olacak. Ne ekip biçeceğine o karar verecek, ürünü kaldıracak."

Aklima gülerek devam etti: "Sonra hep birlikte yeriz."

"Evet" dedi Âdem. "Hepimizin karnı doyacak, soframız şenlenecek."

Kabil, "Benim sayemde olacak" derken tevazu göstermemişti. Âdem irkildi, lakin sesini çıkarmadı. Güneş batmak üzereydi. Kızıla çalan gökyüzünde fırtına bulutlarının toplandığını fark ettiler. Üçü birlikte başlarını yukarı kaldırıp gökyüzüne ve karşı tepelere baktı.

Habil hayvanları önüne katmış geliyordu. Sürüden o sorumluydu. Kendi öyle istemiş, Âdem ile Havva da onaylamıştı. Hayvanlarla sakin ve yumuşak bir ses tonuyla konuşuyor, kolayca anlaşıyordu. Lebuda ise süt sağıyor, yumurta topluyor, evdeki işlere yardım ediyordu.

Habil ile Lebuda ayak altında dolaşıp göze batmaktan hoşlanmazdı. Onlar sabah erken kalkıyor, ortaklaşa yapabilecekleri işleri yapıyor ve Habil hayvanları otlağa doğru sürerken, Lebuda evin karanlık bir köşesine çekiliyordu.

İnsanın tabiatla da kendisiyle de başa çıkması zordu. Herkes gücünün yettiği, aklının erdiği bir işi üstleniyor, kimse boş durmuyordu. Her geçen gün tecrübeleri arttı, her adımda yeni bir şey öğrendiler. Konuşup tartışmayı ihmal etmediler.

Çiğdemler açıyor, arılar bal topluyor, gün günü takip ediyordu. Çocukların birbirlerine duyduğu ilgi ve sevgi çoğalıp biriktikçe arzular açığa çıktı. Her an yan yana olan, beraber büyüyenler, bedenlerindeki değişimin, farklılığın ayrımına varmış, başka bir âlemin kapısı aralanmıştı. Onlar utanıp korkmadan birbirlerine baktı, dokundu; kendi mahremiyetlerini tanıdı. Gülümsemenin, ıslık çalıp

şarkı söylemenin anlamı değişmişti. Uyulması gereken kuralları kimse unutmuyordu.

Aklima ile Kabil giderek daha fazla birbirine bağlandı. Habil ile Lebuda'nın deneyimi nispeten farklı, biraz mesafeliydi. İkincilerin ilişkisinde tutku yoktu.

Herkes benzeriyle mutlu oluyordu. Bir süre sonra Kabil ile Aklima, karşılıklı söz alıp verdiler; asla ayrılmayacak, her şeyi paylaşacaklardı. Kabil, Aklima'ya "ortak" demeye başladı. Diğerleri de bu hitabı kabullendi.

Vakit gelince, Kabil ile Aklima bir adım daha atıp "aynı yatağı paylaşmak istiyoruz" dediler. Niyetleri başkaldırmak değil, masum bir talepti.

Toprak yağmurla uyanmış, ağaçlar çiçeğe durmuştu. Baharın kokusu tahrik ediyor, yenilenmeye ve çoğalmaya çağırıyor, kurbağalar aşk şarkıları söylüyordu. Havva ile Âdem "sonra" diye erteleddiler. Kimse acele etmiyor, hayat aheste geçiyordu.

Zamanın henüz başı sonu yoktu; bölünüp parçalanmamıştı. Şafak sökünce yataktan kalkıyor, güneş batıp etraf karanlığa gömülünceye dek çalışıp çabalıyorlardı.

1. Gün

Yaşamın karmaşıklığı kendi içinde öylesine bir düzene sahipti ki; o düzenin gizemi toprağın, ağaçların, bulutların her zerresine sinmiş keşfedilmeyi bekliyor, her dem olduğu gibi gelecek umut vaat ediyordu.

Uzun yaz günleri bitmek üzereyken Aklima "sonra"yı hatırladı. Hatırladığı an güneş tam tepelerinde, ortalığı kasıp kavuruyor, Kabil odun kesiyordu. Aklima incir ağacının gölgesindeydi. Eğilip doğrulan Kabil'in bedeni, sanki ortağını çağırıyordu. Aklima'nın duyguları sıcakla birlikte alev almış, içi titremişti. Ayağa kalkıp sevdiğinin yanına gitti, ona yardım etmek istedi; teklifi reddedilince durup düşündü.

Kabil'in onu yeterince anlamadığını fark etmiş, ayartıcı konuma düşmekten rahatsız olmuştu. Son zamanlarda Kabil'le sık sık tartışmaya başlamışlardı. Aklima, neden beklediklerini bir türlü kavraya-

mıyordu. "İş başa düştü" diye mırıldandı; meseleyi derhal halledecekti. Saçlarını savurarak eve yöneldi ve annesiyle babasının karşısına geçti. "Artık zamanı geldi" dedi. Kabil'le evlenmek istiyordu.

Âdem ile Havva endişelendi. Onlar hazırlıklı değildi; sonrayı unutmuşlardı. Kaş çatıp surat astılar. Kimin, kiminle evleneceği konusunda ne yapmaları, nasıl davranmaları, hangi yolu izlemeleri gerektiğini ikisi de bilmiyordu. Birlikte yaşama tecrübeleri kendileriyle sınırlıydı.

O sırada Kabil kapının eşiğinde belirdi. Aklima'nın talebini, kelimelerini işitemedi. Yardım teklifini geri çevirdiği için şikâyet edileceğini düşünmüş, sevdiğinin peşinden gelmişti. İçeridekiler suskundu. Kabil havadaki ağırlığı hissederek durakladı.

Koca bir sinek vızıldayarak uçuyordu. Havva elini sallayıp sineği kovarken "Kapıdan çekil Kabil" dedi. "Hayvan dışarı çıkacak. Sen de geç şöyle otur." Âdem, Havva'ya baktı. Bakışmaları kısa sürdü; hemen anlaştılar. Ortada bir mesele vardı ve baba, oğluyla konuşmak zorundaydı. Sorunları ertelemek çözüm değildi.

Kabil bir adım atmıştı ki, babası Aklima'dan dışarı çıkmasını isteyince tekrar durdu. Ne olup bittiğini tam kestirememişti; yine de sevdiğine "tamam, sakin ol!" anlamında işaret etmekten çekinmedi. Babasıyla Aklima'dan daha rahat konuşur, tartışırdı. Kendine güveniyordu.

İki sevdalı karşılıklı gülümsediler. Hafif bir baş eğiş, göz kırpması, dudak kıvrılması çok şey anlatıyordu. Aklima, Kabil'in ne gerekirse söyleyeceğinden, teklifi öğrenince destekleyeceğinden emindi; başka türlü düşünmesi için de neden yoktu.

Havva, kızına hak vermesine rağmen onu tartışmadan uzak tutmak, bir anlamda korumak istiyordu. Aklima duygularına kapılıp anında tepki gösterir, sonradan hayıflanacağı her şeyi yapardı. Ocağı küllerken Lebuda'ya seslenip onu Aklima'nın yanına gönderdi. "Ben çağırmadan sakın içeri girmeyin!" diye de tembih etti.

Kabil babasının karşısında, kollarını kavuşturmuş bekliyordu. Havva, baba ile oğlunu yalnız bırakmanın uygun olduğuna karar verip onlara arkasını dönmüş, kazandaki sütü karıştırıyordu.

"Mesele nedir?" dedi Kabil. Babası cevap vermedi. Âdem'in suskunluğu Kabil'i tedirgin etse de duruşunu bozmadı. Aklima'nın kendisini şikâyet ettiğini sanıyor, yanlış anlaşıldığını söyleyerek, durumu açıklamaya hazırlanıyor, sorunun niye büyütüldüğünü ise anlayamıyordu.

"Evladım dikilip durma öyle, otur da biraz konuşalım..."

Kabil oturacağı yeri, küçük de olsa bir hayvan ezilip yaralanmasın diye, eliyle temizledi; öyle alıştırılmışlardı. Yavaş hareketlerle bağdaş kurarken, babasının muhtemel sözcüklerini, nerelere uzanıp neler getireceğini düşünüyordu.

Âdem, oğluna hayattan bahsetmeye başladı. Dünya zahmetli bir yerdi. Kelimeler çoğalıyor, zorluklar artıyordu. Öğrenmek kolay olmasa da; her kim ki tökezleyip düşer, tekrar ayağa kalkabilirdi. Hata insana mahsustu.

Kabil saygılı bir tavırla, babasını dinledi. Nihayet, Âdem maksadını açık etti: "Aklima ile sen aynı yastığa baş koyup kendi evlatlarınızı büyütmek istersiniz, amma velakin, bu ciddi bir karardır, acele etmemek lazım."

Kabil, "Niçin" dedi. "Neden Aklima'yla aynı yatağı paylaşmamız onaylanıp kabul görmüyor?"

Âdem çünküyü ağzına almadı. Acele etmemesini söyleyip itidal tavsiye etti: "Telaşa mahal yok, hele biraz düşünelim."

Kabil başını eğmedi; sevdiğinin hangi sebeple dışarı gönderildiğini anlamıştı. İçlerinde en sabırsız olan Aklima'ydı. Onun çıkarken gülümsediğini hatırlayınca, sırtını dikleştirdi. "Düşünecek fazla bir şey yok" dedi. "Aklima beni istiyor, ben de Aklima'yı. Ağaçlar çiçek açarken konuşmuştuk. 'Sonra' dediniz. Ne zamana kadar bekleyeceğiz?"

Âdem sıkıntıyla alnını ovuşturdu. Meselenin daha fazla ertelenemeyeceği aşikârdı; ancak Havva'nın fikrini merak ediyor ve Kabil'in yanında sormak istemiyordu. Kabil, babasının gözlerinin içine bakarak "beklemek zor" dedi. "Babamsan beni anlarsın..."

"Oğlum, evladım... Ben seni anlarım da sen beni anlar mısın?.. Emin değilim. Acele etmenizi istemiyorum."

Kabil, yine, "Neden?" dedi.

"Yarın ola hayrola, diyelim."

"Ağaçlar yemiş verdi, neredeyse yaprak dökecek..."

Âdem kaşlarını çatmıştı: "Kulağı olan ne dediğimi işitir. Çok açık söylüyorum. Beklemeye devam edeceğiz."

"İşitiyorum lakin anlamıyorum baba. Neyi bekliyoruz?" O kadar çok neden, niçin dediği halde Âdem aldırmıyor, izaha yanaşmıyor ve zaman kazanmaya çalışıyordu. Aralarına sessizlik çöktü. Ocak başında oturan Havva, kafasını çevirip onlara baktı. Baba oğul alçak sesle konuşuyordu. Sesler kesilince, Havva rahatsız olmuştu; kazanı ocaktan indirip ayağa kalktı.

Hayat engebelerle doluydu. Dağlara tırmanmaktan çekinmemek, uçurumların kıyısında korkmadan yürümek gerekiyordu. Tereddüt edenin başı dönüyor, sürçüyor, düşüyordu.

Kabil azimliydi. Aklima'yla sözleştiklerini ve bir karar verdiklerini söyleyip, "Bilin ki vazgeçmeyeceğiz" diye ekledi.

Âdem havayı yumuşatmak amacıyla gülümsedi: "Evladım, olacak olan olur."

Babasının emirlerine karşı çıkan, çıkabilen ilk oğul bütün cesaretini toplayıp tekrarladı: "Her ne olursa olsun... Ben Aklima'yı istiyorum, o da beni. Yastığımızı, yatağımızı paylaşmak istiyoruz."

Havva, baba ile oğlun yanına gelmiş, aralarına oturup ellerini ikisinin dizine koymuştu. "Can gözüne destur olmaz" diyerek söze karıştı. "Fakat bu telaş niye?"

Âdem, eşine sevgiyle baktı. Onun serüveninde her şey Havva'yla başlamıştı. Havva'nın hikâyesi de Âdem'e bağlı, bağımlıydı. "Sonra"yı kendilerince bilip tanıyorlardı. Kabil, onları karşısına almaktan çekinmedi. "Bir açıklama lazım" dedi. "Niçin ve ne zamana kadar bekleyeceğiz? Öğrenmek istiyorum." Aklima'ya ne söyleyeceğini, durumu nasıl izah edeceğini düşünüyordu.

Havva cevap verdi: "Herkes her şeyi kendi idrakince anlar, bilir. Madem acele ediyorsunuz, Rabbimize soralım. Bakalım o ne diyecek; velev ki uygundur, kimseye laf düşmez."

Âdem sıkıntıyla kımıldadı. Sıkıntısı Kabil'e yansıdı, çoğaldı; sustular. Babayla oğlunun sessizliği Havva'yı durdurmaya yetmemişti. "Zayıfız" diyerek devam etti. "Lakin, tanrının olduğu yerde çaresizlik yoktur." Âdem'in bakışlarını görünce sustu.

Durgun suya sanki koca bir taş fırlatmıştı. Sarf edilen her sözcük bir ağırlığa sahipti. Farklı yönlere savrulmamak için, durup derin bir nefes alma ihtiyacı hissettiler.

Âdem, "acele etmeyelim" diye tekrarladı. İhtiyatlıydı. Havva'nın fikrini desteklemedi. "Meseleyi etraflıca düşünelim... Yine konuşuruz." Cümlesini, "Şimdilik Aklima'ya bir şey söyleme, bilirsin fevridir" diyerek tamamlamıştı.

Havva başını sallayarak onayladı. Üçü birlikte ayağa kalktılar. Kabil dışarı çıkarken annesi peşinden gitti ve gözleriyle oğlunu uğurladı. Onun, çevresine bakmadan hızla uzaklaştığını görünce rahatlamıştı. Aklima ile Lebuda incir ağacının altına oturmuş sohbet ediyorlardı. O ağaç ki nelere tanıklık etmiş, ne dertler dinlemişti; yapraklarında geçmişi saklıyordu.

İncir ağacına gözü takılan Havva bir an durakladı, ardından havayı koklayarak gökyüzündeki bulutları inceledi ve yüzünü buruşturdu. İçeri girip biraz önceki yerine otururken "yağmur yağacak" dedi. "Başım tutmak üzere."

Rüzgârın, yıldızların yol gösterdiği bir yaşam sürüyorlardı. Tabiattaki kıpırtılar, cıvıltılar anlam yüklü, her değişim manalıydı. Türlü çeşitli yağmur, rüzgâr, buluttan hepsi başka bir şey anlatıyor, hayatın akışını belirliyordu.

Ev sessizliğe gömülmüş, ikisi de dalgınlaşmış, susmuştu. Havva, Âdem'le buluştuğu, gözlerinin birbirine değdiği, nefeslerinin karıştığı eski günleri düşünüyordu. O zamanlar her şey kolaydı; sadece ikisi vardı. Âdem ise evveli değil sonrayı düşünmeye çabalıyor, hangi yolun onları selamete çıkaracağını tahmin etmeye uğraşıyordu. Gülümseyerek karısının elini tutup sıktı: "Hadiseyi büyütmeden çözebilirdik."

"Ben mi büyüttüm?"

"Ehh... Biraz öyle oldu, kendi aramızda halledemeyeceğimiz bir mesele değil ki!"

"Sen öyle zannediyorsun. İkisi de çok kararlı, onları ayırmak zor olacak."

Âdem şaşırmıştı. "Sen bu işe karşı mısın?" diye sordu.

"Bilmem. Kesin fikrim yok, lakin her ihtimali hesaplamak lazım."

"Evet de... Ne yapacağız?"

Havva "şimdi konuşmayalım" dedi. "Dışarıda kafa karıştıran ıslak rüzgârlar esiyor."

Âdem kaygıyla iç geçirdi. Ne zaman, ne yapılacağına beraber karar verirlerdi; eşinin sezgilerine güveniyordu. Yine de ısrar etmekten kendini alamadı: "Senin fikrini sormuştum."

"Bilmiyorum, dedim ya..." Âdem'in bakışlarını görünce açıklamaya çalıştı: "Sürekli beraberler, üstelik ikisi de inatçı; kolay razı olmayacaklar."

"Neden, ille de ayrılmaları gerektiğini söylüyorsun?"

Havva cevap vermeyince Âdem ısrar etti: "Ne düşünüyorsun?"

"Eski günleri... Kendimizi" dedi Havva. "Farzımuhal sen kızınca ben idare ediyorum, benim göremediğim şeyler senin gözüne çarpıyor, birbirimizin eksiklerini tamamlıyoruz."

"Doğru."

"Aklima ile Kabil öyle değil. Aynı şeye gülüp aynı anda kızıyorlar."

Âdem endişeli bir yüz ifadesiyle müdahale etti: "Fakat birbirlerini istiyorlar."

"Olabilir..."

"İkisi birbirine 'ortak' diyor."

Havva "galiba geç kaldık" diyerek ayağa kalktı. "Acele etmekte haklılar fakat şimdi karar vermeyelim. Bu havada doğru dürüst düşünemeyiz."

Âdem başını eğmişti.

"Tasalanma" dedi annelerin annesi. "Vakitsiz esiyor, uzun sürmez; yarın konuşuruz."

"Pekâlâ... Yalnız, onların gıyabında karar vermeliyiz. Kabil'i gördün, soruları bitip tükenecek gibi değil. Bir de Aklima karışırsa her şey sarpa sarar, birbirimizi kırarız." O da ayağa kalkmıştı.

Havva, evet anlamında kafasını sallarken, Âdem, "Aklima'ya laf anlatmak zor" diye ekledi.

"Kime çekmiş acaba?"

Âdem, "onları beraber büyüttük" diyerek itiraz etti. "İkimize de benzer yanları var. Öyle değil mi?"

"Bugünlük kâfi" dedi Havva. Ocağın başına oturup külleri üfleyerek çalı çırpı atmaya başladı.

Âdem, cevap alamadığı için duraklamıştı. Havva ona hem huzur veriyor hem huzurunu bozuyor, bir yandan yardım ederken öte yandan işleri zorlaştırıyordu. Karısının sözlerini düşündü; her kelime kendi manasını koruyarak, çoğalıyor, zenginleşiyordu. Eski, sade, sıradan günlerini özleyerek Havva'nın yanına gidip omuzlarından tuttu.

"Evlatlarımız her şeyi bizden öğreniyor. Bizi dinler, kararımızı kabul ederler. Sakın kaygılanma..."

Havva sesini çıkarmayınca, sustu.

Onların bütün çabası, niyeti düzen kurup rahat etmekti. Hayatta kalmak için sonrayı düşünmek gerekiyor, düzen sonrayı dizginleyip yöntemleri belirliyor, insanın yarından, gelecekten emin olmasını sağlıyordu. Topraktan, bitkilerden, hayvanlardan faydalanmanın nizamı intizamı, çalışmanın, yatıp kalkmanın, yemek yemenin yolu yordamı az çok belli olmuştu. Mükemmel olmasa da ne zaman, ne gerektiği, ihtiyaçlar artık biliniyordu. Sıra kendi aralarında kurulacak düzendeydi.

Tabiatta işleyen sistemi hayvanlar hemen fark etmiş, kavramıştı. Yağmuru haber veren, fırtınayı sezen çeşitli canlılar, birbirlerini gözetleyip uyararak beraber yaşayabiliyordu. Esas amaç hayatın devam etmesiydi. Kimi bir ağacı ya da kayaların arasındaki çatlakları, kimi bataklığın, toprağın veya suyun içini yaşam alanı haline getirmiş; karın doyurmanın, diğerlerine söz geçirmenin, kendini savunmanın yöntemlerini bulmuştu. Güçlü olan hâkimdi.

Toprağa hâkim olan Kabil de kendini güçlü hissediyordu. Babasıyla konuştuktan sonra evden çıkmış, dosdoğru tarlasına gitmişti. Toprakla uğraşmak rahatlatıcıydı. Hava kararıncaya kadar kazma salladı, çapa yaptı ve Aklima'yı düşünmemeye gayret etti. Ona ne söyleyeceğini, nasıl oyalayacağını bilemiyor, sıkılıyor, bunalıyor, hırsını topraktan alıyordu.

Aklima ile Lebuda ise evin yakınındaki incir ağacının altında uzun süre oturdular. Arıların vızıltısı, kuşların cıvıltısı arasında söyleştiler. Çocukluk günlerinden, çiçeklerden, böceklerden bahsettiler;

derken Havva onlara seslendi. Birlikte içeri girip annelerine yardım ettiler.

Güneş batmak üzereyken herkes yorgun argın eve döndü. Yemek hazırdı. Havva, kızlarıyla beraber sofrayı kurup diğerlerini çağırdı. Evin çevresini kolaçan ettikten sonra, en son içeri giren Âdem hayret etmişti: "Ooo... Ziyafet var!"

Ufaklıklar itişip kakışarak yerlerini alıyor, çoğu el çırpıyor, kahkaha atıyordu. Sofrada genellikle bir tür yemek olur ancak özel günlerde iki çeşit yiyecek bir arada yenirdi. Havva çorbanın yanı sıra, kışa kurutmak için ayırdığı etlerin bir kısmını acele doğrayıp kavurmuştu. Küçüklerden biri dayanamayıp nedenini sordu. Kimse cevap vermedi. Suskunluğun yarattığı bilinmezlik dikkat çekmemiş, yemek telaşı ve kalabalıkta kaybolup gitmişti.

Önce çorba tenceresi kondu ortaya; başına toplaştılar. Âdem ekmek teknesinden birkaç ekmek alıp herkese pay etti. Elindeki tasa çorba dolduran Havva, Âdem'e verdi; ilk lokma Âdem'indi. Tası başına diken yanındakine uzatıyor, elden ele geçen tas boşaldıkça Havva'ya uzatılıyor, tekrar doldurması için bekleniyordu.

Her canlı evvela karnını doyurmak istiyordu. Aklima ile Kabil ilk kez daha fazlasını hayal etmiş, kendi gelecekleri hakkında bir karar vermişlerdi. Onların yolunda sevgi, aşk, muhabbet vardı.

Aklima sofraya oturur oturmaz, bir tarafına annesi, diğer tarafına kız kardeşi geçmiş; Havva'nın Aklima'yı koruma çabasını, Lebuda sorgusuz sualsiz desteklemişti. Kabil durumu fark edip Aklima'dan uzak durması gerektiğini anladı. Gece boyunca onunla göz göze gelmemeye çalıştı.

İki sevdalı, ilk kez o gece konuşmadan, birbirlerine iyi dileklerde bulunmadan yattılar.

2. Gün

Hayatın ağırlığı, hafifliği günlük akış içindeydi; herkes bir hüzne bir mutluluğa uzanıyor, çektiği acıyı, korkuyu ertesi güne taşımak zorunda kalırsa, ortak süzgeçten geçiriyor, sorup soruşturuyor, fikir alıyor, benini, benliğini öne çıkarmadan yaşıyordu. Tezatlar bir araya

gelmiş, hassas bir denge kurulmuştu; lakin her şey geçiciydi. Kesin ve net cevap verilemeyecek yığınla soru onları bekliyordu.

Aklima sabah uyanınca Kabil'i göremedi; canı sıkılmıştı. Babasıyla Kabil'in ne konuştuğunu merak ediyor, bir an evvel Kabil'i bulup öğrenmek istiyordu. Lebuda, Habil ile Kabil'in erkenden kalkıp gittiğini söyleyince durakladı. Annesinin bakışları üzerindeydi. Dikkat çekmemek amacıyla küçük çocuklardan birkaçını yanına alarak kapının önünü süpürmeye başladı, sonra işi onlara bırakıp evden uzaklaştı.

İnce deriden yapılma yazlık giysi bedenini yeterince ısıtmıyor, hafifçe üşüyordu. Yürüyüşünü hızlandırdı. Eski kışlıkları kesip küçükler elbise dikmişti. Yıkanıp kurutulan yünler de hâlâ eğrilmemiş, işler yine birikmişti. Ne zaman ne yapılacağına, Havva karar verirdi. "Annem hiçbir şey için acele etmiyor" diye söylendi. "Neden acaba?"

Tarlalara doğru yürürken bir gün öncesini, annesinin sırtını dönüp ses çıkarmamasını, yaşadığı hayal kırıklığını düşündü. Sevdiğiyle evleneceğini ümit ediyor ama içindeki şüphe tohumunu söküp atamıyordu. Sofrada annesiyle kız kardeşinin arasına oturmaktan rahatsız olmuş, dikkat çekmek istemediğinden ses çıkarmamıştı. Halbuki Kabil'in dizi dizine değmedikçe, aynı tası başına dikip onun içtiği yerden içmedikçe karnı doymazdı.

Aklima ilk kez, geleceğe dair kaygılandığını hissetti. Tercihini söylemiş, bir şey talep etmiş ve sanki ayağının altındaki toprak kaymaya başlamıştı. Seçim yapmanın sırtına yüklediği ağırlık altında eziliyor, nefes almakta güçlük çekiyor, sonrasını kestiremiyordu. Düşündükçe bunaldı, üşümesi arttı ve bir koşu tutturdu. Rüzgâr saçlarını okşayıp sakinleşmesini sağladı.

Kış hazırlığına erken girişen Kabil, kurumuş otları söküyordu. Aklima ağaçların arasında belirince babasının tembihi aklına geldi. Aklima'yı kandırması imkânsızdı. Yerde yığılı otları aceleyle birleştirip demetledi. Aklima yanına geldiğinde, ot demetini kucaklayıp kaldırdı. Yüzü görünmüyordu.

Aklima merak ettiği konuyu doğrudan sorardı. Yine öyle yaptı: "Dün, babam sana ne dedi?"

Kabil yorgun ve uykusuz olduğunu söyledi. "Sersem gibiyim ortak, doğru dürüst uyuyamadım, sonra konuşuruz." İçinden de Aklima ısrar etmesin, başka soru sormasın, diye dua ediyordu.

Aklima, Kabil'in gözlerine baksa bir şeyler gizlediğini hemen anlardı. Bir an tereddüt etti. Kabil'in uzaklaştığını görünce, konuşmaktan vazgeçti. Ona sormadan, annesiyle babasının karşısına geçmiş, taleplerini hatırlatıp tekrarlamıştı. Kabil'i kırdığını zannederek üstelemedi.

Aklima'nın hali de Kabil'i tedirgin etmişti; Aklima'yı yalnız bırakacak değildi, sevdiğinin ona güvenmesini istiyordu. İşin doğrusu, ikisi de bir an evvel sorunun çözülmesini arzuluyor, sabırsızlanıyordu; buna rağmen düşüncelerini paylaşıp konuşmadılar.

Aklima, "bugün çalışmayacağım" diyerek alıp başını gitti. Kabil de yaptığı işi yarım bırakarak bütün gün elma ağacının altında yattı. Onlar küçüklüklerinden beri, olaylar karşısında aynı tavrı ve tepkiyi gösteriyordu.

Geleceğe dair bir karar verdikleri halde daha fazlasını akıl edemediler. Oysa hayat dümdüz ve basit değildi. Ağaçların gölgesi uzayıp kısalırken, bulutlar gökyüzünde dolaşırken her canlı önlemini alıyor, sonraya hazırlanıyordu.

Evdeki işleri birkaç çocuk ve Lebuda'nın yardımıyla bitiren Havva, Aklima, kapının önünde görememiş, merak etmişti. Ufaklıklardan biri ablasının ormana doğru gittiğini söylüyordu. Annelerin ilki, kızlarının ikincisine seslendi: "Haydi ormana, ablanı aramaya."

Lebuda soru sormamış, neden dememişti. Havva yine de açıklamaya gayret etti: "Aklima'nın heyheyleri üzerinde. Onu yalnız bırakma! Böyle zamanlarda birbirinize destek olmalısınız."

"Peki" dedi Lebuda. Yemekte, annesinin işaretiyle ablasının yanına oturunca Kabil'in değişen yüz ifadesini görmüştü. Durumu az çok tahmin ediyor, Aklima ile Kabil'in duygularını biliyor fakat aldırmıyordu. Annesinin ona sorumluluk vermesi daha önemliydi. Elinden geleni yapacaktı.

Bir süre Lebuda'nın ardından bakan Havva, başını çevirince fırın çukurunun başında dikilen Âdem'i görüp yanına gitti.

"Ne yapıyorsun?"

"Ateş taşları berbat görünüyor. Buraya ne dökülmüş?"

"Bilmem... Aa... Ufaklıklar yemek artıklarını atmış."

"Kim yaptıysa kötü yapmış. Yenilemek lazım."

"Bırak... Temizleriz. Haydi; biz şimdi nehir kıyısına gidelim."

Su kenarında konuşmak rahatlatıcıydı, huzur veriyordu. Ciddi bir sorun yaşadıkları zaman Havva, nehir kıyısına gitmek isterdi.

"Neden?" diye sordu Âdem.

"Kabil ile Aklima meselesi..."

"Mübalağa etme" diye karısının sözünü kesti. "Gel, şuraya oturalım." Marh ile Afar ağaçlarının arasını gösteriyordu.

Havva, "Pek uygun değil ya, neyse..." diyerek kaşları çatınca Âdem elini uzattı: "Burası rahattır. Hem ateş yakmayacağız, sadece konuşacağız."

"Aklıma gelince beni ateş basıyor da..."

"İnsaf et, daha işin başındayız."

İkisi yan yana bir taşın üzerine oturdular.

Âdem, "Seni dinliyorum" derken gülümsüyordu. Sorunun dallanıp budaklanacağını, oğullarının birbirine düşman olacağını tahmin etmiyordu. Kendinden, gücünden, kudretinden emindi.

Havva korkularını, endişelerini dile getirip, "Bilmediğimiz bir halin içindeyiz" dedi. Âdem'i uyarmaya, meselenin ciddiyetini kavratmaya uğraşıyordu. Başaramadı.

Âdem kolunu Havva'nın omzuna atmıştı: "Hani sen bizden bahsetmiştin ya... Bizim tecrübemizden..."

"Görür görmez sana güvenmiştim."

"Hâlâ güveniyor musun?"

"Elbette..."

Başını Âdem'in omzuna dayayan Havva içini çekti. Âdem ona sarılıp, "Bırak şu vesveseyi" dedi. "Beraber olursak her işin üstesinden gelebiliriz."

Annelerin ilkiyle, babaların ilki önceyi hatırlayıp sonrayı hayal ederek tartışmaya koyuldular. İkisi de doğru ve mükemmel bir karar vermek istiyordu. Sesleri alçalıp yükseldi; sözcükler havaya karışıp uçuştu, art arda eklenip yenilerine yol açtı, uç verdi. Çünküleri birlikte aradılar.

Konuştukça fikirler berraklaşıyordu. Havva "ama" dedikçe, Âdem müdahale ediyor, eşinin yoldaşının sorularını cevaplıyor; Âdem "olmaz" derse, Havva onu ikna etmeye uğraşıyordu.

Nihayet uzlaştılar. Onlar, müşterek hayatlarında benzerliğin değil, farklılığın önemli olduğunu hissetmişti. Tezatlar büyülüydü; iyi kötü, gece gündüz, kadın erkek hem birbirine mahkûm hem de mecburdu. Biri olunca diğeri yaşayıp anlam kazanıyordu. Tabiatın çeşitliği de onlara yol gösteriyor, rehberlik ediyordu.

Havva, "Şimdi ne yapacağız" diye sordu. "Aklima ile Kabil üzülecek."

"Hayat zor" dedi Âdem. "Beraber yaşamanın kuralları olmalı... Sadece kendi evlatlarımızı değil, onların evlatlarını da düşünmeliyiz." Bir an duraklayıp gülümseyerek ekledi: "Torunlarımızı düşünmeliyiz."

Havva oturduğu yerden sıçradı: "Onların evlatları, bizim torunlarımız olacak!"

Yeni bir sözcük hayata geçmiş, ikisinin de gülümsemesine neden olmuştu. Bir süre, torun konusunda sohbet ettiler.

Gelecek günler umut doluydu; sonranın bağrında acı barınmıyordu. Yaşadıkları her anın ilk, her tecrübenin önemli olduğunun farkındaydılar. Karamsarlığa kapılmak için bir neden görmüyor, mükemmel bir düzen kuracaklarına inanıyorlardı.

Havva'nın tedirginliği kalmamış, keyfi yerine gelmişti. "Torunlarımızın birbirleriyle küs ya da kavgalı olmasını istemeyiz, değil mi?" diye sordu.

"İstemeyiz... Şimdiden tedbir almak lazım."

"Mesele bu işte..." dedi Havva.

Onlara göre Kabil'in Lebuda'yla, Habil'in Aklima'yla evlenmesi uygun olacaktı. Tanrı da onları destekleyecek, el verip yol açacaktı. Aklima ile Kabil'in karara karşı çıkacağını, itiraz edeceklerini biliyorlardı; ancak bilmenin yetmeyeceğini tahmin edemediler.

Âdem'le Havva, kendilerini Aklima ile Kabil'in yerine koyup düşünmeyi denememişti. Çocukların söz dinleyip boyun eğmesi gerektiğine inanıyorlardı. Neden böyle bir karar verdiklerini diğerlerine anlatıp tartışmak da istemediler. Buyruklarla yönetmeyi tercih ettiler. Cümleleri varsayım içermiyor, açık kapı bırakmıyordu.

Göklerde ve yerde doğru, yanlış yoktu. Hareketlilik her daim sürüyor, kimse kimsenin canını fenalık, eziyet olsun diye yakmıyordu. Aynı sofraya oturup aynı lokmayı paylaşanların birbirlerine düşmanlık etmeyeceğini zannettiler. Ölüm akıllarının ucuna bile gelmiyordu.

Âdem o gece erkenden yattı. Rabbine dua edip yardımını istedi.

3. Gün

Dünyanın tüm sabahları aydınlık, akşamları hüzünlüydü. Her sabah güneş coşkuyla yüzünü gösteriyor, dokunduğu her canlıyı hayata davet ediyordu. Çağrıyı reddetmek, nazlanıp itiraz etmek neredeyse imkânsızdı.

Âdem uyanınca biraz düşündü. Erkinden, saygınlığından kuşku duymuyordu, lakin Aklima ile Kabil'in hemen boyun eğmeyeceğini biliyor, canı yataktan çıkmak istemiyordu. Havva'nın başucunda dikildiğini fark edince, ayağa kalktı. Karısı ona destek vermeye hazırdı. Birbirlerine gülümsediler.

Kimse kötü niyetli değildi. Herkesin kendine göre nedenleri, çünküleri vardı. Âdem geleceğe dair ilk düzenlemeyi, beraber yaşamanın ilk adımını o sabah açıkladı. Kabil Lebuda'yla, Habil Aklima'yla evlenecekti.

Habil, Kabil ve Aklima evde değildi; onlar erkenden kalkıp gitmişlerdi. Havva, Lebuda'ya döndü: "Aklima'yı ara bul, haberi ver..." Ablasıyla ilgilenmesini, Aklima sakinleştikten sonra eve gelmelerini söyledi. Evde gerginlik, tartışma istemediğini vurgulayıp, "Sana güveniyorum" demişti.

Âdem de Kabil ile Habil'in yanına gideceğini söyledi: "Onlarla ben konuşayım. Daha iyi olur."

Babaların ilki, oğullarından ilkinin tarlasına doğru yürürken düşünüyordu. Akli, dini, vicdani, ruhi, kalbi, sahip olduğu her türlü bilgiyi hatırlamaya çalışarak kelimelerini aradı, bulduklarını süzdü, biriktirdi. Verdiği kararın doğruluğundan emindi; yalnız Aklima ile Kabil'in isyankâr, söz dinlemez halleri aklına geldikçe bunalıyor, çocuklarını kırmak, üzmek istemiyordu.

Kış hazırlığından vazgeçen Kabil, yere diz çökmüş, topraktaki taşları ayıklamaya başlamıştı. Babasının seslendiğini işitince doğruldu. Selam alıp verdiler. İkisi de gergindi.

"Üründen memnun musun?" dedi Âdem.

Oğlu, evet anlamında başını salladı.

"Canın mı sıkkın? Neden konuşmuyorsun?"

Kabil, "senin konuşmanı bekliyorum" diyerek üstünü başını silkeledi. "Hani, konuşmamız yarım kaldı ya... Onun için geldiğini zannettim. Dinlemeye hazırım."

"Anladım" dedi Âdem. Anlamasına anlamıştı da Kabil'e haberi nasıl verecek, ne diyecekti? Topladığı sözcükleri tekrar düşünüp tarttı. Bir an tereddüt etmişti. Ağır gelenleri ayırıp atarken vicdanını bir kere daha yokladı.

Kabil, babasının halini görünce dayanamadı: "Ne düşünüyorsan açıkça söyle baba. Lafı dolandırma..."

"Haklısın... Gel, şöyle oturalım" diyerek oğlunun koluna dokunup elma ağacını işaret etti. Dallardaki kuşlar hep birden havalanıp baba ile oğlunu yalnız bıraktı. Tarlanın öte tarafında akan derenin sesi, uzaktaki nehrin uğultusunu bastıramıyor, bastırmak için de uğraşmıyordu.

Derin bir soluk alan Âdem, tanrıya sığınıp kelimelerini salıverdi; "Rabbimiz Lebuda'yla senin, Aklima'yla da Habil'in evlenmesini uygun gördü."

"Hayır" dedi Kabil. Bir tek sözcük çıktı ağzından; daha fazlasına ihtiyaç hissetmemişti.

"Kestirip atma oğul, Allahın emirlerine karşı çıkılmaz!"

Kabil kararlıydı: "Neden benimle konuşmadan Allaha sordun? Karara uymazsam tek suçlu ben olmam."

"Hemen suçlu arama..."

"Ben Aklima'yı istiyorum, Aklima da beni... Bize izin verin."

"Evladım... Allahın emri..."

Kabil, "Baba" diyerek müdahale etti. Cümlelerin sonunu beklemiyordu. "Hani konuşacaktık?"

"Siz acele ediyordunuz. Hem artık, karar verildi."

"Ahdeden verdiği sözden sorumludur."

"Ne demek istiyorsun?"

Kabil, Aklima'yla söz alıp verdiklerini, vazgeçemeyeceğini hatırlattı; "Bu haberi alınca Aklima çıldırır. Haydi ben kabul ettim, sözümden caydım diyelim. Onu nasıl razı edeceksiniz?"

"Annen konuşur..."

"Nasıl?"

Alçak sesle, kısa cümlelerle birbirlerine dert anlatmaya çalıştılar. Âdem, oğlunu boyun eğmeye çağırdıkça Kabil itiraz ediyor, karşı çıkıyordu. "Kararı kabul etmeyeceğim" diye tekrarladı.

"Evladım, Allah bize akıl vermiş; istersen biraz düşün, sonra yine konuşuruz."

"Hayır, baba! Hayvanların, hatta buğday tanesinin bile kendine göre aklı var; akılla çözülecek mesele değil bu." Kabil'in gözleri ateş saçıyordu. "En doğru kararı verdiğinizden emin misin?.. Bize akıl değil, vicdan lazım."

Âdem'in içi cız etti. Kabil, konuşmaya devam ediyordu. "Hani sen güvenden bahsederdin. Üstelik, benimle konuşmaya söz vermiştin. Sana güvenip Aklima'ya tek kelime etmedim. Ya sen?"

Tartışma uzun sürdü. İkisi de toprağa bakıp konuşuyor, karşısındakinin gözünü arayıp bulmuyor, derdi paylaşmıyor, sesini yükselterek fikrini kabul ettirmeye çalışıyordu.

Nihayet sustular. Âdem'in topladığı sözcükler tükenmişti. Tam ayağa kalkmak üzereyken aklına Habil geldi. Sessiz, sakin, mülayim Habil, ağabeyiyle baş edemezdi. Muhtemelen Kabil bütün hıncını, öfkesini kardeşinden çıkaracaktı.

Elini oğlunun omzuna koyup "Habil'le bu konuda tartışmayın" dedi.

Kabil cevap vermedi. Babasının gönlüne ulaşacak, havayı yumuşatacak kelimelerini esirgedi.

"Neden susuyorsun evladım?.."

"Ben..." diye başlayıp devamını getirmedi; babası üsteleyince, "Açık sözlü olmanın erdemini bilsem de niyetimi anlayacağından emin değilim" diyerek ayağa kalktı: "Ey babaların babası... Bu toprağı işledim, verdiğin sorumluluğa sahip çıktım. Güçlendim. Habil benden uzak dursun. Derdim o değil. Aklima ile biz aynı yastığa baş koyup aynı yatağı paylaşacağız."

Bu defa Âdem "hayır" dedi. "Tanrının emirlerine uymamız şart!"

"Tartışmak istemediğin için böyle diyorsun."

"Tövbe de oğlum! Günaha giriyorsun."

"Hayır da şer de Allahtansa, her şeyi görüp işitiyorsa, niyetimi bilir. Ben ne dediğimi biliyorum."

Sofranın temeli, Kabil'in tarlasındaydı. Tabiatın gücünü ilk kez o sarsmış, kendi istediği ürünü ekip yetiştirmişti. Kabil zekiydi, hırslıydı. Gözlerini kısmış, dişlerini sıkıyordu. Âdem, oğluna oturmasını söyledi: "Sözüm bitmedi daha."

Kabil duymazlığa geldi. Yeryüzündeki isyanın ilk adımı atılmıştı. Kabil oturmayınca, Âdem de ayağa kalktı. Karşılıklı birbirlerini süzdüler. Baba, oğlunda kibri gördü; Kabil omuzlarını geriye atmış, dimdik bakıyordu.

"Sen Allaha inanmıyor musun?"

"İnanıyorum, lakin kalbim huzursuz" dedi Kabil.

"Dua et, oğlum. Rabbimiz en iyisini bilir."

"Tekrar düşünün baba. Allah yazdıysa bozsun... Annem de sen de tekrar düşünün..."

Sesi incelmiş, inceldikçe keskinleşmişti. Âdem bir adım geri çekildi. Oğlu arkasını dönünce, sırtına dokunmak istedi. Eli havada kaldı. Hızla uzaklaşan Kabil'in ardından uzun süre baktı. Hâkimiyetinin sarsıldığını hissediyordu.

Öğle olmuş, güneş bütün gücünü göstermeye başlamıştı. Âdem'in bekleyip oyalanacak vakti yoktu. Bir an evvel Habil'i bulup uyarması gerekiyor fakat ağacın gölgesinden çıkmak istemiyordu. Yüreği daraldı.

Habil, sarp kayalıkların eteklerinde hayvanları güdüyordu. Yakında yine bir dere akıyor, kuşlar cıvıldıyordu. Su candı; suyun kenarında yaşamak işleri kolaylaştırıyordu.

Âdem, Habil'i bulmak için epeyce yol tepmişti; yorgun, gergin ve tedirgindi. Derede elini yüzünü yıkadı. Suyla kendine geldi, sükûnete, zindeliğe kavuştu. Diz çökerek hamdetti, suyun şırıltısını dinledi ve ayağa kalkıp oğluna yöneldi. Habil de babasını görmüş, ona doğru geliyordu. Selam alıp verdiler. Kelimeler yerine ulaşınca,

ikisi de birbirine tebessüm etti. Habil'in biraz önce uzandığı gölgeliğe oturdular. Âdem oğlunun hatırını sordu. Hayvanların durumunu öğrendi. Habil, kesilmeye itiraz etmeyecek hayvanları göstermek için kalkmaya yeltenince, Âdem "şimdi bırak" dedi. "Sana bir haberim var."

Habil söz dinlerdi; tekrar babasının yanına ilişti.

Âdem kararı söyledi. Habil, Aklima'yla evlenecekti.

Habil başını eğmiş, susuyordu; gözlerindeki ışıltıyı babası göremedi.

Âdem "Kabil ile sen kardeşsiniz" diyerek tekrar konuşmaya başladı; "İkiniz de benim nazarımda eşittir. Kimse kimseden ağır değil. Unutma, Allah bizim için en iyisini bilir."

"Kabil ile konuştun mu baba?"

"Konuştum evladım, konuştum... Onun yanından geliyorum."

Habil yutkunup bekledi. Âdem devam etmeyince sordu: "Ne dedi?"

"Ne diyecek ki... Allahın emri: Lebuda Kabil'e uygundur, Aklima da sana."

"Tamam mı, dedi yani?"

"Henüz değil fakat eninde sonunda kabul edecek."

Habil başını kaldırıp babasına baktı. Baba oğlunda itidali, oğul babasında muhabbeti gördü, bildi. Bildikleriyle yetindiler. Kuşkulanmadılar.

O günün akşamında güneş batmaya hazırlanırken evde bir gürültü koptu. Aklima avazı çıktığı kadar bağırıyordu. Âdem, oğullarıyla birlikte evin önündeydi; Aklima'nın sesiyle duraklayıp içeri girmediler. Habil'le Kabil odun kesmeye girişti. Küçük çocuklar Âdem'in etrafında toplanmıştı; birbirlerine sokuldular.

Havva, Aklima ve Lebuda... Üç kadın kavga ediyordu. Tartışma sırasında sesler dışarı taşsa da kimse onlara karışmadı. Kadınların münakaşası giderek büyüyor, Kabil ile Habil baltalarını indirip kaldırırken, birbirlerine ters ters bakıyordu. Âdem, oğulları arasındaki kıvılcımın ateş almaması için dikkat kesilmişti. İkisini yanına çağırıp oturttu, çeşitli sorular sordu, cevap vermeseler de konuşmayı sürdür-

dü. "Sözlerime kulak verin, yaptığınız her işte Rabbimizi anın, o sizin yolunuzu düze çıkarır" diye tavsiyelerde bulundu.

Haykırmalar, bağırıp çağırmalar azalınca, içlerinden biri yavaşça kapıyı aralayıp baktı; Aklima içini çeke çeke ağlıyordu. Temkinli adımlarla, gürültü çıkarmadan eve girdiler. Aceleyle hazırlanmış sofraya oturdular. Konuşmadan yemek yenildi ve herkes yatağına çekildi.

Aklima'nın ağlaması hepsini tedirgin etmişti; ama kimse ona bir şey söylemiyor, teselliye çalışmıyordu. Kabil, başını yastığın altına sokmuştu. Âdem ile Havva'yı bir kaygı sardı; tasalandılar. Beraber yetiştirdikleri ilk çocuklarından biri sürekli gözyaşı döküyor, diğer ikisi arasında sanki kara bulutlar çökmüş, şimşekler çakıyordu.

Gece yarısına doğru dışarıda bir kuş ötmeye başladı. Kuşun şikâyet dolu sesi uzayınca, Havva Âdem'e dönerek, "Çıkıp kuşu kovalım" diye fısıldadı. "Kendine başka bir yer bulsun .."

"Olur!" dedi Âdem.

Sessizce kalktılar. Karanlığa alışkın gözleri diğerlerinin uyuyup uyumadığını kontrol etti. Gecenin siyahında kapının önüne oturdular.

Havva, "Dünya bir cennet oluyor bir cehennem" diyerek söze başladı. "Günah pusuya yatmış bizi bekliyor."

Âdem suskundu. İlk kez ciddi olarak endişelenmiş, verdiği karardan şüpheye düşmüştü. Havva'nın ellerini ellerinin arasına alıp, "Doğru mu yaptık acaba?" diye sordu.

İkisi de meselenin öyle kolayca halledilemeyeceğini anlamıştı.

"Hani sen yağmur yağacak diyordun. Benim de içimi sıkıntı bastı."

Kafa karıştıran ıslak rüzgârlar huzursuzluk taşır, o günlerde kimse yeni bir işe başlamaz, önemli kararlar vermezdi. Havva sırtını dikleştirip başını arkaya atarak havayı koklarken, "Kurban olduğum Rabbim, sen bizi koru!" diye dua ediyordu. "Vakti gelince yağacak, eli kulağında... Ama sabahleyin esmiyordu, kesilmişti; eminim."

Karamsarlık ikisini de esir almıştı. Yine de konuşmaya çabaladılar, yeni bir yol aradılar. Son sözü söylemenin hafiflettiği kalplerinde insaf dalları incelmişti. Ayrıntılar atlayıp geçildi. Biz'deki diğer ben'ler unutuldu.

Onlara göre sıcak soğuk, gece gündüz, iyilik kötülük hep birlikte iç içeydi, biri olunca diğeri anlam kazanıyordu. Kabil'in Lebuda'yla Habil'in Aklima'yla evlenmesinde ısrar edeceklerdi. Ancak onları nasıl ikna edeceklerini ikisi de bilmiyordu.

Bir ara gökyüzündeki yıldızları seyreden Havva, endişeyle "tüh" dedi. "Keşke, daha önce baksaydım." Eliyle yıldızları işaret ediyordu. "Pek hayra alamet değil."

"Bırak; artık karar verildi. Şimdi ne yapacağız?"

Havva, "Küçük değiller ki korkutup cezalandıralım" diye söylenirken Âdem ayağa kalktı.

"Haydi yatalım. Böyle tek başımıza hiçbir şey yapamayız."

Havva yine dua etmeye koyuldu. Bu kez, Âdem de ona katılmıştı. Birkaç cümleden sonra, birbirlerine dönüp tanrının yardımı ne zaman gelecek, dediler.

4. Gün

Âdem'le Havva'ya göre hayat çok basitti. Yaz günleri uzundu, bitmeyen işler bitsin diye; kış günleri kısaydı, yetmeyen yemek yetsin diye. Düzen kurmak için inanmak yeterliydi. Kurban sunmak çaresizliğe çare oluyor, ihtiyaç hissedildikçe gündeme geliyor, sonuca itiraz eden çıkmıyordu.

O sabah Âdem, uyanır uyanmaz yatağından kalktı ve kararı açıkladı; Kabil'le Habil tanrıya kurban sunacak, kimin kurbanı kabul edilirse, onun istediği olacaktı. Habil ile Kabil evde değildi, Aklima da bütün gece ağladığından güneşin çağrısını duyamamıştı.

Annesi, kızının başına elini koyarak hasta olup olmadığını sorunca cevap alamadı. Aklima'nın alnı alev gibi yanıyordu. Havva ocaktaki çorba kazanından bir tas ayırıp çeşitli otlar kattı; otların kızına iyi geleceğinden emindi. Çorba tasını Lebuda'ya vererek, ablasına içirmesini söyledi. Âdem, oğullarıyla konuşmak için çıkmıştı. Kurban sunmanın iyi bir yöntem olduğunu düşünüyor, tartışmayı, gerginliği sona erdireceğine inanıyordu.

Lebuda, ablasının çorba içmesine yardım ettikten sonra Havva'nın karşısına geçti: "Kurban meselesini Habil'e haber vereyim mi?"

"Hayır. Sen Aklima'nın başından ayrılma! Hem baban gitti ya..."

"Ama o önce Kabil'le konuşur. Habil bugün son kuşların konakladığı yamaçta olacak."

"Baban bulur. Sen ablanla ilgilen. Böyle zamanlarda birbirinizi yalnız bırakmamalısınız."

"Ablam uyuyor; bir koşu gidip gelirim" derken annesinin çatık kaşlarını görünce başını eğdi.

"Yün eğrilecek. Soğuklar bastırmadan bitirmek lazım. Aklima'nın yapması zor görünüyor, sen bir el at... Haydi bakayım... Hem ablanın başında otururken boş durmamış olursun."

"Benim yaptığımı beğenmezsin; ince bükemiyorum."

"Çene çalma da yün küfesini bul! Aklima nereye koydu ki..."

Lebuda "bilmiyorum" deyince sinirlendi.

"Bir kere de bil..."

"Ama anne!"

Havva, "Tartışma istemiyorum" diyerek kızına arkasını dönmüştü. Lebuda'nın neden Habil'in yanına gitmek istediğini, ne düşündüğünü merak etmiyor, yapılacak işleri kafasında evirip çevirirken ocağın ateşini küllüyordu.

Lebuda dilinin ucundaki kelimeleri tutup yutkundu; annesiyle konuşmak için ısrar etmedi. Kabil'le Aklima'nın duyguları hakkında söz söylemek, hüküm vermek hakkını kendinde bulmuyor, yalnız, Habil'in tavrının önemli olduğunu seziyor, onunla açıkça konuşmak istiyordu.

O sabah Âdem, oğullarını bulup konuşmak için acele etmedi. Havva gibi onun da içi rahat ve huzurluydu. Çocuklarına, hayattaki her seçimin neye göre, nasıl yapılması gerektiğini anlatacaktı. Sözlerinin anlaşılacağından, verdiği kararın sorgulanmayacağından emindi. Gökyüzündeki birkaç bulut güneşe eşlik ediyor, hafif bir rüzgâr esiyordu. Hava bunaltıcı değildi.

Âdem uzun bir yürüyüşün ardından Kabil'in çalıştığı tarlaya doğru giderken, Kabil başka bir yoldan eve gelmişti. Aklima'nın bütün gece ağladığını, sayıkladığını duyduğu için kaygılıydı. Ortağı-

nın ağlaması, hastalanması Kabil'i hep altüst eder, keyfinin kaçmasına neden olurdu.

Kabil içeri girdiğinde, Aklima uyuyordu. Evde başka kimse yoktu. Elini yavaşça sevdiğinin alnına koydu; ateşi yüksek olmasa da çok terlemişti. Yastığını düzeltirken, Aklima gözlerini araladı. Kabil susmasını işaret edip, "Sakin ol!" dedi. "Konuşup kendini yorma..."

"Kabil, beni bırakma!"

Aklima'nın şakaklarına yapışmış ıslak saçlarını eliyle geriye doğru iten Kabil gülümsedi. "Buradayım. Seni asla bırakmayacağım. Kim gelirse gelsin, ne olursa olsun bizi ayıramayacaklar."

Aklima'nın göz pınarlarında iki gözyaşı damlası belirdi. Berrak, minik iki damla pırıltılar saçarak kendine yol buldu ve simsiyah ıslak saçların arasına karıştı.

"Sana ne oldu böyle ortak?"

Aklima çatlamış dudaklarını aralayıp konuşmaya gayret etti; sesi fısıltıyla çıkıyordu. "Bilmiyorum" dedi. Neyi bilip, neyi bilmediğini ifade edecek halde değildi.

Kabil onun gözyaşlarını sildi, kuruyan dudaklarına dokundu. "Kaygılanma. Bak, buradayım işte. Ay yüzlüm, güneş bakışlım. Bana güveniyor musun?"

Aklima bakışlarıyla cevap verdi. Kabil'e güveniyordu; meftundu, lakin içindeki kaygıyı söküp atamıyordu. Diliyle dudaklarını ıslatarak gözlerini açıp kapadı. Her açma kapama birbirine zincirlendi, gözyaşları tekrar belirdi.

Kabil, "Yoksa korkuyor musun?" diye sordu.

"Hayır" dedi Aklima. "Neden korkayım?"

"Tamam o halde... Mesele yok... Birbirimize söz verdik. Sözümüzden dönmeyeceğiz. Kimse bizi zorlayamaz. Her işin bir usulü vardır. Çareyi onlar bulamazsa, biz buluruz. Öyle değil mi?"

Aklima , Kabil'in sözcükleriyle kendine geldi, hayata bağlandı. Gülümsemeye başlamıştı. Gülümsemenin ışıltılı sıcaklığı, hoşluğu ikisinin arasında dolaşarak çoğaldı. Kabil sevdiği kadının saçlarını öpüp kokluyordu. Bir gürültü duydular. Kabil, Aklima'nın alnına bir öpücük kondurup telaşla çıktı.

Sevgilisinin ziyareti, kısacık da olsa bir konuşma Aklima'nın canlanmasına yetmişti. Yavaş hareketlerle yataktan kalktı, kuvvet toplamak amacıyla bir tas çorba içti.

Dışarısı günlük güneşlikti. Orman onu çağırıyordu. Etrafta kimseyi göremeyince, eline bir sepet alıp ağaçların arasına daldı.

Tam o sırada Kabil ile Lebuda yolda karşılaştılar. Kabil geçip gitmek üzereyken Lebuda seslendi.

"Evet" dedi Kabil.

"Bir selamı esirgiyorsun!"

"Yanlış anlaşılmaktan korkarım."

"Korkma. Aklima'yı istediğini biliyorum."

"Biliyorsan, yoluma çıkma!"

Lebuda, "Biz kardeşiz" diye mırıldandı.

"Önemli bir meseleyle karşı karşıyayız" dedi Kabil. "Herkes safını belirlemek zorunda."

Ormanın derinliklerinde irice bir hayvanın sesi yankılandı, homurtular yükseldi. Her canlı karnını doyurmak zorundaydı. İkisi de susmuştu. Sesleri dinlediler. Gözlerindeki tedirginlik bir göründü bir kayboldu. Lebuda tırnaklarını kemiriyor, fazla konuşkan olmadığı halde, mecburen susmak ağır geliyordu. Kabil elini kolunu sallayarak yürüyüp gitti. Lebuda çaresiz, şaşkın kalakalmıştı. Dikildiği yere çömeldi. Saçlarını çözüp tekrar ördü. Güç toplamaya uğraşıyor, kendi kendine düşünüyordu. Zor zamanlar arifesinde olduğunu hissetmişti.

Kabil tarlasına dönünce, babasını gördü. Âdem, elma ağacının altına oturmuş, dallar meyvelerin ağırlığıyla hafifçe eğilmiş, zaman sanki durmuş; herkes Kabil'i bekliyordu.

Babayla oğlunun selamı ayrı düştü, onları yakınlaştırmadı. İkisi de birbirinin yüzüne bakmamıştı. Kabil, babasının karşısına otururken huzursuzdu.

"Nereden geliyorsun oğul?"

Kabil sesini çıkarmadı. Âdem ısrarlıydı; "Epeydir bekliyorum, ne işin vardı?"

"Aklima'nın yanındaydım."

Âdem, "Eğer sabredersen, sizin için hayırlı olur" diyerek söze başladı. "Her işinde, nefesinde Rabbimizi hatırla. O en iyisini bilir." Bir an durup derin bir soluk aldı. "Her şeyin başı sabır."

Kabil babasının sözünü kesmekten çekinmedi: "Sabrın sınırı yok mu?"

"Yoktur oğul... Tahammül etmelisin... Toprağı işlerken sabretmeyi öğrendin."

"Bu iş başka."

Âdem oğluna yanıldığını söyledi. Hayatın temelinde aynı şeyler vardı: "Acele edersen kaybedersin. Beklemeyi bilmek gerekiyor. İhtiyatlı olmak şart."

Kabil öfkeli bir ses tonuyla itiraz etti: "İsyan etmek, karşı çıkmak gibi bir niyet taşımasam da bizi zorluyorsunuz."

"Defterimde zorbalık yoktur."

"İyi de... Niçin bizimle konuşmadınız baba? Neden fikrimizi almadınız?" Kabil cevap bekliyordu. Âdem, soruya aldırmadı. Yine hayatın zorluklarından bahsetmeye koyuldu; oğlunu yatıştırmak istiyordu. Ancak o ne derse desin Kabil işitmiyor, inat ediyordu. Derken Âdem elini oğlunun omzuna koydu: "Aslında bir çözüm yolu var."

Kabil babasının yüzüne baktı; küçük bir umut ışığı gördü. Işık, biraz önceki gerginliği dağıtmaya yetmişti. Bakışları, ses tonu hemen yumuşadı.

"Dinliyorum baba..."

"Madem dilekleriniz ters, Habil ile sen Allaha birer kurban sunacaksınız. Kimin kurbanı kabul edilirse, onun istediği olacak."

"Tamam" dedi Kabil. "Bu karar iyi oldu." Sesindeki güven ortalığa yayıldı, Âdem'e de sirayet etti. İkisi birden artık gülümsüyordu.

Âdem, Habil'in yanına vardığında Lebuda oradaydı. İkinciler karşılıklı oturmuş konuşurken, Âdem gelince susup ayağa kalktılar.

Habil kurban konusunu öğrenmişti. "İçini serin tut baba" derken uyanık ve dikkatliydi. "Gam, tasa sana göre değil. Biz artık büyüdük, sakın ola ki kaygılanmayasın."

Âdem'in yüzü aydınlandı, "Benim, mesuliyet sahibi oğlum" diyerek Habil'in omzuna kolunu attı. İkisi de birbirinin sıcaklığını hissediyor, diğerine fazlasıyla güveniyordu.

"Kabil'in yanından geliyorum, o da memnun oldu."

"Sahiden mi?"

"Evet... Ne kurban edecek bilmem. Onu konuşmadık fakat haberi verince, 'iyi oldu' dedi, itiraz etmedi."

Âdem'e göre mesele halledilmişti; daha fazla tartışmaya, açıklamaya gerek yoktu. Tanrının kararını bekleyeceklerdi. Habil ayağa kalkarak, hayvanları gözden geçirmeye başlamıştı bile. Bazılarını eliyle yoklayıp bırakıyor, bazılarını kucaklayıp tartıyordu.

Âdem, "gel oğlum" diye seslendi. "Acele etme, yarın akşam kurban sunacaksınız. Şimdi otur da biraz dertleşelim."

Habil gülümseyerek babasının yanına ilişti; durumdan memnun görünüyordu. Günlük işler hakkında sohbet etmeye koyuldular. Hayvan sığınağının kışa hazırlanması gerekiyordu. Habil, yanına bir iki çocuk verilmesini talep etti.

Lebuda onları dinlerken, içini çekip boynunu bükmüştü. Âdem bir ara Lebuda'ya dönüp, "Sen buraya niçin geldin?" dedi. "Başka işin yok muydu?"

"Yün küfesini aradım, bulamadım. Habil yerini bilir, diye sormaya gelmiştim."

Kımıldamadan durup itiraz etmeyen hayvanların yününü kırpan Habil, o yünlerin nasıl yıkandığını, eğirildiğini, nerede kullanıldığını izler, gelip sürüye anlatırdı. Lebuda'ya, "Yünleri sen mi eğireceksin?" diye sordu.

"Evet" dedi Lebuda.

"Sakın ziyan etme!" diyerek küfenin yerini tarif etti.

Etraftaki bazı taşlar Âdem'in dikkatini çekmişti; onlara bakıyordu. Habil'den getirmesini istedi. Eline alınca, "Ateş taşıymış" dedi. "Fırın çukuru berbat durumda. Bunları taşıyıp fırını yenileyelim."

Habil, hemen taşları toplamaya başladı.

Lebuda duygularını, ne hissettiğini belli etmemeye çalışarak, sessizce oradan ayrılmıştı. Eve döndü.

Havva, Lebuda'yı evde tek başına yün eğirirken görünce sinirlendi;

"Aklima nerede?"

"Bilmem."

"Ne demek bilmem. Ben onu sana emanet ettim. Aklima hasta..."

"Tamam, şimdi bulurum..."

"Nerede bulacaksın? Dün akşam delirmişti, kaçıp gitmiş olmasın?"

"Gitmez anne... Merak etme!"

"Bir de akıl veriyor... Sen de değişmeye başladın. Ne oluyor size anlamıyorum. Hem Aklima'ya kurban haberini vermedik. Bilmesi lazım; sakinleşir."

Havva, kızına başka şeyler de söyledi ancak kelimeleri Lebuda'nın kulağına erişemedi. Rüzgâr karşıdan esiyor, sesler evin içine rahatça girdiği halde dışarı çıkamıyordu. Lebuda, annesinin sesini ardında bırakmış, kapının önüne dikilmişti. Ne yapacağını düşünürken Aklima ağaçların arasında belirdi.

Annesinin sorularını yüklenip ona doğru yürüdü: "Abla!.. Senin yatakta olman gerekir... Neredeydin?" Cevap alamayınca sustu.

İncir ağacının altındaydılar. Aklima elindeki sepeti yere koyup her zamanki yerine oturdu, Lebuda da yanına çömelerek, iyi olup olmadığını sordu. Aklima'nın suskunluğu sürüyordu. Lebuda'nın gözü sepete ilişince, "Hiçbir şey toplamamışsın..." dedi.

Aklima tebessüm etti: "Dalından ayrılıp koparılmak isteyen olmadı."

Gülümserken gözleri canlanmış, hayata dönmüştü. Lebuda fırsatı kaçırmadı: "Sana bir haberim var."

"Ne haberi?"

Lebuda kurban meselesini anlattı. Habil ile Kabil, Allaha kurban sunacak, kimin kurbanı kabul edilirse onun dediği olacaktı.

"Ya ben?" diye itiraz etti Aklima. "Benim isteğim önemli değil mi? Ağaca sormadan kesmeyen, hayvanın fikrini alan, beni ezip geçiyor." Biraz önceki suskunluğuna inat bağıra çağıra konuşmaya başlamıştı. Kız kardeşine döndü: "Peki ya sen? Sen ne diyorsun?"

Cevap alamayınca ısrar etti: "Lebuda bir şey söyle..."

Bu kez Lebuda susuyordu. Tam o sırada, olgun bir yemiş ikisinin arasına düştü. Hafifçe irkildiler. Ağaç sanki tartışmaya katılmak istiyordu. Aklima dudaklarını ısırarak başını kaldırdı ve yaprakların arkasına saklanan incirlere baktı. Her şeyin zamanı vardı. Beklemek gerekiyordu. Derin bir nefes aldıktan sonra kız kardeşine dönüp, "Sen Habil'li mi istiyorsun Kabil'li mi?" dedi.

"Benim için fark etmez."

Aklima şaşırmıştı. Söyleyecek söz bulamadı. Biraz önce yere düşen incirin üzerinde sinekler dolaşmaya başlamış, karıncalar belirmişti. Herkes payına düşenden memnundu.

Aklima ile Lebuda sessizce bir süre daha oturdu, Habil ile Kabil'in eve girdiğini görmediler. Aklima ayağa kalkınca, Lebuda önüne geçip durdurdu: "Kaderimizde ne varsa, onu yaşayacağız."

"Ben Habil'le aynı yatağa girmeyeceğim. Allah yazdıysa bozsun."

"Belki bozar" dedi Lebuda. Sözlerinde samimiydi. Ağaçtan bir incir daha düştü. "Yarın sabah yemişleri beraber toplayalım yoksa hepsini hayvanlar yiyecek, bize bir şey kalmayacak."

"Olur!" dedi Aklima.

Hüzünlü gecelerden biri daha başlamak üzereydi. İkisi de sakinleşmişti. Nihayetinde onlar da kurban sunmanın iyi bir yöntem olduğuna, sorunu çözeceğine inanıyorlardı. Eve birlikte girdiler.

İçeride sakin bir hava vardı. Âdem küçüklerle oyun oynuyordu. Havva, kızlarını görünce yerinden kalktı. "Dışarıda ne yapıyordunuz?"

"Biraz dertleştik" dediler. Havva rahatlamıştı; kızlarını yan yana görmek bile ona yetiyordu. Yine de Aklima'ya ot çayı içirmeyi ihmal etmedi.

Aklima ile Lebuda incir ağacının altında konuşurken, Habil de Kabil'in yanına gitmişti. İki erkek sanki ilk kez karşılaşmış gibiydiler; ikisi de tedirgindi. Usulen selamlaştıktan sonra birbirlerine bakıp sustular.

Güneş ışığı ulaşabildiği her canlıya sıcacık dokunuyor; kuşlar, böcekler cıvıldayıp ötüşerek havayı yumuşatıyordu.

İlk sözü Kabil söyledi: "Kurban sunacakmışız."

"Evet, duydum. Öyleymiş..."

"Sen bu işe ne diyorsun?"

Habil, "Takdiri ilahi" dedi ve Kabil'in konuşmasına fırsat vermeden eve birlikte yürümeyi teklif etti: "Hani eskiden olduğu gibi..."

"Pekâlâ, yürüyelim bakalım..."

Bir zamanlar, üç kardeş eve birlikte dönerdi. Habil hayvanlarını toplayıp mağaraya kapattıktan sonra Aklima ile Kabil'in yanına gelir, ikisi mutlaka onu beklerdi. Uzun süre önce bu alışkanlık, kendiliğinden ortadan kalkmıştı.

Kabil, "Biz hiç yalnız yürümedik galiba" dedi. "Aklima hep yanımızdaydı."

"Evet."

"Ne oldu da beraber yürümekten vazgeçtik?"

"Bilmem."

"Bildiğini zannetmiştim."

Habil, "Aslında biliyorum, lakin..." diye sustu. Cümlenin devamı gelmeyince, Kabil ısrar etmedi. "Mesele olsun istemem" dedi Habil. Konuşmaya hem hevesli hem tereddütlü görünüyordu.

"Hele bir söyle..."

"Sen hep Aklima'yla konuşup onu muhatap alıyordun. Kendimi fazlalıkmış gibi hissettim."

"Öyle şey olur mu?"

"Oldu. Benim yokluğumu anlamadınız. Aklima'yla tarlada birlikte çalışıyor, iş bitince, beraber eve dönüyordunuz... Kim bilir kaç defa sizin arkanızdan yürüdüm, sizi seyrettim."

"Hakikaten mi!"

"Evet... Dedim ya... Takdiri ilahi işte!"

Kabil hareketsiz kalmıştı. Yumruklarını sıkarak, "Sen Aklima'yı istiyorsun!" diye bağırdı. Sesindeki şiddet çevredeki bütün hayvanları kaçırdı. Kimi kabuğuna çekildi, kimi ağaç kovuğuna girdi ya da üst dallara tırmandı. Habil de durmuştu: "Kimin kimi istediği ehemmiyetli değil. Rabbimiz bir karar verdi."

Tekrar yürümeye yeltenince, Kabil elini uzatıp müdahale etti, kardeşini kolundan tutmuştu. "Karar falan yok henüz! Kurban sunacağımızı unuttun galiba."

"Yoo..." dedi Habil, kolunu çekip kurtarırken. "Unutmadım."

"O halde, niçin böyle konuşuyorsun?"

Habil cevap vermedi. Küçümseyici bir ifadeyle bakıyor ve susuyordu. Kabil sorusunu tekrarlayınca Habil, "Rabbime inanıyor ve güveniyorum" diyerek güldü.

Kendini denetlemeye çalışan Kabil kardeşinin kolunu bırakmıştı: "Hepimiz inanıyoruz."

"Güveniyor musun" dedi Habil. "İnanmak yetmez."

"Neyin yetip yetmeyeceğine sen karar veremezsin."

"Sadece hatırlattım."

Kabil, "Haddini bil!" diyerek tekrar diklendi. Ne var ki; Habil ona aldırmadan, umursamaz bir tavırla yürümeye devam etti. Birkaç sinek onlara eşlik etmeye başlamıştı. Sanki iki kardeşi yalnız bırakmamaya karar vermişlerdi.

Habil sustukça Kabil'in içindeki öfke büyüyordu. Nihayet dayanamayıp "Habil" dedi. Kardeşim diyemedi.

"Efendim abi" dedi Habil. Her şeye rağmen Kabil'in büyük olduğunu kabullenmesi, üstelik bunu ifade etmekten çekinmemesi, ikisine de soluk aldırdı. Kısa bir an da olsa çocukluklarına geri döndüler. Kırlarda gülüp oynadıkları eski günler şimşek hızıyla akıllarından geçti; ancak hiçbiri iz bırakmamıştı.

Kabil, "Yoksa beni kıskanıyor musun?" diye sordu.

Habil duraklamıştı; söylese bir türlü söylemese başka türlü bir açmazın içine girdiğini, sıkıştığını hissetti. Derken başını kaldırıp dikleştirerek, "Evet" dedi. "Seni, daha doğrusu Aklima'yla seni kıskandım."

Kabil tereddüt ederek, bakışlarını gökyüzüne çevirdi. Bulutlar hareket etmiyor, dağların tepesine oturmuş dinleniyordu. Tam o sırada Habil, yerde sürünen renkleri gördü; kırmızı sarının yanındaydı.

"Abi, kaç!" diye bağırdı.

İkisi birden fırladılar. Yollarına çıkan zehirli yılan onları düşündürmedi. Sadece koşup kaçtılar. Durunca, Habil kaldığı yerden konuşmasına devam etti: "Artık kıskanmıyorum. Rabbime güvenip dua ediyorum."

İki kardeş yan yana, lakin akılları başka yerde, farklı dünyalarda yürüyorlardı. Kabil ayağına çarpan taşlara tekme atıyor, önüne çıkan dalları kırıp atıyor, sinekleri kovalıyordu. Habil'e Lebuda'yı hatırlattı, "Sen Lebuda'yla birlikteydin, onunla iyi anlaştığınızı sanıyordum".

"Öyleydi."

"Sonra ne oldu" diye sordu. Habil'in yakasını bırakmaya niyeti yoktu. Ondan bir açıklama, daha doğrusu bir itiraf bekliyordu; ancak Habil yanaşmadı. Susmayı tercih etti.

Kabil ısrarlıydı: "Peki ya Aklima'yla konuştun mu?.. Ben konuştum. Biz kararımızı verdik. İstersen Aklima'ya sor!"

Kabil'in inatçı tavrı Habil'i bunaltsa da direndi, cevap vermedi. Gülümseyerek sineklerin uçuşunu seyrediyor, sanki konuşulan konu önemli değilmiş gibi davranıyordu.

Sorduğu sorular havada kalan, cevap alamayan Kabil'se azimliydi. Karşılıklı yüreklerini açıp kelimelerini salıvermedikçe meselenin çözülemeyeceğini hissediyordu.

"Bana bak" dedi. Yine Habil'in kolundan tutmuş, onu durdurmuştu.

"Çek şu elini!"

Her hecenin vurgusu iki kardeş arasına soğuk rüzgârlar sokarak, ayrı yönlere savurdu. Onlar şiddetin eşiğindeydiler.

"Ben ne istediğimi biliyorum, talebimi gizlemiyorum."

"Ben de" dedi Habil.

"Bu dünya ikimize dar."

Sarf edilen her sözcükle birbirlerinden uzaklaştılar. Habil kolunu kurtardıktan sonra, öne geçip adımlarını hızlandırdı. Yürüyüşündeki çeviklik Kabil'in gözünden kaçmamıştı. Aralarındaki mesafe giderek artıyordu.

"Dur!" diye bağırdı hınçla. "Niye kaçıyorsun?"

Habil durdu: "Ne diyorsun sen? Ne kaçması?!" Eziklik yoktu sesinde.

İki erkeğin arasındaki şiddet kendini belli etmiş, açığa çıkmıştı. Öfkenin ötesi vardı; tek başına değildi. Yedekte taşınan şiddetin ortalığı kasıp kavurması için bir adım atmak yetecekti.

Habil, Kabil yanına gelince onun yüzüne baktı; kıpkırmızıydı. İkisi de birbirine saldırmak için bahane arıyordu. Bulamadılar.

"Yarın kurban sunacağız" dedi Kabil, "ve bu mesele bitecek."

"Evet, Rabbimizin istediği olacak."

Kabil ağzını açmak üzereyken birkaç sinek birden adeta saldırıya geçti. İki kardeş ellerini, kollarını sallayarak onları kovuyor, minik hayvanlar bir türlü uzaklaşmıyordu. İkisi de koşmaya başladı; konuşmak için daha fazla ısrar etmediler. Eve, ayrı ayrı döndüler.

5. Gün

Kabil'le Habil'in kurban sunacağı günün sabahı, herkes telaş içindeydi. Sanki güneş de hızlı davranmış, tepelerin ardından ışığını aniden salıvermişti. Tan yeri ağarırken kuşlar hep bir ağızdan ötüyor, yeni gün şarkılarla karşılanıyordu. Ortalık aydınlanır aydınlanmaz dışarı fırladılar. Yalnız Aklima uyumaya devam etti.

Kabil tarlasına, Habil hayvanlarına doğru yola çıktı. Tanrıya sunacakları kurban konusunda ikisi de henüz karar vermemişti. Seçim onlara aitti ve güneş batmadan önce, sunak taşına kurbanlarını koymak zorundaydılar. Önlerinde koca bir gün vardı.

Âdem'le Havva o sabah evden uzaklaşmak, sakin bir yerde, rahatça sohbet etmek istediler. Küçükleri Lebuda'ya emanet eden Havva, "Aklima içeride uyuyor" demişti. "Kolay kolay da uyanmaz, sen yine de kapının önünden ayrılma, ablana göz kulak ol!"

"Tamam..."

"Sakın dünkü gibi olmasın!"

Âdem, nereye gitmek istediğini sorunca, "Nehir kıyısına" dedi Havva.

Ormana dalıp el ele yürümeye koyuldular. Yazın son günleriydi. Ağaçları mesken edinen hayvanlar kışa hazırlanma telaşıyla daldan dala atlıyor, çığlıkları kuş seslerine karışıyordu. Bazen sesler değişiyor, biri diğerini uyarıyor ya da çağırıyordu.

İkisi de baş başa kalmaktan memnundu; cennetteki günlerini düşlediler, kelimelere dökmeden mükemmelliği andılar. Geçmişe dair her ayrıntı, farklı bir hikâye barındırıyordu. Zihinleri eskide dolaştı,

hülyalara dalıp çıktı, sonra o güne geri döndü. Ormanın içindeki sesler çoğalmıştı.

Âdem, "Her canlının dili var" diye fısıldadı. Etraftaki hayvanları korkutmak istemiyordu. Havva, Âdem'in elini sıktı. Âdem o eli öpüp kokladı. Nehir kıyısına gelinceye kadar konuşmadan yürüdüler.

Her zamanki yerlerine yaklaşınca Havva dayanamayıp koştu. Bir kuş sürüsü havalandı. "Yavaş" dedi Âdem, "onları ürküttün."

Havva, "Şunlara bak!" diyerek gülüyordu. Gagalarının altındaki kırmızı gerdanlarını şişirip öterek havada süzülen, diğerlerine kendilerini beğendirmeye uğraşan kuşları gösteriyordu. "Onlardan ibret almalıyız" diye de eklemişti.

Âdem'in gözlerinden kara bir bulut geçti. Havva şaşırarak, neden kızdığını sordu.

"Kızmadım" dedi Âdem, "söylediğin şey kafamı karıştırdı".

Havva, onu elinden tutup suyun kenarına götürdü.

"Susss..."

Su berraktı. Eğilip kendilerini seyrettiler. İkisi de kendi aksine bakarken, muhabbetle gülümsüyordu. Ellerini suya sokup birbirlerini ıslattılar. Güneş ışıklarının renklendirdiği, rüzgârın hareketlendirdiği su, onları çağırıyordu. Soyunup nehre girdiler.

Yıkanırken Havva mırıldanarak dua ediyor, Rabbine yalvarıp yakarıyordu. Âdem, sudan çıkmak için onu bekledi. Üzüntü, keder, hayatın karmaşası sanki suya karışarak akıp gitmişti.

Bir müddet sonra ikisi aynı taşın üzerine oturarak, ayakları suda sohbet etmeye koyuldu.

Âdem "yaşamayı öğrenmek lazım" diye söze başlamıştı.

"Biz öğrendik" dedi Havva, "diğerlerine de öğretmeliyiz."

"O kadar emin olma. Bilginin sonu yok ki... Her şeyi biliyorum artık, diyebilir miyiz? Mümkün mü?"

Havva "yüreğine şüphe tohumları atma" diyerek bir karar verdiklerini hatırlattı. "Düzen kurulunca her şey yerli yerine oturacak ve biz rahat edeceğiz."

Âdem kararın doğru olup olmadığından emin değildi. Fikrini açık etti: "Henüz yolun başındayız, kendime güvensem de tereddüt ediyorum."

"Niçin?"

"Biraz evvel sen kuşları gösterdin ya?!"

"Evet."

"İçimdeki şüphe ortaya çıktı. Yanlış bir karar vermiş olabiliriz."

"Sakın ikircikli davranma" dedi Havva. "Hamdolsun akıl sahibiyiz. O kadar konuşup tartıştık; doğru yolu bulduğumuzdan eminim."

"Haklısın."

İkisi de karşısındakinin fikrini destekliyor, aynı minvalde konuştukça, hata yapma ihtimalini göz ardı ediyorlardı. Üstelik şüpheyle yaşamak zordu; kuşku yumağı her daim ağır, eziciydi. İnsan, attığı adımların doğruluğundan emin olup huzurla yaşamak istiyordu.

"Diğerleri tartıştığımızı biliyor mu?"

"Yoo" dedi Âdem. "Kimseye bir şey söylemedim. Onları elimden geldiğince ikna etmeye uğraşıyorum."

"Ya hissettilerse... Yani sen böyle düşünürken, başka türlü davranamazsın ki!"

"Bilmem."

Havva yine nehrin üstünde uçan kuşları göstererek "şunlara baksana" diyerek ekledi: "Kuşlar için hayat havada saklı... Bizim kendi irademiz var. Bu iradeyle karar verdik."

"Öyle..."

Onlar düzen sayesinde rahat edeceklerini, yarınlarından emin olacaklarını biliyordu. Belirsizlik, muğlaklık korku taşıyor, sorun yaratıyordu. Aslında Havva ile Âdem yalnızken mesele yoktu. İkisi de kendi varlığında diğerini görüyor, birbirine güveniyordu. Kalabalığın yarattığı karmaşa tedirgin ediciydi. Beraber yaşamanın zor olacağını ilk kez orada, nehir kıyısında fark ettiler. Fark ettikleri an, bazı kararlar çoktan verilmiş, ilk adımlar atılmıştı.

"Aklima ile Kabil âşık" dedi Âdem. Gülümseyerek arkasındaki ağaca yaslanırken.

"Biz de âşıktık, bunu yeni öğrenmiyoruz."

"Aynı şey değil."

"Nedenmiş o?"

Âdem elini uzatıp Havva'nın ıslak saçlarına dokunarak aşkı tarif etmeye çalıştı. "Bizim seçim şansımız olmadı, başkasını tanımıyor-

duk. Aklima ile Kabil öyle değil. Habil ile Lebuda var. Neden o değil de diğeri seçiliyor?"

Susup içini çekti. Âdem, aşkı anlatamıyordu. "Belki yalnız kalmayı beceremediğimiz için cezalandırılıyoruz" diyerek tekrar sustu.

Havva konuşmanın devamını bekledi. Âdem'in suskunluğu uzun sürünce, "Ey Rabbimiz" diyerek dua etmeye başladı. "Bize gücümüzün yetmeyeceğini yükleme. Bizi affet ve mağfiret eyle, merhamet buyur!"

Âdem gözlerini kapamış, kuşların cıvıltılarına, rüzgârın esintisine kapılıp gitmişti. Havva'nın sesiyle kendine geldi ve onu alnından öptü: "Rabbimiz, kimin doğru yolda olduğunu daha iyi bilir."

İkisi de huzuru tanrıya sığınmakta buluyor, sabır ve tevekkülle düşünmeye gayret ediyordu. Onlar, hayatta kendi paylarına düşeni yüklenmekten gocunmuyor, sorunlar ne denli büyük olursa olsun çözüm bulacaklarına, yolun sonunda selamete ulaşacaklarına inanıyorlardı.

Havva, "Bu işin altından kalkacağız" demişti. Onun sesindeki güven Âdem'in gücüne güç katıyordu.

Âdem'le Havva o gün konuştukça hafifledi. Hayat karşısındaki çaresizliklerinin üstünü örttüler.

Öğle sıcağı azalınca dönüş yoluna düştüler. Âdem acele ediyordu; sunak taşının olduğu tepeye çıkacak ve iki oğlunun tanrıya ne sunduklarını kendi gözleriyle görecekti. "Sakın müdahale etme!" demişti Havva, "Neye karar verdilerse onu kurban etsinler."

Eve geldiklerinde Lebuda küçüklerle birlikte kapının önündeydi. Havva "Aklima hâlâ uyuyor mu?" diye sordu.

"Bilmem; içeride olması lazım."

Telaşla eve giren Havva, aynı hızla dışarı çıktı. "Yok... Çabuk onu bul! Ben sana ne demiştim?"

Lebuda koşarak ağaçların arasında kayboldu.

Havva sinirlenmişti. Âdem'e dönüp çocuklarla ilgilenmesini söyledi ama o pek gönüllü değildi: "Sunak tepesine gitmeyi düşünüyordum. Söylemiştim ya..."

"Habil ile Kabil kurban sunacak, sonucu da yarın sabah öğreneceğiz. Gitmesen de olur..."

Kısa süre önce duygu ve düşüncelerini paylaşan, söylenen her sözcüğü dinleyip sevgi, şefkat gösteren iki kişi bir anda uzaklaşmış, adeta yabancılaşmıştı. Âdem, Havva'yla tartışmanın çözüm olmadığı anları iyi bilirdi; eşinin itirazlarını dikkate alarak karar verir, sonuç Havva'yı bazen öfkelendirir, bazen sevindirirdi. Gönülden olmasa da, çocukları etrafına topladı. Marh ile Afar ağaçlarının arasına oturup ateş yakma oyunu oynadılar. Çakan her kıvılcım bir kahkahaya neden oluyor, çocukların oyunu hayatı hafifletiyor, sorunlar unutuluyordu.

Havva yemek pişirecekti. Taşıdığı alevle ocağı yakıp işe koyuldu. Yardım etmeye çalışan birkaç ufaklığı Âdem'in yanına geri yolladı. Sinirliyken çevresinde kimseyi görmek istemezdi.

Lebuda kan ter içinde geri döndüğünde, çocuklar ateş yakma oyununa onu da çağırdılar. Âdem, kızının halini görmüş, "annen evde" diyerek ayağa kalkmıştı. Çocuklara "bu kadar oyun yeter, haydi çalışmaya" dedi.

Lebuda hızını kesmeden eve dalmıştı. Havva ocak başındaydı.

"Aklima ormanda yok. Sesime ses vermedi."

Havva dönüp bakmadı bile. Lebuda'ya, Kabil'in yanına gitmesini söyledi: "Aklima onunla birliktedir. Bugün kurban sunulacak."

Lebuda, koşarak uzaklaşırken arkasından bağırıyordu: "Sunak taşının oraya bak!"

Tekrar ocağın başına geçince, durup düşündü. Öyle ya da böyle Aklima'yla konuşması gerektiğini hissediyor, kızını nasıl ikna edeceğini kestiremiyordu.

Birkaç gün önceki kavgayı hatırlayınca, yüzünü ekşitti. Havva bitkilerden medet ummuş ve o konuşkan, neşeli, merak müptelası Aklima iki günde değişip sessizleşmişti. Hazırladığı çayların etkisinden emindi, lakin kızını susturmakla, doğru davranıp davranmadığı konusunda tereddüt ediyordu.

Ocaktaki tencereyi üstünkörü karıştırıp kapağını kapattı. Dışarı çıkıp Âdem'le çocukların fırın çukuruyla uğraşmalarını seyretti. Bozulan taşlar çıkarılıp atılıyor, yerine yenisi yerleştiriliyordu. Bir iki adım atıp daha yakından bakmak istedi, sonra vazgeçerek, geri döndü. Eve girip ocağın altını külledi, ardından tekrar alevlendirdi.

Havva, hayat karşısında çaresiz kalınca eskiyi, geçmiş günleri hatırlamaya gayret ederdi. Yine öyle yaptı. Âdem'le el ele, nefes nefese geçen gülüp eğlendikleri günleri, geceleri gözünün önüne getirmeye çalıştı. O zamanlar her şey çok güzeldi. Sıkıntıyla gözlerini açıp kapadı.

Düşüncelerini ne eskiye ne de bugüne yoğunlaştırabiliyor, sıkıntısı gitgide artıyordu. Bir ara dışarı çıkıp gökyüzüne baktı. Güneş iyice alçalmıştı. Lebuda ile Aklima'nın geciktiğini düşünürken, ağaçların arasında onları gördü. Biraz ferahlamıştı. İki kız koşar adımlarla, üstelik yan yana yürüyorlardı.

Hava kararmak üzereyken Aklima ile Lebuda evin önündeydi. Havva sesini çıkarmadan kızlarını süzdü. Lebuda, annesinin ne düşündüğünü anlamaya çalışarak, "Geç mi kaldık?" diye sorunca elini sallayıp onu susturdu.

Aklima'ya döndü: "Neden Kabil'in yanına gittin?"

"Niçin gitmeyecekmişim?!"

"Senin yatakta olman lazım."

Aklima gülümseyerek başını çevirdi ve Lebuda'nın arkasından eve girdi. Annesiyle tartışmak istemiyordu; zaten o sırada, Havva'nın dikkatini Kabil çekmişti. Habil de onun arkasında, aheste adımlarla eve doğru geliyorlardı. Oğullarının kendine güvenen yürüyüşleri annelerinin hoşuna gitti. İkisi de kurbanlarını sunmanın rahatlığını yaşıyordu. Ertesi sabah sorunun çözüleceğini düşünen Havva, Âdem'le diğerlerine seslendi.

"Yemek hazır!"

Alacakaranlıkta yemek yenildi. Herkesin karnı doyunca rahatladılar; hatta Havva, çocuklar için her zamanki şarkılarını söyledi. El çırparak tekrar ettiler.

6. Gün

Ertesi sabah yine bir acelecilik hâkimdi; daha şafak sökmeden ev halkı uyanmıştı. Etraf aydınlanınca hep beraber dışarı çıktılar. En önde Âdem ile Havva olmak üzere arka arkaya sıraya geçip yürümeye başladılar. Sunak taşının olduğu tepeye yaklaşınca adımlar hızlanmıştı. Taşın önüne geldikleri an, ortalığı bir sessizlik kapladı.

Kabil'in tanrıya sunduğu her şey taşın üstünde duruyordu. Habil'in kurban olarak seçtiği hayvan ise yoktu. Bağlı olduğu yerdeki siyah iz, kurbanın kabul edildiğini gösteriyordu. Habil gülümseyerek öne çıktı. Aklima beti benzi atmış bir halde Habil'e doğru hareketlenince, Lebuda onu engelledi: "Dur! Ne yapıyorsun?"

Kabil'i kimse durduramadı. O, Habil'e bağırıyordu: "Yemin ederim, seni öldüreceğim."

Herkes adeta taş kesildi; donup kalmışlardı. Damarlarındaki kan çekildi. Ürperdiler. Tehdidin yakıcı alazı hepsinin üzerinden geçip gitti. Duydukları cümleyi kavrayamadılar.

Habil, sonuçtan memnun bir ifadeyle elini kaldırdı ve "Allah ancak sakınanlardan kabul eder" dedi. Habil'in sesi dağları, ormanları aştı, denizleri dalgalandırdı. Herkes duyduğunu kendince yorumluyor, aklına geleni söylüyor, kimse kimseyi dinlemiyordu. Âdem'le Havva duruma hâkim olamamıştı.

Kabil reddedilmenin sancısıyla kıvranıyordu. Şuurunu kaybetmiş bir halde, "Seni öldüreceğim, seni öldüreceğim!" diye bağırmaya devam etti. İki erkek, sunak taşının başında karşılıklı dikiliyordu. Kabil, Habil'e doğru bir adım atınca Habil geriledi fakat hâlâ gülümsüyordu. Onun tebessümü Kabil'i daha çok kızdırdı; bir adım daha attı.

Habil, "Ant olsun" diyerek tekrar elini kaldırmıştı. "Beni öldürmek için elini uzatırsan, ben seni öldürmek için sana elimi uzatmam. Çünkü ben, âlemlerin rabbi olan Allahtan korkarım." Kabil'e küçümseyici bir ifadeyle bakıyordu. O bakışları bir tek Aklima gördü. Diğerleri durumun ciddiyetini idrak edemedi. Habil ile Kabil kurbanlarını sunmuş, birinin kurbanı kabul edilmiş, isteği onaylanmıştı. Mesele yoktu. Ölüm tehdidinin yarattığı şaşkınlık kısa sürdü.

Tam o sırada yağmur yağmaya başladı. Bulutlar sanki ağlıyor, rüzgâr bağırıp çağırarak onları uyarıyordu. Büyükler küçükleri, koşamayanları kucaklarına alıp mümkün olduğu kadar çabuk eve döndüler. Hepsi sırılsıklam ıslanmıştı.

Ocağı yakıp elbiselerini kuruturken Kabil, Habil'i yine tehdit edince Habil sesini yükseltti: "Ben dilerim ki; kendi günahınla birlikte, benim günahımı da yüklenesin ve cehennemliklerden olasın!"

Âdem, Habil ile Kabil'in arasına girip ikisini de kollarından tuttu ve sarstı. "Kendinize gelin!"

Âdem'in sesiyle irkildiler. Babaların ilki çok kararlı görünüyordu. Oğullarıyla bir köşeye çekildi.

"Burası bizim evimiz" diyerek konuşmaya başladı Âdem. "Asla bir örümceğin yuvası gibi zayıf ve güvensiz bir yer olmayacak. Yalnız kalmayacağız."

Kabil sabırsızdı. Babasının sözünü kesti: "Ben, bununla aynı sofraya oturmam artık!"

Habil kendinden emin bir tavırla babasına döndü; sözü ona bırakmıştı. Âdem bakışlarını kaçırdı. Kabil'in yanında Habil'i açıkça desteklemek, taraf olmak tehlikeliydi. Kabil'i kışkırtmak istemiyordu.

Kabil küfür etmeye başlayınca Âdem, "Allah, çirkin sözün alenen söylenmesini sevmez" diye mırıldandı.

Kabil boyun eğecek gibi görünmüyordu. Babasının sözünü devam ettirdi: "Ancak zulüm görenler mazurdur, diye ekler".

Habil dayanamayıp müdahale etti: "Sen şimdi zulüm gördüğünü mü söylüyorsun?"

"Benim için Aklima'ya kavuşamamak zulümdür. Aklima için de öyle... Hayatımız zindana dönecek. Soluduğumuz hava, yediğimiz ekmek zehir olacak."

"Hiçbir şey olmaz" dedi Âdem.

Kabil, Aklima'yla konuşacağını söyledi: "Son sözümüz belli değil."

Âdem ikaz etti: "Başına buyruk davranıp kendinizi zor durumlara sokmayın."

Kabil duraklamıştı.

Habil, "Yolun doğrusunu göstermek Allaha aittir" diye atıldı. "O bize ne yapmamız gerektiğini söyledi. Her şey bitti artık."

"Hayır. Bitmedi!" Kabil'in "hayır"ı yaklaşan tehlikeyi haber veriyordu. Anlamadılar. Duvarlar çoktan örülmüş, hendekler kazılmış, sözcükler işitilmez olmuştu.

Âdem onları sükûnete çağırdı. Oğullarının gözlerine, gönüllerine ulaşmaya çabaladı. İkisi de başını eğmiş öyle konuşuyordu. Âdem,

"Kaldırın başınızı" dedi. "Kaldırın ki yüzünüzü görebileyim. Niyetinizi anlayıp size yardım edeyim."

Kabil babasına baktı; "Benim gizlim, saklım yok. Kararı kabul etmiyorum. Aklima'yla birbirimize söz verdik" diyerek ayağa kalktı. Gözlerinden kıvılcımlar saçıyordu. Âdem, oturmasını isteyince oturmadı.

Baba, oğlunun elini tuttu. Sıcaklığını hissettirmeye, onu sakinleştirip yumuşatmaya çalışıyordu. Kabil'in elleri buz gibiydi. Babasının elini acıtıncaya kadar sıkarken, "Niçin beni anlamıyorsun baba?" diye sordu. Âdem, çünkülere dalıp meseleyi uzatmak, dağıtmak istemiyordu. Yeterince beklemişler, hatta geç kalmışlardı. Sesini çıkarmadı.

Kabil Aklima'ya gizli vaatlerde bulunmadığını, herkesin durumu bildiğini, buna rağmen mağdur edildiklerini, kaale alınmadıklarını düşünüyordu. Düşüncelerini açıkça söylemekten çekinmedi: "Neden? Hakikaten anlamıyorum. Hem konuşmamız bitmemişti baba, ertesi güne bırakmıştık. Sonra ne oldu? Niye bizimle konuşmadınız?" Âdem cevap vermeyince, sesini yükselterek ısrar etti: "Bir açıklama bekliyorum. İzah etmelisin."

Habil'in başı önünde, gözleri yerdeydi. Babasının sıkıştırılmasına daha fazla seyirci kalamadı: "Hele bir destur de. Yerini, haddini bil!"

"Sen sus!."

Kabil'in sesindeki şiddet korkutucuydu. Habil aldırmadı, kafasını kaldırıp Kabil'e bakmadan konuşmayı sürdürdü: "Nankörlük yapma! Diline sahip çık! Babamın halini görmüyor musun?"

Evin havası iyice ağırlaşmış, herkesin içini bir keder kaplamıştı. Kabil'in körleşip sağırlaşmaya başladığına Habil dikkat çekmişti; ancak o da tartışmanın bir an evvel bitmesini arzuluyordu. Kimse tarafsız değildi. Herkes kendi çıkarını düşünüyordu.

Âdem sıkıntıyla alnını ovuşturdu. Havva ellerini açmış, dua ediyordu. Lebuda'ya işaret edip onların da duaya katılmasını istedi. İnançları hayatla bağ kurmayı kolaylaştırıyor, huzur taşıyordu. O güne dek kimse yanındakine saldırıp canını yakmamıştı; her meselenin halledilebileceğini zannediyorlardı.

Aklima boş bakışlarla etrafını seyreder gibiydi. Lebuda'nın elini omzunda hissedince dönüp bakmadı. Havva, yerinden kalkıp ilk göz ağrısının yanına oturdu. Duaları onları sakinleştirecek, birleştirecekti. "Rabbine sığın. İyi kadınlar itaatkârdır" diyerek kızının yanağına dokununca Aklima geriye doğru çekilerek, annesinin elini ittirdi.

"Bunu sen mi söylüyorsun?" Sesindeki hayret, ima, kızgınlık birbirine karışmıştı.

Havva tepki göstermedi. "Allah sabredenlerle beraberdir" diye gülümsedi.

"Neyin sabrı anne? Nereye kadar sabır? Kabil'in kurbanı kabul edilmedi. Hiçbir şey demiyorsunuz. Biz şimdi ne yapacağız? Nereye gideceğiz?"

"Asıl varılacak yer, Rabbimizin güzel katıdır."

Aklima, anlamadığını söyleyerek açıklama istedi: "Sen böyle konuşunca kafam karışıyor; niyetini açıkça ifade etmiyorsun."

Havva'nın ağzından tek sözcük çıkmadı.

"Susman bile imalı... Belki cahilim, lakin cehaletimden ben sorumlu değilim. En azından bunu biliyorum. Sorularıma doğru dürüst cevap vermiyorsun."

"Kâfi" dedi Havva. "Daha fazla uzatma!"

"Neden?"

"Cevapları kendin bulabilirsin."

Aklima, annesiyle göz göze geldi: "Bulduğumuz cevapları kabul edecek misiniz?"

Havva, kızına ne söylerse söylesin işe yaramayacağını anlamıştı. "Çayını bitirmemişsin Aklima..." diye mırıldandı.

Elindeki kupayı kafasına diken Aklima, sorusunu tekrarladı.

"Bizim kabul etmemiz önemli değil" dedi Havva içini çekip göğüs geçirerek. "Mesele, gerçeğe yakın cevaplar, doğru açıklamalar bulman. Rabbimize inanıp iman etmen".

"İmanım sağlam, kendimden eminim fakat kalbe söz geçirilemeyeceğini akledemiyorsunuz."

Havva yerinden kalkıp ocağın başına geçti. Çorbanın tadına bakıp ocağın altını külledi. Konuşulmayan o kadar çok fikir, sarf edi-

lemeyen o denli sözcük vardı ki; üstelik biriktikçe birikiyor, onları birbirlerinden uzaklaştırıyordu. Rüzgârın sesi azalmıştı.

Lebuda, annesinin işaretiyle yerinden kalkıp çorbayı dağıttı. Sofra kurulmamıştı. Herkes kendi köşesinde tasın uzatılmasını bekliyor, sırası gelince bir yudum içerek yanındakine veriyordu. Ekmeğini bitirip karnını doyuran dışarı çıktı. Yapılacak iş çoktu.

O gün öğleden sonra Aklima ormanda tek başına dolaştı. Âdem, iki oğlunun yardımıyla kapının önünü düzene soktu. Sabah esen kuvvetli rüzgâr her tarafı altüst etmiş, incirler vaktinde toplanmadığı için hepsi yere düşmüştü. Ses çıkarmadan, konuşmadan çalıştılar. Fırsat bulur bulmaz da Kabil tarlasına, Habil hayvanlarına sığındı.

Lebuda, annesiyle babasına görünmeden Habil'in peşine takılmıştı. Önce tereddüt etti, Habil'i uzaktan seyretti. Bir adım atıp geri döndü. Hayvanların arasında görünüp kaybolan Habil, ıslık çalmaya başlayınca Lebuda kuvvetini toplayarak yürüdü.

İkinciler, sabah saatleri dışında beraber olmaya alışkın değildi. "Hayrola" dedi Habil.

"Hayırlar sende" diye bir cevap aldı. Aldığı cevabın üzerine düşünmeden, oyalanmadan sürdürdü konuşmayı.

"Hayır da şer de Allahtandır."

"Takdiri ilahi, diyormuşsun."

Habil gülümsedi ve yine ıslık çalmaya başladı.

Lebuda hüzünlü bakışlarını Habil'e dikmişti. Fırtına sonrası çıkan ılık rüzgâr ikisini de sarıp sarmaladı; çocukluk günlerine götürdü.

"Her şeyi paylaşırdık..."

"Eee" dedi Habil lakayt bir tavırla.

"Şimdi paylaşmıyorsun... Rahatça konuşamıyoruz. Beni dinlemez oldun."

Habil, ayaklarına sürünen bir hayvanı kucaklayıp okşamaya başladı. Yüzünü saklıyordu.

Lebuda, "Saklanma" dedi. "Faydasız... Seni iyi tanırım. Aklima'yı istiyorsun; değil mi?"

Lebuda giderek güçlenen sesiyle, eski günleri deşti, hatıraları canlandırdı. "Her adımda, her oyunda sana Aklima'yı unutturmaya çalıştım. Fakat olmadı. Hep onu sayıkladın. Bunu ikimiz de biliyo-

ruz." Derin bir nefes alıp, "Peki, Aklima'yı seviyor musun?" diye sordu.

Habil susuyordu.

Lebuda gülümseyerek başını yana doğru eğmişti. "Yalnız anlamadığım bir şey var, neden ortalığa çıkıp açıkça söylemiyorsun."

"Gerekmez" diye fısıldadı Habil. "Sen de bunları unut. Rabbimiz bir karar verdi."

"Geçmişin anlamı yok mu?"

"Anlam hayatın kendinde, Rabbimizde."

"Allahı karıştırmadan konuşamaz mısın?"

"Hayır" dedi Habil, "attığımız her adımda onu anmalıyız".

Lebuda'nın gözleri bulutlandı. Derdini, düşüncelerini anlatamıyordu.

Habil kucakladığı koyunu bırakıp iri bir koçu yanına çekti. Hayvan uysal bir tavırla sokulmuştu. "Bu hayvanlar bana dost oldu. Onları misal aldım. En güçlüsü, en güzeliyle birleşiyor, çoğalıyor. Aklima bana layık, ben de Aklima'ya." Gerekirse kavga etmekten çekinmeyecekti. Her şey neslin iyiliği, sağlığı uğrunaydı.

Lebuda onu dinlerken konuşmaktan vazgeçti. Habil'in karşısındakini uzak tutan, büyüklük taslayan tavrıyla baş edemeyecekti; teslim olmuştu.

Hayvanları topladılar. Yokuş aşağı inerken, Habil sürünün yönünü Kabil'in tarlasına doğru çevirdi. Lebuda durumu fark edince, uyardı. "Gitme" dedi. "Kabil'le uğraşma!"

Habil onu duymazlığa gelip sürüyü hızlandırdı. Bir an evvel Kabil'i bulmak, hesaplaşmak istiyordu.

Kabil tarlasındaydı. Kızgınlığı geçmemişti ama dilindeki tehdit orada kalmış, daha ileri gitmemişti. Habil'le konuşacak, Aklima'ya verdiği sözü anlatacaktı. Açıklayınca dinlemeyeni, sözlerine kulak asmayanı sorumlu tutabilirdi. Sorumluluk ortadaydı.

Kabil kan ter içinde toprakla uğraşıyor, öfkesini yine toprağa boşaltıyordu. Karşı tepeden inen Habil'in sürüsünü görünce, işini bırakıp sırtını dikleştirdi. Çatışmaya hazırdı.

Kabil ile Habil karşı karşıya geldiler. İkisi de aynı anda selam verdi. Ardından kısa bir sessizlik oldu. Kabil, "Selamıma cevap vermeyecek misin?" diye sordu.

"Sen de vermedin!"

"Senin derdin ne?"

"Benim bir derdim yok" dedi Habil, "mesele halledildi".

Lebuda ikisinin arasına girip konuşmaya çabalarken Kabil elini kaldırdı: "Lebuda sus... Sen karışma!"

Lebuda ve hayvanlar, mecburen onları yalnız bırakıp kenara çekildi. İki genç erkek arasında kıvılcımlar çakıyordu. Fazla söze hacet kalmamıştı. Kırık dökük bir iki cümleden sonra Kabil, Habil'in üzerine yürüdü. Habil çevik bir hareketle yana doğru sıçrayarak ayağını uzatınca, Kabil takılıp yere düştü.

Habil tekme atmaya başladı; hayvan terbiye edercesine vuruyordu. Kabil yerde sürükleniyor ve bir türlü toparlanıp ayağa kalkamıyordu. Habil acımasızdı. Canı yanan Kabil'in daha da hırslanacağını tahmin edemedi. Habil için o an önemliydi; o anda üstün gelmek, Kabil'i pes ettirmek.

Lebuda'nın çığlıkları tepeleri aşıp Âdem ile Havva'ya ulaşınca, babaların ilkiyle annelerin ilki çocuklarının yanına koştu. Kavgayı ayırıp hep birlikte eve döndüler. Döndükleri ev, artık eskisi gibi değildi.

Âdem'le Havva kavga hakkında konuşmadılar. Kavganın nedenleri üzerine zamanla çeşitli fikirler ileri sürüldü; kimi kıskançlık dedi, kimi başka bir şey. Neticede Kabil kaybedenlerden oldu.

O gece; yani son gece Kabil evde kalmadı. Habil'le aynı çatı altında uyumak istemiyordu; üstelik eve sığamayacak denli öfke doluydu. Aklima'yla da konuşamayacağını anlayınca, gece karanlığına dalıp uzaklaştı. Tabiatın kollarında teselli aradı; ıslak toprakta yattı.

Habil ise önce Aklima'nın yanına gitti. Allahın emrini hatırlatıp yatağına çağırdı. Öylesine doğrudan söylemişti ki; Aklima dehşet içinde ayağa fırladı. Habil'e lanetler yağdırarak, bağırmaya başladı. Havva, oğlunu kolundan tutup uzaklaştırırken, Lebuda ablasını sakinleştirmeye çalışıyordu.

İki kız kardeş bir köşeye çekildi.

Havva, Habil'i karşısına oturtup gözlerine baktı. "Niçin bu acele oğul?" diye sordu.

"Karar verildi. Beklemek niçin?"

Hız hayata dahil olmuş, ipleri eline geçirmişti; artık herkese sirayet edecek, belirleyici olacaktı.

Habil'in mavi gözleri hiçbir şey anlatmıyordu. Havva gülümseyerek, elindeki kupayı uzattı: "İç oğlum, rahatlarsın."

"İstemem anne. Ben rahatım. Hakkımı talep ediyorum o kadar."

Hakkın tek taraflı olmadığını söyleyen Havva ısrarlıydı: "Bir tadına bak, belki seversin."

Habil elinin tersiyle geri çevirdi. Annesinin yanından kalkıp uzaklaşmak istiyor ama kıpırdayamıyordu. Havva oğlunun saçlarını okşadı. Onu bırakmaya niyetli değildi. "Nefsine sahip çık oğul, aşırılıktan kaçın." Habil söylenen sözcükleri duymazlığa gelip gözleri boşluğa dikili öylece oturuyordu.

Annelerin annesi eski günleri andı. Oğluyla konuşabildiği zamanları geri çağırdı. Yeni köprüler kurmak niyetiyle, geçmişe uzandı. Ne çare ki hiçbir şey fayda etmiyor, Habil sessiz, suskun, başı önüne eğik ve annesini anlayıp anlamadığı belirsiz bir halde, dizi dibinde oturuyordu. Havva'nın söz yağmuru uzun süre devam etti.

"Kabil ile Aklima asi ruhlu... Sürçüp düşen ile bilerek başkaldıran ayrıdır. Bu ayrılık herkesi başka yana savurur. Sen kazandın. İstediğin oldu. İsyan edenler tövbe etmeli. Onların pişman olmasını bekleyeceğiz. Huzuru sağlamak, beklemekten geçiyor; sabır" dedi Havva. Bu minvalde başka cümleler de sarf etti. Hep Habil'e destek oldu. Kabil ile Aklima'nın yanında olmadığını vurguladı. Onun kelimeleri Habil'i yüceltti; kibrine kibir kattı.

Havva, oğluyla Aklima hakkında da konuştu; yumuşak davranmasını tavsiye etti. Meseleleri halletmenin yolu tatlı dilden geçiyordu.

"Tamam anne, sen merak etme!" Habil'in Havva'ya söylediği son sözcükleri oldu.

7. Gün

Güneş doğarken, o gün yaşanacakları kimse bilemezdi. Sabah çiyi yüzüne düşünce Kabil gözlerini açtı. Her tarafı sızlıyordu. Sızısı büyüdükçe büyüdü ve yüreğine oturdu. Toprağı yenen, tabiata boyun eğdiren Kabil kendini çaresiz ve yalnız hissediyordu.

Bir gün evvel yediği dayağı düşündü; Habil sözünü tutmuş, elini kaldırmamıştı ama tekme atmış, yerlerde sürüklemiş, acımasızca dövmüştü. Kabil düşündükçe kızgınlığı, hiddeti artıyordu. Hırsla ayağa kalktı. Habil'i bulup son kez konuşacaktı. Derdini anlatamazsa sevdiğini alıp başka diyarlara göç edecekti. Aklima'ya "gel, gidelim" diyecekti.

Aklima'nın teklifi kabul edeceğinden, peşinden geleceğinden emindi. Yeter ki Kabil annesiyle babasını razı etsin; Aklima onun her dediğini yapardı. "Mademki beraber yaşayamıyoruz, bıraksınlar bizi gidelim" diye düşünürken bulduğu çözümü giderek benimsedi. Fikrini açıkladığı zaman Aklima'nın da ona hak vereceğinden, destekleyeceğinden zerre kuşku duymuyordu.

Sabır sınavından geçmeye niyetli değildi. "Her şeyin bir sınırı var. Aklima'yı seviyorum, bizi ayıramazlar" diye söyleniyordu. Yüreğindeki tutkuyla, sabah ayazında titreyerek havayı yumrukladı, tepindi, hareket edip ısınmaya çalıştı.

Habil'le konuşma çabası boşa giderse, olacakları düşünmemeye gayret ediyordu. Büyük ihtimalle o yine ıslık çalıp gülerek arkasını dönecekti. O zaman öfkesini zapt etmesi şarttı. Nasıl yapacağını bilmiyordu ancak ateş çukurunun kenarında olduğunu hissediyordu.

Annesi ile babası Habil'den yanaydı. Habil'in isteği kabul edilmiş, kimse Kabil'i teselli etmemişti. İçi acıdı. Bir tek Aklima onu anlıyordu. Sevdiğinin her bakışı, hali tavrı Kabil'e destekti. Kabil'in ayakta kalmasını, direnmesini sağlıyordu. Yalnız Âdem'le Havva, Aklima'nın önüne öyle bir perde çekmişlerdi ki; iki sevdalı rahatça buluşup konuşamıyordu. Geleceğe dair tüm hayalleri suya düşmek üzereydi. Aklima perdenin arkasından etrafı seyrediyor, annesinin hazırladığı çayları içiyor, babasının sözünü dinliyordu.

İnsan kainatın aynısı, izdüşümüydü. Acele etmeden, telaşa kapılmadan çevresiyle birlikte yaşıyor, kimse ayrıcalık taşımıyordu. Farklılık, var olanları kullanabilme yeteneğindeydi. İyi ya da kötü, o güne

dek aşırıya kaçan, haddini bilmeyen çıkmamıştı. Herkes Âdem'le Havva'nın koyduğu kurallara uyuyordu.

Kabil çaresizlikle kıvranırken, nefsinin sesini duydu. Habil'i öldürmesi gerekirse, öldürecekti. Habil, Kabil'in yolundan çekilmeden sorun çözülmeyecekti. Yine de kafasının içinde başka bir ses, "Belki Habil konuşur, belki seni anlar, Aklima'yla sana hak verir" diye fısıldayıp duruyordu. Kabil o sesi hiç susturmadı.

Güneş kendini iyice gösterip sıcaklığını etrafa yayınca Kabil de ısındı. Güneşe şükretti. Biraz meyve toplayıp yedi. Karnını doyurduktan sonra yola çıktı. Habil'in sürüsünü otlattığı çayırları ilk kez görecekti. Onun dolaştığı yerlere daha evvel hiç gitmediğini fark ederek şaşırdı. Oturup tekrar düşündü. Habil'in yanına gittiği bir tek gün hatırlamıyordu. İlk hatasını anladı. Geçmişte kalan hata o güne yansıdı, Kabil'in yüreğini burktu. Hıncı, kızgınlığı daha fazlasına elvermedi. Ayağa kalktığında Habil'in küçümseyen tebessümü gözünün önüne geldi ve bir daha da gitmedi.

Herkes için dünya, gördükleri ve görmek istediklerinden ibaretti. Düş gücü bile bu kesinlikten doğup büyüyor, dal budak salıyordu. Varlığın, kendi bilincine ulaştığı o ilk anın büyüsü çoktan kaybolmuş, üzeri örtülerek unutulmuştu. İnsanlar, kendi biriktirdikleriyle dolaşıyordu.

Kabil hırslıydı; talebinin reddedilmesine duyduğu öfkeyle dolmuş, Aklima'yla beraber kurduğu gelecek hayallerini bile unutacak raddeye gelmişti. Sonrayı düşünmeden hiddetini, kızgınlığını çoğaltarak Habil'i aramaya koyuldu.

Hava giderek ağırlaşıyordu; nemini bırakmaya gönülsüz kuru bir rüzgâr çıkmak üzereydi. Kabil burnunu havaya kaldırıp koklayarak "hayra alamet değil" diye kendi kendine mırıldanırken çevresini inceledi. Etrafta hiçbir yabani hayvan görünmüyordu. "Soğuklar başlamadan bu da neyin, nesi!" Tabiatın uyarısını anlamamıştı. İçini çekip adımlarını hızlandırdı. Öfkesi her şeyin önüne geçiyordu.

Hayvanlarını sık sık gittiği çayıra salan Habil, bir ağacın altına oturmuştu. Çıkınındaki ekmeği kontrol etti. Uzaklara gitmeyi düşünmüyorsa, yanına biraz yiyecek alır, bazen hiçbir şey almaz meyve

toplayıp yerdi. O gün ne tarafa doğru gideceğine dair fikri yoktu ama torbasına koca bir somun ekmek koymuştu; eve dönmeyi planlamıyor, kimseyle karşılaşıp konuşmak istemiyordu.

İçi rahat değildi; Aklima'yla arasını düzeltecek bir çare arıyordu. Aklına gelen her hal ve durum birbirine karışıyor, bir gözü kör bir kulağı sağır olmuş gibi çıkış bulmakta zorlanıyordu.

Ayağa kalkıp dolaşmaya başladı. Güçlüydü, kuvvetliydi, üstelik haklıydı. Kurbanı kabul edilmiş, talebi onaylanmıştı. Annesi ile babasının desteği arkasındaydı. Yine de huzura kavuşamıyor, işler bir türlü yoluna girmiyordu. Doluya koydu almadı, boşa koydu dolmadı; ve Habil, tersliğin nereden kaynaklandığını tahmin edemedi. Aklima'yı nasıl razı edeceğini kestiremiyordu. Sonunda omuzlarını silkip düşünmekten vazgeçti.

O esnada, Aklima ile Lebuda fısıldaşarak odun taşıyor, başlarında dikilen Havva yüzünden fazla düşünmeden çalışıyorlardı.

Güneş ışıkları hayat, canlılık dağıtıyor, yerde ve gökte her şey sakin görünüyordu. Sükûnetin içine saklanan karmaşanın ne zaman ortaya çıkacağı, neler getirip neler götüreceği belirsizdi.

Habil, Kabil'in ne taraftan geldiğini fark etmemişti ancak onu görür görmez tehlike işaretini aldı. Kabil de görüldüğünü hissetti, omuzlarını geriye atıp sırtını dikleştirdi. Öfkesini denetlemeye çalışarak Habil'e doğru yürüdü.

İki erkek karşılaşınca birbirlerini uzun uzun süzdüler. Bakışları görmek için değildi, karşısındakini ezmek, yenip yok etmek içindi. İkisi de farklı davranmıyordu; o anda ikisi de alabildiğine birbirine benziyordu.

Eşitliklerini tarttılar. Onlar kardeş olduğunu unutmuştu. Unutmak başka bir yol açtı önlerine. Unutmanın hafiflettiği anlamlar tümüyle kayboldu. Artık herkes yek diğerine göre hiçti; kardeşliği ezip geçmek mümkündü.

Habil yerini, konumunu biliyor, güç aldığı kuvvetlerin yardımıyla giderek daha fazla kendine güveniyor, yaklaşan tehlikeyi sezemiyordu.

Kabil'in durumu nispeten farklıydı. O yeni bir halin içinden geliyor, Aklima hariç kimsenin desteğini arkasında hissetmiyordu. Yalnız olması gözünü karartmıştı. Kaybedecek hiçbir şeyi yoktu. Hırsla öne atıldı.

"Dur!" dedi Habil. "Ne yapıyorsun?"

"Sana teslim olmayacağım!"

"Kendine gel! Karar kesin. Hüküm verildi. Çek git artık buralardan. Seninle işimiz kalmadı."

"Gitsem de Aklima'yla birlikte gideceğim."

"O biraz zor."

Kabil, Aklima'ya soralım dedi; ancak ısrar etmeye vakit bulamadı.

Habil, yine "takdiri ilahi" diyerek sözünü kesmişti. Kabil'i tanrıya itaate davet ediyordu.

Aslında iki erkeğin konuşması, konuşma değildi. Hırsları, öfkeleri öne çıkmış, ikisi de karşısındakini duymaz olmuştu. Sözcükler havada dağılıyor ya da bıçak olup saplanıyor, yaralayıp acıtıyordu.

Nihayet sesler kesildi. Dilsiz, sağır ve kör oldular; düşünmediler. Suskunluğun karanlığı çökünce, içlerindeki şiddet açığa çıktı. Ondan sonra, yerde ve gökteki her kıpırtı öfkelerini çoğalttı; sabırlarını yok etti; birbirlerine karşı hissettikleri kızgınlığı artırdı.

İkisinin de kasları seğiriyor, alınlarında biriken ter damlaları nefretlerini büyütüyordu. Hafifçe iki yana açılmış gergin bacaklar, sıkılan yumruklar, ısırılan dudaklar, başın her hareketiyle savrulan saçlar, kıvılcım saçan bakışlar ikisinde de aynıydı. Zerre kadar farkları kalmamıştı. İki kardeş artık birbirine düşmandı.

Kimse, kimseye acımayacaktı. Nefisleri ayağa kalkmış, vicdan unutulmuştu. Dişler gıcırdatıldı, bedenler gerildi. Sanki bunca yıl aynı sofraya oturmamış gibiydiler. Zaman da durmuş, onları bekliyordu. Sıkıntıyla geçen kısa bir süre ikisine de ağır gelince, bir adım geri çekildiler.

Kabil'in geri çekilmesi Habil'e göre teslimiyetti. Gülümseyerek arkasını döndü;

ve "Eyvallah" dedi. Daha fazla konuşmayacaktı.

Kabil, Habil'in tebessümünü, ardından da sırtını görünce kendini kaybetti. İçindeki seslerin en kötüsü, en belalısı galip gelmişti. Sabrı taştı.

Yerden kaptığı taşı bütün gücüyle savuran Kabil hiçbir şey düşünmüyordu. Bilinçli değildi.

Habil ensesindeki ağırlığı hissederken yere düştü. Kabil'in neyle vurduğunu anlayamadı. Sadece toprağın kokusunu duydu. Yüzüne bulaşan, ağzından burnundan giren toz toprak içinde bir süre çırpındı. Hırıltılı sesler çıkardı. Söylemek istediği kelimeler anlaşılmadı. Ne dediği işitilmiyordu.

Annesine, babasına, tanrının yardımına rağmen Habil yolun sonuna gelmişti. Her şeyin bittiğini anladığında iş işten geçmiş, Kabil arkasından saldırıp Habil'i öldürmüştü.

Habil'in ensesinden fışkıran kan toprağa karıştı. Yavaşça yayılan kırmızılık toprağın içine işledi; dağıldı, kardı, derinlere indi. Toprak, bir daha asla kana doymadı; hep kan istedi.

Kabil, Habil'in öldüğünü görünce bir an dehşete kapıldı, inanamadı. Eli ayağı tutmuyordu. Olduğu yere çöktü. Yüreği de kendi de kardeşinin ardından fırlattığı taşa dönmüştü. Soğuktu. Hiçbir şey duymuyordu. Ne rüzgârı, tabiattaki sesleri işitiyor ne de herhangi bir şey hissediyordu. İçindeki fırtınanın sakinleşip durulmasını beklerken, kaderi karşısında çaresiz, başını eğmişti.

Habil'in yüzüstü yere düşen bedeni hâlâ sıcakken gökyüzünde bir gürültü koptu. Kocaman bir kuş, kuzgun sürüsünün ortasında dönüp duruyordu. Kuzgunların hepsi birlikte, kara bir bulut gibi uçuyor; açılan kanatlar uç uca birleşip engel yaratıyor, ara sıra biri dönerek kanadını bıçak gibi saplayıp vuruyor, bazen bir gaga silah haline geliyordu. Kuzgunların arasında sıkışıp kalan yırtıcı kuş tek başınaydı. Diğerleri birlikte hareket ediyordu; üstelik kalabalıktılar.

Kuzgun sürüsüyle baş edemeyeceğini anlayan iri kuş, kaçmak için en zayıf noktaya daldı. Sürüden biri yaralanmıştı. Yaralı kuş yavaşça aşağı süzülürken arkadaşları onu yalnız bırakmadı. Kavga bitmişti.

Yaralı kuş konduğu yerde bir an durdu, başını kaldırıp peşinden gelen arkadaşlarına, eşine baktı, ardından toprağa düştü. Eşi yanına

konarak, uzun süre öttü. Sesindeki acı çoğalırken, diğerleri onun yasını paylaşıp eşlik ettiler. Sonunda sesler kesildi; ölü kuş ile eşi yalnız kaldı.

Kabil onları görmedi, seslerini de duymadı. Başını iki elinin arasına almış, yere çömelmiş öylece duruyordu. Ne yapması gerektiğini bilmiyordu. Kafasını kaldırınca yerleri eşeleyen kargayı fark etti. Ölen eşi için küçük bir mezar kazan kuş, eşini o çukura yerleştirip üzerini toprakla örttü. Kabil kuşun her hareketini gözledi, öğrendi.

"Bana yazıklar olsun. Kardeşimin ölüsünü gömmede şu karga kadar olamadım" diyerek iç geçirdi.

Ayağa kalkıp Habil'in bedenini bir ağacın gölgesine çekti. Toprağın yumuşaklığını kontrol ederek elleriyle bir mezar kazmaya başladı. İrili ufaklı taşları yanlara doğru atıyor, toprağı alelacele avuçluyordu. Parmaklarının arasından dökülen, savrulan toz zerrecikleri gözlerine kaçtı; gözleri yaşardı ama ağlamadı. Hırsla etrafına baktı; elleri yetmiyordu. Habil'in hayvanları güderken kullandığı sopa gözüne ilişince onu aldı ve çukuru genişletti.

Kan ter içinde kardeşini toprağa verdi. Üzerini kabaca örtüp oluşan tümseği düzelttiği esnada, babasının sesini duydu.

Âdem, "Habil... Kabil..." diye bağırıyor, cevap alabilmek için ara sıra durup tekrar sesleniyordu.

Hafifçe doğrulan Kabil, sesin geldiği tarafa döndü; babası ona doğru yaklaşıyordu.

Âdem de onu görmüş, adımlarını hızlandırmıştı: "Habil nerede, hayvanları başıboş bırakmış."

Kabil nasıl davranacağını, ne söyleyeceğini kestiremedi. Babası iyice yaklaşınca, "Oğlum" dedi son kez, elini kaldırıp sallayarak. "Beni duymuyor musun?"

Hemen ayağa kalktı. Babasının yüzüne bakacak gücü yoktu. Bir iki adım atıp yakındaki ağacın altına çömeldi. Başını yine ellerinin arasına almış, verilecek cezayı beklemeye başlamıştı.

Âdem taze toprak örtülmüş tümseği görünce, öyle bir çığlık attı ki yer gök inledi. Şer bulutları çöktü etrafa. Babaların babası evlatlarının kavgasını engelleyememiş, düzeni sağlayamamıştı. Dizlerinin üzerine çöktü, ardından boğuk bir inilti koptu boğazından.

Havva evin önündeydi, eşinin feryadı dağlardan yankılanınca koşmaya başladı. Diğerleri de onun peşine takıldı. Hep beraber koşuyorlardı; neyle karşılaşacaklarını bilmeden, fazla düşünmeden, soru sormadan koştular. Nasıl bir felakete uğradıklarını kimse tahmin edemiyor, Âdem'in sesindeki acı yüzünden korkuyla susuyorlardı. O suskunluk içlerine işledi, yüreklerine oturdu; bir daha da söküp atamadılar.

Âdem toprağa başını koymuş ağlarken, Havva'nın sesiyle silkinip kendine geldi ve ayağa kalktı. Yanına gelen Havva, ellerine yapışmıştı. Babaların ilki, ellerini çekip kurtararak etrafına baktı. Herkes dikkatle onu izliyordu. Âdem'in bakışları diğerlerinin üzerinde dolaştı; ancak kimseyi görmüyordu. Eşine dönüp, "Kabil, Habil'i öldürmüş!" dedi.

Havva acıyla çığlık atıp yere yıkıldı. Elini yüzünü toprağa sürtüyor, bedeni titreyerek kıvrılıp bükülüyordu. Toprağın içine girmeye uğraşır gibi, imkânsızı istediğini bilmeden, manayı düşünmeden hareket ediyordu. Havva'nın savurduğu toz toprak içinde kalan diğerleriyse, seyretmenin hazzıyla sadece bakıyorlardı. Âdem hariç.

Havva'nın toprağa bulanan bedeni yerde sürünürken, Âdem onu kolundan tutup ayağa kaldırmaya çalıştı, direnip kolunu çekince de bir tokat attı. Havva'ya ilk kez vuruyordu. Eşini teselli edecek kelime bulamamış, Kabil'den sonra, o da şiddete başvurmuştu. Havva tekrar bir çığlık atıp kelimelerini gökyüzüne savurmayı tercih etti. Boşluğa...

Yediği tokat Âdem'i onun gözünde öldürmüş, sanki dul kalmıştı. Sesi yükselip alçaldı, yaktığı ağıt herkese diz çöktürdü. Bütün hayvanlar ürkmüştü. Habil'in sürüsü oradan oraya koşturuyor, kendi dillerince soru soruyor, cevap arıyordu. Kimse hayvanlarla ilgilenmedi.

Havva'nın kelimeleri elemi, kederi taşıdı, gözyaşları sel gibi aktı. Ölümle karşılaşmanın acısıyla dövünüp ağladılar. Kaderin karşısında boyun eğdiler. Dermanı tükenen, nefesi tıkanan Havva, ölen oğlunun yüzünü son kez görmek istedi. Giden geri gelmeyecekti. Âdem olurunu esirgemedi; toprağı kazıp Habil'in bedenini gün ışığına çıkardılar. Toprağa bulanmış yüzünü herkes öpüp kokladı. En çok da Havva... Bir yanı eksilmiş Havva. Eksik Havva.

Habil dualar eşliğinde tekrar toprağa verildi. Tören boyunca, Kabil sığındığı ağacın gölgesinden çıkmamıştı. Aklima çocukların arasındaydı; ara sıra Kabil'in olduğu tarafa göz atıyor, içini çekip hıçkırarak ağlamaya devam ediyordu.

Herkes ağlıyordu. Gözyaşı dökmek rahatlatıcıydı; vicdanları, gönülleri yıkıyor, kimse sorumluluk hissetmiyordu. Onlara göre suç da suçlu da belliydi.

Cenaze töreni bittikten sonra herkes eve dönmeye hazırlanırken Kabil bütün gücünü toplayıp ayağa kalktı. Pişman bir hali yoktu. Gözünü babasının gözüne dikerek bir adım attı. Onunla konuşmak istiyordu, lakin mümkün olmadı.

Babaların ilki, elini uzatıp oğulların ilkini durdurmuştu: "Defol!" diye bağırdı. "Gözüm görmesin seni..."

Aklima sevdiği adamı yalnız bırakamazdı; zaten baştan beri ikisi de her şeyi göze almıştı. Kurulmak istenen düzene karşı çıkmaktan, direnmekten çekinmediler ve bilinmeyene doğru yola çıktılar.

Havva, kızının Kabil'in peşine takıldığını görünce, "Nereye gidiyorsun?" diye seslendi. Aklima, annesini duymamıştı; duysa da yolundan dönmez, Kabil'den vazgeçmezdi.

Habil'in yanında taşıdığı yiyecek torbasıyla, kıl örtü Havva'nın gözüne çarpınca, hemen yerden alıp Lebuda'ya uzattı: "Şunları Aklima ile Kabil'e ulaştır..."

Annelerin ilki, evlatları uzaklaşırken içinden ayrı dua ediyordu dışından ayrı. Dilindeki beddua, gönlündeki merhamet birbirinden ayrı ve uzak ama tek bedende beraber akıp gitti. Annelerin annesi, başka annelere yol açtı, el verdi. Dışı başka içi başka canlar can buldu, canan aradı. Evvelü ahirde kimse tek başına suçlu değildi.

Yıllar yılları kovaladı. Âdem'le Havva nerede hata yaptıklarını konuşup tartışmadılar. Dua edip tanrıya sığındılar. Cinayete rağmen hayat devam ediyordu. Güneş doğmaktan vazgeçmemiş, bulutlar yağmuru taşımaktan bıkmamıştı. Üzüntü ve kederi içlerine atıp işlerine, gelecek günlere baktılar.

Dere tepe aşıp günlerce yürüyen Kabil ile Aklima'ysa bir su kenarında, bereketli topraklara yerleştiler. İkisi de gençti, tecrübesizdi,

hata yapmaları kaçınılmazdı. Bir rivayete göre de Kabil, kendi oğlu tarafından öldürüldü.

* * *

İnsanlara dair ilk kusur, ilk günah Âdem ile Havva'ya mahsustu, ikincisi oğulları Kabil ile Habil'e ait oldu.

Anlatılanlara göre, Âdem'le Havva cennette her şeye sahipti, rahatları yerindeydi; buna rağmen isyan ettiler. Yasak meyvenin tadına bakarken korkmadılar. Pişman olup tövbe edince, tanrı onları affetti.

Kabil ile Habil de hata yaptı. Onlar da kabahatliydi; konuşmayı değil şiddeti tercih etmişlerdi. Ve cinayet, geri dönülmez bir yol açtı önlerine. Habil maktul, Kabil de katil oldu.

Yeryüzündeki ilk günahı Kabil işlemiş, elini kana bulamıştı. O günden itibaren hiçbir konuda, hiçbir olayda kızların fikri alınmadı, sadece boyun eğmeleri istendi. Oğlu ölen, dayak yiyen kadınlar dul kaldı.

Vakit geçip zamanı geldiğine karar verince, yaşanan olayları taşlara, kil tabletlere yazdılar. Âdem, kelimelerini özenle seçmiş, başlarına gelenleri ince elemiş, sık dokumuş, kendi meşrebince en uygun biçimi vermişti.

Tabletler elden ele geçti, küçükler büyüdü, yeni bebekler doğdu. Sayıları her geçen gün artıyor, sorunlar çoğaldıkça çoğalıyordu. Durup düşünmeye fırsat bulamadılar. Yazıya geçen her fikir, her olay gerçek kabul edildi.

Âdem ile Havva düzeni epey uzun sürmüş, insanların ilk kez toplu halde yaşaması bir kadınla bir erkeğin ortaklığı üzerine inşa edildiği halde, ayrıntılar unutulmuştu.

Hikâyenin devamı, türlü çeşitli biçimlerde dilden dile, gönülden gönüle aktarıldı. İşaret edilen, üstü kapalı olarak anlatılıp imalarla gösterilmeye çalışılan her şey ve bu niyetle kullanılan diller başka dünyalar, farklı âlemler yarattı. Kelimeler dümdüz, kupkuru ve yalın değildi. Her sözcüğün ardı sırlarla kaplıydı. Söylentilerin içinde muhtelif cepheler, kendini hemen ele vermeyen yorumlar, yaşantılar gizlenip saklanmıştı. Ne çare ki; onca uğraşa rağmen tek bir anlam

kaldı. Âdem'le Havva'nın serüveni birleşip bütünleşti. Çokluğun çokun dışlandığı, aynı tek'in yüceltildiği bir yoldaydılar artık.

Kimse ölüm üzerine konuşmak istemiyor, teselliyi yalanlarda arıyordu. Yaşamak tek amaç, unutmaksa kolaydı. Geçmişte kalan yığınla tecrübe doğru dürüst bilinmediği için, temize çıkarılan Habil iyiliğin timsali oldu; lanetlenen Kabil ise mutlak kötü kabul edildi. Topraktaki kanın, gerçeğin üstü örtülmüştü.

Kimse şüphelenmedi. Halbuki, eski dünya tekrar gözden geçirilmeye, her seferinde yeniden keşfedilmeye hazır, bekliyordu.

Hakikat başlangıçtaydı...

Lebuda

"Burnunuz o kadar havada ki her şeye ve herkese yukarıdan bakıyorsunuz ve bu yüzden gerçeğin çarpık halini görüyorsunuz, kendinizin gerçek halini ise göremiyorsunuz."
Christa Wolf, *Medeia/Sesler*.

Hakikate elbise giydirilirken oradaydım. Âdem baba çıplak gezmesini istememişti. Havva ana yeni bir giysi dikti. Ben de yardım ettim, eteğini bastırıp kırışıklıkları düzelttim. Eee... Ne de olsa Havva anadan el almışım. İnkâr edecek değilim. Tek derdim hakikat, yani gerçeğin içyüzüydü; içeride kalan, ilk bakışta görünmeyen sırlar...

Gerçek eninde sonunda ortaya çıkacaktı; gizleyip saklayamazdık. O yüzden Havva anayla Âdem babayı destekledim, ne dedilerse yaptım.

Aradan epey vakit geçti.

Duydum ki köydekiler beni unutmuş. Lebuda deyince kimse bir şey anlamıyormuş. Aslında isim önemli değil; yeter ki yaşadıklarımız, tecrübemiz bilinsin.

Birkaç gündür düşünüp duruyorum. Tereddüt yokuşunu tırmanmak hep yorucu, bezdirici; çık çık bitmez... Nihayet karar verdim. Hikâyemizi yazacağım. Şahit olduğum hadiseleri dile getirmeye çalışacağım.

Bir şey yapmak veya harekete geçmek için insanın güçlü olması değil, kendine güvenmesi gerekiyormuş; yeni fark ettim. Lakin kafam karışık. Hata yapmaktan çekinip etrafıma bakıyorum. İri bir kertenkele kayalıkların arasından hızla kayıp gidiyor. Aşağı tarafta vadi boyunca, yemyeşil bir orman uzanıyor. Sam yelleri bitti. Yakında yapraklar sararır.

Ayağa kalkıp derin bir nefes alıyorum. Bulutlar karşıdaki boz dağların tepesine çökmüş; sanki bıldırcın fırtınasına hazırlanıyor. Ondan sonra da koç ayırma vakti... Sayılı günler tez geçer; işler beni bekliyor. Ocak temizlenecek, bugün gelen sepet boşaltılıp zerzevat ayıklanacak. Su taşımam gerekmez; fıçı ağzına kadar dolu...

Mağarada yaşamaya alıştım sayılır. Epey oldu; hangi bahardı bilmem... Toprak uyanıp işler başlayınca, "Artık çalışmayacağım" dedim. Kimse itiraz etmedi; zaten herkese ayak bağı oluyordum. Yaşlılık da hastalık da başa bela... Yani, biraz da mecburiyetten buraya taşındım.

Dizlerim ağrıyor, ellerim titriyor; bir tas suyu dökmeden ağzıma götürüp içemiyorum. İki adım atınca soluk soluğa kalıyorum. Neyse işte, bu mağarayı bilir, severdim öteden beri. Canım sıkılınca, fırsat bulunca uğrar, kafamı dinlerdim. Kabı kacağı toplayıp gelip yerleştim.

Köydekiler ara sıra ekmek, un, yağ getiriyor. Haberleri onlardan alıyorum. Geçenlerde gelen küçük kız adımı sorunca, "Lebuda" dedim ve nereden aklıma estiyse, "Habil'in ikizi" diye de ekledim.

Gülümsedi. "Habil ile Kabil'i biliyorum ama senin adını duymamıştım" dedi. Aklima'yı da tanımıyor!

O günden beri kara kara düşünüyordum...

Tepelerden aşağı süzülen kuşları seyrederken aklıma düştü yazmak. Turnaların havada çizdiği şekiller harflere benziyordu. Acaba ne demek istiyorlar, derken dalmışım.

Rüyamda Aklima ile Kabil, güneşli, ıssız, çorak bir yerde konuşmadan yürüyorlardı. Peşlerinden koşup bağırdığım halde, sesimi duyuramadım. Sonra yanımdan geçip gittiler. Onları öyle yılgın, üst baş perişan görünce ağlamaya başladım. O esnada Habil geldi; kahkahalarla gülüyordu. Sıkıntıyla uyanmışım.

Turnalar hâlâ gökyüzünde dönüyordu. En iyisi yazmak, dedim...

Dile kolay... Bir ömür geçip gitti. Başımda saç, ağzımda diş kalmadı; bu gözler neler gördü, bu kulaklar neler işitti; anlatmak lazım. Arkamdan bir hayır duası eden çıkar belki. Hayata dair beklentim, kaybedecek hiçbir şeyim yok. Bunca yıldır taşıdığım yükleri atıp dizginleri bırakacağım... Kolumdaki bileziği de cenazemi kaldırana bırakacağım.

Evet, her şeyi yazacağım, diye söylene söylene ocağın altını temizleyip külleri dışarı taşıyorum.

Ohh!.. Karar verince insan kuş gibi hafifliyor. Aklima ile Kabil'in sevdasını, kuşkularımızı, korkularımızı yazıya dökeceğim. Yaşadıklarımı hissettirmeye uğraşacağım, derken durakladım

Bu da ne? Sepetin dibindekilerin hepsi çürümeye yüz tutmuş... Kışa kurutmak için zerzevat getirin, demiştim. Söyleyeli çok oldu, anca bugün getirdiler. Zaten hep ihmal ediyorlar. İstediğim ha deyince olmuyor.

Eee... Gözden uzak olan gönülden de ırak olurmuş. Onlara hak vermiyor değilim. Onca işin arasında bir de ben... Yine de halime şükrediyorum. Allah bugünleri aratmasın.

Maziye dönüp bakıyorum da... İçim sızlıyor. Acımızı unutmak için az çaba göstermedik; günlük işlere daldık, biteviye çalıştık. Hakikatin yaralanmasını istemiyorduk; alımlı olmasına, kabul görüp benimsenmesine gayret ettik. Hem de ne gayret...

Ah hakikat! Sırrı muradında güzelim benim!.. Her vakit, herkesin yardımına koşuyor, el uzatıyordu. Göze batmadan, köşe bucak bütün diyarları gezdi. Onun gezmesine de gezme denmez hani! Gittiği yerlerden bir şeyler bulup alması, takıp takıştırması garibime gidiyor... Muhtemelen haklı.

Oo..hoo... Yine dağıldım. İşi gücü bırakıp hayallere dalma alışkanlığı yakamı bırakmıyor...

Epeydir tek satır yazmadım. Bakalım keskiyi zapt edebilecek miyim? Damarları çıkmış, çillerle dolu ellerime bakıyorum; yamru yumru. Derim de incelmiş mi ne? Yolun sonuna geldiğimi hissediyorum.

Ölümden korkmuyorum; mukadderat. Derdimi doğru dürüst ifade edememek daha çok ürkütüyor. Ne vakit öleceğimizi bilsek, son günleri afiyetle yaşar, içimizde ukde kalmaz, ölümü hevesle, sevinçle karşılardık. Belki de yanılıyorum. İnsan tuhaf yaratık; nasıl davranacağı belli olmaz.

Hıh... Bunlar yenecek gibi değil. Artıkları göndermişler... Kış için dertlenmeyeymişim... Sepeti getiren küçük kız, öyle dedi. Karda kıyamette kim gelip hatırımı soracak, bana yiyecek taşıyacak?

İyiceleri kenara ayırıyorum; ipe dizip kuruturum. Son yaz sıcağı bana yeter. Yediği şeye insanın kendi elinin değmesi başka oluyor. Kalanları kavurmak lazım; yoksa dayanmaz. Çürüme başladı mı, durduramazsın; hemen sirayet eder. Birazına yumurta kırıp bugün yerim; ya da iki avuç göce atıp kaynatsam mı? Daha tok tutar... Henüz acıkmadım.

Yatağa uzanıp mağaranın içini seyrediyorum... Çok büyük değil ama bana yetiyor. Dip taraftaki kuytuluğu da kiler yapmak iyi oldu.

Taşların oyukları, girinti çıkıntılar dikkatimi çekti; bazı yerler dümdüz. Hayatın da iniş çıkışları, dolambaçları, düz yolları var. Bahtımıza ne çıkarsa artık; uğraşıp duruyoruz.

Bir zamanlar bu dünyada yiyecek bol, yaşamak kolaydı. Halimizden memnunduk yani... Tabiat ara sıra hırçınlaşsa da yardım edip rızkımızı veriyor, güneş yol gösteriyordu. Sen ben kavgası yapmıyorduk. Kabil ile Aklima birbirini seviyordu. Derken Kabil Habil'i

öldürdü. Âdem baba ilk kez ağlamış, Havva ana ağıt yakmıştı. Biz sustuk.

Makus talihimizle karşılaşmış, kâbus tarihine adım atmıştık. O güne dek zaman esnek ve kıvrımlıydı, dönüp dolaşıp aynı yere geliyordu. Dün ve yarın bugünün içindeydi. Cinayetle birlikte çember kırıldı; eski unutuldu.

Her şey yedi günde olup bitmişti.

Âdem baba, "Allahtan korkun ve hep doğruyu söyleyin" der. "Aklın tevazu ve merhamet kapıları açık olmalı."

Bütün kapılarımı açtım. Keşke herkes öyle yapsa; kapısını bacasını sımsıkı kapatmasa. O vakit birbirimizin sesini duyarız. Etrafımızdaki türlü mahlukatı görür, hayatın coşkusunu hissederiz... Belki, şiddet azalır. Ortadan kalkar diyemem. Bazı meseleler beni aşar.

Yazarken dikkat etmeliyim. Tıpkı bir bebeği hayata hazırlar gibi... Her ihtimali düşünerek hesap kitap yapmalı... Vebali büyük! Sonra altında kalıp ezilmek de var.

Geçmişi hatırlamaya çalışırken, aklımdan geçen her kelimenin ağırlığıyla duraklayıp tekrar düşünüyorum. Yağmur seveni de sevmeyeni de ıslatıyor işte. Zor bir işe soyunduğumun farkındayım. Külde ekmek pişirmeye benzemiyor yani. Küllü ekmeği sevdiğim halde ayarını tutturamaz, Aklima'nın peşinde gezerdim; ancak iş başa düşünce öğrenebildim.

Ben hiç evlenmedim. Kendi evladım olmadı fakat çok bebek büyüttüm, epey emek verdim. Doğurmak iş değil ki; insan olmayı öğretmek lazım. Ben öğrendim mi? Orası meçhul!.. Havva anayla Âdem baba ellerinden geleni yaptı; Allah razı olsun. Kimseye haksızlık etmek istemem. Onlara hürmetim sürüyor.

Nasipse derdimi anlatacağım. Bunca yıldır çektiğim çile kelimelere dökülüp can bulacak.

Eh... Vakit geldi de geçiyor bile...

Nasıl başlasam acaba? Yani, ilk cümlem ne olabilir? Başlangıçlar önemli... Hem, günlük işler aynen sürüyor. Lakin... Hah, tamam? Şu... Sünnet meselesi!.. Evet. Neden olmasın?

Maazallah yanlış anlaşılabilecek, netameli bir konu... Tereddüt ediyorum. Bizimkiler duyunca kızacak, sen ne karışıyorsun diyecek-

ler. Sünnetli olmadığım için, arı kovanına çomak sokmamı istemeyecekler.

Her neyse... Bazı sorulara kesin cevap verilemez; ama sünnet meselesi öyle değil. Şahit olduğum hiçbir şeyi atlayıp geçemem. Hem gerçeği öğrenmek herkesin hakkı.

Sünnetin ilk defa ne zaman yapıldığını kimse bilmiyor ki... Unutmuşlar! Köyden gelenlere sormuştum. Hepsi sözleşmiş gibi, eskiden beri yapıldığını söyledi. Halbuki cinayetten sonraydı; çok iyi hatırlıyorum. Ondan evvel kimse sünnet olmaz, sözü bile edilmezdi. Hatta ilk duyduğumda kulaklarıma inanamamıştım. Büyüklere dokunulmayacağını öğrenince sesimi çıkarmadım. Yaşadığım süre kurtuluşum olmuştu. Zaten hep korkak davranırım.

Büyükler hangi kararı verirse versin, diğerlerine kabul etmek düşüyor. Zayıf ve muhtaç olan, çaresiz boyun eğiyor. Velhasıl, küçükler artık sünnet ediliyor. Kız ya da erkek ayrımı yok. Karlar eriyip üçüncü cemre düşünce, o baharda çalışmaya başlaması gerekenler adına büyük bir sünnet töreni düzenleniyor.

Havva anayla Âdem baba, olayı eğlenceli hale getirmeye çabalıyor; küçükleri korkutmamak amacıyla ellerinden geleni yapıyorlar. Hep bir ağızdan şarkılar, türküler söyleniyor, dualar ediliyor.

Ben köydeyken, kuytu bir köşeye çekilip törenlere katılmazdım. Alışamadım gitti. Bir türlü kabullenemedim. Havva ana tütsüler yakıp ot kaynatırken içim daralır. Hele kesilirken seyretmem imkânsız.

Törenler üç gün sürer. İkinci gün akşamüzeri, sünnet olacaklar büyük evin önünde sıraya girer, sırası geleni Havva ana içeri alır ve sıkıca tutup bacaklarını ayırır, Âdem baba da küçük bir parça keser... Akan kan sayesinde tanrıyla bir anlaşma yapılmış oluyor; Âdem baba öyle söyledi. Bu sayede kurallara uymanın kolaylaşacağını, karşı çıkışın, isyanın önüne geçileceğini zannediyor. Bence yanılıyor. Kabil'i kovması da hataydı zaten...

Böyle düşündüğümü öğrenince öfkeleneceklerini, hatta beni evlatlıktan reddedeceklerini tahmin ediyorum. Hakikati güzellikle, güzel sözcüklerle anlatmalı, derler ya... Gayret edeceğim.

İşin başında, Âdem babayla Havva ana var. Üstelik onlar her şeyi bildiklerini iddia ediyor. İkisinin de kelam torbası ağzına kadar dolu; itiraz edip tartışmak mümkün değil. Hatalarını görmek istemiyorlar.

Ara sıra köye ziyarete gidiyorum da şaşkına dönüyorum. Hayat çekilmez hale gelmiş. Tabii, bana göre...

Onlar hallerinden memnun ve rahat görünüyor. Herkes bir yerlere koşturuyor, çalışıp çabalıyor. Bazen öyle şeyler oluyor ki kalakalıyorum. Kendime gelmem vakit alıyor. İşittiğim sesleri ayırt edip söyleneni anlamakta zorlanıyorum. Çaba harcadığım halde bazen aklım almıyor; koca bir boşluk hissi içimi kaplayıp zihnimi işgal ediyor. Boşluğun kasveti üstüme abanıp boğazımı sıkıyor. Allak bullak oluyor, kimseyle konuşamıyorum.

Garip garip bana bakıyorlar. Hemen köyden ayrılıp mağaranın yolunu tutuyorum. Kaçıyorum yani... Bir keresinde, gençten biri torbamı taşımama yardım etmişti; ayaküstü sohbet ettik; sonra tanıyanlar anlattı. Ortada güzel bir yemek varsa, kazanın yarısı yenince içine tükürür ya da sümkürür, herkes iğrenerek yemeği bırakıp kalkar, kalanı o bitirirmiş. Âdem baba kaç defa ikaz etmiş. Geçen gittiğimde göremeyince sordum; Havva ana dayanamayıp kovmuş.

Kıçını açıp göstermeyi marifet sayandan küçüklerin yemeğini çiğnerken yutana, hırsızı uğursuzu bir arada. Havva anayla Âdem babanın işi zor doğrusu. Ben kaçtım işte...

Aklima olsa ne yapardı bilmem. Hâlâ , onun yokluğunu hissediyorum; yerini kimse dolduramadı. Beraber harika günler geçirmiştik. Aklima "cennet yüzlü" demek, Lebuda'ysa "ikinci kız" anlamına gelir. Aklima'nın yanında ben çirkin sayılırım.

Aklima Kabil'e, ben de Habil'e benziyordum. Görüntümüz, huyumuz suyumuz, eksiğimiz fazlamız aynıydı. Herkes kendi benzeriyle mesut ve daha çok zaman geçirir; aramızda fitne fesat barınmazdı. Düşeni kaldırır, ağlayanı teselli ederdik. Ne vakit büyüdüğümüzü anlamadık bile.

Ah evet... Büyümek kanamaktı.

Bir sabah uyanınca yatağımda kırmızı bir leke görmüştüm. Korku ve şaşkınlıkla, bedenimi yokladığımı hatırlıyorum. Bacağımdan aşağıya kan sızıyordu. Altüst olmuş bir halde, Havva anaya seslendim.

Hastalandığımı zannetmiş, yataktan çıkamamıştım. Havva ana o gün bana büyüdüğümü söyledi. Aklima'yı çağırmış, "kardeşinle konuş" demişti.

Aklima her şeyi benden önce yaşadı. Evvela o kanadı. İlk kez o âşık oldu. Ben hep onu takip ediyordum. Aklima sayesinde benim arayışlarım sınırlı kaldı. Onun kadar başına buyruk davranamadım. Aklima'nın tecrübesi önümdeydi. Bakıyor, görüyor ve ardından kendi yolumu çiziyordum.

Aklima'yla hem dosttuk hem düşman. O dosdoğru, ben dolaylı konuşurdum. Bazen ona imrenirdim. Yaptığım her şey, bütün hareketlerim onunkiyle karşılaştırılıyordu. Mukayeseden hoşlanmıyordum.

Havva anaya göre insan tek başına, tabiattaki en çaresiz yaratıkmış. O yüzden birbirimizi desteklememiz şarttı. Zayıflar kuvvetlilerin, küçükler büyüklerin yardımına muhtaçtı; birlikte olursak engelleri aşabilecektik.

Büyüdükten sonra oğlanlarla yatağımız ayrıldı. Aynı yatağa yatmak için Âdem babanın izni gerekiyordu. Havva ana Aklima ile beni karşısına alıp kadın olmaktan bahsetmiş, edep erkân öğretmişti. Tembihleri, uyarıları hâlâ kulağımdadır. İster istemez büyümüştük; artık birtakım kurallara tabi olacaktık.

Aklima ile Kabil kurallardan hazzetmez, bilinmeyen nedenleri sorgulamaktan çekinmezlerdi. Habil ile ben fazla konuşmaz, söyleneni mutlaka yapar, onlar gibi hemen itiraz etmezdik. Âdem baba ile Havva ana bizi övüp destekledikçe, boyun eğdik. Başkaldırmayı düşünmedik.

Bana doğrudan soru sorulduğu zaman, "Bilmiyorum" derdim; Aklima'ya da eğlence çıkardı. Hemen atılır, "Karnının acıktığını kim biliyor?" ya da "Uyumayı biliyor musun?" diye kahkahalar atardı. Onun alayları arasında cevaplarım ikiye çıktı; bazen "fark etmez" demeye başladım.

Aklima, "Habil'li mi, Kabil'li mi tercih edersin?" diye sorunca yine "fark etmez" demiştim. Nasıl da kızıp şaşırmıştı. Oysa, ikisi de benim gözümde aynıydı. Birini seçmek istemiyordum.

Küçükken daha rahattık. Aramıza kurallar girince, değişmeye mecbur kaldık. Verilen mesuliyeti almamız, bitmek tükenmek bilmeyen işlerle uğraşmamız gerekiyordu ..

Yazma meselesini düşündükçe daha çok aklıma yatıyor. Evvela köyden birileriyle konuşsam mı?.. Bakalım ne diyecekler? Konuşamam ki!.. Beceremem yani...

Habil'le her şeyi paylaştığım halde doğru dürüst sohbet etmezdim; aslında konuşmadan anlaşırdık. Öylesine alışmış olmalıyım ki duygularımı düşüncelerimi anlatmaktan vazgeçtim. Konuşmasam da karşımdakinin beni anlayacağını farz ediyordum. Ne gaflet!..

Daha yeni kavrıyorum; dilin muazzam bir gücü var.

Halbuki Havva ananın masalları bunun ispatıydı. Dinleyip geçmişiz işte.

Hey gidi günler...

Tabiatın türlü kokusuyla uykuya dalar, hayvanların sesiyle uyanırdık. Rüzgâr, yağmur, fırtına zamanları, çiçek açma, kelebek uçma dönemleri gelir, gider; baharın ilk çiy tanesini, ilk cemreyi sabırsızlıkla beklerdik. Etrafımız renkler ve kokular âlemiydi. Bizden evvel, herkes dolaşarak, sadece kendini düşünüp bulduğunu yiyerek yaşarmış. Yalnız kadınlar doğum yaklaşınca bir yere kımıldayamaz, kalıcı yer ararmış... İyi de bunları düşünmenin âlemi yok ki... Yoo... Merak eden çıkabilir.

Karnım acıkmış... Kalkıp ocağı yakıyorum. Yarın mağaraya uğrayan olursa, yazı taşlarından getirmesini isteyeceğim. Taşlar gelinceye kadar neyi, nasıl yazacağımı düşünsem iyi olacak. Şimdi biraz yemek yemeli...

Aklima canı isterse ocağın başına geçer, lezzetli yemekler pişirirdi. Çalımla kepçe sallaması, hamur çalkalaması gözümün önüne geliyor. Küçükler onun yemeklerine bayılırdı. Habil ile Kabil ot yemeğine burun kıvırır, Havva ana tatlıyı çok severdi. Âdem babanın av dönüşleriyse tam bir ziyafetti.

Üff... Elim yandı. Aklım başka yerde olunca...

Karnımı doyurduktan sonra tabağı ekmekle sıyırıp temizliyorum. Kalan yemeği küçük küpe döküp ağzını hamurla kapatmalı. Öyle daha çok dayanıyor...

Havva ana hakkında ne yazacağımı düşünmeliyim. Her şeyi o başlattığına göre, öncelik hakkı onun.

Havva Ana

İlk temas ettiğim ten, ilk sıcaklık, ilk kokuydu. Habil ile ben ona benzerdik. Hafif kalkık bir burun, hilal kaşlar, mavi gözler... Havva ananın göz rengi biraz daha koyu, laciverde çalıyordu. Bizim gibi çilleri de yoktu.

Gülümseyerek mırıl mırıl konuşur, söylediğinin hemen yapılmasını arzu ederdi. Kim istemez ki?!.. Sevgi ve şefkat dolu kocaman bir yüreği vardı. Biz de onu üzmemeye çalışır, ne derse yapardık.

Hünerliydi. On parmağında on marifet... Elinden her iş gelir, engelleri aşacak yolu hemen bulurdu. Âdem babanın arkadaşı, can yoldaşı, ortağıydı. Birbirlerini kolayca anlıyor, her hususta sımsıkı kenetleniyorlardı.

Havva ana tuhaf masallar anlatırdı. Ağzımız bir karış açık, merakla onu dinlerdik. Cennetteki büyüleyici güzelliklerden bahsedip ruhumuzu okşardı. "Saftık, birbirimize baktık kendimizi gördük, cennetimiz cehennem oldu" diye içini çeker ve sözü mutlaka hayatın zorluklarına getirirdi.

Aklima ile ben, onun masal anlatmasını dört gözle beklerdik. Kuşların sırtında dünyayı dolaşırken, ışık ile karanlığın savaşına şahit olur, azamet denizinde doğup fındık kabuğunda kaybolan tecelli şelalesinde yıkanırdık. Havva ana masallara bizim de katılmamızı sağlar, bir iki soru sorar, verdiğimiz cevaplara göre olayları değiştirir, daha önce dinlediğimiz, bildiğimiz masal bambaşka bir hale bürünürdü. Bazen en meraklı yerinde keser, "Yarın devam edelim" derdi. Ablam kızar tepki gösterirdi. Benim bir şey söylememe gerek kalmazdı. Bir keresinde, Aklima tepine tepine ağlamıştı. Beklemeye tahammül edemiyordu. Havva ana mecburen devam etti... Hangi masaldı unutmuşum...

Hep beraber ot toplamaya çıkar, otlarla sohbet eder, ardından evin önüne oturup ayıklardık. Havva ana bize otları tanıtır, bin bir sır barındıran şifa hikâyelerini anlatırdı. Onu dinlerken hayal kurar, iş

falan yapamazdım. Aklima farklıydı. O hem ot ayıklar hem de kulak kesilir, hatta lafa karışır, müdahale ederdi.

Aklima şimdi kendi masallarını mı anlatıyor acaba?.. Hiç tereddüt etmeden Kabil'in peşine takılmıştı.

Havva anayı düşünüyordum!.. O günlerde, uzun sarı saçlarının hep düzgün ve örülü olduğundan bahsetmeyi unutmamalı. Habil ile ben, Havva anaya benzediğimiz için onu taklit eder, saçlarımızı mutlaka örerdik. Kabil ile Aklima Âdem baba gibiydi; dağınık saçlar, aynı sert, keskin ifadeli bakışlarla, derine kaçmış, gölgeli yeşil gözler, yanık bir ten. Onlar uzun boyluydu. Âdem babanın elleri oldukça iriydi. Küçükleri tek eliyle havaya kaldırıp çevirdiğini hatırlıyorum. Kabil ile Aklima'nın elleri de kazma kürek sallamaktan nasır tutmuştu.

Off!.. Havva ananın gençliğini hatırlamaya çalışıyordum. Yoksa önce Aklima ile Kabil'i mi düşünsem?.. Yoo, doğru olmaz.

Havva ana masal anlatırken ara sıra gözleri dalar, ardından toparlanıp, "Haydi işimize bakalım" derdi. Küçücük kafamızda masal, gerçek birbirine karışır, hevesle onu dinlerdik. Bize lazım olan bilgiyi, masalların arasına sıkıştırıp öyle verirdi. Büyülü dağların doruklarında canavar kovalarken, bir otun yemek için uygun olup olmadığı meselesi önümüze çıkar ve biz heyecanla, karar vermenin usulünü öğrenirdik.

Otlar önce koklanır, koku hoşa giderse, burna sürtülüp rahatsız edici bir hal var mı diye bakılır, derken dudakların dışına, içine dokundurup ilk temas gerçekleştirilir, ardı sıra dilin ucuyla yalanır, en sonunda küçük bir parça ısırılıp atılır, nihayet çiğneme, tükürme aşamasına geçilir ve her şeyden emin olunca, yenir, yutulurdu.

Bitkilerin her mevsimde ayrı ayrı tecrübe edilmesi, yendikten sonra ne hissettiğimizin bilinmesi, öğrendiklerimizin akılda tutulması gerektiğini söyler ve gülerek eklerdi: "Sakın unutmayın." Aklımızda kalanlarla karnımız doyacaktı. Havva ana ezberlememiz için, kim bilir kaç defa tekrar etmiştir: "Her ot yenmez!" Bizim tek başımıza ot toplamaya gitmemizi teşvik eder, kendimize güvenmemizi isterdi.

Aklima'nın, "Ya şaşırıp kötü bir ot yersek..." diye sorduğunu hatırlıyorum.

Havva ana, "Karnınız ağrıyıp içiniz bulanır, hatta ölüme kadar yolu var" dediğinde, ikimiz birden yerimizden sıçramıştık: "Ölüm mü?"

Yaşamaya gücü yetmeyen zayıf bebeklerin ölümünü kanıksamıştık. Yaralı bir kuşun, uçurumdan yuvarlanan kuzuların ölümüne şahit olmuş, üzülmüştük. Hiçbir canlı hayattan vazgeçmiyor, titreyip itiraz ederek acı çekiyordu. Onların arkasından ağlasak da, kendi ölümümüz hakkında düşünmüyorduk.

Havva ananın usulca başımızı okşayıp gülümsemesi, gözümün önüne geliyor. "Kimse ölümsüz değil. Bu dünyada misafiriz."

Misafir gelip geçici olduğunu bilmeli de... Ev sahibi nerede? Kim, bizi nasıl ağırlayacak? Birine tabi olmamız şart mı?.. Bunlar tekin konular değil, üstelik haddimi aşar.

Tamam... Hepimiz faniyiz. Şimdilik burada konaklıyoruz. Ya sonra? Sonrası meçhul, tedirgin ediciydi

Kabil, Habil'i öldürünce inanamadık. Aklımız almadı. Ölüm yanımızdaydı; etrafımızda dolaşıyor, bizi esir almaya çalışıyordu. Öyle de oldu... Ölümden korktuk. Korkuyu içimize atıp Kabil'e kızdık. Nasıl olur da kardeş, kardeşin canına kıyardı?

Havva ananın yaktığı ağıdı ağlayarak dinlemiştim:

"Ya Rab bu nasıl ölüm, bu nice zulüm / Çiçeği burnunda soldu can gülüm / Kim dayanır böyle bir zâra / Kaldı kıyamete bendeki yara... Ötmeyin kuşlar, dağlar yaslıdır / Memedeki yavrunun gözü yaşlıdır / Çekilir acı değil, içim ağlıyor / Kardeş, kardeşin canını niçin alıyor."

Saçını başını yolup göğsünü yumruklayarak, "nerelere gideyim" diye haykırmıştı.

Kabil ile Aklima gitti. Âdem baba onları kovdu. "Defolun!" dedi. "Gözüm görmesin sizi..."

Onların gidişini hiç unutmadım; unutmayacağım da...

Gökyüzünde kara bulutlar dolaşıyordu; yağmur yağmak üzereydi. Habil'in başıboş kalan sürüsü dağılmış, meleyerek sahibini arıyordu. Kabil yürümeye başlayınca hayvanlar sustu. Aklima da Kabil'in peşine takıldı. İkisi yola revan olurken Havva ana elime bir şeyler

tutuşturup peşlerinden gönderdi. Koşarak Aklima'ya yetişip omzuna dokundum. Yüzüne bakamıyordum.

Uzattıklarımı aldı. "Allah yardımcınız olsun" diye fısıldadım. Duydu mu bilmem. Saçlarını savurarak dönüp gitti. Helalleşmedik.

Tam o sırada bacaklarımın arasından kan aktığını hissettim. Havva anayla göz göze geldiğimizi hatırlıyorum; o da kanamaya başlamıştı. Erkeklerin yanından ayrıldık. Bulutlar dağılmış, yağmur yağmaktan vazgeçmişti.

Gece bastırınca, ay yusyuvarlak bizi selamladı; ışıltısından yıldızların sayısı da cazibesi de azalmıştı. Havva ana ağlamaktan bitap düşünceye kadar gözyaşı döküp ağıt yaktı. Bağırmaktan sesi kısılınca sustu ve üç gün boyunca konuşmadı. Yemek yemiyor, sadece su içiyordu. Dördüncü gün dua ederek uyandığında yanındaydım. Onun için kaygılanıyordum. Sesini duyunca rahatladım.

Yedinci gün, nehirde yıkandıktan sonra eve döndük ve Âdem babayla beraber Habil'in mezarını ziyaret ettik. Tanrıya yalvarıp yakardık. Havva ana, "Rabbim bu acı bize yeter, affına sığınıyoruz" diye ağladı. Âdem baba, "Unutmayacağız" diyerek yemin etti.

Her şey başka türlü de olabilirdi... Olmadı ama!

Ya sonra?..

Havva anayla Âdem babanın üstüne bir durgunluk çökmüştü. Derdimizi kısa cümlelerle ifade ediyor, lüzumsuz yere ağzımızı açmıyorduk. Kış hazırlıkları sayesinde günler çabuk geçti. Kar yağıp bütün canlılar yuvasına çekilince, Havva ana bizi koca kütüklerin yandığı ocağın başına toplayıp yine masallar âleminde dolaştırmaya başladı.

Masalları değişmişti. Artık iyiler ve kötüler vardı. Kambur felek ile kör talih nasip dağıtıyor, kahramanlar dağ, bayır dolaşıp duruyor ve masalın ne anlattığı belli olmuyordu. Dili hem uzak hem yakındı; giderek kıvrıldı, büküldü, renklendi. Havva anayı dinlerken kafam karışıyordu.

İşin doğrusu, kafam hâlâ karışık. Yani... Emin olamadığım o kadar çok şey var ki... İyice düşünüp taşınıp ondan sonra yazmaya başlamalı. Kimsenin ahını almak istemem.

Nerede kalmıştım? Hah!

İlk yazda cemreler düşüp ağaçlar çiçek açınca, Havva ana canlanmıştı. Bahar yağmurlarıyla yıkanıyor, kuşların yuva yapma telaşıyla oradan oraya koşturuyordu. Tahmin ettiğimden çabuk toparlanmıştı.

Havva ana hep ot kaynatıp içer, tütsü yakardı. Ruh haline göre envai çeşit karışımlar yapar, odanın içini dolduran kokular da bize ipucu verir, duygularını anlardık.

Ocaktaki kazandan yayılan nane kokusu bariz şekilde artmıştı; nedenini merak ediyor fakat soramıyordum. Kendime de bir tas doldururken yanıma geldi, "Sen içme!" dedi.

Elimdeki tası geri boşalttım.

"Çaremiz tabiatta, derdi veren Allah dermanını da vermiş" diyerek kazana farklı bir ot daha kattığını görünce, sepette kalanlardan bir tutamı elime alıp burnuma götürdüm. Hafif limonsu kokuyu içime çekerken ne olduğunu bulmaya çalışıyordum. Havva ana, "Oğulotu" dedi. "Naneden daha etkilidir. Ruhu dinlendirir."

"Ben seni üzgün sanıyordum, kızgın olduğun aklıma gelmemişti."

"Acı içime çöreklendi" diye konuşmaya başladı. Çok iyi hatırlıyorum; sular topraktan yeni çekilmiş, kabak meltemleri esiyordu. Ben o meltemleri severim; iki gün sürer, sonrası kesin yazdır. Neyse...

Havva ana üzgün, kırgın, kızgın, öfkeli olduğunu söylemişti. Hiddetinden sesi titriyordu. Sabır ve tevekkülü unutmuş gibiydi.

"Ama Kabil..." diye sözünü kesince kaşlarını çattı: "Derdimiz Kabil değil, onun işlediği toprak, toprağın verdiği güç, kuvvet."

Havva anaya göre Kabil, toprağı işleyip ürün aldığı için değişmişti; ilk defa o gün Aklima'nın neden Habil'le, benim de Kabil'le evlenmemiz gerektiğini anlattı. "Her şey zıddı ile tedavi edilir" diyordu.

Sesimi çıkarmadım; hem fırsat da olmadı. Âdem baba yanımıza gelmiş, Havva ana beni bırakıp ona dönmüştü. İkisi de pek ciddiydi...

Ertesi sabah, Âdem babanın uyanır uyanmaz Havva ananın yanına gidip, "Haydi, nehir kıyısına gidelim" dediğini hatırlıyorum. Onların birlikte dolaşmaya çıkmaları, yalnız kalıp konuşmak istediklerine delalettir. Çoğu vakit, Havva ana Âdem babaya teklif eder, Âdem baba nazlanır, "İşim var" diye ertelemeye çalışırdı. Kabak

meltemlerinin bittiği o sabah, Âdem baba Havva ananın elinden tutup götürmüştü.

O günden itibaren, Havva ana süslenmeye başladı. Konuşma üslubu, hatta kahkahaları bile değişti. Artık saçlarını örmüyor, çeşitli çiçekler iliştiriyor, kıyafetleri hakkında fikrimizi soruyordu. Âdem baba da sık sık Havva anaya takılıyor, şakalaşıyorlar; ama kavga etmeleri için küçük bir bahane yetiyordu.

İlk defa o günlerde "başka kadın" lafını duydum. Off!.. Daha fazlasını hatırlamıyorum. "O kadın" Âdem babanın yatağına girdi mi, bebek doğurdu mu belirsiz. Hafızam onları misafir etmemiş. Havva anayı çok severdim; belki o yüzdendir. Anılar duygu ve düşüncelerimize bağlıymış ya... Mesela o bahar tarlayı kim sürdü unutmuşum. Biri sürmüş olmalı; ekmeksiz kalmadık yani... Kimdi acaba? Hay Allah!.. Neyse işte...

Sıcaklar henüz bastırmamış, kızıl erik rüzgârları da geçip gitmişti. Bir gün Havva ana mutat işlerini hallettikten sonra, ormana gideceğini söyledi. "Küçüklere sen bak!" dedi. "Herkes meşgul..."

Ufaklıklarla vakit geçirmekten hoşlanmasam da; mecburen dışarı çıkıp onlarla ilgilendim. Hava bozunca içeri girdik. Hepsinin eline birer kemik, taş, dal parçası verdim –Havva ana öyle yapardı–. Oturmuş onları seyrediyordum. Bir ara içim geçmiş. Gözümü açınca, yeni yürümeye başlayanlardan birinin altını kirlettiğini ve yaptığı şeyin tadına baktığını gördüm. Elleri, ağzı pislik içindeydi. Yerimden fırlayıp temizliğe giriştim.

Akşamüstü Havva ana döndüğünde işleri yeni bitirmiştim. Canım burnumdaydı. Havva ana ne olduğunu sordu. Meseleyi öğrenince, "o da büyüyor" dedi. "Cezalandırdın mı?"

"Hayır."

Ocağın başına gidip demir çubuğu ateşe koydu. "Ceza vermek şart yoksa yine tekrarlar... Aslında her şey merakın mayalanmasında..." Sonra ucu kıpkırmızı olan demiri bana uzatarak, "Al şunu!" dedi.

Bir adım geriledim. "Yapamam!"

Endişeme hak vermiş olmalı ki; sırtımı sıvazlayarak, "Hadi bakayım" dedi. "Fazla merak iyi değildir. Onlara öğreteceğimiz çok şey var. Yardım etmelisin."

Küçüklerin terbiyesiyle Aklima ile Havva ana uğraşır, başkasını karıştırmazlardı. Ortalığı pisleten ufaklık her şeyi unutmuş, dışarıda oyun oynuyordu. Havva ana onu görünce demiri yerine koyup bana döndü: "Bir daha sakın ihmal etme, hemen cezalandır ki hatasını anlasın, merakı çoğalıp kabarmasın."

O güne dair bir sürü şey hatırladığımı fark ediyorum... Zaten tek başına ormana dolaşmaya gitmesi, pek hayra alamet değildi; diken üstündeydim. O yüzden olsa gerek; unutmamışım.

Havva ananın hali garipti. Boynuna parlak taşlardan yapılmış yeni bir kolye takmıştı. Üstü örtülü sepetine uzanınca, "Boş ver!" demişti. "Sonra boşaltırız, gel şöyle biraz oturalım."

Sesimi çıkarmadan yüzüne bakmıştım.

"Evladım, ablan yok artık. Onun işleri sana kaldı. Bundan böyle hep yanımda ol, hemen bir köşeye çekilme."

Aaa... O gün, benim için dönüm noktasıydı. Evet, evet.

Sözcüklerini art arda dizmiş, sohbetimiz uzun sürmüştü. Havva anaya göre, boyun eğmenin yolu yordamı, karşı çıkışın incelikleri vardı. Kendi dünyamızı koruyup kollamalıydık.

Ondan sonra ben, Havva ananın hareketlerini daha dikkatli izlemeye, seçtiği kelimelerin anlamını ayrıca düşünmeye başladım. Genellikle cana yakın, içten davranıyor, kahkahalar atıyor ve "ama" diyordu. "Ama" onun gözde kelimesiydi. Her şeye bahane buluyor, kendince açıklıyordu. Aslında rahatlatıcı bir haldi; örnek aldım. İtiraz kabul etmiyor, bir şey istediğim gibi olmadıysa hemen duygusallaşıyor, gözlerim yaşarıyordu.

Ben eskiden kararsız biriydim. Kendime güvenim de azdı. Havva ana, "Yapamam, edemem deme, şansını baştan kaybedersin" diye ikaz ediyordu. Ona hayranlığım giderek arttı. Fikirleri onaylatmanın, dilekleri hayata geçirmenin muhtelif yolları vardı. Gerekince taviz vermesini biliyor, asla pes etmiyorduk.

Benzer yanlarımız çoktu; iyice aynılaştık. Dudaklarımız hafifçe açık, gözlerimiz yarı kapalı hülyalara dalmayı severdik. "Tekinsiz

hal" derdi Âdem baba: "Kurduğunuz hayalleri gerçek sanıp yanılıyorsunuz."

Âdem babayı duymazlığa geldim. Havva ananın hataları, eksikleri açığa çıkınca dönüp bakmadım. Ondan aldıklarımı sorgusuz sualsiz benimseyip taşıdım. Yüküm ağır.

Belki bundan sonra bir şeyler değişir. Yazabilirsem yani...

Anılara dalıp gidiyorum...

Havva ana, bebekleri hep aynı ninniyle uyuturdu: "Ay gökte gülümser/ Yıldızlar seni sever/ Gözünü kapa yeter/ Uyu bebeğim uyu". Bir iki defa değiştirmeye yeltenmiştim; engelledi. "Boyundan büyük işlere girişme" dedi. Zaten onlar da alıştıkları ninniyi istiyor, huysuzlanıyorlardı.

Memeden kesilenlerin karnını doyurmak için bütün gün yiyecek çiğnemekten çenem acıyor, yürümeye başlayanları sık sık evin arka tarafına götürüp çişe tutmaktan belim ağrıyor, uyuyamayanları dizimde, kolumda sallamaktan her tarafım sızlıyordu; velhasıl Havva anayla Âdem baba ne isterse yapıyordum. İtiraz etmek defterime yazılmamış, diye düşünürdüm. Yine de küçüklere ceza vermek ağır geliyordu.

Bir defa... İçlerinden biri, "Büyüyünce ben de seni döveceğim!" demişti. Havva ana duymuş ve onu mağaraya götürüp bırakmamı istemişti. Dediğini yaptım. Kaç gün sonraydı bilmem, yanına gittiğimizde ölmüştü. Havva ana hiç üzülmedi.

Kendi başına giyinip soyunan, yemek yiyebilen herkes, gücüne, eline uygun bir işi üstlenip Havva anayla Âdem babaya boyun eğerdi. Sabah akşam Allaha dua edip halimize şükrediyorduk.

Şimdi aradan onca zaman geçtikten sonra, içim sızlıyor. Evet... Bazı şeyler hiç değişmedi. Duygularımızı, düşüncelerimizi sakladık, açık konuşmaya çekindik. İmalar yüklendik. İnsanın karnına iyilik de kötülük de bir kere girdi mi, çıkmıyor, yerleşip kalıyor işte...

Ne diyebilirim ki!..

Kabil'in Habil'i öldürmesi, dünyamızı altüst etmişti; ağzımızın tadı kaçtı. Kekremsi, buruk bir tat gelip yerleşti. Yegâne işimiz yaşamak oldu. Kendi kendimize yetmek, hayatı tevekkülle kabullenmek zorundaydık.

Havva anayla Âdem babaya göre, dünyada sürüyle insan cehalet içinde yaşıyor, kimse kimsenin hakkını gözetmiyordu. Anlattıkları hikâyeleri merakla dinler, "evvel zaman içinde" geçen hadiseleri düşünürdüm. Hâlâ düşünürüm...

Üstünlüğümüz, bilmekten konuşmaktan geçiyordu. Hepsini terk ettik... Üstün olmayı tek dert edindik. Aklima olsa, şimdi bana kızar, "Düşünüp durma da kalk bir şeyler yap!" derdi. Haklı... Aklima'nın hatırına yazmalıyım. Lakin, onun kadar gözü kara olamam.

Korkumdan değil... Her şey korkuyla açıklanamaz ki!

Kabil ile Aklima cesaretlerini göstermek için akla hayale sığmayacak denemelere girişir, çoğu kez geri çekilmek zorunda kalırlardı. Sonunda katil oldular. Bence ikisi de suçluydu. Bilhassa Havva ananın sözleri aklıma geliyor da... "Etleriniz parça parça dağılsın/Her parçanız bir yana savrulsun/ Ölüm size kurtuluş olsun" demişti. Oysa Aklima ile Kabil, ilk göz ağrısıydı.

Bir andan diğerine geçiş, sevgiden nefrete uzanış tam Havva anaya göre... Ayın on beşi karanlık, on beşi aydınlık ya... Öyle bir şey... Başka nasıl ifade edebilirim?

Benim de benzer davranışlarım var; kendimi engelleyemiyorum...

Havva ana her zaman fedakârdı; ben o kadar olamadım. İnsan tek başına kalınca çıkarını düşünmek zorunda kalıyor yoksa bedel ödüyor. Bunlar ayrı konu...

Dara düşünce, evvela Havva ananın yüzüne bakar, ondan medet umardık. Yalnızca ben değil... Herkes öyle davranırdı. O hep yanı başımızdaydı. Gece rahat uyumamız için yatağımızın etrafına toz serper, soğuk gecelerde üşüyenleri koynunda ısıtırdı.

Küçükken hepimize dayak atmış, karanlık mağaralara kapatmıştır. Terbiye ediyordu işte... Şeriata uymayan, itaat etmeyen cezasını çekerdi. Şiddet hayatın dışında değildi ki... Çalışırken bile celallenir, elimize ne geçerse birbirimize fırlatırdık; ancak kimse kimseye kin gütmüyor, intikam almıyor ya da güç gösterisi yapmıyordu.

Cezalandırılınca ağlayanı, Havva ana teselli eder, "Ben sizin iyiliğinizi düşünüyorum" derdi. Kendince haklıydı. Havva ananın da Âdem babanın da kötü niyet gütmediğini biliyorum. Keşke her şeyi

bizimle paylaşsalardı... Her adımda, her hareketin öncesinde sonrasında derdimizi dile getirip birbirimize kulak verseydik.

Hıh... Olsa ile bulsayı ekmişler hiç bitmiş... Onlar anlattı, biz dinledik. Havva ana Habil'le benim sessizliğimizi över, Aklima ile Kabil'in dil otu yemiş gibi sürekli konuşmalarına kızar, susturmaya çalışırdı.

Çaresiz kalınca, pişman olunca veya bir şeye gücümüz yetmezse, dua ederdik. Havva ana, öylesine içten, yürekten dua edip af dilerdi ki tanrının onu reddettiğini, dualarını kabul etmediğini zannetmiyorum. Allaha inanıp iman etmiştik. Her daim ona sığınıyorduk.

Havva ana kadar lezzetli yemek yapan başka kimse de çıkmadı. Yemek pişerken başından ayrılmaz, şevkle uğraşır, "Gönülsüz aş ya karın ağrıtır ya da baş" diye güler, tadına bakmadan bize yedirmezdi.

Onun öğrettikleri aklımda, duaları dilimde... Rüya yorumlamayı da ondan öğrendim, fal bakmayı da... Hayal kurma alışkanlığımız, maceradan çekinip geleceğe dair kesinlikler aramamız da aynı. Eee... Serde benzerlik var.

Havva ana mutluysa mutlu eder, öfkeliyse kimseye kulak asmaz, esip savururdu. Etrafıyla birlikte var olan, duygularını yayıp dağıtan biriydi. Etkiler, etkilenir, tutkularına kapılıp şekilden şekle girerdi. Belki de hakikat onun ruhundaydı!.. Çıplak görünmeye tahammül edememesi ya da soyunmayı hüner haline getirmesi de o yüzden olabilir.

Niye çıplaklıktan korkulur ki... Vaktiyle bir kadın tanımıştım; kendi başına giyip soyunurken bile gözlerini kaparmış. Sanki görmeyince, yok oluyor...

Ya isteklerimiz?

İlk defa kendi istediğim bir şey yaptım, bu mağaraya taşındım. Şimdi yazmak istiyorum. Doğru mu yapıyorum bilmem. Kararımı değiştirmeyeceğim, lakin yine de tereddüt ediyorum.

Cinayet sonrasında herkes meşrebine uygun bir neticeye ulaşmış, ortalığı rivayetler kaplamıştı. Teferruat çok malumat yoktu. Söylenenler masal mıydı mesel miydi, kıssa mıydı hisse miydi kestiremem.

Tıpkı Havva ananın hikâyesine benziyor. Kendi başından geçmiş gibi anlatırdı... Bir sabah uyanınca yatağında oturmuş, düşünüyor-

muş. Âdem baba yanına gelince, "Bir rüya gördüm" demiş ona, "rüyamda kelebektim".

Durup hepimizi ayrı ayrı süzer, ardından devam ederdi:

"Rüyamda kelebek olabiliyorsam, kelebek de rüyasında her şey olabilir. Şimdi kim uyanık, kim rüya görüyor? Gördüğüm gerçek hayattaki ben miyim yoksa kelebeğin rüyasındaki ben mi?"

Âdem baba yakınlardaysa lafa karışır, "O rüyayı ben görmüştüm" diye gülerdi. Meğer o kadar çok kişi görmüş ki bu rüyayı... Yedi iklim dört bucak her dilde anlatılırmış. O vakitler bilmezdik; belki hâlâ bilmeyen, duymayan kalmıştır. İnsan atlayıp geçemiyor işte; durup düşünüyor.

Havva anayı dinlerken her seferinde heyecanlanır, soru üstüne soru sorardık.

"Biraz yavaş" derdi, "sakin olun, sessizlik istiyorum".

Mecburen susuyordum. Zararlı çıkan ben oldum. Giderek içime kapandım.

Bir gün baktım ki dilim kaybolmuş!..

Havva ana fark ettiği halde aldırmadı. Âdem baba hiçbir şey anlamadı.

Gözlerim kendiliğinden kapanıyor... Galiba uyuyacağım.

Âdem Baba

İlk ufuk açıcı, kural koyucu. Güvenilen, saygı duyulan ilk baba.

Bilgi sahibiydi. Bildiklerinin bir kısmını bizimle paylaştı; günahı sevabı anlattı, doğru yolu gösterdi.

Havva anaya değer verir, mutlaka fikrini alırdı. Kabil'in Habil'i öldürmesinden sonra devamlı tartışmaya başladılar. Her şey mesele oluyordu; araları giderek bozuldu.

Aa, evet, Havva ana söylemişti; ufak tefek gerginlikler yaşar ama bize belli etmezlermiş. İkisi de birbirini çok severdi. Sevgiyi onlardan öğrenmiştik.

Cinayetten evvelini düşünüyorum da...

Âdem baba başlangıçta farklı davransaydı, Havva ananın adını kimse duymaz, o da bizim gibi unutulup giderdi.

Aksini savunanlar çıkacaktır, neticede mazimiz ortak; fakat ben kendi hatıralarımı yazacağım. Ruhumda, aklımda kalanları.... Acaba sorusu hiç bitmez ki...

Âdem babayla Havva ana birbirini tamamlıyordu. Huyları, tabiatları itibariyle ikisi de derleyip toplayıcı, koruyup kollayıcıydı. Onlar yanımızdaysa, hiçbir şeyden korkmazdık.

Âdem baba iriyarı, güçlü kuvvetliydi. Küçükken, eğer onun ayakları dibindeysem, yüzünü göremezdim. Sesi hep boğuk ve biraz uzaktan gelirdi. Saçı sakalı kapkara, birbirine karışmış halde gezer, ara sıra Havva ana onu nehre götürür; dönüşlerinde siyah saçları yumuşacık dağılırdı. Kırmızı dudaklarıyla hepimizi öpücüklere boğardı.

Havva anayla bizim dudaklarımız o denli kırmızı değildi. Öpmek için yaklaştığında başımı geriye doğru atar, gözlerimi diker kırmızılığın sırrını çözmeye çabalardım. O da "Kaçma ufaklık" derdi. Sulu bir öpüşü vardı. Elimin tersiyle yanağımı silerdim.

Her nehir kıyısından dönüşte, "İnsan yıkanınca arınır, hafifler; içimde kuşlar uçuyor, keyfim yerinde" diyerek, bizimle ateş yakma oynardı. Havva ana bağırıp çağırırdı; çünkü hepimiz ise bulanır, kapkara olurduk.

Âdem babayla alakalı eskiye dair aklıma gelen ilk görüntü, karlı bir kış gecesine ait. Karakış fırtınası başlamak üzereydi. Evde yiyecek bitmiş olmalı ki Âdem baba o soğukta dışarı çıkmıştı. Ağlayarak onu bekliyorduk; kimse laf dinlemiyor, Havva ana bizi nasıl oyalayacağını bilemiyordu. Gece yarısına doğru kapı çalınınca ayaklandık. Âdem babanın ne getirdiğini unutmuşum ama hep beraber elindekilere saldırdığımızı hatırlıyorum. Havva ana koca bir sopayla bizi durdurup ona da geç kaldığı için bağırmıştı.

İkisinin de gözümüzde, gönlümüzde bambaşka bir yeri var; muhteşemler... Bildiğim kadarıyla Âdem baba Havva anayla birlikte yaşamaya başlayınca, hayatları değişmiş. Onların seçilmiş olduğu söylenirdi. Havva ana bundan gurur duyar, anlattığı masallara kendilerini de katardı; lakin düşlerini yeterince paylaşmadılar.

Ya benim düşlerim?!

Bir ara bir şeyler yazmıştım. O taşlar nerede acaba? Belki bizim eski evdedir. Köyden gelen kızlara sormalı... Arayıp bulsalar ne güzel olur!.. Hadiseleri değil de duygularımı esas almış, içimi dökmüştüm...

Yeni öğrendiğim kelimeleri yazmayı ihmal etmezdim. Kalıcı bir düzen kurmaya çalışıyor, her şeye isim takıyorduk. Âdem baba bazen bizi karşısına alır, neyi niçin yapmamız ya da yapmamamız gerektiğini açıklardı.

Cinayetten evvel oğullarıyla çok konuştu, söyleşti. Hatta Habil'le konuşurken yanlarındaydım; biraz şaşırmıştım. Daha evvel Âdem babayı hiç öyle görmemiştim; yumuşak bir üslupla tane tane anlatıyor, sıkıntısını da saklamıyordu. Belki tehlikeyi sezmişti. Lakin kızlarını muhatap almadı. Muhtemelen ilk büyük hatası... Bedelini hâlâ ödüyoruz. Adımızı bilen yok. Tanıklığımız eksik...

Yazarken dikkatli olmalıyım. Saygısızlık ettiğim sanılmasın; nihayetinde Âdem babanın bıraktığı izleri takip ediyor, tıkanan yolu açmaya gayret ediyorum... Şimdi böyle bir cümle de yanlış anlaşılabilir. İyi ama "herkes ne der"e takılıp kalırsam hiçbir şey yazamam ki!

Ben sadece kendi yaşadıklarımı anlatacağım. Hem her şey, herkese göre değişebilir. Mesela Havva anaya göre Âdem baba yeterince girişken değildi, Âdem babaya göreyse Havva ana her işe burnunu sokuyordu, bana göre Aklima taş yürekli, ona göre de ben pısırıktım. Her şeye rağmen konuşabiliyorduk. Cinayetin neden, niçin işlendiğini ise konuşmadık. Bilhassa Âdem baba tartışmamızı istemedi.

Vicdanım daha fazla susmama el vermiyor.

Aklima'yla Kabil gittikten sonra hepimiz değiştik. Kimse birbirine tahammül edemez oldu. Halbuki o zamana dek, ne badireler atlatmıştık. Âdem baba tetikte gezer, etrafı kolaçan eder, güvenliğimizi sağlardı.

Dünyada elem, keder, mutluluk ve sevinçle birlikteydi. Âdem baba hepsine ayrı değer verir, her hali görüp yaşamamızı isterdi. Eskiden işler ters gittiğinde veya felaket anlarında Âdem babayla Havva anaya bakar, mücadele gücümüz artardı.

Bir bahar, selden kaçtığımız gün aklıma geliyor da... Yağmur başladığı sırada herkes tarladaydı. Yakındaki küçük bir mağaraya sığındık. Yağmur gitgide şiddetleniyordu. Suyun gürültüsünü duyunca

Âdem baba dışarı fırladı ve bize, "Koşun!" diye bağırdı. "El ele tutuşun ve sakın birbirinizi bırakmayın." Sel tam karşıdan geliyordu. Mağaradan çıkmasaydık hepimiz boğulacaktık. Can havliyle tepeye tırmanmış, Âdem babanın bulduğu bir kuytuluğa oturup şarkı söylemiştik.

Selin ardından tarlanın yeri değiştirilmişti.

Eski tarlanın yerini hatırlamaya çalışıyorum... Zor geçitli dağ ile uzun bacaklı kuş konaklarının arasındaydı. Yıllar geçtiği halde unutmamışım. Âdem babayla oynadığımız oyunları da unutmadım; çomak zıplatma, taş sektirme... Hele topuz sallamayı çok severdik. Ormanda en kalın sarmaşıkları bulup keser, bir ucuna düğüm üstüne düğüm atarak topuz olmasını sağlar ve diğer ucundan tutup sallardık. O topuz kimin neresine gelirse acıtır, kaçıp kurtulmaya çabalarken kahkahadan kırılırdık.

Âdem baba bizimle oyun oynamaktan, çalışırken yarışmaktan, eğlenmekten çekinmezdi. Her konuşması, sohbeti hayata dair bize verdiği derslerle biter, düşünmemizi sağlardı. Cinayetin ardı sıra ketumlaştı; ağzını bıçak açmıyordu. Şimdi sadece itaat bekliyor. Geçenlerde, köyden gelen kızlar söyledi. Oyun oynayanlara çok kızıyormuş!

"Hâlâ bacaklarını ovduruyor mu?" diye sordum.

"Evet" dediler. Demek ki fazla değişmemiş.

Küçükken; yani evin dışında sorumluluk yüklenmeden önceki görevlerimizden biri de Âdem babanın ayaklarını ovalayıp rahatlatmaktı. Havva ana öyle tembih etmişti. Âdem baba eve gelip ayaklarını uzatır uzatmaz yanına koşardık. Onun "tamam" demesini bekler, ellerimiz acıyıncaya kadar uğraşırdık.

Bu görev Kabil ile Aklima'ya hiç verilmemiş.

Âdem baba kendi anlatırdı. İkisi daha emeklerken bir gün Âdem babanın ayak başparmaklarını ısırıvermişler. "Biri bir ayağımı, öteki diğer ayağımı yakalamıştı... Valla bunların elinden canımı zor kurtardım" der kahkahayı basardı.

Bir gün... Âdem babanın ayaklarını ovup rahat ettirmeye çalışırken, o bize kibirden bahsetmişti. Her ne olursa olsun bir canlıyı küçük görmek günahtı. Otu koparırken konuşmak, ağacı kesmeden

evvel izin istemek, boyun eğmeyen hayvanı salıvermek gerekiyordu. Sözünü bitirince, "Size bir bilmece sorayım" dedi. "O varsa eğer, hiçbir iyiliğin fayda etmediği kötülük hangisidir?"

Habil ile ben cevap veremedik. Âdem baba Kabil ile Aklima'yı yanına çağırıp bilmeceyi tekrarladı. İkisi bir ağızdan "kibir" dediler. Âdem baba onların yanaklarından öptü, ardından bize dönüp, "Bilmeceyi sormadan önce anlattıklarımı dinlemiş olsaydınız, cevabı bulabilirdiniz" dedi.

Bazen Âdem babaya kızar, öfkelenirdim; içimden tabii... Hem küçüktüm. Havva ana hariç kimse ona doğrudan itiraz edemezdi ki! Korkudan falan değil, çekinirdik. Sinirlenince yüzü kızarır, dişlerini sıkarak burnundan soluk almaya başlar ve tek kelime sarf etmeden, gözleriyle bizi durdururdu. Habil'in ölümüne kadar Âdem babanın birine tokat attığını da görmemiştik. O gün ilk defa, Havva anaya vurmuştu, belki de o yüzden araları bozuldu; yani eskisi gibi olamadılar. Neyse...

Cezaları genelde Havva ana vermesine rağmen, herhangi bir nedenle Âdem babaya hesap verip açıklama yaparken sesimiz titrerdi... Belki son sözü o söylediğinden, karar verici olmasından kaynaklanan bir şey... Başka ne olabilir ki?!

Belkilere takılıp kalıyorum...

Ah, evet... Bir iki defa Kabil ile Aklima ona karşı çıkmış ve cidden kavga etmişlerdi. Hele Aklima'nın parmağını sallayarak Âdem babaya bağırmasını hatırlıyorum da... Evet, onların kimseye müdanası yoktu.

Her şey dünmüş gibi gözümün önünde...

Yine bahar gelmiş, kocakarı soğukları yeni bitmişti. O zamanlar kocakarı soğuğu denmezdi; yeni çıktı. Havalar ısınınca gençler açılır saçılır, sevinir, yaşlılar uyarır ama laf dinletemez. Her yıl aynı şey olunca "kocakarı soğuğu" demeye başladılar. İki güne kalmaz bir de hikâye uydururlar.

Neyse işte... Aklima ile ben henüz kanamaya başlamamıştık. Toprak uyanmış, etraf çiçeklerle bezenmişti. Bütün kış kapalı kalmanın gerginliği üzerimizde, aklımız oyundaydı. Âdem baba bize bir iş

vermişti; meğer söylediği sırada yapılması gerekiyormuş. Yapmadık. Oyuna dalmışız.

Akşamüzeri dördümüz kan ter içinde eve döndük. Bağırış çağırış arasında sofraya otururken Âdem baba geldi ve bizi ayağa kaldırdı.

Habil, Kabil, Aklima ve ben... Yan yana dikiliyorduk.

"Size yemek yok!" dedi. "Şöyle kenara çekilin. Biz yerken siz bakacaksınız."

Hepimiz şaşırmıştık; çünkü evin dışına çıkıp belli sorumlulukları yüklenince, Havva ananın cezalarından kurtuluyorduk. Hep bir ağızdan, "karnımız aç, dayanamayız" mealinde bir şeyler geveledik. Âdem baba öyle bir bakış fırlattı ki... El mecbur geri çekildik.

O gece aç karnına zor uyumuştum. Ertesi sabah kalkar kalkmaz ocağın başına koştuk. Aklima hariç... O Kabil'i de durdurmuştu; kendi aralarında konuşuyorlardı. İkisi çıkmak üzereyken Havva ana seslendi: "Nereye gidiyorsunuz?"

Aklima, "Ne yapacağımıza kendimiz karar verebiliriz" dedi.

Âdem baba kaşlarını çatmıştı. "Dün arkamızda kaldı. Sırtınızda öfke taşımayın..." dediğini hatırlıyorum.

Kabil tartışmak istemediği için, Aklima'yı kolundan çekerek bir an evvel dışarı çıkmaya çalışıyordu. Ablam ise yerinden kımıldamadı.

"Biz hayvan mıyız da açlıkla terbiye etmeyi sürdürüyorsunuz?" diyerek hesap sormuştu. Hiç unutmam; odada soğuk rüzgârlar esiyor, Habil ile ben korkudan titriyorduk.

Havva ana, "Aklima! Sözlerine dikkat et!" diyerek ayağa kalkmış, ablam ile Âdem babanın arasına dikilmişti. Aklima'ysa hiç korkmadan bağırıp çağırdı: "Zorbalıkla bir şey yapılamayacağını siz söylerdiniz. Ne oldu? Niçin vazgeçtiniz? Gücünüz bize yetiyor tabii."

Sonra çıkıp gittiler. Kabil ile Aklima'nın bir daha gelmeyeceğini düşünmüştüm; ama geldiler. Akşama doğru ellerinde yemiş dolu sepetlerle...

O gece Âdem baba bizi etrafına toplayıp öğütler vermişti. Beraber yaşamanın zorluklarından bahsederek, şeriata uymamız gerektiğini anlatmış, "Herkes başına buyruk davranırsa, diğerlerinden farkımız kalmaz" demişti... "Verirsen alabilirsin." Ne günlerdi...

Sofrada ekmeği Âdem baba paylaştırır, kimsenin hakkını kimseye yedirmezdi.

Habil ile ben payımıza düşeni bazen saklar, herkesin elindeki bitince ortaya çıkarırdık. Büyük gürültü kopardı...

Âdem babaya göre, dünya çok merhalelerden geçmişti; her hali biliyor, bir şey istersek mutlaka bulup önümüze getiriyordu. Bizim yok yere kavga etmemize kızar, "Elinizdekilerin değerini bilmiyorsunuz" diye sitem ederdi. Belki az konuştuğundan belki idrak edecek kadar olgunlaşamadığımızdan onun sözlerini kulak ardı eder, birbirimizle itişip dururduk.

Hâlâ itişiyoruz ya... Dünya büyük olsa da herkese dar geliyor.

İçim kararmaya başladı. Yazmak kolay olmayacak... Hele bazı şeyleri itiraf etmem çok zor...

Âdem babaya söylemediğimiz, gizleyip sakladığımız hadiseler...

Niçinleri, nedenleri bilmiyorum. Belki ablam bilir. Neyse... Elebaşımız Havva anaydı! Ondan eminim. Belki iyi niyetinden, yani Âdem babayı lüzumsuz işlerle meşgul etmemek için öyle davranıyordu; lakin Âdem babayla aramızın açılmasına neden oldu. Suç ortaklığı Havva anayla bizi yakınlaştırdı.

Şimdi mağaranın ağzından sızan ay ışığına bakarak düşünüyorum da... Son kararı Âdem baba verse bile, işler Havva ananın oluruyla yürüyordu. Bir tek Kabil ile Aklima o düzene karşı çıkma cüreti gösterdi. Onlar hep cesur ve öndeydiler. Âdem baba tarlanın sorumluluğunu Kabil'e devretmiş, toprak sürmeyi, buğday ekmeyi öğretmişti. Ekmeğimizin unu onların tarlasından geliyordu. İkisi de bundan gurur duyardı.

Âdem baba onları teşvik etmek amacıyla sürekli destekliyor, övgü dolu sözler sarf ediyordu...

Dün gece Âdem babayı düşünürken uyuyup kalmışım. Sabahleyin biraz çalıştım; çamaşır, temizlik, yemek falan, gün boyunca şöyle rahatça bir oturamadım. Eskiden daha fazla işi öğle olmadan bitirirdim. Şimdi gel de yap... Mağaranın önüne gelip yiyeceğimi paylaşan hayvanlar da var; hele kuşlar... Kırıntı ortakları...

Güneş batıp el ayak çekildi. Artık yazma hayalleri kurabilirim.

Bugün köyden gelen küçük kızlara eski yazı taşlarımdan bahsettim. Bulurlarsa getirecekler. Havva ana mutlaka bir yerlere sokuşturmuştur. O hiçbir şeyi atmaya kıyamaz, Âdem babayı kızdırırdı.

Âdem baba, herkesin içinde Havva anayla az konuşur, yanımızda tartışmazlardı. İkisi de yalan konusunda hassastı; her ne olursa olsun doğruyu söylemek ve kimseyi kandırıp yanıltmamak gerekiyordu. Bilhassa Âdem baba hayvanlarla oynarken bile dürüst olmamızı salık verirdi.

Bir şeyi Âdem babadan saklayacaksak, ben tereddüt eder, Havva ana ise "Yalan söylemiyorsun, sadece haberi olmayacak o kadar" diye gülümserdi. İnsanın kendini kandırması çok kolay!.. Kendini kandırınca, başkasının da inanmasını sağlıyorsun. Epey geç öğrendim; sonra alışkanlık haline geldi ya... Evvela kendimi ikna ediyorum; arkası geliyor. Sorumlulukları üzerimden atıyorum.

Ne tuhaf!..

Nefsimiz hep rahatlığı arıyor, vurdumduymaz, hiçbir şeye aldırmaz, tembel... Hem de ne pahasına olursa olsun... Hesap vermiyor. Kaçıyor. Hakikatin gözüyle bakınca irkiliyorum. Ben benden memnunum da... İçim rahat mı? Bahane bulmadan, "ama" demeden düşünmeye gayret ediyorum.

İnsan aklı durduğu yerde durmuyor işte; gidiyor geliyor, uçurup savuruyor ve hep şüpheyle dolaşıyor. Yalanı mahkûm ederken bile yalana sığınıyoruz. Kendimize güvenmediğimiz için mi herkesten kuşkulanıyoruz?..

Âdem babaya çok güvenirdim. Onun da yalan söylediğini anlayınca, dünya başıma yıkıldı zannettim. Havalar kötü gitmiş, vakitsiz don, kırağı derken mahsulün az olacağı anlaşılmıştı. O günlerde Âdem baba, sürüden bir hayvanı, kimseye sormadan kesti. Bize, "Boynunu uzattı" dedi. Habil kuzuyu tanıyordu; onun kucağına doğmuştu. Âdem babanın yanlış anladığını, kuzunun sevilmek için boynunu uzattığını söyleyince, ben de destekledim. İkimiz de çok üzgündük. Babam ısrarla yanıldığımızı, kuzunun kesilirken de uysal davrandığını iddia ediyordu. Çaresiz ona inandık. Sonra Âdem babanın Havva anayla konuşmasını duymuştum. Kuzuyu nasıl yakala-

dığını anlatıyordu; hayvan kaçmak istemiş... O gece ağlamaktan uyuyamamıştım.

Herkes yalan söylüyordu... Galiba bütün doğrulara yalan sızıyor; belki de o sayede hayata katlanıyor, uzlaşıyoruz. Çoğu vakit yalan, doğru söylemekten daha etkili, hatta ara sıra gerekli de!..

Peki bunun sınırını, zamanını kim belirleyecek?

Off... Biraz uyusam; şöyle bir kestirsem yeter. Bugün çok yoruldum.

Uyuyamıyorum... Ah Âdem baba... Ah... Bir kelimeyi ilk kez söylediği an duraklayıp gülümserdi. Onun kocaman yüzündeki her tebessüm, bizi mutlu eder, neşeyle el çırpardık. Kabil ile Aklima'nın gidişinden sonra gülmez oldu. Suskunlaştı.

Âdem babayla Havva ananın iyi niyetli olduklarına eminim... Niyet meselesi de çok su kaldırır. Üstünde fazla durmamak lazım... Herkesin tek tek, ne zaman, ne dediği daha önemli. Hadiseyi tarafsız bir gözle anlatmalıyım.

Aklima kendi kararını söyleyinceye kadar, kimin kiminle evleneceği belli değildi. Tabiat yaşamamıza yardım ediyor, tanrı insanlara yol gösteriyordu. Derken işte... Âdem baba, Kabil ile benim, Habil ile de Aklima'nın evleneceğini söyledi. Allahın emri dediği için tartışmak imkânsızdı; şeriat belliydi. Sorgusuz sualsiz boyun eğmiştim. Konuşsak sorunu çözebilir miydik bilmem...

Âdem baba sürekli, "Siz kardeşsiniz, birbirinizle iyi geçinmelisiniz" der, "Allahın ikram ve ihsanı birlikte olanların üzerinedir" diye başımızı okşardı. Kardeş olmayı adım adım öğreniyorduk. Her hareketimizi tartıp tartıştık. Nefsimizi terbiye ettik...

Yoo başaramadık!.. Elimize yüzümüze bulaştırdık. Habil öldü. Aklima ile Kabil doğdukları evi, kendi topraklarını terk etmeye mecbur kaldı. Şiddet her tarafa yayıldı.

Cenazeyi defnedip eve dönerken Âdem baba, Kabil'in nefsine yenildiğini söylemişti. Eskiden beri, "Allah insana hem akıl vermiştir hem de nefis" der, bizi uyarırdı. "Ben ve nefsim bir sürünün çobanına benzeriz; çoban bir taraftan toplarken, diğer taraftan sürü dağılır" cümlesini Habil'e hatırlattığım anı düşünüyorum.

Cinayetten bir gün evvel... Onunla son konuşmamızdı...

Habil, "Ben sürüme sahip çıkıyorum, onlar benim sözümden çıkmaz, dağılıp gitmezler" demişti. Nefsine yenilen Habil miydi, Kabil mi?

Karar verici değilim... Rabbimizin takdiri... Başka ne diyebilirim ki! Habil de öyle söylemişti: takdiri ilahi.

Hepsi geride kaldı. Fısıldayan ağaçlara, ağlayan kayalara, uçan sulara bakıp hayret ederken zaman geçti...

Mağaradan çıkıp karanlık gökyüzünü, ayı, yıldızları seyrediyorum. Oğlak yıldızı benim... Havva ana söyledi. Bana uyarmış! Aklima koçtu... Ormandan uğultular ve hayvan sesleri geliyor. Rüzgârı hissedince üşüdüğümü fark ettim. Artık uyumalı; vakit geç oldu.

Yatınca, Havva anayla Âdem babayı düşünmekten kendimi alıkoyamıyorum. Büyüdüğümüzü bir türlü kabullenemediler. Biz de belki, yeterince olgunlaşmamıştık; cahildik, telaşa kapıldık. Bilhassa Aklima ile Kabil... Ne vardı o kadar acele edecek... Yoo... Mesele onların acele etmesi değil, Âdem baba ile Havva ananın geç kalmasıydı.

Kafam tahmin ettiğimden de karışıkmış!.. Kara bir bulut etrafımı sarmış; eski günleri düşünürken, sanki karnıma bir bıçak saplanıyor... Bulut hep var mıydı yoksa yeni mi peyda oldu?

Başım sıkıştıkça kelimelerle oyun oynuyorum. Oysa beraber yaşamak ve cinayet, ciddiye alınması gereken haller. Şakaya gelmez yani... Üstelik hadise büyük...

Herkesin neyi, niçin yaptığını anlatsam yeter. Aklima ile beni unutanlar utansın...

Âdem babanın dediği gibi gece gündüzün ölümünü, bittiğini haber veriyor, gelip geçen hadiseler insanları değiştiriyor. Ben de değiştim... Kalabalık arasında hep tek başımaydım. Yaşlandıkça kendimi işe yaramaz hissettim. Nihayet bu mağaraya yerleşme kararı verip rahat bir nefes aldım...

Havva anayla Âdem babayı yazmaya kalktığım için de müthiş heyecanlıyım; bazen bana inanılmaz geliyor...

Habil

Benzerim; ruh ikizim... Sarışın, mavi gözlü, her daim sabırlıydı. Sessiz, sakin, nazikti. Şimdi adı, acı oldu.

Acı yaşamın içinde, dünyanın kendindeydi. Kazayla düşersek ayağımız burkulur, elimiz kolumuz berelenir neden, niçin kayalıkları her tarafımızı çizip kanatır, acıyla öğrenirdik...

Küçük kızın akşamüzeri getirdiği eski yazı taşları önümde duruyor; üç tane. Diğerleri kaybolmuş herhalde. "Başka bulamadım" dedi.

Habil'li anılara dalmadan evvel taşları okumak istiyorum... Yarına mı bıraksam? Biraz tereddüt ederek en üsttekini elime aldım;

âşıkın aşkı aşkınadır aslında arzular arsız akıl aheste
aşağısı ateştir arada askıya alınsa alevler aşikâr
ağlar ayazda ayın aydınlığı apansız ah

Hafızamı yoklayıp taşı ne zaman yazdığımı düşünüyorum. Besbelli Habil'i çok sevdiğim günlermiş. Daha sonra ondan nefret etmiştim...

Geride bıraktığımız hikâye iç acıtıcı; karanlık. Kimine göre sevda masalı, kimine göre kıskançlık, kibir veya iktidar mücadelesi. Her ne olursa olsun, insan hikâyesi... Bizi anlatıyor.

Bakıyor ve görüyorduk. Karlar eriyip çiçekler açınca dünya hareketlenip canlanıyordu. Her canlının eş arama serüveni farklı olsa da aynı amacı taşıyordu. Çokluğun içindeki teklik gözümüzün önündeydi. Yoldaşını ararken şekilden şekle giren, kâh dilini çıkaran, tüylerini kabartan, gagasını uzatan, kâh yelesini, boynuzlarını sallayan hayvanlar, baharla birlikte atağa geçiyordu. Onları seyrediyorduk.

Hangi bahardı bilmem. O vakte kadar Habil, Âdem babayla beraber hayvanları güderdi. Akşamüstü herkes sofradayken, Âdem baba, "Sürüden Habil sorumlu" dedi. "Kendi istedi, ben de uygun gördüm."

Yüzüm düşmüş olmalı; duygularımı hep belli ederim. Habil büyümüştü; artık sorumluluk sahibiydi. Pek sık görüşemeyeceğimizi düşünürken o yanıma gelip elini omzuma atmış, "tasalanma" diyerek hafifçe sarılmıştı.

Ona öylesine alışmıştım ki, hayvanlar yüzünden sanki beni ihmal edecek, bir yanım eksik kalacaktı. O günlerde bana bıraksalar Habil'in yanından hiç ayrılmazdım. Hatta ben kanadıktan sonra, Havva ananın zoruyla yatağımızı ayırmıştık. Habil birkaç gün peşimde gezmiş, nedenini öğrenmeye çalışmıştı.

Havva ana, "Erkekler bazı şeyleri bilmez!" diye onu terslemişti. Habil'e ne söylemem gerektiğini kestiremiyordum. Mesele öylece kapandı.

Derken işte yine bir ilkyaz sabahı, Habil, "Bugün yardıma gelsene" dedi. "Yeni yavrular doğdu, onları seversin. Hep sevilmek istiyorlar, hepsine birden yetişemiyorum." Olur, anlamında başımı salladım. Sürüyü düz dağların eteklerinde otlatacağını söyleyip gitti. Ablamla beraber sofrayı topladık. Dışarı çıkınca, şöyle bir etrafa baktığımı hatırlıyorum.

Kim bilir aklımdan neler geçiyordu? Havva ana, "Gideceksen git, bugün fazla işimiz yok, akşama Habil'le birlikte dönersiniz" dedi. Aklima da yolu tarif etti. Aslında biliyordum, lakin bir türlü kendime güvenemiyordum. "Ya kaybolursam" demişim. Ablam bir kahkaha attı. "Oraya kaç kere gittik... Bulursun; geçtiğin yollara üç taş diz; yine de kaybolursan bağır" dedi. "Havva ana, Lebuda bağırabilir mi? Ne dersin? Bu kız sesini yutmuş valla" diye gülüyordu.

O gün Habil'e, ormandan topladığım çağlayla mor salkımlar götürdüm. Yan yana oturup birlikte yedik. Hayvanları sevip oynaşmalarını seyrederken elini uzattı. Geri çekildiğimi hatırlıyorum.

"Eskiden el ele dolaşırdık" diye sitemle gülümsemişti.

"Büyüdük" dedim. Havva ananın öğrettiği kuralları dilim döndüğünce anlattım. Dinledi. Zaten beni can kulağıyla dinleyen bir tek o vardı. Diğerleri pek ciddiye almazdı.

Habil o gün bana, hep yanımda olacağını . "Ben buradayım, istediğin zaman elini uzat, tutmaya hazırım" demişti. Vakit geçti, söylediklerini unuttu.

Evet... Hayvanlar hakkında sohbet etmiştik. Herhalde hayatımız boyunca en fazla konuştuğumuz gündü. Habil bir sürü şey öğrenmişti; mesela koyunlar daha önce gittikleri yeri hemen tanıyor, taze ot-

ların olduğu yeni bir çayıra gittilerse, ertesi günü aynı tarafa yöneliyor, hatta ısrar ediyorlarmış.

Önümde duran eski yazı taşlarını yatağın yanına koyup uzanıyorum...

Hayvanlarda seçimi dişi yapıyor, eğer erkek kendini kabul ettiremezse, çaresiz geri çekiliyordu. Tabiatın kuralları mühimdi; tayin ediciydi. Çoğu şeyi etrafımıza bakıp öğrenmiş, ne yapmamız gerektiğini keşfetmiştik; ancak kimin, kimle evleneceğine Âdem baba karar verdi. Habil ile Kabil kurban sundular. Aklima ile ben yok sayıldık. Ablam itiraz ettiği halde, onu kaale alan çıkmadı. Ben de Aklima'yı yalnız bıraktım. Havva ananın kaynattığı otlara avuç dolusu pıtrak tohumu ekledim. Ablamın uyuyup unutmasını istedim.

Şimdi de ben uyuyup unutmak istiyorum. İçimden ağlamak geliyor... Zihnime üşüşen anıları evirip çevirip düzenlemeye çalışırken, Habil'i düşünüyorum... Herhalde onun ismini duymayan kalmamıştır. Köydekiler ona barışsever diyormuş! Hiç alakası yok.

Ben yakınındaydım; üstelik boyumuz posumuz, fikrimiz, zikrimiz benzerdi. Hem savaşı barışı bilmezdik.

Habil'e ne kadar kızarsam kızayım beraber büyümüştük. Onu tanıdığımı, anladığımı zannediyorum...

Hoşuna giden bir şey olursa mutlaka bana gösterir, ne yiyorsa bir parçasını verirdi. Hele küçükken... Sabahları yataktan kalkar kalkmaz birbirimizin saçlarını tarayıp örerdik. Başımızı hafifçe yana doğru eğerek gülümseme alışkanlığı da Havva anadan...

Habil, bütün gün hayvanlarla dolaştığı için çevikti. Hızlı hareket eder, anında tepki verirdi. Bir gün uçuruma düşmek üzere olan bir hayvanı havada yakalayıp kurtarmıştı. Ağzım açık bakakalmıştım. Gururla gülümsemişti. Onun içtenliğinden, samimiyetinden kuşkulanmazdım...

Sıkıntıyla doğruluyorum. Aklım yazı taşlarında kaldı... Vazgeçip geri yattım... Ateş söndü, içerisi karanlık... Diğerlerini yarın okurum artık.

Habil'le birlikte neler yaptığımızı hatırlamaya çalışıyorum...

Hayvanlar doğururken beni yardıma çağırırdı. Annenin nasıl sakinleştirileceğini, bir terslik olursa yavrunun rahatça dışarı çıkması

için ne yapmak gerektiğini ondan öğrenmiştim. Her seferinde heyecanlanırdık. O benden daha soğukkanlıydı. Kendine güveniyor, hata yapmıyordu. Keşke o kadar mükemmel olmasaydı. Belki de yanlışlarını ben görmüyordum... Yoo... O da görmüyordu. Yaklaşan tehlikeyi sezemedi.

Habil ile Kabil'in kurban sunacağını duyunca kaygılanmıştım. Havva anaya çekmişim ya.. Kuşku içimi kemiriyordu. Âdem baba "Allahın emri" demiş, kimin kurbanı kabul edilirse edilsin, konuşup tartışmak imkânsız hale gelmişti. Halbuki hepimizin kafasında yığınla soru vardı. Hele Aklima çıldırmış gibiydi...

O günleri nasıl atlattık bilmem... Belki de hiç atlatamadık, peşimizden sürükleyip durduk. Âdem babayla Havva ana, kararı kabul ettirmek amacıyla en kolay yolu seçtiler.

Bence doğru yapmadılar... Hayvanların nasıl çiftleştiğini hepimiz biliyorduk. Erkek keçi, dişinin kızıştığını koklayarak anlıyor ve diğer erkekleri ondan uzaklaştırmaya çalışıyordu. Dilini çıkarıp önayaklarıyla karşısındakine küçük bir tekme atması rakibini kavgaya davet anlamını taşıyor, diğeri bazen kabul ediyor, dövüş başlıyor, bazen de dövüşmeden, dişiyi ötekine bırakıyordu; ancak her halükârda son kararı dişi veriyordu. Erkek keçi kavgadan galip ayrılsa bile dişinin önünde boyun eğiyor, onaylanmayı bekliyordu.

Hayattaki çeşitli zorlukları aşmış, epeyce meşakkat çekmiştik. Erkeklerin kurban sunması tabiatın kurallarını değiştirecekti. Evet... Felaketin yaklaştığını az çok hissedebiliyordum. Ah, birazcık kendime güvenseydim...

Aklima'yı sakinleştirmeye uğraşırken sürekli düşündüğümü hatırlıyorum. Habil'i uyarmak istediğim halde, bir türlü onunla yalnız kalıp konuşamıyordum. Havva ana, "Aklima'nın yanından ayrılma!" demişti. Oysa kurban melesinde Habil'in tutumu tayin ediciydi. O, hayvanların dünyasını yakından tanıyor, nedenleri, niçinleri biliyordu. Habil durumun vahametini kavrasa, gerçekleri görebilse, belki tavrını değiştirecekti; yani öyle umuyordum. Ablam onu istemiyordu.

Cinayeti engelleyebilirdim! Acaba?

Kurban meselesini öğrendiğim gün, Habil'i ararken epeyce dolaşmış, boz dağların arka yamacına bile bakmıştım; hatta bir ara Kabil'le karşılaştım... O da ayrı konu...

Habil'in karşısına geçip "Kabil ile sen Allaha kurban sunacaksınız" dedim. Ses etmedi.

"Kimin kurbanı kabul edilirse onun dediği olacak."

"Demek ki karar değişmeyecek" diyerek güldü. "Rabbime inanıyor ve güveniyorum. En iyisini o bilir. Allaha itaat edenlerin istekleri yerine getirilir."

Yağmur yağması, kar, don gibi gücümüzü aşan, hâkim olamadığımız hadiseler için kurban sunar, başka her türlü her meseleyi rahatça tartışırdık; ancak bu kez öyle olmamıştı. Acele edersek hata yapacağımızı söyledim. Belki de ilk defa beni dinlemiyordu.

"Kabil ile Aklima'yı bilirsin" dedim. Onlar birbirini seviyordu.

Habil "bilmek yetmez" dedi. "Aklımızın ermeyeceği şeyler vardır. Ben Allahtan korkarım."

O günkü konuşmadan aklımda kalanları düşünüyorum...

Habil tartışmaktan kaçmıştı. Kayıtsız şartsız bir teslimiyet içindeydi. Gerçi ben de ondan farklı değilim; ayak direyip tekrar düşünmesini teklif edemedim.

Âdem baba ile Havva ananın tavrı öncelik taşıyordu. "Mutlaka bir bildikleri vardır" diye ses çıkarmıyorduk. Sadece, hafif bir tereddüt yeli esiyordu. Acaba, diyordum. Küçücük bir soru imi beni durduruyordu. Aklima ile Kabil'i nasıl ikna edecektik? Bu işin başka yolu bulunamaz mıydı?

İçimdeki şüphe tohumunu hâlâ söküp atamadım...

Sıçrayarak uyanıyorum. Abuk sabuk rüyalar gördüm; hiçbir şey hatırlamıyorum ama... Boğazım kurumuş. Başucumdaki bir tas suyu içip sırtımı duvara dayadım. Tabiatın gücünü hissediyorum.

İbadetin temeli üç direk üzerinde kurulmuş, denir ya... Birincisi göz. Kainattan ibret almak, etrafımıza bakıp görmek için... İkincisi kalp, üçüncüsü dil... Nasipse, kalp gözüyle bakıp hissettiklerimi yazmaya çalışacağım.

Kimileri anlattıklarımı güvenilmez bulabilir. İspat etmemi, delil göstermemi isteyebilirler.

Geçmişi tekrar tekrar düşünüyorum. Orada duruyor işte! Herkes dönüp bakabilir. Hiçbir şey olmamış gibi davranamam. Cinayeti inkâr etmiyorum.

Maksadım vicdanımı aklamak, benimle Aklima'nın adı etrafına çöken karanlığı dağıtmak. O gün susup Habil'e boyun eğmiş, derdimi anlatmaktan vazgeçmiştim.

Habil saçlarımı okşayıp, "Üzülme" demişti. "Kabil dirayetlidir, onunla mutlu olacaksın."

Dilim tutulmuştu; soluk alamadım. Ben ne diyordum, o ne diyordu?..

Kurbanlar sunulup sonuç belli olduktan sonra da konuşamadık. Halbuki ne umutlarla yanına gitmiştim. Kararlıydım. Habil'in "kızlara soralım" demesini istiyordum. O vakit, Âdem babayla Havva ana ne diyecek, ne yapacaktı?

Uzaktan onu seyrettiğimi hatırlıyorum. Keyfi yerindeydi. Hayvanların arasında bir görünüp bir kayboluyor, ıslık çalarak dolaşıyordu. Beni görünce, "Hayrola!" dedi; sanki hiçbir şey olmamış gibi...

Geçmiş günlerden bahsederek söze başladım. Aldırmadı. Yanına gelen hayvanı kucaklamış, okşuyordu. Nasıl olduysa tepem attı. "Bana bak!" dedim. "Seni iyi tanırım." Öfkeden sesim titriyordu. "Aklima hakkında ne düşünüyorsun?"

Cevap vermedi. Üsteledim: "Anlamadığım bir şey var, neden cesur davranmıyorsun, niçin çekiniyorsun?.. Ortalığa çıkıp mertçe söyle. Aklima'yı seviyor musun?"

Öyle doğrudan sormuştum ki; bir süre tereddüt etti ve "Unut bunları" dedi. "Rabbimiz kararını verdi." Kucakladığı hayvanı bırakıp iri bir koçu yanına çekti. Tabiat kurallarını kendince sayıp döktü. Hayvanları misal almıştı; kurulu düzenden yanaydı. En güçlü, en güzelle birleşiyor, çoğalıyordu. "Aklima bana layık, ben de Aklima'ya" dedi. Gerekirse Kabil'le kavga etmekten çekinmeyecekti.

"Hani sen de bilirsin... Hayvanların birleşmesinde zorbalık yoktur... Aklima seni istemiyor."

"Onun rızasını alacağım" dedi ve herkesin kararı kabul ettiğini, benim de bu işin peşini bırakmamı tavsiye etti.

Habil'e dert anlatmak imkânsızdı. Sürçen atın başı hemen kesilmez ya... Ben de beklemeye karar verdim.

Sonra ne oldu?..

Ah, evet! Hayvanları birlikte topladık. Yokuş aşağı inerken, sürünün yönünü Kabil'in tarlasına doğru çevirdi.

Uyardım. "Gitme" dedim. "Kabil'le uğraşma!"

Kulak asmadı. Kabil'e attığı her tekmeyle hıncını dışavurdu, biriktirdiği kini ortalığa savurdu. Habil benim için o an öldü.

Uykum kaçtı...

Dizlerimi ovalayıp kalkmaya çabalıyorum. Belimden aşağısı sanki benim değil. Öyle bir sızı ki... Ocaktaki külleri karıştırıp biraz çalı çırpı attım. Muhtemelen bu kışı çıkaramam. Yeni yazı taşları gelir gelmez işe koyulmalı; yoksa yarım kalacak.

Sık sık mağaraya uğrayan küçük bir kız var; kıvırcık siyah saçları, iri kapkara gözleriyle zayıf, çelimsiz bir şey. Hareketleri, konuşma tarzı Aklima'ya benziyor; belki ondan yardım isterim. Eski yazı taşlarımı da o bulup getirmişti... İsmini söyledi ama unuttum. Yazdıklarımı okumak için izin isterken, hevesli görünüyordu. "Hele bir yarın olsun" dedim. İşini erken bitirip gelmeye çalışacak...

Çalı çırpı aniden alev alınca sıçramışım. Ateşe bakarken, Havva anayla Aklima'nın saç saça, baş başa kavga ettiği gece, gördüğüm rüyayı hatırladım; onu da yazmam şart.

Habil'le birlikte güneşin batışını seyretmeye gidecekmişiz; yağmurun dinmesini bekliyoruz. Yağmura rağmen havada bulut yok, güneş pırıl pırıl parlıyor. Havva ana, "yemek pişsin öyle gidin" demiş. Otları ayıklarken Habil'den yardım istiyorum. Cevap vermiyor, sesini çıkarmadan yanımda oturuyor. "Galiba beni bekliyor" diye acele ediyorum. Doğradığım otları ocaktaki kazana atıyorum. Kazanın altında yanan ateş çok fazla. Bir türlü azaltamıyorum... Habil'le birlikte koşarak tepeye çıkıyoruz. İkimiz de sırılsıklam ter içindeyiz. Güneşi göremiyorum. "Nerede acaba?" derken Habil gülmeye başlıyor. Ondan korkup kaçıyorum; çünkü yüzü mosmor, sanki nefes alamıyor. Eve geldiğimde, yemek yanmış, kazan kömüre dönmüş...

Herkes aç kalacak; üstelik benim yüzümden, diye ağlarken uyanmıştım.

Rüyamı Habil'e anlattığım günü düşünüyorum... Bana, "Kendini suçlama" demiş, kaderimizin değişmeyeceğine dair bir iki cümle sarf etmişti.

Rüyamı başka kimseye söyleyemedim. Havva anaya göre rüyayı ilk yorumlayanın dediği çıkarmış. Adamın biri rüya görmüş, rüyasında denizi içiyormuş, arkadaşına anlatmış, o da "İyi ki patlamamışsın" diye gülmüş. Halbuki deniz güç kuvvet sahibi olmakmış; arkadaşı bilmediği için, adamın erkenden ölmesine neden olmuş.

Rüyalarla gerçekler hep iç içe, el ele... Ocağa bir iki odun atıyorum.

Havva ana, gördüğümüz her şeyin, her hadisenin, sözün önünü ardını düşünme gereğinden bahsederdi. "Neyin ne olduğundan emin değilseniz, sakın konuşmayın. Laf dokuz boğumdur, sekizini yutacaksın, içinden sayacaksın ve dokuzda kelime ağzından çıkacak."

Ah Havva ana. Onu öylesine özledim ki... Hep dizinin dibinde, yaşamaya alışmışım. Burada... Bu mağarada!..

Habil'i özlemedim ama... Kalbimi kırdı. Aklima'yı da kızdırmıştı.

Felaketten evvelki geceydi... Gündüz Habil ile Kabil kavga etmişti. Âdem baba ile Havva ananın yüzünden düşen bin parçaydı. Aklima'yla birlikte oturuyorduk. Habil yanımıza gelip bana "biraz uzaklaş" anlamında işaret etti. Anlamazlığa geldim. Israrlıydı; omzuma dokunarak alçak sesle müsaade istedi. Mecburen kalkıp onları yalnız bıraktım. Çok geçmeden Aklima ayağa fırlayarak bağırıp çağırmaya başladı. Hemen koşup aralarına girdim. Havva ana Habil'i alıp götürmese kan çıkacaktı; Aklima o denli öfkelenmişti.

Habil'in son gecesini hatırladıkça içim burkuluyor. Aklima'yla aynı yatağa yatmak istiyordu; üzerine titremesi gerekirdi.

Her ne olursa olsun, bazı şeyler yaşandı bitti işte...

Bir zamanlar, Habil bana hep "seni seviyorum" derdi. Elini tuttuğumda sıcaklığı bana geçer, ateş basardı; ve gün geldi elleri soğudu, hatta buz kesti. Gözlerimizin birbirine kilitlendiği anlar sona erdi. Oysa onu görür görmez heyecanlanırdım. Bakışlarını üstümde hissetmek hoşuma gidiyor, her teması içimi titretiyordu. Tenime doku-

nan nefesi, bedenimde dolaşan eli kışkırtıcıydı. Ayaklarım yerden kesiliyor, uçuyordum.

Tabiat bir uçtan bir uca derya gibiydi; hem mahrem hem de çağırıcı; tahrik ediciydi; kaçıp kurtulamıyor, çaresiz teslim oluyordum. İkimizin de aynı duyguları hissettiğini zannediyordum. Sonra bir şey oldu... ben ne diyeceğimi, ne yapacağımı şaşırdım.

Duyguların iniş çıkışları sırasında, beden kendiliğinden hareket etmeyi sürdürüyor; akıl insanı terk ediyor. Ağlamamak için kendimi zor tutmuştum... Dudaklarımı ısırdım. Kendini kaybedip bana, "Aklima" diye fısıldadığını ona söyleyemedim. Sadece, "Dur!" diyebildim. "Hayır."

Hayretle yüzüme bakmıştı.

O gün aramızdaki bağlar koptu. Dostluğumuz da zedelendi. Yaralanmıştım. Hem de ne yara... Aklıma geldikçe hâlâ içim kanıyor.

Habil'in bana sarılırken, kulağıma "Aklima" diye fısıldaması hayata bakışımı değiştirdi. Kabil ile Habil arasında fark kalmadı. Elimden geldiğince kendi dünyamı kurmaya gayret ettim. Ne kadar muvaffak oldum bilmem ama herkesle arama koyduğum mesafe arttı.

Habil, ona küstüğümü anlamış olmalı ki; bir ara konuşmaya çabalamıştı. Vakitlerden bir vakit... Sabahleyin kapının önünde güneşin doğmasını bekliyorduk. Ortalık aydınlanınca herkes işe koyulacaktı. Yanıma oturdu ve benim için kaygılanıyormuş gibi, "Nasılsın?" dedi.

Ufuktaki kızıllığı seyrediyordum. İnsan güneşin doğuşuna bakarken keyiflenmez mi? Bazen böyle, o andaki en münasebetsiz soruyu sorardı. Cevap vermedim.

"Bir şey yapmamı ister misin?" dediğini hatırlıyorum.

Çok şey yapabilirdi; lakin bunu ben mi söyleyecektim? Zahmet edip düşünmesini bekliyordum.

Hayli safmışım! O saflık nereye gitti? Nasıl olup da bozuldu?

Hissettiğim acıyı nasıl anlatacağımı kestiremiyorum. Bazen böyle oluyor... Kelimelerin hepsi kaçıp saklanıyor.

Ne tuhaf! İnsan her şeye alışıyor. Biraz düşününce şaşırmamak imkânsız...

Âdem babayla Havva ana düzen sağlayıp işleri kolaylaştırmaya, bizi geleceğe hazırlamaya çalışıyordu. Hele Havva ana!.. "On insan

bir sofrada yemek yer, iki köpek bir leşin başında uyuşamaz" der, hayvanlardan farklı olduğumuzu savunurdu. Şimdi herkesin gözü yanındakinin lokmasında...

Dağa taşa, ağaca, çiçeğe böceğe, kurda kuşa bakıyor ibret alıyorduk. İçimizde hayvanları en yakından tanıyan Habil'di; ne yazık ki, işe yaramadı. Belki bilerek öyle davrandı. Davranmak mecburiyetinde kaldı... Başka türlüsü mümkün değildi!

Biz daha küçükken... Habil yaralı bir kurt yavrusu bulmuş, onunla arkadaş olmuştu. Hayvanı torbasında taşıyor, eliyle besleyip nereye giderse gitsin yanında götürüyordu. Havva ana öğrenince hayvanı serbest bırakmasını istemişti. Habil yalvardı, yakardı, Âdem baba ile Havva anayı razı etti. O hayvan Habil'in can yoldaşıydı; bir gün kayalardan düşüp bacakları kırılınca, Habil kendi elleriyle öldürdü. Anlattığına göre, hayvan öyle acıklı bakmış ki; sanki canımı al, çektiğim eziyete son ver, demiş. "Onun söylediğini yaptım" diyerek dudaklarını ısırmıştı. Büyük ihtimalle, duygularını bastırmayı, gereken neyse yapmayı o sırada öğrendi...

Habil, Aklima'ya sevdasını asla itiraf etmedi. Âdem babanın kararını öğrenince, rahatlamıştı; Aklima'yla evlenebilecekti. Ona karşı hissettiği duygularını başıboş bıraktı. Gözlerindeki pırıltıyı görmüştüm. O yüzden de yaklaşan tehlikeyi sezemedi.

Evet... Düşündükçe nedenleri, niçinleri bulabilirim. Bazen aklımız bazen de duygularımız seçim yapma hakkımızı elimizden alıyor. Sonuç? Enkaz! Katledenle katledilen arasına sıkışıp kalmışız. Oysa her şeyi tabiata borçluyuz... Habil'i de ona teslim ettik. Herkes sırası gelince gidecek. Gidenleri rahmetle anmak lazım... Var olmanın ilk koşulu bilinmek... Sonra unutulmamak, hatırlanmak...

Cenaze töreni aklıma geliyor...

Bir sürü göz Habil'in cansız bedeni üzerine dikilmişti. Donuklaşmış, görmeyen bakışları fark edince irkilmiştim. Neden onların baktığı tarafa değil de, herkesin yüzüne bakıyordum bilmem. Taş kesilmiş gibiydiler; ardından gözlerimi yere çevirdiğimi hatırlıyorum.

Toprak ağzını açmış, Habil'in bedenini bekliyordu. Çukurun etrafında yan yana duran ayaklar kıpırtısızdı; bazıları çıplak, toz top-

rak içindeydi. Çıt çıkmıyordu. Ölüm fermandı; kaçınılmaz bir hali anlatıyordu. Direnmek, sonucu değiştirmeyecekti. İsyana rağmen ölüm vardı.

Biz de hakikati giydirip serbest bıraktık. Yaşadıklarımız dilden dile aktarıldı. Bu arada Habil aklandı, Kabil'se hep suçlandı. O güne kadar birlikte yaşayan, aynı sofrayı paylaşan iki kardeş iyi ve kötü oldu.

Toprağa düşmanlık tohumları saçılmıştı. Kin ve nefret duyguları yeşerdi.

Off!.. Kendi duygularımı katmadan düşünemiyorum...

Ateş geçmek üzere. Yatağa uzanıp gözlerimi yumdum. Kulağıma bir ses gelir gibi oldu! Herhalde gecekuşları ötüyor.

Habil kısa, kesik cümlelerle fısıldayarak konuşurdu. Bakışları her zaman manidardı. İkimiz de kimseye gözümüzü dikip bakamazdık. Hadiseler karşısında kesin tavır almaz, beklemeyi tercih ederdik. Habil'in bağırdığını hiç duymamıştım.

Sazlıktan kestiği kamışa birkaç delik açmış, sesini ona vermişti. Öylesine içten üflerdi ki herkes yaptığı işi unutup onu dinler, hayvanlar otlamayı bırakır, kuşlar uçamaz, gelip başına konardı. Ölümünden yedi gün sonra, Habil'i anma töreni için etrafı temizlerken, kavalını kayaların arasında bulmuştum. Karmakarışık duygularla temizledim. Benim için paha biçilmez bir armağandı. Tam çalmaya niyetlenmiştim ki; Âdem baba, "Sen bırak" dedi. "Başkası çalsın..."

Kimdi bilmem; biri elimden alıp çekinerek dudaklarına götürdü. Asla Habil gibi büyülü sesler çıkaramadı fakat o günden sonra ölümle karşılaşınca Habil'in çalgısını elimize aldık. Gidenlerin hatırasına üfledik.

Ölünün ardından kötü konuşulmaz. Ruhu şad olsun... Habil'in iyi yanlarını hatırlamaya gayret ediyorum. Netice itibariyle her şey geçmişte kaldı. Kin gütmek bana yakışmaz...

Aklıma ile Kabil'in gitmesi, belki de iyi oldu... Kan döküldükten sonra aynı sofraya oturmak hepimize ağır gelecekti. Kimse fikrini rahatça savunamıyorsa, tedirginlik diz boyuysa sırf konuşmak işe yaramaz. Hele de ortalığa kan kokusu sinmişse, kelimeler tümüyle kaybolur.

Konuşmak zor zanaat! Habil ile Kabil kardeşken bile konuşamadılar. İkisi de kendi sonlarını kendileri hazırlamış oldu. Habil ayrıca suçlu; çünkü Âdem babayla Havva ananın kurmak istediği düzene o denli güvendi ki; onların da hata yapabileceğini düşünmedi. Aklima'yı kaale almadı. Zaten hep rahatına düşkündü. İstediğini elde etmeye alışmıştı; kibir batağına saplandığını fark edemedi. Dibe doğru çekilirken Kabil'i de peşinden sürükledi. İkisini de kibir mahvetti.

Eminim.

Hakkı eksiltmeden teslim etmek, her ölümden ibret almak lazım.

Hayret! Kendi kendime bile olsa, gerçekleri açığa çıkarmaktan, düşüncelerimi ifade etmekten çekinmiyorum. Cesaretim epey artmış... Eskiden böyle değildim...

Yaşlılıktan olmalı.

Aklima ve Kabil

Ablam ile ağabeyim... Gürül gürül akan iki dere... Kavuşup birleşecek, güçleneceklerdi... ki; bir taş yollarını tıkadı. Onlar sebat etti. Tıpkı Âdem baba gibi... Havva ana Âdem babanın vicdanıydı; sınırları hatırlatıyor, hata yapmasını engelliyordu. Kabil ile Aklima'yı kimse durdurmadı.

Aaa!.. Sahi... Havva ana kaynattığı otlarla Aklima'yı sakinleştirmişti. Niçin bir tas da Kabil'e vermedi? Cinayet işleyeceğini tahmin edemedi ki; hiçbirimizin aklına gelmedi. Hepimiz gaflete düşmüştük...

İçimi çekip köşede duran eski yazı taşlarını elime alıyorum. Gün boyunca fırsat bulup okuyamadım. Güneş batmak üzere. Yine alev ışığında harfleri sökmeye çalışacağım.

Beklediğim kara kız da gelmedi. Onunla konuşmak, heyecanla bir şeyler anlatmasını dinlemek hoşuma gidiyor. Gözlerinde hiç korku emaresi yok. Çok küçük daha; o yüzdendir. Hayatta kim bilir nelerle karşılaşacak?

Korku dağı taşı sarmış, yüreğimize kök salmış durumda. Ölümü görmezden gelerek, unutmaya çalışarak korkuyu buyur ettik. Korkuyla yaşıyoruz. Ne kadar, ölümden korkmuyorum desem de yalan.

Bilinmeyenin tedirginliği içimi kemiriyor. Bedenimdeki en ufak değişiklikten ürker hale geldim.

Kabil ile Aklima da ihtiyarlamıştır. Nerelere gidip neler yaşadılar acaba? Karın doyurma telaşına düşüp belki de bizi unutmuşlardır...

Ocağı alevlendirip elimdeki taşı okuyorum:

ben beni bulamadan bütün baharlar bozulmuş
bağrıma basıp bağırırken bahtım bölünür bin bir bahaneyle
bekle benzersiz baskınları başa bela basamaklarda

Bu kelimeleri ne vakit yazdığımı düşünüyorum, düşünüyorum... Bir türlü bulup çıkaramıyorum. Eğer cinayetten evvelse, epey basiret sahibiymişim; sonra yazdıysam duygularımı doğru ifade etmişim demek... Aradan onca zaman geçti... Benzetmelere, imalara dayanarak yazmanın netameli iş olduğunu biliyordum; yazma hakkımın sınırlarını ihlal edemezdim. Başı sonu belli cümleler kurma, olup biteni yazma yetkisi Âdem babadaydı.

Arkama yaslanarak, eski günleri, Aklima ile Kabil'i düşünüyorum.

Onları ayrı ayrı hayal etmek güç. Başımıza gelenlerin dehşetini ve ciddiyetini kavradıklarını zannetmem. Yani pek ihtimal vermiyorum. Mutlaka ki üzüldüler, lakin o kadar... Acıları üzüntüleri neyle alakalıysa orada kalır, sürdürmezlerdi.

Allahın lütfu... Onlar da öyleydi işte...

Mağaradan çıkıp kapının önüne oturuyorum. Güneş hâlâ batmamış. Karnım aç; daha yemek yemedim. Köyden fırın ekmeği yollamışlardı; bir dilim ıslatsam bana yeter. Dişlerim döküldüğünden beri ıslatıp öyle yiyorum. Aklima görse, güler... Aklima ile Kabil gülmek için, hiçbir fırsatı kaçırmazlardı... Başka?.. Serüven düşkünüydüler.

Biz daha küçükken, Habil'le ikimizi kandırıp nehir kıyısına götürdükleri günü hatırlıyorum da... Az kalsın boğuluyorduk. O günden sonra su kenarına gitmek hepimize yasaklanmıştı. Ders almadılar; yakalanınca cezalarını çeker, ilk fırsatta yine aynı şeyi tekrarlar ve başları beladan kurtulmazdı. İkisi de engellenmeye tahammül edemiyordu.

Bir zamanlar onların hayranıydım. Ah, evet bunu açıkça yazmalıyım. Hele o sarmaşık çözme çabaları... Çok çok eskiden, Âdem babayla Havva ana, bazen bizi evin önündeki incir ağacına bağlayıp bir yerlere giderdi. Habil ile ben sessizce beklerdik. Kabil ile Aklima ise bağları didikleyerek koparmaya uğraşır, katiyen kabullenip oturmazlardı. Bir kere kurtulmayı başardılar ve gelip bizi de çözdüler. Âdem babayla Havva ana inanamamış, hepimiz cezalandırılmıştık.

İkisi de korku nedir tanımazdı. Âdem babaya çekmişler ya...

Omuzlar geriye atılmış, çene hafif dışarı çıkık, dimdik yürürler; karşılarına kim ya da ne çıkarsa çıksın tanımaya çalışır, asla geçip gitmezlerdi. Onların durduğu yerde duramayan, öteyi beriyi karıştıran halleri gözümün önüne geliyor.

Habil ile benim tam aksi... Zıt kardeşlerdik yani.

Aynı renkleri taşıyan yılanlar aklıma geldi... Birbirine çok benzeyen yılanların biri zehirli, öteki zararsızdı. Aklima öğretmiş, "Kırmızı sarının yanındaysa hemen kaç" demişti.

Gözlerimi kısarak etrafa bakıyorum. Yılanlar, şu sıra kalıcı yuva bulma derdine düşüp ortalıkta dolaşır. Bir de ilkyaz, yuvadan yeni çıkınca çok görünür.

Aaa... Çam kozalakları her zamankinden fazla; demek kış zorlu geçecek. Uzun da sürebilir. Kışlık odunum yetmez. Geçen kıştan kalanlar iyice kurudu; biraz daha yaş odun lazım. Köye haber salayım da göndersinler; ocağın yanına yığarım. Orası daha elverişli... Hem kurular ile yaşlar karışmamalı...

Kesilecek ağaçları Âdem baba seçerdi. İşaretlediği ağaçları iki üç gün sonra beraber ziyaret eder. "Bu razı, bu değil" diyerek ayırmasını, seyrederdik...

Yorgun ve huzursuzum. Bu gece yine uyku bana haram. Kaç gündür böyle... Kalkıp içeri giriyorum. Ocağa koca bir kütük attım.

Yazmaya başlayınca sakinleşeceğimi ümit ediyorum. Hele bir de istediğim gibi yazabilirsem... Belki Aklima'yı ayrıca düşünmem lazım; sohbetlerimizi hatırlamaya çalışmalıyım... Üzerimde emeği çoktur.

Havva ana, Aklima ve ben nispeten farklıydık. Yani, erkeklere göre...

En mahrem anları paylaştığımız halde birbirimize güvenemez, tereddüt eder, huzur ile huzursuzluğu yan yana taşırdık. Erkekler çekinirdi; bilhassa kanadığımız günler bizden uzak durur, dokunmaya bile korkarlardı.

Kan hem iğrendirici hem kutsal garip bir hal yaratıyordu. Şimdi fark ediyorum da... Hepimizi korku yönetmiş. Örülen duvarların inşasında herkesin payı var. Her taş, parmak izlerimizle dolu.

Evet... Kanadığımız günleri, geceleri kadınlar birlikte geçirirdi. Gece olunca, ilk işimiz aya bakmaktı. Evvela onun hatırını sorardık. Yalnız dolaşan, harika gece güneşimiz... Sanki bizi anlıyor, duyuyor ve bizimle birlikte hareket ederek zayıflayıp inceliyor, vakti gelince de şişmanlayıp dolgunlaşıyordu.

Bulutsuz gecelerde gökyüzündeki yıldızları seyre yatar, şekillerini hayvanlara ya da aklımıza ne gelirse artık bir şeye benzetir, isim takardık. Her yıldızın bir hikâyesi ve sahibi vardı. Onları aramızda pay etmiştik. En parlağı Havva ananınkiydi. Bazıları ara sıra sönükleşir ya da görünmez olur, biz de hayıflanır, üzülürdük. Havva ananın yıldızı yerini değiştirmez; diğerlerini ona bakarak bulurduk.

Aklima gittikten sonra gökyüzünü seyrederken uyuyup kaldığım çok olmuştur. Eee... Ne de olsa, yanımda devamlı konuşan biri yok.

Her gece yatmadan evvel, mutat işlerimden biri yıldızlarla ablama haber göndermek. Eminim o da, gece gökyüzüne bakmayı ihmal etmiyordur.

Küçükken, Havva ana bize kuşların haber taşıdığını söylerdi. Bir keresinde yaptığımız yaramazlığı anlamış ve "Kuşlar söyledi" demişti. Aklima hemen atılıp, "Yalan" dedi. "Konuşan bir kuş göster, inanayım!" Havva ana, bize belli etmeden rengârenk bir kuş yakalamış ve kısa sürede ona konuşma öğretmişti. Sadece bizim söylediğimiz kelimeleri tekrarlıyordu ama konuşuyordu işte! Aklima kuşla arkadaş oldu.

Ben kuşlara yem atıp beslesem de, uçuşlarını seyredip şarkılarını dinlesem de, güvenemem; çünkü her an kaçıp gidebilirler. İnsan alışınca, sonra üzülüyor.

Hayata dair o kadar çok tedirginliğim, öyle korkularım var ki...

Habil hiç korkmazdı. Sürüyü otlatırken dağların doruklarına çıkmış, sarp kayalıkları aşmış, korkusunu yenmeyi başarmıştı. Evet, bu konuda birbirimize benzemiyorduk. Ama yoo! Habil, sonradan öyle oldu.

Aklima ise her konuda pervasızdı; ben onu dengelemeye çalışırdım. Ablamla çok şey paylaştık; beraber geçirdiğimiz günleri unutmam imkânsız. Hâlâ , attığım her adımda, verdiğim kararda onu düşünürüm.

Keşke yazdıklarımı okuyabilse... Ah Aklima!

Sarmaşık ağaca, yosun tırnaklı taşa nasıl vurgunsa Kabil de Aklima'ya öyle gönül vermiş, bağlanmıştı. Onları gıptayla seyrettiğimi hatırlıyorum. Kafa kafaya verdiklerinde herkesi kıskandıracak denli eğlenirlerdi.

Ablam Kabil'den fazla dikkat çekerdi. Bazen gök gürlese de yağmur falan yağmaz, bulutlar bağırır çağırır, gider ya... Havva ana, "Yağmur dağlara yağdı" derdi. Bence Aklima biraz öyleydi. Uzakları ıslatıp durdu. Belki gücü yetmedi.

Onunla dost muydum? Zannederim bana güveniyordu. Bilhassa son günlerde devamlı beraberdik. Ağladık, güldük. Arkadaşlığımızı sınamak için başka fırsatımız olmadı ki... Dostluk, kardeşlik kolay değil; uğraşmak lazım.

Âdem baba bile yanılmış!.. "Siz kardeşsiniz" demekle mesele hallolmuyor yani... Gördük işte... Kardeşler birbirinin üzerine yürüdü; düşman oldular. Bütün mesele kimin kiminle evleneceğiydi. Nedenleri hafife almıyorum. Sadece düşünüyorum...

Aklima bağırıp çağırmakta haklıydı. Maalesef onu yalnız bıraktım. Ablamı desteklemediğim için pişmanım... O günlerde Aklima çıldırmış gibiydi...

Hafifçe doğrulup otururken çenemi dizlerime dayıyorum. Karnım da bi hoş...

Aklima tek başına kalıp düşünmek isteyince ormana dalar, genellikle belli yerlerde dolaşırdı. Onu arıyorsam, evvela oralara bakardım.

Haberi Aklima'ya verdiğim gün?!.. Ablamı yine elimle koymuş gibi, ağaçların arasında bulmuştum... Konuşmayı pek seven ablacı-

ğım, beni görünce, konudan konuya daldan dala atlayarak bir şeyler anlatmıştı.

Hafızamı yokluyorum. Evet... Küçüklüğümüzden bahsetmişti. Yok ben korkup altıma yapmışım da... Sabırla dinliyordum. Eve dönmeyi teklif edince, Kabil hakkında konuşmak isteyip istemediğini sordum. Duymazlığa geldi. "Kabil'i seviyor musun" dedim. Cevap vermeden öyle bir bakmıştı ki; gıkım çıkmadı. Evlilik bahsini açmaya bir türlü cesaret edemiyordum. Nihayet bütün gücümü toplayıp babamın söylediklerini aktardım. Aklima, Habil'le evlenmesi gerektiğini benden duydu.

"Allahın emri; karşı çıkamayız" diyerek tepkisini engellemeye çalıştım. Delireceğini biliyordum...

Aklima, evvela sustu; verdiğim habere inanmakta güçlük çekiyordu. Sonra "neden?" diye haykırdı, niçinleri sordu. Çünküler bende değildi... Onu teselli edemedim.

Şimdi, yatağın ortasında dertop olmuş, Aklima'yı düşünürken Havva ananın bir lafı aklıma geliyor. Bıçak kendi sapını kesemez, derdi. Ablam için kurabileceğim en doğru cümle bu olabilir.

Haksızlığa gelemezdi. Beni bile Havva ana ile Âdem babaya karşı, kim bilir kaç defa müdafaa etmiştir. Oysa Habil'le bana kızardı. Yani öyle hissediyordum... Belki de boynumuzu büküp biat etme alışkanlığımızı kabullenemiyor, öfkeleniyordu... Evet, olabilir.

Aklima ile Kabil asi ruhluydu; ancak Âdem baba ile Havva ana, yani ilk isyankârlar, ilk başkaldıran ikisi, Aklima ile Kabil'den kayıtsız şartsız itaat bekliyordu.

O gün ormanda tabii ki bunları düşünmedim; ablamı nasıl sakinleştirebileceğim üzerine kafa yormuştum.

Aklima'nın başı dönüyor, ayağa kalkamıyordu. Bir ağacın altına oturduk. Dua ettiğini işitince rahatladım. Tanrıya yalvarıp yakarmak insana dayanma gücü verir. Ablamın ses tonu gitgide yükseliyordu. Derken sustu ve "Peki sen Kabil'le aynı yatağa yatacak mısın?" diye sordu. "Evet" demem üzerine de fırtına koptu. Eline ne geçirdiyse bana fırlattı.

Âdem baba, "Allahın emri" demişti, istesem de "hayır" diyemezdim. Açıklamaya çabaladım. Aklima beni duymuyordu. Kelimelerin

yetmediğini görünce, ona sarıldım. Gözlerime baktı ve iyi niyetimi anladı. Beraber ağladık.

Havva ana, bana önemli bir görev vermişti. İkimiz de Aklima'nın üzülmesini istemiyorduk. Ablamın yanından ayrılmayacak, aklını başına toplaması için yardım edecektim. Havva ananın arzusunu yerine getirebildim mi emin değilim. Bence otlar daha faydalı, en azından etkisi kesin...

Kabil'le konuşmak zordu. Ne zoru?! Onunla konuşmayı hiç beceremedim. Son günlerde yolda karşılaştığımız bir anı hatırlıyorum da... Yine selam vermeden geçip gidecekti. Zaten beni hep görmezden gelir.

"Kabil" diye seslendim. Selam verirse yanlış anlaşılacağını söyledi.

"Biz kardeşiz" diye itiraz ettim.

"Kardeşlik yetmez artık. Herkes safını belirlemek zorunda."

Sanki savaşacakmışız gibi konuşuyordu. Kabil uzaklaşırken savaşı düşünmüştüm. Hayvanların karın doyurmak ya da çiftleşmek amacıyla saldırganlaştığını, mücadele ettiğini biliyordum. Savaş başka bir şey olmalıydı... Hayatın içindeki yerini, asıl anlamını kestiremiyordum. Burnuma kan kokusu geliyordu. Oturup günleri hesapladım. Kanama vaktimiz yakındı; Havva anaya hatırlatmam gerekiyordu. Hepimiz aynı dönemde kanardık. Kendimize hâkim olamadığımız o günlerde mutlaka bir hadise çıkar, Âdem baba, "Gidin biraz çiçeklere böceklere bakın, yıldız seyredin" derdi. Biz de çalışmaz, işleri boş verirdik. Vaktimizin çoğunu konuşarak geçirir, ayrıntıları keşfeder, hayal kurardık.

Neyse işte... Koşarak Habil'in yanına gitmiştim. Acele ediyordum çünkü Havva anayla Aklima'yı bulup kanayacağımızı hatırlatacaktım; sonra da unuttum.

Habil'e kurban sunması gerektiğini söylerken Âdem baba gelmişti. Baba ile oğlunu seyrettim. Birbirlerine karşı o denli içten ve yumuşak davranıyorlardı ki... O gün nedense onları kıskanmıştım. Kim bilir onların kafasından neler geçiyordu?

Yaa... Ben bu akşam yemek yemedim galiba... Kalkıp şu ekmeği ıslamalı.

Havva ana beni kayırır ama Aklima'yı daha çok severdi. "Benim gözümde hepiniz aynısınız" dese, öyle davranmaya gayret etse de anlıyordum.

Haa! Bir de şu güven meselesi var. Kendine, tabiata, herkese, her şeye güvenmek...

Ne büyük hülya!..

Aklima ile Kabil, Âdem baba ile Havva anaya güveniyordu. Kovuldular. Âdem baba ile Havva ana birbirlerine güvendikleri halde bizi ciddiye almadılar; sadece boyun eğmemizi istediler. Şimdi de küçüklerin güvenini kazanıp sünnet ediyorlar; hepsi sakatlanıyor... Zevk için acı duymak zorunda kalan ya da acıdan zevk alanların sayısı devamlı artıyor. İlk evlilik kararıyla birlikte dökülen kanın kokusu üstümüze başımıza sinmiş. Her ev kan kokuyor. Ben ne yapabilirim ki?

Ahh Lebuda... Yazı taşlarını düşün! Seçeceğin kelimeleri... Nasıl olsa, herkes kendi görmek istediğini görüyor.

Gözlerimi sıkıca kapatıp yıllar öncesine dönüyorum.

Aklima'nın kuşları aklıma geliyor... Evin yanındaki çalılıklara yuva yapmışlardı. Ablam incir ağacının altına oturup onları seyrederdi. Bir gün beni yanına çağırıp göstermişti.

Dişi kuş hiç durmadan ötüyor ve kafasını sallayarak o denli hızlı hareket ediyordu ki takip edemiyorduk. Hırs, azim, kararlılık ondaydı; gürültüyü de o çıkarıyordu. Erkek ise gururla işe nezaret ediyor, bazen gagasını uzatıp yardım ediyor ve asla dişinin etrafından uzaklaşmıyordu.

Daha dünmüş gibi aklımda; kuşlar bizden rahatsız olmuştu. Tepemizde dönmeye başladılar. Ablam, "Gidelim" diyerek ayağa kalktı. Söylediğini yaptım.

Hayatta bir kere bile ablama itiraz etmedim.

Yavaşça gözlerimi açıyorum.

Mağaranın zifiri karanlığında ablamın kuşları gözümün önünden gitmiyor. Kuşlar birlikte göçer, dara düşünce birbirlerine yardım eder; tüm mahlukat öyle davranır. Kabil'se yalnız ve çaresiz kalmıştı; sorunu çözemediği için kendini kaybetti. Aklima'yı ben durdurdum. Havva anayla ikimiz, ablamı uyuttuk. Sevdiğinin yanında olmasını

engelledik. Rüyadaymış gibi dolaşıyordu. Kabil'e yeterince destek olamadı.

Halbuki güneş bile yeryüzüyle el ele... Güneş gökyüzünde ilerlerken hayvanların sesi değişir; tan vakti başka, sıcak bastırınca daha başka, gün batımında bambaşka cıvıldar, öter, kükrerler. Herkes kendi dilinde ses verir, dert anlatır.

Off!.. Amma dağıldım... Kafamı toparlamam lazım. İçimde bir vesvese... Kendimle kavga etmeyi de bıraksam...

Aklima ile Kabil yenilince pes etmeyi bilmez, "belki bu sefer farklı olur" diye ısrar ederlerdi. Bazen, onları anlamakta güçlük çekerdim.

Geçmiş gün... Habil, Kabil, Aklima ve ben nehir kıyısına gitmiştik.... Yasağın yeni kalktığı günlerdi... Su topraktan çekilmeye başlamış, yaz sıcağı kendini göstermişti. Henüz hayvan gütmek, tarla sürmek gibi adı belli işimiz yoktu. Bulursak ot toplayacaktık.

Havva ana, "Yüzme bilmiyorsunuz, sakın nehre girmeyin" demişti. Aklima ile Kabil nehrin kenarına gelir gelmez, soyunup suya daldılar. Önce dizlerine, derken omuzlarına kadar yükseldi su...

Aklima, "Sağlam bir dal bulup uzatın" diyerek el sallıyordu. Habil ile ben kıyıda dikilmiş onlara bakıyorduk. Aniden batıp çıkmaya başladılar. Korkudan yüreğim ağzıma gelmişti. Neyse ki uzattığımız ağaç dalına tutunup çıktılar. Epeyce su yutmuşlardı; ancak biraz dinlenip tekrar nehre girdiler.

Biz yapmayın etmeyin diye yalvardıkça, onlar inat ediyordu. Aklima, "Sağlam tutun yeter, bu defa olacak" diyordu. Yüzmeyi kendi kendilerine öğrendiler.

Sonra... Havva ana, Aklima ile beni nehir kıyısında yakalayınca, ödümüz patlamıştı. Sevgili ablacığım, beni nasıl ikna ettiyse artık, beraber nehir kıyısına gitmiştik. Habil ile Kabil neredeydi acaba?.. Unutmuşum.

Gözümün önündeki tek görüntü, elbiselerimiz Havva ananın elinde, eve doğru koştuğumuz... Hava biraz soğuktu. İkimiz de hastalanıp birkaç gün yataktan çıkamamıştık. Ceza alıp almadığımızı hatırlamıyorum ama Havva ana mutlaka hesabını sormuştur...

Aklima her fırsatta yanıma oturup en olmadık konulardan bahis açardı. Birinin anlatacak şeyi varsa, dinlemek lazım diye düşünürüm.

"Neden bir şey söylemiyorsun" diye sorunca boynumu büker "bil-mem ki..." diye kekelerdim. Bir keresinde, "Ben biliyorum" demişti. Yüzüne baktım; gözleri parlıyordu. "Bana da söyle" diyemedim çünkü kahkahalarla gülmeye başlamıştı. Bazen beni korkutuyordu. Ondan nefret ettiğim anlar da oldu; belli etmezdim. Aramızdaki görünmez uzaklığı hep korudum. Korumaya çalıştım. Bundan üzüntü duymuyorum.

Masallardaki kardeşler gibi değildik yani... Havva ananın bir kardeş masalı vardı...

Hatırladığım kadarıyla "Güneşin kızları" adını biz takmıştık. İlk masallardandı... Biraz farklıydı; belki de o yüzden aklımda kalmış.

"Zamanın zaman olmadığı bir zamanda güneşin iki kızı varmış" der ve "haydi onların adını siz koyun" diye gülerek sözü bize bırakırdı. Aklima hemen bir şey uydururdu; Lah-ma gibi. Ben de ondan duyduğumu devam ettirirdim; la-ha-ma gibi...

Başka isimler de hatırlıyorum; Sar-ki, sar-an, an-sar, ki-sar. Aynı isimleri söylersek, "Olmaz, yeni bir isim söyleyin" diye ısrar ederdi. Kızların adını koyduktan sonra Havva ana masala başlardı. "İki kız kardeş gökyüzünde dolaşırken kaybolmuşlar. Kaybolduklarını anlayınca ne yapmaları lazım?" Sorulu masallardan hoşlanmıyordum. Aklima'ysa aksine... Hemen atılır, soruya soruyla cevap verirdi: "Onların karnı aç mı? Açsa yemek yesinler yoksa iyi düşünemezler." "Yemek için gökyüzünde neler varmış veya yanlarına bir şey almamışlar mı?" diye devam ederek Havva ananın cevabını beklerdi. Bir iki cümleden sonra Aklima, duruma göre yeni bir fikir ortaya atar, ben ise mutlaka "geri dönmeleri"ni tavsiye ederdim.

Havva ana benim başımı okşar, geldikleri yola dönüp bakmaları gerektiğini söyler, yıldız hikâyeleri anlatırdı. Her biri başka bir dünyaydı; yalnızlığı sevenden, keçi gibi inatçıya; gülen, ağlayan, direnen, kolay teslim olan yıldızlar... Yoksa insanlar mı?

Meğer masallar ne çok şey öğretiyormuş.

Ah, evet! Kör olma oyununu da anlamamışım!..

Bir şey bulup gözlerimizi kapatacak biçimde başımıza bağlar, karanlıkta birbirimizi bulmaya çalışırdık. Hepimizin sevdiği bir oyundu. Havva ana yaz kış, evde veya dışarıda her fırsatta oynamamızı teşvik eder, aramıza oturup seyreder, bir yandan da konuşurdu.

Bizim için sadece bir oyundu. Küçüktük... Havva ana görmenin değerinden bahsederdi; bakıp da görmemenin kötü bir şey olduğunu, uğraşırsak ellerimizle görmenin, hissetmenin, dünyayı tanımamıza yarayacağını anlatır, "Sahip olduklarınızın değerini bilin" derdi. Her türlü sese hışırtıya, kıpırtıya dikkat ederek aradığımızı bulur, bazen düşer, birine dokunduğumuz an sevinç çığlıkları atarak gözümüzdeki bağı çözerdik.

İlk zamanlarda hepimizin gözü bağlanırdı; sonra bir kişiyi seçip onun kör olmasına karar verdiğimizi hatırlıyorum. Etrafını görmeyenin haline bakıp gülüyor, daha çok eğleniyorduk. Havva ananın, "Kendinizi ebenin yerine koyun" dediği aklıma geliyor. Herkes sırayla ebe oluyordu.

Her oyun, her kelime manalıydı. Mesela dünya, "bu taraf" demek ya... Öte taraf meçhuldü. Öbür dünyaya dair tüm cümleler haddini aşmak anlamını taşıyordu. Bilinmeyen hakkında ahkâm kesmek istemem.

Bazıları her şeyi bildiğini iddia edebilir. Yedi hayatın yedisi de ayrı... Sakınmamız gereken günahlar da yedi tane: Kibir, açgözlülük, şehvet düşkünlüğü, kıskançlık, oburluk, öfke, tembellik... Ölümcül günahları, Âdem baba dilinden düşürmez, bizi hep uyarırdı. Onca çabaya rağmen ortadan kaldırılamıyor, engellenemiyordu. Neden acaba?.. Hayata dair sorulara cevap bulamayınca Aklima'nın eksikliğini daha çok hissediyorum.

Ona o kadar söyledim... Yoo, hiç de bile söyleyemedim... Sadece düşündüm. Hayal kurdum. Düşlerimdeki dağlarda ovalarda dolaştım. Saklanıp gizlendim.

Aklima ile Kabil gizli kapaklı hiçbir şey yapmaz, dosdoğru meselenin üzerine yürürdü. Âdem baba ile Havva anaya, "bizi anlamak için kendinize bakın" dediklerini hatırlıyorum. Âdem baba nasıl da öfkelenmişti.

Haklı olmalarına rağmen, bazı şeyleri bu denli açık ifade etmek herkesin harcı değil.

Hafızamı yokluyorum... Bu cümle ne vakit sarf edilmişti?

Kafamın içi darmadağınık; bir türlü toparlayamıyorum...

Off! Güya kendime güveniyordum?! Ne oldu? Üç günde ne değişti?

Büyük ihtimalle yarın yeni yazı taşları gelecek. Düşüncelerimi artık düzene sokmalıyım. Neticede her şeyi nasıl yaşadıysam öyle anlatacağım.

Eee... Taşları getirecek olan küçük kız bana bir şey söylemişti... Neydi, neydi?! Hah! Tamam. Gelecek bahar, çok sevdiği kız kardeşinin sünnet olacağını... Kendisinin acı çektiği için onun kaçmasına yardım edeceğini... Tıpkı Aklima! Tabii ben şaşırdım; konuyu değiştirip taşları ne zaman getireceğini sordum.

Halbuki çekinecek ne var? Üstelik yardım talep eden biri geri çevrilir mi? Onunla konuşup elimden ne gelirse yapmalıyım. Bugün gelmediği için yarın taşlarla birlikte gelir diye umuyorum... Ya bir terslik olduysa; o yüzden gelemediyse!

Kendi kendime felaket hikâyeleri uydurmanın âlemi yok... Şimdi sakin olmalıyım... Yarına Allah kerim!

Yazarken değinmek istediğim konular aşağı yukarı belli... Belki biraz dağınık... İşe başlayınca düzen kendiliğinden oluşur. Yazı taşını elime alıp harfleri kazırken aklıma yeni fikirler gelir, eskilerini kovalar ve ben sözcüklerin arasında kaybolup giderim.

Neyin, nasıl olduğunu, kimin ne dediğini biliyorum. Acaba? Yanlış hatırlayabilirim; üstelik benim de unutmak istediğim şeyler vardı...

Aklima'yı anlatırken en korktuğum şey haksızlık yapmak. Yani elimde olmadan bazı hatalar yapabilirim. Beni bağlayan tek şey hakikat. O da kaybolup gitti!

Ne diyeyim? Bahtımız karaymış...

İnsan kendini kandırıp çeşitli bahaneler bularak izah etmeye çabalar ya... Kesinlikle öyle bir şey yapmayacağım.

Aaa... Kabil hakkında fazla düşünmedim. Yoo.. Düşündüm; o hep Aklima'yla meşguldü. Mecbur kalırsa, bana bir iki sözcük geveleyip hemen arkasını dönerdi. İyiydi, hoştu ancak gözü Aklima'dan başka

bir şey görmüyordu ki... Onu anlatmak bana düşmez. Hem biri anlatmış galiba... Ayrıca, birkaç kelime üç beş taşla bütün soruların cevabını veremem. Her şey benimle başlayıp bitmiyor ki...

Hedef tek olsa da, yol çok. Herkesin bir miracı varmış! Yeni anladım.

İnsanın kendi ördüğü kozasından sıyrılıp çıkması zor. Kelebek bunu kendiliğinden yapıyor. Bizim de aklımızı kullanmamız gerekiyor; ama akıl kibirli ve küstah... Hatta o kadar ki, sınır falan tanımıyor; içine alamadığını reddedip kusuyor. Öyle olduğu halde, nasıl olup da şiddetle birleşir. Yoo!.. Şiddet akılla açıklanamaz. Kelimeler yetersiz...

Kötülük ifadeye taşınırsa çoğalır, dedik. Sustuk.

Kabil ile Aklima gitti. Onlarla birlikte umut da kayboldu. Ben evlenmeyi reddettim. İyi de yapmışım; asla pişman olmadım. Kendi düzenimi kendim kurdum. Belki de bu yüzden, şimdi rahatça, yazmayı düşünebiliyorum... Belkisi yok...

Dışarı çıkıp gökyüzünü seyrediyorum; ay hilal; açık kısmı yukarı doğru bakıyor. Demek ki yakında yağmur yağacak. Yarın köyden kimse gelmez... Boşuna beklememeli.

Belki az yağar; şöyle bir çiseleyip geçer.

"Heyyy abla!.." diye bağırıyorum. "Nasılsın, iyi misin? Sizin oralarda hava nasıl? Beni unutmadın, değil mi?"

Ben, Lebuda

İnsan kendini nasıl anlatır?.. Kötü olan, kötüyüm der mi?

Hayatta türlü çeşitli insan yaşıyor. Akılları toplayıp pazarda satmışlar da herkes kendi aklını beğenip almış.

Aklima ile Kabil'in gürül gürül akan iki dere olduğunu düşünmüştüm... Habil ile ben de yaylada göl sayılırız. Dağların bağrına gömülmüş su dünyaları; serin, sakin, berrak. Dalgasız, akıntısız ama büyüleyici bir âlem. Hele ben... Sazlıkların arasında türlü çeşitli hayvanı, koruyup kollayarak bağrıma basarım. Hiçbir şeye kıyamam. Yufka yürekliyim.

Habil kurudu... Artık onu düşünme!..

Bir ara, düşünmemek için örgü örerdim... İş yapmak insanın aklına mukayyet olmasını sağlar. Örerken ipi bir önden bir de arkadan alırsan muhkem olur, sıkı durur, hele ip de kalınsa, duvara daya dursun; ama pürtüklü görünür. Düz olması için bir sıra önden aldıysan, öbür sırada ipi arkadan almak lazım. Artık ince iş yapamıyorum; gözlerim iyi görmüyor...

Bu gece hava çok soğuk.

Kışlıkları koyduğum sandığı açıp bakıyorum. En üstte duran mor hırka yeni; buraya taşınırken biri hediye etmişti; henüz giymek nasip olmadı. Evirip çevirip boyunu ölçerken, köyde geçirdiğim son günler aklıma geliyor.

Elden ayaktan düşüp iş yapamaz hale gelince, etrafımdakilere nasıl davranmam gerektiğini, geleceği tasavvur edemez olmuştum. Boğulmak üzereydim... İyice içime kapandım. İçeri doğru çöktüm. Çöktüğüm yerde kıvrıldım... Benimle konuşmak isteyeni tersler, mendeburlaşırdım. Köydekiler benden uzak durmaya başlamıştı. İşte o günlerde bu mağarayı buldum. Sık sık geliyor, vaktin nasıl geçtiğini anlamıyordum. Nihayet taşınıp yerleştim. Nemli, karanlık bu mağarada tekrar filizlendim.

Köye gittiğim bir gün baktım ki...

Herkes kendini mükemmel zannediyor, diğerini kötü ilan ediyordu. Tehlike, acı, keder başkasındaydı. Ötekiyle birlikte hayat zorlaşıyor, ortalığı savaş bulutları sarıyordu. Cennet ben'di; cehennem başkaları... Havva ana, bunu taa başta söylemişti!..

Köydekiler hallerinden memnun görünüyor ya; sorun çıkınca herkes birbirini suçlar. Sorular değişse de şartlar aynı. Yasaklar, sınırlar yenilerini doğuruyor, herkes birbirine yalan söylüyor, masal anlatıyor. Bu durumda ben, samimi olduğumu ispat edemem.

Elimde hırka, gözlerimi kapayınca dalıp gitmişim...

Birden irkildim. Dönüp dolaşıp aynı yere geliyorum. Geçmiş meğer bugünmüş!.. Eski hep burada gözümün önündeymiş. Neden şimdiye kadar göremedim?.. Zaman yekpare bir bütün. Öyle büyük devasa bir şey de değil... Tırnağımın ucu kadar... Yalnızca bir nokta!

Mekânımız da tek. Hepimiz aynı dünyadayız.

Zamanın vicdanı bizi aklamadı. Hakikatin elbisesi elimizde kaldı... Rahatsız edici bir hayalet dolaşıyor ortalıkta; kimi korkudan dua ediyor, kimi ciddiye almadan gülüp geçiyor. Elbisenin kumaşı da lime lime, dikişler yıpranmış; bolca sökük, yama var. Tamiratı biraz güç... Neresini tutsam, orası elimde kalacak. Hakikatin eski itibarı, haşmeti kaybolmuş. Kimine uzak kalmış kiminin etrafını karartmış. Akıl ile gönül birbirine küsmüş, ayrı düşmüşler. Ağır aksak, herkes bir şekilde uslanmış.

Yaşadığımız onca tecrübe, verdiğimiz emek nafile bir çaba olarak, köşeye atılır mı? Vallahi yazık...

Sabah olmak üzere...

Hayatı öğrenmek için, galiba aşka ihtiyacımız var. Aşkın anlamını, ne olduğunu bilmiyorduk. Aklima ile Kabil'e baktık. Bizim için aşk ikizini, benzerini aramak oldu.

Kabil Habil'i öldürdü. O günden sonra aşk arzu edilen, lakin yaşanamayan bir hal olup çıktı; hayatı altüst eden ve tasarıları, işleri, düzeni bozan bir konuma yerleşti. Aşk asilikti. Acıyı göze almak, inanmak gerekiyordu. Bilmek yetmiyordu.

Dünya karanlıklara gark oldu. Direnmek kızıla boyandı ama asıl ürkütücü olan beyazın saflığı... Karanlıkta yaşamayı tercih ettik. Hakikatin üstünü el birliğiyle örttük. Belki mayamız bozuktu, belki de vakit geldiği halde kapağı kaldırıp açmadık; her şey çürüdü. Neyse işte...

Köyde yaşayanların sayısı devamlı artıyor. Artık başka köyler de var; ama hepsi gelip Âdem babanın fikrini alır, hürmetini esirgemez. Anın gerçeğini kabulle işe başlamak lazım, derler ya. Olmakta olanı fark etmekle... Epeydir köye gitmedim. Bir uğrasam...

Hemen değil... Yazmayı bitirince...

Ya küçük kız bahar gelmeden kardeşini kaçırmak isterse? Onlarla uğraşmak zorunda kalırsam! Daha iyi olur... Kışı birlikte geçiririz; üstelik hayatta kalmama, yazmama yardım ederler. Önümüzdeki bahar, elimde yazı taşlarıyla köye giderim...

Bir an evvel küçük kızla oturup konuşmalı. Kanayacağını bilmeli... Dilim döndüğünce ona durumu anlatmalıyım; sonra belki sünnet yaşı gelen birkaç kızı daha kaçırıp saklarım.

Evet... Neden olmasın? Hayatta her şey mümkün.

Aa!.. Şimdi hatırladım! Son karşılaşmamızda Havva ana bana bir şeyler anlatmıştı... Aklima ile Kabil'e dair... Onların Hanok tarafına yerleştiklerini duymuş. Oraları çok verimlidir...

Havva ana, başka ne demişti? ... Yıllar önceki cümleleri kelimesi kelimesine hatırlarken, geçen bahardaki konuşmayı unutmuşum. Hem de istemediğim halde.

İhtiyarlık böyle bir şey olmalı...

Bir de... Kabil ile Aklima gittikten sonra, Havva anayla birlikte kanadığımız geceler ne konuştuğumuzu, nelerden bahsettiğimizi unutmuşum. Herhalde bu da başka bir unutma türü...

Ay ışığında dizine başımı koyup uzanırdım, o da saçlarımı okşardı. Sohbet etmemiş olamayız. Belki ayrıca düşünmeli...

Evet, evet... Düşününce, ilk dövme yaptığımız geceyi hatırladım. Habil'in ölümü üzerinden tam üç kış, üç yaz geçmişti. Âdem baba Habil'in anısına tören düzenleneceğini söyleyince kadınlar kanamış, yeni doğanları yanımıza alıp nehir kıyısına gitmiştik. Erkekler dönmemizi bekleyecekti. Herkes hüzünlü şarkılar mırıldanıyor, maniler, ilahiler okuyor, fazla konuşmuyordu.

Sıkıntılı, gergin geçen ilk günün sonunda ateşin başında oturuyorduk. Havva ana, hep yakasında taşıdığı iki üç iğneyi çıkarıp birbirine bağlamıştı. Hepimiz susmuş, ona bakıyorduk. Kız doğurmuş loğusa kadınlardan birini yanına çağırdı ve ondan azıcık süt istedi, ardından kazanın isine elini buladı. Süt ve is karışımını iğnelerin ucuna sürüyor, sol elinin üzerine bastırarak şekiller çiziyordu. Kanın akmasına aldırmadan devam etti. Acısını, içinde sakladığı, dile dökemediği her şeyi nakışladı, bedenine yazdı. Biz de ona bakıp aynı şeyi yaptık. Elimize, kolumuza, yüzümüze yıldız, güneş, ay işledik. O gece elimizden kolumuzdan akan kan damlaları yere yeni düşmüş yaprakların üzerine aktı ve yapraklar daha bir kızardı, kıpkırmızı oldu.

Ellerime bakıyorum; bir çapraz, üç tarak var; bileğimdeki ay da hâlâ duruyor, eski günlerin acısını, sevincini taşıyor. Artık erkekler de dek yaptırıyor; dövmelerimiz sadece eskiyi hatırlatmıyor, hastalıklara ve kötü ruhlara karşı da bizi koruyor.

İnsan hafızası garip. İşimize gelmeyen veya o sırada kafamızı meşgul etmeyen konuları hatırlamıyor, atlayıp geçiyoruz. Onca anının, tecrübenin üstü külleniyor... Derken bir gün akıl edip külü eşeleyince şaşırıyoruz; çünkü her şey yitip gitmiş oluyor. Hayatla teması kesilen hatıralar ölüyor. Geriye dövmeler kalıyor. Bir de yazı...

Neyi, nasıl yazacağımı düşünmeye çalışıyor, kelimelerimi arıyorum. Dilim ayağa kalkmaya yelteniyor; belki çoğalıp hece tohumları üretecek, sınırlar yıkılıp bereket artacak. İyi ki yazmayı öğrenmişim. O da ayrı hikâye.

Âdem baba yazmaya başlayınca merak etmiş, öğrenebilmek amacıyla etrafında dönüp durmuştum. Çizgilerin, noktaların cazibesi müthişti. Tabii, benim için...

Havva ana dövmeleri sevmiş, yazıyla barışamamıştı; beni de uzak tutmaya çabaladı ama nafile. Hayret!.. Nasıl olduysa işte, kelimelerin çekiciliğine kapılıp gitmişim; hem de Havva anaya rağmen.

Benim ilk kararlı tutumum, tek karşı çıkışım yazmak olmuş!.. Evet... Yazıp yazıp silerdim. Taşlar ufalanır, keskiler körelir mükemmeli ararım. Havva ana göz ucuyla yazdıklarıma bakar, beğenmezdi. Herhalde o yüzden yazmayı bıraktım. İnsan birinin beğenmesini, teşvik etmesini bekliyor; artık hiçbir şeye aldırmıyorum. İnsan ölümle karşı karşıya gelince, ölüme yaklaşınca kurallara boş veriyor...

Dışarıdan sızan gün ışığı artmış; yine de içerisini aydınlatmaya yetmiyor. Bağırasım geldi. Hafifçe doğrulup mağaranın karanlığına doğru sesleniyorum: "Heyy!.."

Sesim çoğalıp geri geliyor. Ne güzel... Tekrar bağırıp dinliyorum.

Dille yaşıyoruz. Susmak ölüm. Hele de susturulmak yıllarca... Yok sayılmak.

İyilik ve kötülük; ikisi de içimizdeydi... Yan yanaydı... Hangisinin ağır basacağını biz tayin ediyorduk. İrade sahibiydik. Kabil Habil'i öldürünce yüreğimiz parçalandı, bölündük. Başlangıçtaki hiçbir şeyin hükmü kalmadı. Başka değerler icat edildi. Kelimelerse azaldıkça azalıyor.

Kaybolan, unutulan ya da saklanan dilleri düşlüyorum. Cilve, işve, naz, niyaz hepsi onlarda. Kâh acı gerçeklerle katılaşıyor, kâh güldürüyor, kâh ağlatıyor...

Bu karışıklıkta eli yüzü düzgün bir şey yazmak zor; yine de Aklıma ile benim hikâyemi anlatmak için uğraşacağım. Dil, aklımı şekillendirip genelgeçer tarifleri dayatsa da vazgeçmeyeceğim.

Hakikatin konuşmasını beklemek de boşuna; dilsizmiş!..

Âdem baba ile Havva ana hakikatin hem yakıcı hem de taşıyamayacak kadar ağır olduğunu söylerdi. Gözüm korktu.

Hayat işte... Korunmak amacıyla hepimiz farklı bir örtüye sarılmışız... Kat, kat eski örtülere... Üstelik hepsi el ele... Her kat başka bir dünyadan... Kimseyi ihmal etmemek lazım...

Olan neyse kabulüm, her hal makbulüm.

Hikmeti hakikat... Gerçeğin ardındaki, kadim örtünün altındaki cesamet, tek başına altından kalkılacak bir mesele değil. Remizleri çözmek güç.

Hırsla yataktan fırlıyorum. Dizlerimin ağrısı bile beni durdurmuyor. Doğru dürüst uyumadığım halde, gücüm kuvvetim yerinde. Hırkayı giyip ayağıma takılan eski yazı taşlarından son parçayı elime alarak mağaradan dışarı çıktım.

Ormana, karşı dağlara, gökyüzüne bakarken "Hey! Özgürlük!" diye bağırıyorum. "Sana muhtacım. Sensiz hayat çekilmiyor. Eksikliğini, anlamını, değerini, muhtevanı, önemini yeni fark ettim. Bundan böyle, yaşamam senin hatırınadır. Sözüm, efsanem, masalım, hikâyem sana dair olacak..."

Yere oturup bağdaş kurdum. Sanki biraz rahatlamış gibiyim...

Kainat öylesine çetrefil, öylesine büyüleyici ki karşısında çaresizim. Keşke gördüğüm renkler, duyduğum kokular cümlelerimin içinde canlansa... Kelimelere dokunup yumuşaklığını, sertliğini hissetmek mümkün olsa... Belki derdimi anlayan çıkar!..

Hayal kurmak engellenemez... Gökyüzünün donukluğuna, yerin gökyüzüyle birleştiği ufka doğru bakıyorum; uzak mı, yakın mı belirsiz. Rüzgâr karşıdan esiyor. Etrafa buz gibi soğuk, koyu bir sessizlik sinmiş.

Rüzgâr hızlansa... Bulutlar koşmaya başlasa... Kulağımın dibinde bir ses, "buyrun" diyor.

Sanırım yanlış duymadım.

Vay, vay, vay!.. Beklediğim küçük kız gelmiş. Sabahın köründe...

Pürüzsüz, yepyeni yazı taşlarıyla dolu bir sepet uzatıyor.

Gülümsüyorum.

Yanıma oturunca, elimdeki eski yazı taşını işaret ediyor. Birlikte okuyoruz:

sevmek sarı sıcakları sarmaşık sarılmış siyah sazlık siperlerde
serin silik saman saçlar sevgi savurur sağa sola
sıkı sorular sıkıntı salar sevda sevinç silip süpürür

Birbirimize bakıyoruz.

Bekliyorum... İlk sözü o söylemeli. Ne düşündüğünü acayip merak ediyorum.

Aldırmaz bir vaziyette oturuyor. Yazdıklarımı anladı mı bilmem... Onu fazla tanımıyorum.

İnatla susuyor. Bu arada sabrım taşmazsa iyidir.

"Kız kardeşim" diye mırıldayınca kendime geldim. Kardeşinin kaçması için yardım edeceğimi söylememiştim!

Telaşla atılıyorum. "Yardım edeceğim. Elimden ne gelirse, hatta daha fazlası... Yani ne lazımsa yaparım. Söz veriyorum."

El ele tutuşuyoruz. Minicik elleri şimdiden nasır tutmuş. Hüzünlü kara gözleri uzaklara dalıp gidiyor.

Bulutları inceliyorum. Yağmur yağma ihtimali var. Azıcık çiselese yeter. Ardından gökkuşağı şöyle bir salınsa... Bütün renkler bir araya gelince tabiatın nasıl muhteşem bir hale büründüğünü ispatlasa...

Biz konuşmaya başlasak...

Sonra yazmaya koyuluruz.

Taşlar belki bir gün birilerinin eline geçer.

Nihan Taştekin
Zeval

Türkçe Edebiyat/176 sayfa/ISBN 978-975-539-634-7

İstanbul'un asude samtlerinden birinde küçük bir park. İki haftadır her gün parka gelen, aynı ağacın altında durup aynı yöne bakarak sigara üstüne sigara yakan beyaz elbiseli bir adam... Ve ansızın, güpegündüz patlayan, beyaz elbiseyi kırmızıya boyayan silahlar...

Cinayetin pek çok tanığı var; Sakızcı Kör, Ayyaş Patyus, Cem Beyoğlu, Şeker Atıfet Hanım, Feride Hanımteyze, emekli mali müşavir Saygın Bey, Gıcık Gencer, Prof. Berbiya Sultaneli, tarihçi Yavuz Bey, öğrenci Beyit ve o gün hiç değilse güzel bir gün geçirmek için parka gelen diğerleri ...

Ama sonra hepsi unutuşa terk edecek olayı. Cem ile Gencer hariç. Cem bir tünelde geriye doğru koşuyordu o sırada, ayrıntı peşinde. Benzemez bir tünelde avare dolaşan Gencer ise hep unutmaya içiyor. Sadece onlar merak ediyor vurulan kişinin hikâyesini. Onlara katılan
Aslı ve Berrak ile birlikte Beyaz Elbiseli Adamın kim olduğunu keşfetmeye çalışırken bir uçurumdan aşağı baktıklarını fark ediyorlar.

Dip, eğildikçe uzaklaşacak onlardan ve an gelecek, durdukları yerin onlarınkini de içine alan daha derin bir uçurumun bir basamağı olduğunu anlayacaklar. Her biri kendi basamağında kendi içine de bakacak artık. Orada eskilere uzanan ortak bir tarihe rastlayacaklar:
Çok, çok eskidendi...

Ve soru, Beyaz Elbiseli Adamın cehenneminden dile gelecek: Hayatta daha avutucu ne vardır dostluktan başka?

Tahir Musa Ceylan
Bir Zamanlar Bakırköy

Türkçe Edebiyat/192 sayfa/ISBN 978-975-539-643-9

Tahir Musa Ceylan yeni romanı Bir Zamanlar Bakırköy'de orta yaşların sonuna gelmiş yalnız ve yorgun bir doktorun genç bir hastasına duyduğu aşkla
altüst olan hayatını anlatıyor. Aslında bu aşkın geliştiği Bakırköy Akıl Hastahanesi'nin, Hastahane ile birlikte yaşadığımız toprakların hikâyesi ya da masalı bu.

"Bütün bir aileyi kırıp geçirmiş babalar, hiç para bilmeden sadece ot toplayarak çocuklarına bakmış analar, hapishanede yıllarca yatıp, çıktığında on beş gün dışarıda kalamayıp geri yatan babalar, trafik kazalarında can vermiş aileler, aynı hastalıktan kırılmış sülaleler, vurulmuş kardeşler, eşkıya, hırsız olup büyümüş çocuklar, bütün bir mahalleyi doyuran kahramanlar, kendisi kazanmayıp işçisine kazandıran patronlar, evlenip evlenip ayrılan ve onca genç kızın arasında yine yeni koca bulan kadınlar, lotoda at yarışında zengin olacağına Allah'a inanır gibi inanan ve batıp giden akıllı insanlar, her attığı adımı fala göre ayarlayan ve falcılara servetini verip tüketen kadınlar...
Bakırköy köy değil bir ülkeydi, Anadolu'nun farklı yerlerine dağılıp seyrelmiş olaylar bu küçük toprağa toplandığı için Bakırköylüler bir ömürde bir ülkede olup bitecek olayların hepsini en yoğun halde burada görürlerdi. Anadolu alıp götüren, taşıyıp sürükleyen selse, Bakırköy çöküp kalmış mildi."

Tahir Musa Ceylan'ın romanlarını özetlemek de, özetinden ne anlattığı hakkında doğru bir bilgi edinmek de hiç kolay değil. Çünkü ana bir hikâyeden çok sanki kendiliğinden gelişen yan hikâyelerle ilerliyor romanları. Ayrıntıları çoğaltıyor; basit gibi görünen bir ayrıntıyı bir anda hikâyenin merkezine alıp ondan yeni ayrıntılar üretirken beklenmedik kişi ve karakterlerle bambaşka hayatlara dokunuyor, kahramanlarının eşzamanlı ama birbirinden çok farklı mekânlara uzanan hikâyeleri ile coğrafyayı genişletiyor.
Hikâyesine sahip olamadığı için değil, hayatın kendisi tam da böyle yaşandığı için....

2005 yılında İçi Yoksul'la başlayıp Kestane Kıranında Kadınlar (2008), Yarım Adamın Aşkları (2009) ve Elli Yıl Sonra Kül (2010) ile sürdürdüğü romancılığının son halkası Bir Zamanlar Bakırköy'de Tahir Musa Ceylan gerçek bir edebiyat ziyafetine davet ediyor okurunu.

Ömer F. Oyal
Öncekin Çağın Akşamüstü

Türkçe Edebiyat/320 sayfa/ISBN 978-975-539-652-1

Sürgün Ruhun Rüya Defteri ve Gecelerin En Güzeli romanlarıyla tanıdığımız Ömer F. Oyal, yeni eseri Önceki Çağın Akşamüstü'nde devrimler ve yenilgilerle dolu bir yüzyılın düşlerini canlandırıyor. Çin, Almanya, Rusya ve Arjantin gibi özgürlük türkülerinin yüksek sesle söylendiği ülkelerde dolaşan ve yeni bir dünya arayanların dramını, Türkiye topraklarında devrimci mücadeleye katılan yakın dönem aktörlerinin trajedisiyle birleştiren, hüzünlü ve sevimli bir hikâye anlatıyor bize.

Büyük acılara, hep yüksek bedellere mal olmuş devrimci yaşamı incelikle ama naifliğe düşmeden, içeriden eleştirel bir tonla ama nihayet devrimi ve daha önemlisi hayatı savunarak kaleme almış Oyal. Devrimci olmanın görece kolay, devrimci kalmanın ise ne denli zor olduğunu, bir iç hesaplaşma sürecine tanık olarak görüyoruz. Ve sonuçta anlıyoruz ki vicdan, bir devrimcinin asla teslim etmemesi gereken şeyidir ve her tür zorluğa rağmen gülebiliyorsak eğer hâlâ umut var demektir. Devrim, işte böyle sevilmelidir...

Önceki Çağın Akşamüstü gündelik politika pratiklerinin, açmazlarının, insani sıkıntılarının ve dertlerinin egemenlerin yüzeysel eleştirilerinin dili kullanılmadan da işlenebileceğinin güzel bir örneği.

Mürselin Kurt

Akvaryumda Ölü Bir Balık

Türkçe Edebiyat/128 sayfa/ISBN 978-975-539-654-5

İkinci cildin son sayfasını da okuyup kapağını kapadığım gün neredeyse bayılacak kadar büyük bir şok içindeydim. Sebebi okuduklarım değil, okuduklarımın ardına gizlenmiş bir zavallı kişilikti ve bu kişilikte acınası bir biçimde kendimi görüyordum.
Keşke bunu büyük bedeller ödemeden önce görebilseydim...

Murselin Kurt ikinci romanı Akvaryumda Ölü Bir Balık'ta bir aile dramını işliyor. Gündelik hayat içinde sıradan ve olağan deyip geçilecek bir olay ile başlıyor hikâye. Bacağı kırılan genç bir kadın, kardeşine yardım etmeye gelen ablası, kardeşler arasındaki gerilim, mutsuz evlilikler, anneler, babalar, çocuklar...

Mürselin Kurt ayrıntılara odaklanmış bir mercekle yaklaşıyor bu sıradan aile karmaşasına. Ayrıntılara eğildikçe üstünde durmadığımız ilişkilerin karanlık yüzünü soyuyor, bulanık resimleri aydınlatıyor, sızıya yol açan ince ve derin yaraları gözlüyor. Üstelik çok ince bir üslupla yapıyor bunu. Kısacık bir dokunuşla çevre, sesler, duyumlar, imajlar kahramanların bilincinden bağımsız, kendi gerçeklikleri içinde sökün ediyorlar; sonra geri çekiliş ve hayatın işleyişi geliyor.

Her şey bittiğinde yakıcı bir hesaplaşma kalıyor geride...

Ömer İzgeç

Fevkalbeşer Sair Bey ve Suskunluğu

Türkçe Edebiyat/160 sayfa/ISBN 978-975-539-664-4

Fevkalbeşer Sair Bey ve Suskunluğu farklı zamanlarda paralel ilerleyen tekinsiz hikâyeler anlatıyor.
Çarpıcı kurgusuyla fantastik bir dünyanın kapılarını açan romanda II. Murad döneminde yaşamış bir cellat ile hırsızın, günümüzde yaşayan yarı-deli bir yazarın, gelecekte gerçekleşen bir cinayetin peşindeki dedektifin ve
varlığını yüzlerce yıldır sürdürmüş gizemli ve tehlikeli bir tarikatın maceralarıyla karşılaşıyoruz.
Kuyruğu geçmişe değen, gövdesinin silueti bugünün üstünü örten, başı geleceğe doğru uzanmış bir ejderhanın gizemli gölgesi düşüyor üzerimize;
Aynalı Ejder Tarikatı'nın ayak sesleri duyuluyor.
Paralel hikâyelerin tümü, birbiri üzerine kapanarak ve birbirini tamamlayarak büyük çevrimi gerçekleştirdiğinde ise
sırlar aydınlanıyor...
Mühendislik eğitimi almış olan ama
yazıyla yakın bir ilişki içinde bulunan
Ömer İzgeç'in bu ilk romanı,
vaatlerle dolu hoş bir davet adeta...

Serdar Aysev
Laf Evi

Türkçe Edebiyat/256 sayfa/ISBN 978-975-539-670-5

"İşsizim, parasızım, kadınsızım...
Çubuk şarabı alacak param yok. Arkadaşlarımın hepsini kaybettim...Ben, ailece oturulan yemek masalarında, el öpülen bayram ziyaretlerinde sosyalleşmedim. Benden önceki 68'liler bile bütün isyancılıklarına rağmen o "aile" ve "bayram" ritüelleriyle kazanmıştır kimliğini... Bizim kuşağımız, dergi satırlarında, dernek toplantılarında, devrim şehitlerini anma günlerinde, okul boykotlarında, 1 Mayıslarda meydanlarda sosyalleşti... Şu "şehit" sözcüğünün devrimci jargona nasıl girdiğini de anlamış değilim... İslami bir öze sahip bu kavramın sosyalist retoriğe nasıl yakıştırıldığının hesabını veren de yok...Bizden öncekilerin resme, şiire, müziğe, bilime yönelik ilgilerini şimdi kıskanıyorum... "Örgüt âşıkları"nın tek sazlı ses dünyasının ve devrim marşlarının çocuklarıyız biz...Sadece Marks'ın değil, Beethoven'in, Fuzuli'nin, Proust'un, Albert Einstein'ın ya da Pink Floyd'un hakkını vermeden sosyalleşen bir kuşak... O nedenle arkadaşlarımdan ayrı düşünce annemin, teyzelerimin, amcalarımın; nüfus müdürlüğünde, yitirdiği nüfus cüzdanının yerine kimlik çıkarırken benim kimliğimi de yeniden oluşturan insanların; camide namaz kılmak için takkesini başına takan kot pantolonlu kaportacı çıraklarının dünyasında olduğumu fark ettim. Herkes aynı süreci yaşadı, demek istemiyorum ama çoğunlukla benzer bir rönesans inşa edildi."

"Habil'in ölümü hepimizin hayatını altüst etti. Kabil bize ölümü gösterince yüreğimiz, zihnimiz daraldı. Dilimiz tutuldu, lal olduk. Kan her yere bulaştı, kelimeleri esir aldı."

Asuman Bayrak ilk romanı *Kayıp Taşlar*'da yaratılış efsanesini, ilk kötülüğü farklı bir bakış açısıyla yorumluyor. Güzeller güzeli cennet yüzlü Aklima ile her şeyi tevekkülle karşılayan sessiz Lebuda, Habil'le Kabil'in kız kardeşleriydi. Aklima Kabil'in ikiziydi, Lebuda ise Habil'in. İsimleri bazı eski metinlerde geçse de pek tanınmaz, bilinmezler.

Bin yıllar öncesinde işlenen cinayetin en yakın tanıklarıdır onlar. Biri köpükler saçarak çılgın akan dereyse, diğeri dağların doruklarında berrak göl...

Malum, Kabil Habil'i öldürmüş, ilk cinayet işlenmişti. O günden sonra, maktulle katilin adı hep birlikte anıldı. Temize çıkarılan Habil iyiliğin timsali oldu; lanetlenen Kabil'se, mutlak kötü kabul edildi. Elimize iki isim verilmişti. Bunlarla oyalanın dediler. Aklima ile Lebuda unutturuldu.

Anlatılanlar masal mıydı yoksa mesel mi?

Hikâye çok, rivayet muhtelif...

Algılar zamana, zemine, kişiye göre sürekli değişir. Olup biteni kavrama niyetiyle de...

Kayıp Taşlar sevinçleri, acıları, umutları ve hayal kırıklıklarıyla yaşam denen kısırdöngüyü, onun akıldışılığını, kendi cehennemini yaratan insanın trajedisini anlatan bir roman.

1 193000 11975

14 TL